รายงานการวิจัย

เรื่อง

วิเคราะห์ปัญหาลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก
Problem Analysis of Bills Nature Used with Deposit Cards

โดย

นายอุเทน สุขทั่วญาติ

นายณัฎภณ กุลนพฤกษ์

นางสาวพัชราภรณ์ ห่อตระกูล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

รายงานการวิจัย

เรื่อง

วิเคราะห์ปัญหาลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก
Problem Analysis of Bills Nature Used with Deposit Cards

โดย

นายอุเทน สุขทั่วญาติ

นายณัฎภณ กุลนพฤกษ์

นางสาวพัชราภรณ์ ห่อตระกูล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่)

Research report

Problem Analysis of Bills Nature Used with Deposit Cards

BY

Mr.Uthen Sukthuayat
Mr.Nutthaphon Kullanaphok
Miss.Phucharaporn Hotragul
Mahachulalongkornrajavidyalay University, Phrae Campus
B.E. 2563

Reserarch Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalay University, Phrae Campus

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalay University, Phrae Campus)

ชื่อรายงานการวิจัย : วิเคราะห์ปัญหาลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก
ผู้วิจัย : นายอุเทน สุขทั่วญาติ,นายณัฏภณ กุลนพฤกษ์,
นางสาวพัชราภรณ์ ห่อตระกูล
ส่วนงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ปีงบประมาณ : ๒๕๖๓
ทุนอุดหนุนการวิจัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก ๒) เพื่อวิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายของลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ปัญหาบัตรเงินฝากเป็นตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ ซึ่งตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีทั้งหมด ๓ ชนิด ได้แก่ ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค หากบัตรเงินฝากเป็นตั๋วเงินแล้วจะถูกจัดอยู่ในตั๋วเงินชนิดใด หากบัตรเงินฝากเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินแล้ว บัตรเงินฝากย่อมอยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งยังมีความเกี่ยวพันไปถึงเรื่องมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากอีกด้วย แม้บัตรเงินฝากจะมีความคล้ายกับตั๋วสัญญาใช้เงินแต่บัตรเงินฝากก็ไม่สามารถเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินได้ หากขาดรายการใดไป และหากรายการดังกล่าวไม่ได้รับการยกเว้นแล้วตราสารดังกล่าวไม่อาจสมบูรณ์เป็นตั๋วสัญญาใช้เงินได้ เมื่อบัตรเงินฝาก ไม่มีรายการ “คำบอกชื่อว่าเป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน” ซึ่งเป็นรายการสำคัญที่ไม่ได้บัญญัติยกเว้นไว้ แต่บัตรเงินฝากกลับมีรายการ “คำบอกชื่อว่าเป็นบัตรเงินฝาก”แทน จึงสรุปได้ว่า บัตรเงินฝากไม่สามารถเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

๒.ปัญหาบัตรเงินฝากมีลักษณะเป็นหนังสือตราสารหรือไม่ แม้จะมีการกำหนดนิยามของบัตรเงินฝากเอาไว้ แต่เมื่อเปรียบเทียบตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ทั้งตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค ต่างก็บัญญัติให้ตราสารนั้นๆเป็น หนังสือตราสาร

๓.ปัญหามูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากระงับสิ้นไปเมื่อใด บัตรเงินฝากมีมูลหนี้เดิมหรือไม่ เมื่อทำการเปรียบเทียบกับกฎหมายในประเทศกลุ่มแองโกลอเมริกา และ ประเทศกลุ่มภาคพื้นยุโรป การออกหรือโอนตราสารเปลี่ยนมือนั้น มีมูลหนี้สองมูลหนี้เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ นั้นคือ มูลหนี้เดิม และ มูลหนี้ตามตราสารเปลี่ยนมือ ซึ่งการชำระหนี้ด้วยตราสารเปลี่ยนมือเป็นการชำระหนี้ที่มีเงื่อนไขว่า เจ้าหนี้จะต้องรอจนกว่าตราสารนั้นจะถึงกำหนด เมื่อเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว การออกหรือโอนตั๋วเงินจะต้องมีมูลหนี้เดิมเสมอ และมูลหนี้ดังกล่าวจะเกิดจากนิติเหตุใดๆก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นมูลหนี้สัญญา หรือมูลหนี้ละเมิด ทั้งนี้ มูลหนี้เดิมตามตั๋วเงินจะระงับก็ต่อเมื่อมีการชำระหนี้ตามตั๋วเงินแล้วเท่านั้น

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับบัตรเงินฝากในประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาแล้วพบว่า บัตรเงินฝากในประเทศทั้งสามเป็นตราสารเปลี่ยนมือซึ่งการออกและโอนบัตร

เงินฝากเป็นการแปลงหนี้ใหม่ซึ่งทำให้มูลหนี้เดิมระงับ เหมือนกับบัตรเงินฝากในประเทศไทย ดังนั้น ในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากนี้จึงเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ควรแก้ไขต่อไป

จากการวิจัยพบว่า เมื่อบัตรเงินฝากเป็นสัญญาทางแพ่ง และเป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิดหนึ่งซึ่งมีสาระสำคัญไม่ต่างจากตั๋วเงิน เพียงแต่วัตถุประสงค์ในการใช้แตกต่างกันเท่านั้น แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติ ไว้ในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้เมื่อมีการออกหรือโอนบัตรเงินฝากไว้โดยตรงก็ตาม แต่ก็ควรจะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม มาใช้บังคับกับบัตรเงินฝากได้ในฐานะที่เป็นกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง โดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ เพื่อทำให้บัตรเงินฝากเป็นตราสารเปลี่ยนมือโดยสมบูรณ์

Research Title : Analyze the problem of the characteristics of bills that are applied to the card of deposit.
Researchers : Mr.Uthen Sukthuayat,Mr.Nutthaphon Kullanaphok and Miss.Phucharaporn Hotragul
Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus
Fiscal Year : B.E 2563/2020
Research budget : Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus

ABSTRACT

This research aimed to 1) To study the problem of bills under the Civil and Commercial Code that are applied to the certificates of deposit. 2) To analyze the legal measures of financial institutions applicable to the certificate of deposit.

The results revealed as follows.

1. The issue of the deposit card is a bill under the Civil and Commercial Code or not. There are 3 types of bills under the Civil and Commercial Code. These include bills of exchange, promissory notes, and checks. If the deposit card is a bill, it will be classified in what kind of bill. If the deposit card is already a promissory note The deposit card is subject to the Civil and Commercial Code. It also has a connection to the original debt on the deposit card as well. Also, although a certificate of deposit is similar to a promissory note, it cannot be a promissory note. If missing any items And if the item has not been exempted, the instrument may not be able to complete as a promissory note. When the deposit card does not have a "Notice of Promissory Note" item, which is an important item that is not exempted. But the deposit card has a transaction "The name is a certificate of deposit" instead Therefore concluded that The deposit card cannot be a promissory note under the Civil and Commercial Code.

2. The issue of the deposit card is a instrument or not. Despite the definition of the deposit card But when comparing the bills under the Civil and Commercial Code Both bills of exchange Promissory notes and checks are provided for such instruments as Instrument book

3. When did the original debt problem according to the deposit card terminated? Does the deposit card have the original debt? When compared to law in

Anglo-American and European countries. Issuance or transfer of negotiable instruments There are always two debt amounts involved: the original debt and the negotiated debt. The debt settlement with a negotiation instrument is a debt settlement with conditions that Creditors will have to wait until that instrument is due. When compared with bills under the Civil and Commercial Code The issuance or transfer of bills must always have the same amount of debt. And such debt may arise from any legal cause Whether it is a contract debt Or the debt value violated the original debt according to the bills will be suspended only when the debt has been paid only.

When comparing with the UK deposit card France And the United States and then found The three domestic certificates of deposit are negotiable instruments in which the issuance and transfer of the deposit cards is a new debt conversion, which has suspended the original debt. It is the same as the deposit card in Thailand, so in regard to the debt settlement under this certificate of deposit, it is a legal gap that should be resolved.

According to the research, it was found that When the card of deposit is a civil contract And is a type of negotiable instrument, which has the same essence as bills But the purpose of use is different only. Although there is no law In regard to the suspension of the debt when the card is issued or transferred directly But it should be the Civil and Commercial Code, Section 321, paragraph three, apply to the card of deposit as a very close law. By relying on the Civil and Commercial Code, Section 4 to make the certificate of deposit is a completely negotiable instrument.

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินการจัดทำวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จาก คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ทุกท่าน ที่กรุณาอุทิศเวลาในการถ่ายทอดความรู้ แนวคิด ประสบการณ์ ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไข ด้วยการแนะนำ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดขั้นตอนการวิจัย จนทำให้การจัดทำงานวิจัยสำเร็จ ด้วยการเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ที่สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ ผู้มีอุปการคุณดังกล่าวไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างยิ่ง

นายอุเทน สุขทั่วญาติ
นายณัฏภณ กุลนพฤกษ์
นางสาวพัชราภรณ์ ห่อตระกูล
วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๓

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ค
กิตติกรรมประกาศ..... จ
สารบัญ..... ฉ

บทที่ ๑ บทนำ..... ๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... ๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... ๔
๑.๓ ขอบเขตของโครงการวิจัย..... ๔
๑.๔ นิยามศัพท์ในการวิจัย..... ๔
๑.๕ ระเบียบวิธีวิจัย..... ๕
๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย..... ๕
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... ๕

บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... ๖
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับตั๋วเงิน..... ๖
๒.๑.๑ ตั๋วแลกเงิน..... ๖
๒.๑.๒ ตั๋วสัญญาใช้เงิน..... ๗
๒.๑.๓ เช็ค..... ๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบัตรเงินฝาก..... ๑๘
๒.๒.๑ บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่นำมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม..... ๑๙
๒.๒.๒ บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ไม่นำมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม..... ๑๙
๒.๒.๓ รายการตามบัตรเงินฝาก..... ๒๐
๒.๓ สภาพปัญหาลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก..... ๒๓
๒.๓.๑ บัตรเงินฝากมีความคล้ายคลึงกับตั๋วสัญญาใช้เงิน..... ๒๓
๒.๓.๒ บัตรเงินฝากเป็นหนังสือตราสารหรือไม่..... ๒๗
๒.๓.๓ มูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามบัตรเงินฝาก..... ๓๒
๒.๓.๔ ปัญหาบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม..... ๓๗
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... ๔๑
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย..... ๔๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย..... ๔๔

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย..... ๔๕
๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล..... ๔๕
๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล..... ๔๕
๓.๕ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย..... ๔๕
๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย..... ๔๖
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย..... ๔๗
๔.๑ ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก..... ๔๗
๔.๒ มาตรการทางกฎหมายของลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก..... ๗๔
บทที่ ๕ สรุปอภิปราย และข้อเสนอแนะ..... ๘๕
๕.๑ สรุปอภิปรายผล..... ๘๕
๕.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป..... ๙๐
บรรณานุกรม..... ๙๒
ภาคผนวก..... ๙๕
ภาคผนวก ก บทความวิจัย..... ๙๖
ประวัติผู้วิจัย..... ๑๑๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั๋วเงินถือเป็นสัญญาประเภทหนึ่งที่จะต้องทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งการทำเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น จะต้องทำเป็นหนังสือหรือเป็นตราสารที่สามารถแสดงถึงการเป็นหนี้ ตั๋วเงินถือได้ว่าเป็นตราสารที่สามารถเปลี่ยนมือได้เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การชำระหนี้ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะการชำระหนี้ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายที่อยู่ต่างสถานที่ กล่าวได้ว่า เมื่อมีการซื้อขายเกิดขึ้นต่างสถานที่ โดยทั่วไปแล้วผู้ซื้อสินค้าจะชำระค่าสินค้าด้วยเงินสด ผู้ซื้อสินค้าก็ชำระโดยวิธีออกตราสารให้ผู้ขายซึ่งเป็นผู้รับเงิน เพื่อให้ผู้ขายไปเรียกเก็บเงินจากพ่อค้าอีกคนหนึ่งที่มีสถานะเป็นลูกหนี้ของผู้ซื้อและมีถิ่นที่อยู่เดียวกับผู้ขาย การชำระค่าสินค้าวิธีนี้เกิดขึ้นเพื่อความสะดวกในการชำระหนี้ซึ่งกันและกัน

บัตรเงินฝาก หรือ Negotiable Certificate of Deposits หมายถึง ตราสารที่สามารถเปลี่ยนมือได้ที่ธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทเงินทุนที่มีอำนาจออกให้แก่ผู้ฝากเงิน กล่าวคือ บัตรเงินฝากถือเป็นเงินฝากประเภทหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษที่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ เช่นเดียวกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และถือได้ว่าบัตรเงินฝากเป็นตราสารทางการเงินประเภทหนึ่งที่ได้ออกใช้ภายในประเทศไทย บัตรเงินฝาก หรือ Negotiable Certificate of Deposits นี้ ใช้เพื่อเป็นหลักฐานการรับฝากเงินและรวมไปถึงเพื่อแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่จะได้รับเงินฝากคืนอีกด้วย เมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่ได้มีการตกลงกันไว้ ในกรณีนี้อาจจะมีการตกลงโดยจะกำหนดดอกเบี้ยไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้ให้เป็นไปตามเงื่อนไขของธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทเงินทุน ซึ่งวัตถุประสงค์ในการออกบัตรเงินฝากนี้ ถ้าพิจารณาเป็นประเภทของบัญชีเงินฝาก ไม่สามารถโอนเปลี่ยนมือกันได้ แต่บัตรเงินฝากถือได้ว่าเป็นวิวัฒนาการของบัญชีเงินฝาก มีการพัฒนะให้มีความทันสมัยเหมาะกับยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ ตามที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติไว้ว่าเปิดโอกาสให้สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ เช่นเดียวกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และรวมไปถึงการได้รับดอกเบี้ยที่อาจจะสูงกว่าบัญชีเงินฝากแบบออมทรัพย์ และ บัญชีเงินฝากแบบฝากประจำอีกด้วย เพราะฉะนั้นการนำบัตรเงินฝากมาใช้ในประเทศไทยจึงเป็นตัวเลือกอีกประเภทหนึ่งในการเพิ่มช่องทางทางการเงิน ในการสร้างความคล่องตัวให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ และยัง

เพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ลงทุนที่เลือกลงทุนอันเป็นประโยชน์ต่อการบริการจัดการเงินของตนอีกด้วย และนอกจากนี้ สถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝาก ยังสามารถบริหารจัดการการเงินของตนได้ โดยบัตรเงินฝากนี้มีกำหนดระยะเวลาจ่ายเงินที่ชัดเจนแน่นอน สถาบันการเงินจึงสามารถทราบถึงการเคลื่อนไหวเงินในสถาบันของตนเองได้

การที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะตั๋วเงินบางมาตราที่สามารถนำมาใช้บังคับกับบัตรเงินฝากโดยอนุโลมได้นั้น การปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับบัตรเงินฝากนั้น พบว่ามีปัญหาที่กระทบต่อการใช้บัตรเงินฝากหลายประเด็น ซึ่งนำมาสู่การทำวิจัยในครั้งนี้

ปัญหาที่กระทบต่อการใช้บัตรเงินฝาก ปัญหาที่หนึ่ง คือ ปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างบัตรเงินฝากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ บัตรเงินฝากถือได้ว่าเป็นตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ และถ้าเป็นตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเป็นตั๋วเงินชนิดใด หรือ ถ้าเป็นกรณีที่บัตรเงินฝากไม่ใช่ตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพียงแต่นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตั๋วเงินมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจในข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบัตรเงินฝากมากยิ่งขึ้น

ปัญหาที่กระทบต่อการใช้บัตรเงินฝาก กรณีปัญหาที่สอง คือ ปัญหาสถานะทางกฎหมายของบัตรเงินฝากว่าเป็น “หนังสือตราสาร” หรือไม่ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ไม่ว่าจะเป็นตั๋วแลกเงินตาม มาตรา ๙๐๘ ที่บัญญัติว่า “อันว่าตั๋วแลกเงินนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้สั่งจ่ายบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จ่าย ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน” หรือ ตามตั๋วสัญญาใช้เงินตามมาตรา ๙๘๒ ที่บัญญัติว่า “อันว่าตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน ให้คำมั่นสัญญาว่าจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือ ใช้ให้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้โอน” หรือ เช็คตามมาตรา ๙๘๗ ที่บัญญัติว่า “อันว่าเช็คนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งจ่ายธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งอันเรียกว่า ผู้รับเงิน” ซึ่งมาตราที่กล่าวมานี้ เป็นบทกฎหมายที่บัญญัติถึงนิยามของตราสารทั้งสามประเภท ซึ่งต่างก็บัญญัติให้ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงินและเช็ค เป็นหนังสือตราสารทั้งสิ้น กล่าวคือ ความเป็นหนังสือตราสารนั้นมีผลต่อความสมบูรณ์ของบัตรเงินฝาก ซึ่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ไม่ได้บัญญัติกำหนดนิยามของบัตรเงินฝากไว้ว่าเป็นหนังสือตราสารหรือไม่ เหมือนหรือคล้ายกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งในเรื่องรายการตามบัตรเงินฝาก พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ เพียงแต่กำหนดรายการตามบัตรเงินฝากไว้ว่า บัตรเงินฝากต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนด ๙ รายการ แต่กับไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดว่า หากบัตรเงินฝากมีรายการไม่ครบตามที่กำหนด

ไว้ในรายการแล้วผลจะเป็นเช่นไร ซึ่งหากเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นตั๋วแลกเงิน ในมาตรา ๙๑๐ ตั๋วสัญญาใช้เงิน ในมาตรา ๙๘๔ และเช็ค ในมาตรา ๙๘๙ ประกอบ มาตรา ๙๑๐ ต่างกำหนดว่า หากตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน หรือเช็คมีรายการขาดตกบกพร่องไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ ย่อม “ไม่สมบูรณ์” ตามประเภทของตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน หรือ เช็ค เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด

ปัญหาที่กระทบต่อการใช้บัตรเงินฝาก กรณีปัญหาที่สาม คือ บัตรเงินฝากสามารถโอนเปลี่ยนมือได้เหมือนกับตั๋วเงินหรือไม่ กล่าวได้ว่า ยังไม่มีความชัดเจนแน่นอนว่าการออกบัตรเงินฝากหรือโอนบัตรเงินฝากในลักษณะนี้ จะต้องเป็นกรณีที่มีมูลหนี้เดิมหรือไม่ เมื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว จะเห็นได้ว่าการออกบัตรเงินฝากหรือโอนตั๋วเงินจะต้องมีมูลหนี้เดิมและจะต้องเป็นมูลหนี้ที่ที่ถูกต้องตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ด้วย เมื่อมีการออกหรือโอนตั๋วเงินเพื่อชำระหนี้ หรือ ซื้อขายในฐานะที่เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใด ย่อมเกิดมูลหนี้ตามตั๋วเงินเพิ่มขึ้นอีกมูลหนี้หนึ่ง ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า เมื่อใดก็ตามที่ออกหรือโอนตั๋วเงิน จะต้องมีมูลหนี้สองมูลหนี้เกี่ยวข้องกันเสมอ อาจกล่าวได้ว่า มูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามตั๋วเงิน มูลหนี้ทั้งสองมูลหนี้นี้จะระงับไปก็ต่อเมื่อมีการจ่ายเงินตามตั๋วเงินชนิดนั้นๆ โดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสามแล้ว และสิทธิในความเป็นเจ้าหนี้ตามตั๋วเงินจะสูญสิ้นไปเพราะอายุความหรือเพราะละเว้นไม่ดำเนินการตามวิธีใดๆ ที่จะต้องกระทำก็ดี หนี้เดิมตามตั๋วเงินนั้นก็ยังคงมีอยู่ตามหลักบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับกับมูลหนี้นั้น เท่าที่ลูกหนี้ไม่เสียหาย เว้นแต่จะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๕ นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการสลักหลังตั๋วเงินกลับคืนยังไม่ทำให้มูลหนี้ตามตั๋วเงินเกลื่อนกลืนกัน ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ใน มาตรา ๓๕๓ และ มาตรา ๙๑๗ วรรคสาม แต่ในเรื่องของบัตรเงินฝากตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มิได้บัญญัติถึงการดังกล่าวไว้แต่ประการใด ว่าการออกบัตรเงินฝากต้องมีมูลหนี้เดิมหรือไม่ หากได้ความว่าการออกและโอนบัตรเงินฝากต้องมีมูลหนี้เดิม มูลหนี้ดังกล่าวจะระงับไปด้วยวิธีใด กรณีเช่นนี้ หากปัญหาในเรื่องมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากยังไม่ชัดเจนแน่นอนแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความเสี่ยงแก่ผู้ลงทุนในกรณีที่บัตรเงินฝากถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ลงทุนจะสามารถฟ้องร้องบังคับตามมูลหนี้เดิมได้อยู่หรือไม่

ซึ่งกรณีปัญหาในเรื่องของมูลหนี้เดิมดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ว่าบัตรเงินฝากถือเป็นตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม ไม่อาจนำมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากได้ แม้ว่าบัตรเงินฝากจะเป็นสัญญาอีกประเภทหนึ่งที่ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่คู่สัญญา ซึ่งเป็นหนี้ที่ต้องชำระให้แก่กัน ซึ่งอาจจะนำเอาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้ได้ก็ตาม แต่เนื่องจากมาตราดังกล่าวใช้บังคับแต่เฉพาะ “ตั๋วเงิน” และ “ประทวนสินค้า” เท่านั้น ซึ่งได้ส่งผลต่อการ

ฟ้องร้องบังคับคดีในลักษณะของบัตรเงินฝาก จากกรณีปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการตีความบัตรเงินฝากมีผลต่อการนำบทบัญญัติในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้เดิมมาบังคับใช้อีกด้วย ดังนั้น หากบัตรเงินฝากไม่ใช่ตั๋วเงินก็จะไม่สามารถนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากได้ แต่จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติในเรื่องของความระงับแห่งหนี้ทั่วไป กล่าวได้ว่า เมื่อใดก็ตามที่มีการชำระหนี้ด้วยบัตรเงินฝาก มูลหนี้เดิมนั้นย่อมระงับลงในทันทีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคหนึ่ง ซึ่งหมายความว่า หากบัตรเงินฝากมีปัญหาธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน คู่สัญญาตามบัตรเงินฝากทุกคนจะไม่สามารถฟ้องร้องโดยอาศัยมูลหนี้เดิมที่มีต่อกันได้อีก

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑ เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

๒ เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

- ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้
- กฎหมายตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก
- ความสัมพันธ์ระหว่างบัตรเงินฝากและตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- บัตรเงินฝากสามารถโอนเปลี่ยนมือได้เหมือนกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๑.๔ นิยามศัพท์ในการวิจัย

๑ ตั๋วเงิน หมายถึง ตั๋วเงินคือเอกสารที่คู่สัญญาใช้เป็นหลักฐานทางการเงิน เป็นนิติกรรมสองฝ่ายขึ้นไป จัดเป็นสัญญาอย่างหนึ่งที่มีที่มาจากมูลหนี้เดิม มีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทน (Reciprocal contract)

๒ ตั๋วแลกเงิน หมายถึง หนังสือตราสาร ซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้สั่งจ่ายสั่งบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จ่ายให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน

๔ เช็ค หมายถึง หนังสือตราสาร ซึ่งบุคคลที่เรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งที่เรียกว่า ผู้รับเงิน.

๕ บัตรเงินฝาก หมายถึง บัตรเงินฝากที่ออกโดยธนาคาร ให้แก่ ผู้ฝากเงินระยะยาว และ มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยตายตัว บัตรเงินฝากจะสามารถแลกเปลี่ยน และนำมาขายต่อในตลาดเงินได้ด้วย และมักจะกำหนดมูลค่าไว้ค่อนข้างสูง

๑.๕ ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาทั้งจากเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยการวิจัยจากกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หนังสือ คำพิพากษาศาลฎีกา เอกสารคำบรรยาย รวมถึงเอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่ วิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัย ที่เกี่ยวข้องตลอดจนหลักกฎหมาย แนวทางปฏิบัติของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทางลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก เพื่อนำมาประกอบการวิจัย
๑ สภาพปัญหาเกี่ยวกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาปรับใช้กับบัตรเงินฝาก
๒ วิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายของสถาบันการเงินที่ใช้บังคับกับบัตรเงินฝาก

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑ ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

๒ สามารถวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ปัญหาลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับตั๋วเงิน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบัตรเงินฝาก

๒.๓ สภาพปัญหาลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับตั๋วเงิน

คำว่า “ตั๋วเงิน” ตามความหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๙๘ บัญญัติว่า “อันว่าตั๋วเงินตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้มีแบ่งออกเป็นสามประเภทๆ หนึ่งคือ ตั๋วแลกเงิน ประเภทหนึ่งคือ ตั๋วสัญญาใช้เงิน ประเภทหนึ่งคือ เช็ค” เพราะฉะนั้น ตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงมีเพียงตราสารสามประเภท ได้แก่

๒.๑.๑ ตั๋วแลกเงิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๘ บัญญัติว่า “อันว่าตั๋วแลกเงินนั้นคือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้สั่งจ่าย สั่งบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จ่ายให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน” ซึ่งตั๋วแลกเงินจะต้องมีรายละเอียดตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๙ ซึ่งบัญญัติว่า “อันตั๋วแลกเงิน ต้องมีรายการดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

(๑) คำบอกชื่อว่าเป็นตั๋วแลกเงิน

(๒) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอน

(๓) ชื่อ หรือ ยี่ห้อผู้จ่าย

(๔) วันถึงกำหนดใช้เงิน

(๕) สถานที่ใช้เงิน

(๖) ชื่อ หรือ ยี่ห้อผู้รับเงิน หรือคำจดแจ้งว่าจะใช้เงินให้แก่ผู้ถือ

(๗) วันและสถานที่ออกตั๋วเงิน

(๘) ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย

ทั้งนี้ รายการตามตั๋วแลกเงินเป็นเรื่องสำคัญ ตั๋วแลกเงินที่ขาดรายการใดรายหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๙ ไปย่อมไม่อาจสมบูรณ์เป็นตั๋วแลกเงิน ที่อยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ตั๋วแลกเงิน

เป็นตราสารเปลี่ยนมือใช้ชำระหนี้แทนเงินสดได้ และสามารถมีคู่สัญญาได้ไม่จำกัด อีกทั้งตั๋วแลกเงินไม่จำเป็นต้องมีแบบพิมพ์ และ บุคคลใดๆ ก็มีสิทธิที่จะสั่งจ่ายตั๋วแลกเงินเพื่อชำระหนี้ได้ ไม่จำเป็นว่าจะต้องสถาบันทางการเงิน หรือ นิติบุคคล ที่มีความรู้ความชำนาญด้านธุรกรรมทางการเงินแต่อย่างใด ดังนั้น กฎหมายจึงผ่อนคลายความเคร่งครัดในเรื่องรายการตามตั๋วแลกเงินไว้ เพื่อไม่ให้ระบบการค้าต้องเสียหาย โดยการยกเว้นว่า หากตั๋วแลกเงินไม่ได้ระบุเวลาใช้เงิน ให้ถือว่าตั๋วแลกเงินนั้นถึงกำหนดเมื่อได้เห็น หรือ หากผู้สั่งจ่ายไม่ได้ระบุสถานที่ใช้เงินเอาไว้ ให้ถือเอาภูมิลำเนาของผู้จ่ายเป็นสถานที่จ่ายเงิน หรือหากตั๋วแลกเงินไม่ได้ลงวันที่ออกตั๋ว ให้ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายคนใดคนหนึ่ง ลงวันที่ออกตั๋วเสียก็ได้ การลงวันถูกต้องแท้จริงนั้น หมายความเพียงว่า ผู้ทรงลงโดย “เข้าใจว่าเป็นวันที่ถูกต้องแท้จริง” วันที่ถูกต้องแท้จริง ก็คือ วันที่ผู้สั่งจ่ายตั๋วแลกเงินประสงค์ที่จะให้ลงวันที่นั้นลงไป ซึ่งอาจจะเป็นคนละวันกับวันที่เขียนตั๋วนั้นขึ้นมาก็ได้[๑] ดังนั้นแม้ว่ารายการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๙ (๔) (๕) และ (๗) จะขาดหายไป ตั๋วแลกเงินนั้นก็ยังคงสมบูรณ์ไม่เสียไป แต่หากรายการอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมานี้ ตราสารนั้นย่อมไม่อาจสมบูรณ์เป็นตั๋วแลกเงินได้

๒.๑.๒ ตั๋วสัญญาใช้เงิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๒ บัญญัติว่า “อันว่าตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่าผู้ออกตั๋ว ให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับเงิน” และจะต้องมีรายการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๓ ซึ่งบัญญัติว่า

“ตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น ต้องมีรายการดั่งกล่าวต่อไปนี้ คือ

(๑) คำบอกชื่อว่าเป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน

(๒) คำมั่นสัญญาอันปราศจากเงื่อนไขว่าจะใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน

(๓) วันถึงกำหนดใช้เงิน

(๔) สถานที่ใช้เงิน

(๕) ชื่อ หรือยี่ห้อผู้รับเงิน

(๖) วันและสถานที่ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน

(๗) ลายมือชื่อผู้ออกตั๋ว

ทั้งนี้รายการตามตั๋วแลกเงินเป็นเรื่องสำคัญ ตั๋วแลกเงินที่ขาดรายการใดรายหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๓ ย่อมไม่สมบูรณ์เป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้มีวิธีการแก้ไขสำหรับกรณีการออกตั๋วและการขาดรายละเอียดบางรายการไป เพื่อมิให้เกิดผลเสียต่อการนำตั๋วสัญญาใช้เงินมาใช้ในทางการค้า หากตั๋วสัญญาใช้เงินใดที่ไม่ได้ระบุเวลาที่ใช้เงินไว้แน่นอน ให้ถือว่าตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นถึงกำหนดเมื่อได้เห็น หรือ ในกรณีที่ตั๋วสัญญาใช้เงินไม่ได้กำหนดสถานที่ใช้เงินไว้ ให้ถือได้ว่าภูมิลำเนาของผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินเป็น

---

[๑] ประทีป เฉลิมภัทรกุล, คำอธิบายตั๋วเงิน บัญชีเดินสะพัด, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ (กรุงเทพ ฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๕๘), น.๑๓๓.

สถานที่ที่สามารถใช้เงินได้ หรือในกรณีที่ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินไม่ได้ระบุวันออกตั๋วเอาไว้ ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายคนใดคนหนึ่งสามารถลงวันที่ออกตั๋วได้ แม้วันจะคลาดเคลื่อนไป แต่หากลงโดยลงโดยสุจริตย่อมไม่ทำให้ตั๋วเสียไป เช่นเดียวกับกรณีตั๋วแลกเงินที่อธิบายไว้ข้างต้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๔ จะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๔ จะเยียวยากรณีตั๋วสัญญาขาดสาระสำคัญ ที่ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๙๘๓ (๓) (๔) และ (๖) เท่านั้น ดังนั้น หากขาดรายการอื่นใดนอกจากที่กล่าวมานี้ ตราสารดังกล่าวย่อมไม่มีความสมบูรณ์เป็นตั๋วสัญญาใช้เงินได้

๒.๑.๓ เช็ค

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๗ บัญญัติว่า อันว่าเช็คนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่าผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่ บุคคลอีกคนหนึ่ง อันเรียกว่าผู้รับเงิน ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๘ บัญญัติให้ เช็คต้องมีรายการดังนี้

(๑) คำบอกชื่อว่าเป็นเช็ค

(๒) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน

(๓) ชื่อ หรือยี่ห้อสำนักของธนาคาร

(๔) ชื่อ หรือยี่ห้อผู้รับเงิน หรือคำจดแจ้งว่าจะใช้เงินให้แก่ผู้ถือ

(๕) สถานที่ใช้เงิน

(๖) วันและสถานที่ออกเช็ค

(๗) ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย

ทั้งนี้ หากตราสารใดขาดรายการดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ย่อมไม่อาจสมบูรณ์เป็นเช็คได้ แต่อย่างไรก็ตาม เช่นเดียวกับตั๋วแลกเงิน และตั๋วสัญญาใช้เงิน กฎหมายได้บัญญัติผ่อนคลายความเคร่งครัดของรายการตามเช็คไว้ โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๙ ในเรื่องเช็คบัญญัติให้นาเอา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๐ มาใช้บังคับกับเช็คโดยอนุโลม ดังนั้น หากเช็คขาดรายการวันใช้เงิน รายการสถานที่จ่ายเงิน และ รายการวันที่ออกเช็ค ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๘ (๕) และ (๖) ตราสารดังกล่าวยังคงสมบูรณ์เป็นเช็คอยู่ แต่หากขาดรายการอื่นใด ย่อมไม่อาจสมบูรณ์เป็นเช็คได้เลยนั่นเอง

เช่นนี้ คำว่า “ตั๋วเงิน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายความได้ว่าเป็นตราสารสามชนิดได้แก่ ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค ที่จะต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ เพราะฉะนั้น หากว่าตราสารใดแม้จะมีความคล้ายคลึงกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตาม แต่หากไม่มีรายการตามที่กฎหมายกำหนดสำหรับตั๋วเงินชนิดนั้นๆ และกฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีการเยียวยารายการที่ขาดหายไป ตราสารนั้นย่อมไม่อาจเป็นตั๋วเงินได้

และอีกประการหนึ่งตั๋วเงินถือได้ว่าเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่ได้มีวิวัฒนาการมาจากแนวทางปฏิบัติของพ่อค้าเพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องของการชำระหนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชำระหนี้ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายที่อยู่ต่างเมืองกัน กล่าวคือ เมื่อพ่อค้าท้องถิ่นหนึ่งซื้อสินค้าจากพ่อค้าอีกท้องถิ่นหนึ่ง แทนที่ผู้ซื้อสินค้าจะชำระค่าสินค้าด้วยเงินสด ผู้ซื้อสินค้าก็ชำระโดยวิธีออกตราสารให้ผู้ขายซึ่ง

เป็นผู้รับเงิน เพื่อให้ผู้ขายไปเรียกเก็บเงินจากพ่อค้าอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นลูกหนี้ของผู้ซื้อซึ่งมีถิ่นที่อยู่เดียวกับผู้ขาย วิธีการดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อความสะดวกในการชำระหนี้ซึ่งกันและกัน

นอกจากตั๋วเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากแนวปฏิบัติของพ่อค้าเพื่อความสะดวกในการชำระหนี้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ตั๋วเงินยังเป็นตราสารเปลี่ยนมือซึ่งมีวิวัฒนาการเพื่อความสะดวกในการโอนสิทธิตามตราสารอีกด้วย กล่าวคือ การโอนสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายแพ่งมีข้อยุ่งยากทั้งวิธีการโอนและผลของการโอน เช่น วิธีการโอนต้องทำเป็นหนังสือระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอน ต้องบอกกล่าวการโอนเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องหรือต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากลูกหนี้ดังกล่าว และผลของการโอนเป็นไปตามหลัก “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” แต่บรรดาพ่อค้าต้องการให้มีการโอนสิทธิเรียกร้องได้ง่ายขึ้น และคุ้มครองผู้รับโอนโดยการไม่อนุญาตให้ลูกหนี้แห่งสิทธิยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริต จึงได้มีการพัฒนาแนวปฏิบัติของพ่อค้า ก่อให้เกิดหลักว่าด้วย “ตราสารเปลี่ยนมือ” ซึ่งหลักดังกล่าวได้วิวัฒนาการมาเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายพ่อค้า (Merchant Law) และได้วิวัฒนาการกลายมาเป็นกฎหมายพาณิชย์ (Commercial Law) และต่อมาได้บัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรว่าด้วยตั๋วเงินขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก
บัตรเงินฝาก หรือ Negotiable Certificate of Deposits (NCDs) เป็นตราสารทางการเงินชนิดหนึ่งที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนเป็นผู้มีอำนาจออกจำหน่ายตราสารเพื่อระดมทุนจากภาคประชาชน ซึ่งบัตรเงินฝากถือเป็นเงินฝากชนิดหนึ่งแต่มีลักษณะพิเศษที่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ เช่นเดียวกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ โดยสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝากจะออกเอกสารเพื่อเป็นหลักฐานในการรับฝากเงินให้แก่ผู้ลงทุน อีกทั้งเอกสารดังกล่าวยังแสดงสิทธิที่ผู้ถือบัตรเงินฝากจะได้รับเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้เมื่อถึงกำหนดระยะเวลาอีกด้วย ก่อนที่จะมีการนำบัตรเงินฝากมาใช้ในประเทศไทยนั้น มีตราสารชนิดหนึ่งที่เรียกว่า “บัตรกำนัลมีดอกเบี้ย” ของธนาคารศรีนครที่ออกให้แก่ประชาชนได้ใช้เป็นทางเลือกในการออมเงิน โดนบัตรกำนัลดังกล่าว ผู้ถือบัตรสามารถนำบัตรมาขึ้นเงินต่อธนาคารเมื่อใดก็ได้ และ ได้อัตราดอกเบี้ยเท่ากับบัญชีเงินฝากประจำ แต่ก็ยังแตกต่างจากบัตรเงินฝากในปัจจุบัน

ลักษณะสำคัญของตั๋วเงิน

ตั๋วเงินมีลักษณะพิเศษกว่าตราสารต่าง ๆ โดยทั่วไป เนื่องจากตั๋วเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่มีวิวัฒนาการมาจากแนวปฏิบัติของพ่อค้าเพื่อความสะดวกในการชำระหนี้ต่างเมือง และพัฒนาขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคในการโอนสิทธิเรียกร้อง เพราะการโอนสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายแพ่งมีข้อยุ่งยากทั้งวิธีการโอนและผลของการโอน ส่งผลให้ตั๋วเงินถูกพัฒนาขึ้นและมีลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑.เป็นหนังสือตราสาร ธรรมชาติของหนังสือตราสารต้องมีลักษณะ ๓ ประการดังต่อไปนี้ คือ

๑.๑ หนังสือตราสารต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและลงลายมือชื่อผู้ออกตราสาร หนังสือตราสารเป็นหนังสือประเภทหนึ่งจึงต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและลงลายมือชื่อของผู้ทำหนังสือไว้ คู่สัญญาจะตกลงทำหนังสือตราสารด้วยวาจาโดยไม่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรเหมือนการทำสัญญาทั่วไปไม่ได้ ซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้ คือ

(๑) หนังสือตราสารต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร หากเนื้อความปรากฏอยู่ในรูปแบบอื่นซึ่งไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร แม้จะมีข้อความตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับหนังสือตราสาร

ก็ไม่ใช่หนังสือตราสาร เช่น การบันทึกวีดีโอ แม้เนื้อความตามที่บันทึกในวีดีโอจะมีข้อความตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการออกหนังสือตราสาร วีดีโอนั้นก็ไม่ใช่หนังสือตราสาร

(๒) หนังสือตราสารต้องลงลายมือชื่อผู้ออกตราสาร หากมีเนื้อความครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว แต่ไม่มีหรือไม่ใช่การลงลายมือชื่อของผู้ออกตราสาร ตราสารนั้นก็ไม่ใช่หนังสือตราสาร เช่น แม้ว่าผู้ออกตั๋วเงินจะได้เขียนรายการเป็นลายลักษณ์อักษร มีเนื้อความเป็นตั๋วเงินแล้ว แต่ไม่ได้ลงลายมือชื่อของผู้ออกตราสารนั้นเอง เช่นนี้ย่อมไม่เป็นการออกหนังสือตราสาร เพราะหนังสือตราสารต้องลงลายมือชื่อของผู้ออกตราสาร

๑.๒ หนังสือตราสารต้องมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด หากมีเนื้อความไม่ครบตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ตราสารดังกล่าวก็จะไม่สมบูรณ์เป็นหนังสือตราสาร เหตุที่หนังสือตราสารต้องมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนดก็เพราะเนื้อความของตราสารแสดงถึงเนื้อหาของการตกลงกันตามเจตนาของคู่สัญญา ซึ่งกฎหมายประสงค์ให้มีการตกลงในข้อสำคัญไว้เพื่อให้เนื้อหาของการแสดงเจตนาเป็นที่ยุติ ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดเนื้อความไว้ว่าจะต้องมีการตกลงกันในเรื่องใดบ้าง นอกจากนี้เนื่องจากหนังสือตราสารสามารถเปลี่ยนมือไปยังบุคคลภายนอกได้โดยง่าย กฎหมายจึงไม่ประสงค์ให้มีการตกลงกันในเรื่องอื่นใดอีกนอกเหนือไปจากรายการที่กฎหมายกำหนดไว้ หากยินยอมให้มีการตกลงกันได้ทุกเรื่องแล้วก็จะขัดต่อสภาพของตราสารเปลี่ยนมืออันจะทำให้เกิดความไม่สะดวกแก่ผู้รับตราสารที่จะต้องต้องตรวจสอบเนื้อหาอื่น ๆ ที่เขียนไว้ด้วย อีกทั้งในกรณีของตั๋วเงินเป็นตราสารที่ใช้กันในวงพ่อค้า ดังนั้นจึงควรให้ ตรวจสอบแต่เฉพาะรายการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าจะต้องมี เพื่อลดเวลาในการทำการค้าที่ต้องทำอย่างเร่งด่วน ซึ่งหากยอมให้มีการจดแจ้งข้อความอื่นลงในตั๋วเงินโดยให้มีผลผูกพันบุคคลผู้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการรับซื้อรับโอนตั๋วเงินแล้ว พ่อค้าก็จะไม่นิยมใช้ตั๋วเงิน การให้เครดิตและสินเชื่อกันในวงการค้าก็จะไม่มี อันจะเป็นการเสื่อมเสียแก่ตลาดการค้าและเศรษฐกิจของชาติ[๒]

หลักการของหนังสือตราสารข้อนี้ส่งผลให้หนังสือตราสารมีลักษณะแตกต่างจากหนังสือซึ่งเป็นแบบของนิติกรรม และหนังสือซึ่งเป็นหลักฐานในการฟ้องคดี เนื่องจากหนังสือตราสารนั้นกฎหมายกำหนดเนื้อความไว้โดยเฉพาะว่าจะต้องมีเนื้อความใดบ้างจึงจะสมบูรณ์เป็นหนังสือตราสาร ส่วนหนังสือซึ่งเป็นแบบของนิติกรรมและหนังสือที่เป็นหลักฐานในการฟ้องคดีนั้นกฎหมายจะไม่กำหนดรายละเอียดเป็นรายการไว้ ดังนั้นจึงพิจารณาจากการแสดงเจตนานั้น ๆ เป็นหลัก

๑.๓ หนังสือตราสารประกอบไปด้วยสิทธิทางหนี้ซึ่งทำให้ผู้รับตราสารมีสิทธิเรียกร้องตามเนื้อความในตราสาร และสิทธิทางทรัพย์ในตราสารซึ่งผู้ออกตราสารส่งมอบให้ผู้รับตราสาร หนังสือตราสารมิใช่เป็นแต่เพียงเอกสารที่แสดงถึงสิทธิที่เจ้าหนี้มีต่อลูกหนี้เท่านั้น หากแต่หนังสือตราสารนั้นเองเป็นเอกสารที่ก่อตั้งสิทธิขึ้น ทั้งสิทธิทางหนี้และสิทธิทางทรัพย์ ดังนั้นผู้ที่มีสิทธิในตราสารนั้นจึงสามารถเรียกร้องให้ลูกหนี้รับผิดตามเนื้อความที่ปรากฏในตราสารนั้นได้ และผู้ที่มีสิทธิในตราสารก็ย่อมเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในตราสารนั้น จึงมีสิทธิจำหน่ายจ่ายโอนและ

---

[๒] ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๓ ว่าด้วย ค้ำประกัน จำนอง จำนำ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๒๑), น. ๘.

ติดตามเอาคืนซึ่งตราสารดังกล่าวจากผู้ที่ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ได้ ดังนั้นสิทธิทั้ง ๒ ประการดังกล่าวจึงอาจกล่าวได้โดยสรุปดังนี้

(๑) สิทธิทางหนี้ ปรากฏจากเนื้อความตามตราสารที่ทำให้ผู้ทรงซึ่งเป็นเจ้าหนี้สามารถบังคับสิทธิเรียกร้องของตนตามเนื้อความในตราสารได้

(๒) สิทธิทางทรัพย์ในตราสารซึ่งผู้ออกตราสารส่งมอบให้ผู้รับตราสาร กล่าวคือ ผู้ทรงเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในตราสารนั้น หากมีบุคคลใดมาพรากตั๋วเงินไปจากการครอบครองโดยมิชอบแล้ว ผู้ทรงก็ย่อมมีสิทธิติดตามเอาตั๋วเงินคืนจากผู้ซึ่งครอบครองตั๋วเงินไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมายได้ แต่ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลผู้ซึ่งได้ตั๋วเงินไว้ในครอบครองสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนเองเป็นผู้ทรงโดยชอบ บุคคลนั้นก็ย่อมเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในตั๋วเงิน และไม่จำต้องคืนตั๋วเงินให้แก่ผู้ที่เคยเป็นเจ้าของตั๋วเงินคนก่อน

จากความที่ว่าหนังสือตราสารต้องมีสิทธิทางทรัพย์นี้ส่งผลให้หนังสือตราสารแตกต่างจากหนังสือที่เป็นแบบแห่งนิติกรรมและหนังสือที่เป็นหลักฐานในการฟ้องคดี กล่าวคือ ในการออกหนังสือตราสารนั้น โดยหลักแล้วผู้ออกหนังสือตราสารย่อมมีเจตนาที่จะให้มีการโอนกรรมสิทธิ์ในหนังสือตราดังกล่าวต่อ ๆ ไปได้ เพื่อให้ผู้รับโอนเป็นผู้ทรงและสามารถใช้สิทธิทางหนี้ในหนังสือตราสารนั้นได้ ส่วนหนังสือที่เป็นแบบแห่งนิติกรรมและหนังสือที่เป็นหลักฐานในการฟ้องคดีนั้นคู่สัญญามีเจตนาเพียงให้นิติกรรมนั้นไม่ตกเป็นโมฆะ หรือให้มีหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีได้เท่านั้น หาได้มีเจตนาที่จะให้โอนหนังสือดังกล่าวให้บุคคลภายนอกเพื่อให้ผู้รับโอนสามารถใช้สิทธิทางหนี้ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือดังกล่าวแต่อย่างใดไม่

นอกจากนี้ตราสารจะสมบูรณ์เป็นหนังสือตราสารได้ ทรัพย์ที่ใช้เขียนเป็นหนังสือตราสารจะต้องเป็นทรัพย์ซึ่งสามารถมีกรรมสิทธิ์และอาจโอนต่อไปได้ด้วย และในเชิงเปรียบเทียบกับกฎหมายอังกฤษตาม Section ๒๑ (๑) และ Section ๒๒ (๒) ของพระราชบัญญัติตั๋วแลกเงิน ค.ศ. ๑๘๘๒ (Bills of Exchange Act ๑๘๘๒) กำหนดว่าสัญญาว่าด้วยตั๋วแลกเงินย่อมไม่สมบูรณ์จนกว่าจะทำการส่งมอบตราสาร[๓] เนื่องจากตัวทรัพย์ดังกล่าวจะต้องแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของสิทธิเรียกร้องทั้งในทางหนี้และในทางทรัพย์ เช่น การเขียนรายการตั๋วเงินบนกำแพงย่อมไม่เป็นตั๋วเงิน เพราะคู่สัญญาไม่อาจแสดงเจตนาใช้กำแพงเป็นสิทธิทางทรัพย์เพื่อส่งมอบให้แก่กันได้ หรือการสักรายการตั๋วเงินบนหลังคนย่อมไม่เป็นตั๋วเงิน เพราะคนไม่ใช่วัตถุอันอาจส่งมอบให้แก่กันได้ แต่ถ้าเขียนรายการตั๋วเงินบนแผ่นพลาสติกให้แสดงถึงสิทธิทางหนี้ และเจตนาใช้แผ่นพลาสติกให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้รับตราสาร แผ่นพลาสติกนั้นก็ย่อมเป็นตั๋วเงินได้ เป็นต้น ในเชิงเปรียบเทียบกับกฎหมายอังกฤษ ตั๋วเงินอาจเขียนขึ้นบนวัตถุอื่นใดที่เหมาะแก่การใช้แทนกระดาษก็ได้[๔]

เมื่อนำหลักการดังกล่าวข้างต้นมาพิจารณาว่าตั๋วเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นหนังสือตราสารและตั๋วเงินหรือไม่ พบว่าโดยลักษณะของตั๋วเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น เกิดจากการใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ตั๋วเงินที่เกิดจากวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์จะอยู่ในรูปหรือในลักษณะของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไม่สามารถจับต้องได้ในทางกายภาพ จึงไม่อาจมีกรรมสิทธิ์และส่งมอบให้แก่กันได้

---

[๓] A. G. Guest, Chalmers and Guest on Bills of Exchange, Cheques and Promissory Notes, ๑๔th Edition, (London: Sweet & Maxwell, ๑๙๙๘), pp. ๑๑๔ – ๑๑๕.

[๔] Nicholas Elliot, John Odgers, Jonathan Mark Phillips, Byles on Bills of Exchange and Cheques, ๒๘th Edition, (London: Sweet & Maxwell, ๒๐๐๗), p. ๑๔.

ดังนั้นแม้ว่าตั๋วเงินอิเล็กทรอนิกส์จะมีรายการตั๋วเงินครบถ้วนก็ตาม แต่เมื่อรายการเหล่านั้นได้ทำลงในทรัพย์สินซึ่งไม่อาจมีกรรมสิทธิ์และไม่อาจถือเอาได้แล้ว รายการเหล่านั้นก็ไม่เป็นหนังสือตราสาร อันส่งผลให้บรรดาตั๋วเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่อยู่ในความหมายของตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้โดยตรงนั่นเอง

เมื่อไม่อาจจะตีความได้ว่าตั๋วเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นตั๋วเงินตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้โดยตรงแล้ว ย่อมส่งผลให้ไม่สามารถนำบทบัญญัติลักษณะตั๋วเงินแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้แก่ตั๋วเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยตรง เช่น ไม่สามารถโอนได้อย่างตั๋วเงิน เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องบังคับตามหลักกฎหมายลักษณะนิติกรรมสัญญาและกฎหมายลักษณะหนี้ หากประสงค์จะบังคับใช้กฎหมายลักษณะตั๋วเงินกับตั๋วเงินอิเล็กทรอนิกส์ก็จำต้องมีการตรากฎหมายใหม่ขึ้นมาบังคับใช้เพื่อให้ตั๋วเงินอิเล็กทรอนิกส์มีผลทางกฎหมายเช่นเดียวกับตั๋วเงินต่อไป

๒. การแสดงเจตนาเข้าเป็นคู่สัญญาตั๋วเงินทำได้โดยการลงลายมือชื่อในตั๋วเงิน เมื่อตั๋วเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือซึ่งมีขึ้นเพื่อแก้ไขความไม่สะดวกในการโอนสิทธิเรียกร้องตามหลักกฎหมายแพ่ง ตั๋วเงินจึงมีลักษณะพิเศษ คือ โอนให้แก่กันได้ง่ายโดยการสลักหลังและส่งมอบ และไม่ต้องบอกกล่าวการโอนเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้แห่งสิทธิ และไม่จำต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากลูกหนี้ดังกล่าว ส่งผลให้คู่สัญญาตามตั๋วเงินอาจมีได้หลายฝ่ายไม่จำกัด ดังนั้นเพื่อให้เป็นที่ยุติว่าใครบ้างที่เป็นคู่สัญญาตั๋วเงิน กฎหมายจึงบัญญัติให้บุคคลที่ประสงค์จะผูกพันตามเนื้อความในตั๋วจะต้องลงลายมือชื่อในตั๋วเงิน ซึ่งปรากฏหลักการดังกล่าวนี้ในระบบกฎหมายทุกระบบ ตัวอย่างเช่น ในระบบคอมมอนลอว์ พระราชบัญญัติตั๋วเงิน ค.ศ. ๑๘๘๒ (Bills of Exchange Act๑๘๘๒) ของประเทศอังกฤษ มีบทบัญญัติมาตรา ๒๓ ที่บัญญัติว่า “บุคคลจะมีความรับผิดตามตั๋วเงินในฐานะเป็นผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลังหรือผู้รับรองตั๋วเงิน ต่อเมื่อได้ลงลายมือชื่อในตั๋วไว้ในฐานะเช่นนั้น...” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแสดงเจตนาเข้าเป็นคู่สัญญาตั๋วเงินตามกฎหมายอังกฤษ กฎหมายได้เปิดช่องให้เข้าเป็นคู่สัญญาตั๋วเงินได้เพียง ๓ ฐานะ อันได้แก่ ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลังและผู้รับรองตั๋วเท่านั้น ซึ่งบุคคลที่ประสงค์จะเข้าผูกพันตนในฐานะเช่นว่านั้น จะต้องลงลายมือชื่อในตั๋วเงินนั้นด้วย

ในอนุสัญญากรุงเฮก ค.ศ. ๑๙๑๒ (Hague Convention, ๑๙๑๒) ซึ่งเป็นต้นแบบของการร่างหลักกฎหมายตั๋วเงินในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยนั้น ก็ปรากฏหลักการดังกล่าวนี้ แต่มีรายละเอียดบางส่วนที่แตกต่างจากระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เนื่องจากใน Article ๘ ของอนุสัญญากรุงเฮก ค.ศ.๑๙๑๒ (Hague Convention ๑๙๑๒) ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลใดก็ตามที่ลงลายมือชื่อของตนในตั๋วแลกเงินในฐานะเป็นตัวแทนของบุคคลที่ตนไม่มีอำนาจทำการแทนต้องผูกพันเป็นคู่สัญญาแห่งตั๋วแลกเงินนั้น บทบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับแก่กรณีที่ตัวแทนกระทำล่วงขอบอำนาจของตนด้วย” จึงแสดงให้เห็นว่าแม้แต่การระบุว่าตนเองลงลายมือชื่อในตั๋วแลกเงินแทนบุคคลอื่นโดยไม่มีอำนาจหรือเกินขอบอำนาจ บุคคลที่ลงลายมือชื่อดังกล่าวยังต้องรับผิดเป็นส่วนตัว ดังนั้นการที่บุคคลใดได้ลงลายมือชื่อของตนไว้ในตั๋วเงินโดยมิได้ระบุว่าเป็นตัวแทนของผู้อื่นก็ยิ่งต้องรับผิดตามตั๋วนั้นด้วย ซึ่งเป็นการตีความอย่าง “ยิ่งต้องเป็นเช่นนั้น” ส่งผลให้บุคคลใดก็ตามที่ลงลายมือชื่อในตั๋วโดยมีเจตนาที่จะเข้ามาผูกพันเป็นคู่สัญญาในตั๋วเงิน ต้องรับผิดตามเนื้อความในตั๋ว แม้การลงลายมือชื่อดังกล่าวจะไม่ได้ระบุว่ารับผิดในฐานะใด และไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ให้รับผิดในฐานะใดก็ตาม อัน

แตกต่างจากบทบัญญัติของระบบคอมมอนลอว์ที่การเข้าผูกพันตามสัญญาตั๋วเงิน จะกระทำได้เฉพาะกรณีที่ได้เข้าเป็นคู่สัญญาตามตั๋วฐานะใดฐานะหนึ่งใน ๓ ฐานะ อันได้แก่ ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลังหรือผู้รับรองเท่านั้น

๓ เป็นตราสารเปลี่ยนมือ ตั๋วเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ (Negotiable Instrument) ชนิดหนึ่ง กล่าวคือ ตั๋วเงินเป็นหนังสือตราสารที่สามารถโอนเปลี่ยนมือกันได้ ดังนั้นถ้าผู้ทรงสิทธิตามตั๋วเงินไม่ประสงค์ที่จะเรียกเก็บเงินตามตั๋วนั้นด้วยตนเอง และตั๋วยังไม่ถึงกำหนดชำระ หรือผู้ทรงสิทธิยังไม่มีสิทธิได้รับเงินตามตั๋วโดยเหตุประการอื่น ผู้ทรงก็อาจโอนสิทธิตามตั๋วนั้นให้เจ้าหนี้ของตนเพื่อชำระหนี้หรือโอนขายให้บุคคลอื่น โดยอาจขายลดตั๋วเพื่อที่ตนจะได้รับเงินสดก่อนตั๋วถึงกำหนดก็ได้

การที่ตั๋วเงินมีลักษณะที่สามารถโอนกันได้ ไม่ว่าจะเป็นระบบกฎหมายใดนั้นก็เนื่องมาจากสภาพของตั๋วเงินซึ่งเป็นตราสารที่เกิดขึ้นและใช้กันในวงการค้าเพื่อประโยชน์ของพ่อค้า จึงมีความจำเป็นที่จะต้องยอมให้เจ้าหนี้ตามตั๋วเงินโอนสิทธิตามตั๋วเงินของตนไปให้บุคคลอื่นได้ ไม่ว่าจะโอนไปเพื่อชำระหนี้ให้เจ้าหนี้หรือโอนไปเพื่อขายลดให้ได้เงินสดมาใช้หมุนเวียนในกิจการของตนก่อนที่ตั๋วจะถึงกำหนดอันทำให้เกิดสภาพคล่องก็ตาม ซึ่งในสมัยโบราณก็ได้มีการโอนสิทธิตามตั๋วเงินกันมาก่อนแล้ว แต่ในยุโรปช่วงที่เริ่มใช้ตั๋วเงินกันใหม่ ๆ นั้นยังไม่มีการโอนสิทธิตามตั๋วเงินกัน การโอนสิทธิตามตั๋วเงินได้กระทำกันหลังจากที่มีการใช้ตั๋วเงินไปได้ระยะหนึ่งแล้ว ซึ่งต่อมาได้รับการยอมรับและปฏิบัติกันในหมู่พ่อค้าจนพัฒนาไปเป็นกฎหมายพ่อค้า และได้รับการยอมรับกันในนานาประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายใด (ระบบซีวิลลอว์หรือระบบคอมมอนลอว์) ว่าตั๋วเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ คือ สามารถโอนสิทธิตามตราสารให้แก่กันได้ ซึ่งแตกต่างจากตราสารอื่น ๆ บางชนิดที่ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้

นิยามของตราสารเปลี่ยนมือนั้นมีปรากฏเฉพาะในกฎหมายของบางประเทศเท่านั้น เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนในประเทศที่มิได้บัญญัตินิยามของตราสารเปลี่ยนมือก็เนื่องจากเป็นที่เข้าใจกันทั่วไปอยู่แล้วถึงความหมาย ลักษณะและสภาพของตราสารดังกล่าว เพราะมีการใช้และพัฒนาตราสารเหล่านั้นกันมาในประเทศของตนเป็นเวลานาน จึงไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติที่ให้คำนิยามอีก เช่น ในประเทศอังกฤษนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงคำว่าตราสารเปลี่ยนมือเพราะมีการใช้และพัฒนาตราสารดังกล่าวมาเป็นเวลาหลายร้อยปีแล้วจนกระทั่งมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวกับตราสารนี้ ดังนั้นแม้จะไม่มีกฎหมายนิยามศัพท์คำว่าตราสารเปลี่ยนมือไว้ แต่ก็เป็นที่เข้าใจกันว่าหมายถึงตราสารที่สามารถโอนให้แก่กันได้ และผู้รับโอนที่สุจริตและมีค่าตอบแทนย่อมมีสิทธิดีกว่าผู้โอน[๕] ตัวอย่างของตราสารเปลี่ยนมือตามกฎหมายอังกฤษ เช่น ตั๋วแลกเงิน หุ้นกู้ชนิดผู้ถือ ตั๋วคลัง เป็นต้น สำหรับตราสารบางอย่างแม้จะเป็นการแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่จะได้รับเงิน แต่ก็ไม่ใช่ตราสารเปลี่ยนมือตามกฎหมายอังกฤษ เช่น ใบหุ้น กรมธรรม์ประกันภัย หุ้นกู้ที่ไม่ได้สั่งจ่ายเงินให้ผู้ถือ ตราสารที่แสดงสิทธิในสินค้า เช่น ใบตราส่ง ใบรับของในคลังสินค้า

ตามกฎหมายไทยนั้น ไม่ปรากฏว่าได้มีการบัญญัติคำว่า “ตราสารเปลี่ยนมือ” ไว้ในกฎหมายฉบับใดเลย รวมทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๑ ว่าด้วยตั๋วเงินด้วย แม้ว่าตั๋วเงินจะมีลักษณะตรงกับตราสารเปลี่ยนมือก็ตาม ซึ่งการที่คำว่าตราสารเปลี่ยนมือไม่มีบัญญัติไว้ใน

---

[๕] Dudley Richardson, Guide to Negotiable Instruments and the Bills of Exchange Acts, Seventh Edition (London: Butterworths, ๑๙๘๓), p. ๑๕.

กฎหมายฉบับใดเลยอาจเป็นเพราะพ่อค้าและนักกฎหมายไทยไม่เคยมีแนวความคิดเรื่องตราสารเปลี่ยนมือในเวลาที่มีการรับตั๋วเงินและกฎหมายตั๋วเงินเข้ามาใช้ในประเทศไทย แต่ทั้งนี้ก็มีคำว่า “ตราสาร” บัญญัติอยู่ในมาตรา ๑๑๘ แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งกำหนดว่าตราสารต้องปิดอากรแสตมป์จึงจะใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ดังนี้ “ตราสารใดไม่ปิดแสตมป์บริบูรณ์ จะใช้ต้นฉบับ คู่ฉบับ คู่ฉีก หรือสำเนาตราสารนั้นเป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่งไม่ได้ จนกว่าจะได้เสียอากรโดยปิดแสตมป์ครบจำนวนตามอัตราในบัญชีท้ายหมวดนี้ และขีดฆ่าแล้ว แต่ทั้งนี้ ไม่เป็นการเสื่อมสิทธิที่จะเรียกเงินเพิ่มอากรตามมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔”

นอกจากนั้นได้มีการแบ่งตราสารตามบัญชีอากรแสตมป์ ซึ่งโดยมากเป็นสัญญาที่สำคัญและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น สัญญากู้ยืม สัญญาเช่าที่ดิน กรมธรรม์ประกันภัย ตั๋วเงิน เป็นต้น ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้บัญญัติถึง “ตราสาร” ไว้ในหลายมาตรา เช่น มาตรา ๓๐๙ – ๓๑๒, ๕๒๔, ๗๕๐ – ๗๕๒, ๙๐๘, ๙๑๐, ๙๗๕, ๙๘๒, ๙๘๔, ๙๘๕, ๙๘๗, ๙๘๙ เป็นต้น อนึ่ง ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ตราสาร” ไว้ในหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๑๑/๒๕๒๗ ว่าเป็นเอกสารที่ทำขึ้นเป็นทางการ ซึ่งแปลว่าสมบูรณ์แบบ ทำขึ้นอย่างจริงจัง มิใช่จำลอง แต่ไม่จำต้องเป็นแบบตามที่กฎหมายกำหนด๒๓๔ และท่านยังได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายของคำว่าตราสารเปลี่ยนมือหรือ Negotiable Instruments ไว้ว่าเป็นเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ ซึ่งเป็นแต่เพียงส่งมอบเอกสารให้แก่กันก็อาจโอนกรรมสิทธิ์แห่งเอกสารนั้นรวมทั้งหนี้ที่ปรากฏในเอกสารนั้นไปยังผู้อื่นได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกระทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิยึดถือเอกสารและบังคับตามหนี้นั้นโดยไม่คำนึงถึงเหตุบกพร่องในสิทธิของผู้โอน

ในอดีต แม้ว่าระบบกฎหมายทุกระบบ ไม่ว่าจะเป็นระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ฝรั่งเศส หรือเยอรมัน จะได้ยอมรับหลักการในเรื่องความเป็นตราสารเปลี่ยนมือของตั๋วเงินก็ตาม แต่วิธีการเปลี่ยนมือหรือการโอนตั๋วเงินนั้น ยังมีรายละเอียดที่แตกต่างกันอยู่บางประการในระหว่างระบบกฎหมายทั้ง ๓ ระบบ กล่าวคือ ในระบบกฎหมายฝรั่งเศสนั้น การโอนตั๋วเงินจะกระทำได้ก็แต่ด้วยการสลักหลังเฉพาะ โดยจะต้องมีการระบุคำสั่งว่าโอนให้แก่บุคคลใด วันที่ที่ได้ทำการโอน และมูลค่าที่ผู้รับโอนได้รับ ตามมาตรา ๑๓๗ แห่งประมวลกฎหมายพาณิชย์ฝรั่งเศส อย่างไรก็ดีระบบกฎหมายฝรั่งเศสไม่ยอมรับการโอนโดยวิธีสลักหลังลอย ดังนั้นการสลังลอยจึงไม่อาจโอนสิทธิในตั๋วเงินให้แก่กันได้ แต่การสลักหลังลอยสามารถนำไปใช้กับการมอบอำนาจเพื่อเรียกเก็บเงินตามตั๋วได้ ตามมาตรา ๑๓๘ แห่งประมวลกฎหมายฝรั่งเศส แต่สำหรับระบบกฎหมายคอมมอนลอว์นั้น การโอนตั๋วเงินอาจกระทำได้ทั้งการสลักหลังเฉพาะและการสลักหลังลอย ซึ่งอนุสัญญากรุงเฮก ค.ศ. ๑๙๑๒ (Hague Convention ๑๙๑๒) นั้นได้รับอิทธิพลในเรื่องการโอนตั๋วเงินจากระบบกฎหมายฝรั่งเศส โดยไม่อนุญาตให้มีการสลักหลังที่มีเงื่อนไข ทำให้เงื่อนไขที่ได้ระบุไปย่อมไม่เป็นผล รวมทั้งการสลักหลังโดยระบุว่าให้ผู้ถือเช่นนี้ก็ไม่เป็นผลเช่นเดียวกัน ดังปรากฏในมาตรา ๑๑ แห่งอนุสัญญากรุงเฮก ค.ศ. ๑๙๑๒ (Hague Convention ๑๙๑๒) ซึ่งผลของการสลักหลังลอยนั้นไม่ได้เป็นการเปลี่ยนตั๋วเงินชนิดระบุชื่อเป็นใช้เงินให้แก่ผู้ถือแต่อย่างใด แต่มีผลให้ผู้รับสลักหลังคนสุดท้ายถูกสันนิษฐานว่าได้รับตั๋วเงินจากการสลักหลังลอยนั้น ตามมาตรา ๑๕ แห่งอนุสัญญากรุงเฮก ค.ศ.๑๙๑๒ (Hague Convention ๑๙๑๒) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันนี้กฎหมายฝรั่งเศสได้แก้ไขหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการโอนตั๋วเงินแล้ว โดยอนุญาตให้มีการโอนตั๋วเงินโดยการสลักหลังให้แก่ผู้ถือหรือสลักหลังลอยได้

๔ เป็นตราสารที่มีคำสั่งจ่ายเงินหรือคำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงิน

ตั๋วเงินเป็นหนังสือตราสารที่ผู้ออกตราสารมีคำสั่งให้บุคคลภายนอกจ่ายเงิน (แต่ก็มีข้อยกเว้นที่อาจสั่งให้ตนเองเป็นผู้จ่ายเงินก็ได้) ให้แก่เจ้าหนี้ตามตราสารซึ่งอาจเป็นผู้ได้รับสิทธิในตั๋วเงินเป็นคนแรก (ผู้รับเงิน) หรือผู้รับโอนสิทธินั้นจากผู้ทรงสิทธิคนก่อน ๆ หากผู้ที่ได้รับคำสั่งไม่ยอมจ่ายเงินให้ ผู้ออกตราสารและลูกหนี้คนอื่น ๆ ก็จะจ่ายเงินให้ ซึ่งเป็นลักษณะของตั๋วเงินประเภทตั๋วแลกเงินและเช็ค

นอกจากนั้นในตั๋วเงินบางประเภทจะมีคำมั่นสัญญาของผู้ออกตราสารว่าจะจ่ายเงินตามตราสารนั้นให้เจ้าหนี้ตามตราสาร ซึ่งอาจเป็นผู้ได้รับสิทธิในตั๋วเงินเป็นคนแรก (ผู้รับเงิน) หรือผู้รับโอนสิทธินั้นจากผู้ทรงสิทธิคนอื่น ๆ ตามตราสารนั้น ซึ่งเป็นลักษณะของตั๋วเงินประเภทตั๋วสัญญาใช้เงิน

หากตราสารฉบับใดไม่มีคำสั่งให้จ่ายเงินหรือไม่มีคำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงิน ตราสารดังกล่าวก็ไม่เป็นตั๋วเงิน แต่อาจเป็นตราสารประเภทอื่น ๆ และไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับกันในนานาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์หรือระบบคอมมอนลอว์ ว่าตั๋วเงินเป็นตราสารที่แสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่จะได้รับการชำระหนี้ตามที่ระบุไว้ในตราสารนั้น

๕ การออกหรือโอนตั๋วเงินเป็นการชำระหนี้โดยมีเงื่อนไข มิใช่การแปลงหนี้ใหม่ตามกฎหมายไทยการออกหรือโอนตั๋วเงินนั้นต้องมีเหตุแห่งการออกหรือโอนเป็นมูลหนี้เดิมเสมอ เหตุแห่งการออกหรือโอนซึ่งเป็นมูลหนี้เดิมดังกล่าวอาจแยกได้เป็น ๒ ประการ คือ

๑ การออกหรือโอนเพื่อเป็นการชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมโดยแท้เมื่อลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ในมูลหนี้เดิม แทนที่จะชำระด้วยเงินสด ก็ชำระด้วยตั๋วเงินแทน โดยหนี้เดิมนั้นอาจเป็นหนี้ใด ๆ ก็ได้ เช่น หนี้ตามสัญญากู้ยืม หนี้ตามสัญญาซื้อขาย หนี้ในมูลหนี้ละเมิด เป็นต้น

๒ การออกหรือโอนเพราะเป็นการใช้ประโยชน์จากตั๋วเงินการออกหรือโอนตั๋วเงินอาจมิได้ออกหรือโอนเพื่อชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมโดยแท้ แต่ออกหรือโอนไปในฐานะที่ตั๋วเงินเป็นทรัพย์อย่างหนึ่ง ซึ่งอาจทำได้ในรูปแบบของการขายทรัพย์ (ตั๋วเงิน)เป็นต้น ดังนั้นการออกหรือโอนตั๋วเงินดังกล่าวจึงมีมูลหนี้สองมูลหนี้ คือ มูลหนี้ตั๋วตามสัญญาตั๋วเงินและมูลหนี้เดิมซึ่งเป็นฐานแห่งการออกตั๋วเงิน ตัวอย่างเช่น การโอนตั๋วเงินตามสัญญาซื้อขายลดเช็ค เป็นต้น

อย่างไรก็ดีปัญหาว่าตั๋วเงินเป็นตราสารที่สมบูรณ์ในตัวเอง (Abstract Right) และสามารถแยกออกจากมูลหนี้เดิมอันเป็นเหตุให้มีการออกหรือโอนตั๋วเงินได้หรือไม่นั้น ในเรื่องนี้มีความเห็นที่แตกต่างกันในกฎหมายตั๋วเงินของแต่ละระบบ กล่าวคือ ในระบบกฎหมายเยอรมันเห็นว่าตั๋วเงินเป็นตราสารที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองซึ่งพรากจากเหตุแห่งการโอน ในขณะที่ระบบคอมมอนลอว์ไม่มีหลักการดังกล่าวอย่างชัดเจน กล่าวคือ ในระบบกฎหมายอังกฤษนั้นมีหลักว่านอกจากผู้ทรงจะต้องเป็นผู้ที่มีตั๋วเงินอยู่ในความครอบครองแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่ได้รับตั๋วนั้นมาโดยการรับชำระหนี้ คือ ต้องมีมูลหนี้ระหว่างผู้ที่ออกหรือโอนตั๋วเงินนั้นกับผู้ทรง โดยจะเป็นหนี้ใด ๆ ก็ได้ แม้กระทั่งการให้ตั๋วเงินโดยเสน่หาก็เป็นหนี้อย่างหนึ่ง[๖] ซึ่งความเห็นนี้อาจได้รับอิทธิพลจากหลักกฎหมายอังกฤษที่เห็นว่าต้องมีหนี้ระหว่างผู้ที่มอบตั๋วเงินให้ผู้รับมอบ บุคคลดังกล่าวจึงจะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายและ

---

[๖] จิตติ ติงศภัทิย์, น. ๔๑; ไพศาล กุมาลย์วิสัย, เค้าโครงคำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตั๋วเงิน, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗), น. ๒.

สามารถบังคับสิทธิตามตั๋วเงินได้ แต่อันที่จริงในหลักกฎหมายอังกฤษนั้นการมอบตั๋วเงินให้นั้นก็ไม่ได้ใช้หลักการเดียวกับสัญญาทั่วไปนัก คงมีความแตกต่างไปบ้าง กล่าวคือ แม้ว่าต้องมีหนี้หรือค่าตอบแทน (Consideration) สำหรับการออกหรือโอนตั๋วเงินให้แก่กัน แต่อาจเป็นหนี้หรือการให้ค่าตอบแทนในช่วงใดของตั๋วเงินก็ได้ ดังนั้นถึงแม้บุคคลที่มีตั๋วเงินอยู่ในความครอบครองอาจไม่มีหนี้หรือไม่ได้ให้ค่าตอบแทนแก่ผู้ที่โอนตั๋วให้ตน แต่หากผู้ที่โอนตั๋วให้ตนหรือลูกหนี้ในตั๋วคนใดก่อนหน้านั้นได้ให้ค่าตอบแทนหรือมีหนี้อยู่แก่กันแล้ว ผู้ที่ครอบครองตั๋วก็จะเป็นผู้ทรงโดยชอบและสามารถฟ้องคดีตั๋วเงินเพื่อบังคับสิทธิตามตั๋วเงินได้[๗]

ส่วนในระบบซีวิลลอว์นั้นมีหลักว่าการออกหรือการโอนตั๋วเงินให้กันนั้นไม่จำเป็นต้องมีหนี้ระหว่างผู้ออกหรือผู้โอนและผู้รับโอน ดังนั้นการให้ตั๋วเงินแก่กันโดยเสน่หาจึงทำได้ และการให้โดยเสน่หาไม่ใช่หนี้แต่อย่างใด[๘] เนื่องจากตามหลักกฎหมายเยอรมันและระบบกฎหมายซีวิลลอว์ส่วนใหญ่นั้น ตั๋วเงินเป็นตราสารที่แสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารโดยไม่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมหรือข้อต่อสู้เดิม เพราะมีลักษณะเป็นการก่อสิทธิซึ่งแยกต่างหากจากมูลหนี้เดิมที่เป็นเหตุให้มีการออกหรือโอนตั๋วเงิน ซึ่งเรียกกันว่ามีคุณค่าที่สามารถแยกได้จากหนี้เดิมและแสดงสิทธิในตัวเอง (Abstract Nature) ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันในประเทศออสเตรีย เยอรมนีและสวิตเซอร์แลนด์ว่าตั๋วแลกเงินและตั๋วสัญญาใช้เงินมีสภาพเป็น Abstract อันหมายถึงตราสารซึ่งบรรจุหนี้ที่เป็นอิสระจากความสมบูรณ์ในธุรกรรมหรือสัญญาที่เป็นเหตุแห่งการออกหรือโอนตั๋วเงิน และไม่จำต้องมีการให้ค่าตอบแทนในการได้รับตั๋วเงิน[๙]

เหตุที่มีความแตกต่างกันในเรื่องการมีค่าตอบแทนในการออกหรือโอนตั๋วเงินให้แก่กันหรือต้องมีหนี้เดิมระหว่างผู้โอนและผู้รับโอนหรือไม่ในระหว่างระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์นั้นน่าจะเป็นเพราะมีแนวคิดทางกฎหมายที่แตกต่างกันอันสืบเนื่องมาจากสาเหตุทางประวัติศาสตร์กล่าวคือ ในยุโรปมีการใช้ตั๋วเงินในทางการค้าซึ่งมีการพัฒนาแยกต่างหากจากหลักในเรื่องสัญญาทั่วไปและเนื่องจากเป็นหลักที่ใช้กับตราสารทางการค้าจึงมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองการค้าและให้มีการไหลเวียนของการค้าตลอดจนตราสารที่ใช้ในทางการค้า จึงต้องคุ้มครองผู้รับโอนตั๋วเงินมากกว่าเจ้าของกรรมสิทธิ์เดิมหรือลูกหนี้ในตั๋วเงิน ดังนั้นตั๋วเงินจึงเป็นตราสารที่แสดงสิทธิของเจ้าหนี้ตามตั๋วหรือเป็นตราสารที่ก่อให้เกิดหนี้ โดยมีความสมบูรณ์แยกต่างหากจากมูลหนี้เดิม จึงไม่จำเป็นต้องมีค่าตอบแทน หรือออกหรือโอนให้แก่กันเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่เดิมแต่อย่างใด ในขณะที่อังกฤษนั้นรับแนวความคิดเรื่องการใช้ตั๋วเงินจากยุโรป (แต่ก็มีตราสารหนี้บางอย่างอยู่แล้ว) โดยมีการพัฒนาตั๋วเงินควบคู่ไปกับหลักเรื่องสัญญาและทรัพย์ซึ่งมีการยึดถือหลักเรื่องการคุ้มครองเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์อย่างเหนียวแน่น อันทำให้ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ดังนั้นหลักในเรื่องการโอนสิทธิตามตั๋วเงินจึงต้องมีการปรับให้เข้ากับสภาพของกฎหมายอังกฤษซึ่งเห็นว่าการที่จะให้ผู้รับโอนมีสิทธิดีกว่าผู้โอนนั้นต้องทำอย่างจำกัด เนื่องจากเป็นข้อยกเว้นของหลักปกติ ด้วยเหตุดังกล่าวในประเทศอังกฤษรวมทั้งประเทศอื่นที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จึงคุ้มครองผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในตั๋วเงินที่สูญเสียตั๋วเงินไปจากความครอบครองหรือลูกหนี้มากกว่าผู้รับโอนตั๋วเงิน เช่นเดียวกับในหนี้

---

[๗] A. G. Guest, Principles of the English Law of Contract, Twenty–Sixth Edition, (Oxford: Clarendon Press, ๑๙๘๔), p. ๓๘๕.

[๘] โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, ๒๕๔๒), น. ๔๑๓.

[๙] Dr. Jur. Uwe Jahn, Bills of Exchange; A Guide to Legislation in European Countries, (Paris: ICC Publishing S.A., ๑๙๙๕), p. ๑๓.

หรือสัญญาทั่วไปดังนั้นผู้รับโอนสิทธิตามตั๋วเงินที่จะได้รับความคุ้มครองจึงต้องมีมูลหนี้เดิมอยู่ก่อน กล่าวคือ ต้องได้รับตั๋วเงินเพราะการชำระหนี้หรือต้องเสียค่าตอบแทนในการได้รับตั๋วเงินนั้น

เหตุผลที่สนับสนุนแนวคิดของกฎหมายอังกฤษว่าตั๋วเงินนั้นจะต้องมีค่าตอบแทนนั้นก็เพราะตั๋วเงินมีลักษณะเป็นสัญญาเช่นเดียวกับสัญญาอื่น ๆ ทั่วไป จึงต้องผูกพันกับหนี้เดิม มิได้แยกเป็นอิสระจากมูลหนี้เดิม ในขณะที่ในระบบซีวิลลอว์ โดยเฉพาะในกลุ่มเยอรมันนั้น ตั๋วเงินเป็นตราสารที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองเพราะเป็นตราสารที่เกิดจากการค้าและมีการพัฒนาแยกต่างหากจากหลักกฎหมายสัญญา จึงไม่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิม นอกจากนั้นในเยอรมนีก็มีแนวความคิดเรื่องนิติกรรมลอยอีกด้วย[๑๐] ซึ่งหลักในเรื่องสภาพที่สามารถแยกต่างหากจากมูลหนี้เดิมนี้มีแนวคิดว่าสิทธิและหนี้นั้นเกิดจากตราสารลำ พังอย่างเดียวตามอนุสัญญานครเจนีวา ค.ศ.๑๙๓๐,๑๙๓๑ (Geneva Convention ๑๙๓๐,๑๙๓๑) ซึ่งสืบเนื่องจากอนุสัญญาเฮกก็มีแนวคิดทางกฎหมายเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงไม่มีความเกี่ยวพันระหว่างหนี้ที่เป็นเหตุให้ออกหรือโอนตั๋วเงิน เพราะหนี้ตามตั๋วเงินเกิดขึ้นจากการออกหรือโอนตั๋วเงินนั้นเอง แม้ว่ามูลหนี้เดิมจะไม่สมบูรณ์และเป็นข้อต่อสู้ที่มีต่อเจ้าหนี้โดยตรงก็ตามด้วยเหตุดังกล่าวลูกหนี้ตามตั๋วเงินจึงไม่สามารถยกข้อต่อสู้ตามมูลหนี้เดิมขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ตามตั๋วเงินได้[๑๑] และกฎหมายญี่ปุ่นก็มีลักษณะเป็นอย่างเดียวกัน[๑๒] เพราะกฎหมายตั๋วเงินของญี่ปุ่นก็ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายเยอรมัน

อย่างไรก็ตามแม้จะมีความเห็นที่แตกต่างกัน แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็มักจะเกิดผลอย่างเดียวกัน คือ เจ้าหนี้ตามตั๋วเงินจะได้รับความคุ้มครองในการรับชำระหนี้ กล่าวคือ ผู้รับโอนตั๋วเงินโดยสุจริตย่อมมีสิทธิดีกว่าผู้โอน

นอกจากนี้การออกหรือโอนตั๋วเงินนั้น คู่สัญญาเจตนาออกหรือโอนก็เพื่อต้องการชำระหนี้ มิใช่เพื่อการแปลงหนี้ใหม่ เนื่องจากการที่ลูกหนี้ออกหรือโอนตั๋วเงินเพื่อชำระหนี้นั้นมิใช่การเปลี่ยนสาระสำคัญแห่งหนี้ กล่าวคือ ไม่ใช่การเปลี่ยนตัวลูกหนี้ เจ้าหนี้หรือวัตถุแห่งหนี้ แต่เจตนาของผู้ออกหรือโอนตั๋วเงินนั้นก็เพื่อชำระหนี้ที่ผูกพันอยู่กับมูลหนี้เดิมนั่นเอง ดังนั้นหนี้เดิมยังคงมีอยู่ไม่ระงับไปด้วยการออกหรือโอนตั๋วเงินแต่อย่างใด ส่วนการแปลงหนี้ใหม่นั้นคู่สัญญาย่อมมีเจตนาให้มูลหนี้เดิมระงับลง และเข้าผูกพันกันตามเนื้อความแห่งมูลหนี้ที่ได้แปลงขึ้นใหม่นั้น

เมื่อการชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินไม่ใช่การแปลงหนี้ใหม่ หนี้เดิมจะระงับสิ้นไปต่อเมื่อมีการชำระเงินตามตั๋วเงินครบถ้วนเสร็จสิ้น จึงเห็นได้ว่ามีมูลหนี้ตามสัญญาสองมูลหนี้เข้ามาเกี่ยวข้อง คือมูลหนี้เดิมที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ยังคงมีความผูกพันกันอยู่มูลหนี้หนึ่ง และมูลหนี้ตามสัญญาตั๋วเงินอีกมูลหนี้หนึ่ง

การที่มูลหนี้เดิมยังไม่ระงับสิ้นไปมีปัญหาว่าผู้ที่ยอมรับชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินซึ่งยังคงเป็นเจ้าหนี้ตามมูลหนี้เดิมอยู่นั้นจะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมก่อนที่ตั๋วเงินจะถึงกำหนดได้หรือไม่ ในเรื่องนี้เมื่อมีการตกลงกันชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินแล้ว โดยสภาพของสัญญา คู่สัญญาทุกฝ่ายก็

---

[๑๐] กิตติศักดิ์ ปรกติ, “หลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาลอยทางทรัพย์,” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ ๑๙, ฉบับที่ ๒, น. ๗๘ – ๑๐๑ (มิ.ย. ๒๕๓๒).

[๑๑] Fr. Dieter Schneider, Dr. Thomas Verhoeven, Commercial Paper: Check and Bills of Exchange, Bussiness Transactions in Germany, Edited by Bernard Resters, (New York: Mathew & Bender, ๑๙๘๓), pp. ๑๒–๘, ๑๒–๙.

[๑๒] Jun’ici Eguchi, Valuable Instruments in General, Part ๓ Commercial Instruments: Bills, Notes, and Others, Doing Bussiness in Japan, Volume ๓ Edited by Zentaro Kitagawa, (New York: Matthew & Bender, ๑๙๙๘), pp. III ๑ – ๔.

ย่อมต้องผูกพันที่จะบังคับตามตั๋วเงินก่อน กล่าวคือ ผู้ทรงไม่น่าจะมีสิทธิบังคับชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิม เพราะการยอมรับชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินนั้นเท่ากับเป็นการสัญญาว่าจะดำเนินการในเรื่องตั๋วเงินเท่านั้น

แต่เมื่อตั๋วเงินถึงกำหนดและผู้ทรงไม่ได้รับชำระหนี้ตามตั๋วเงิน ผู้ทรงก็ย่อมมีสิทธิเลือกว่าจะบังคับชำระหนี้ตามสัญญาตั๋วเงินหรือตามมูลหนี้เดิมซึ่งยังไม่ระงับสิ้นไปก็ได้ กล่าวคือ หากผู้จ่ายหรือผู้ออกตั๋วปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ทรงตั๋วเงินก็อาจเลือกฟ้องตามมูลหนี้เดิมก็ได้ เมื่อฟ้องบังคับได้แล้วมูลหนี้เดิมก็ระงับ เช่นนี้การรับชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินจึงเป็นการที่ผู้ทรงยอมหยุดการดำเนินการเรียกร้องตามมูลเดิมเป็นการชั่วคราวในระหว่างที่ตั๋วเงินยังไม่ถึงกำหนด แต่ถ้าตั๋วเงินถึงกำหนดภายหลังจากกำหนดเวลาชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิม ในเรื่องนี้มีนักกฎหมายในบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา เห็นว่าเมื่อมีการตกลงชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินแล้วย่อมทำให้หนี้เดิมรวมเข้ากับหนี้ตามสัญญาตั๋วเงินและทำให้ไม่สามารถบังคับชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมได้ชั่วคราวจนกว่าผู้ทรงจะมิได้รับชำระหนี้ตามสัญญาตั๋วเงินซึ่งหลังจากนั้นผู้ทรงจะบังคับชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมหรือตามสัญญาตั๋วเงินก็ได้[๑๓]

๖ คู่สัญญามีได้หลายฝ่ายไม่จำกัด[๑๔] ในสัญญาประเภทอื่น ๆ คู่สัญญามักจะทราบได้ว่าใครเป็นคู่สัญญาบ้าง แต่ในกรณีตราสารเปลี่ยนมือนั้นจะแตกต่างจากกรณีสัญญาทั่วไป เนื่องจากตราสารเปลี่ยนมือนั้นออกหรือโอนให้กันได้สะดวก ดังนั้นโดยสภาพของตราสารเปลี่ยนมือจึงอาจมีบุคคลเข้ามาเป็นคู่สัญญาได้โดยไม่จำกัด คู่สัญญาคนแรก ๆ แห่งตราสารเปลี่ยนมือจึงอาจไม่รู้จักผู้ทรงคนปัจจุบันก็ได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะไม่รู้ตัวผู้ทรงคนปัจจุบัน แต่เมื่อคู่สัญญาตามตราสารเปลี่ยนมือได้ลงลายมือชื่อแล้ว ต่างก็ต้องรับผิดตามเนื้อความแห่งตราสารเปลี่ยนมือด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับกันในนานาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์หรือระบบคอมมอนลอว์ อันสืบเนื่องมาจากธรรมชาติของตราสารเปลี่ยนมือนั่นเอง ซึ่งลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือข้อนี้เป็นผลดีต่อผู้ทรง เนื่องจากการที่มีคู่สัญญาตามตราสารเปลี่ยนมือเพิ่มมากขึ้นโดยไม่จำกัดจำนวนเป็นการเพิ่มตัวลูกหนี้ที่จะต้องรับผิดต่อผู้ทรงให้มีจำนวนมากขึ้นทำให้โอกาสในการได้รับชำระหนี้มีเพิ่มมากขึ้นไปด้วย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบัตรเงินฝาก

บัตรเงินฝากถือได้ว่าเป็นเครื่องมือทางการเงินชนิดใหม่ที่เข้ามาในประเทศไทย โดยธนาคารกสิกรจำกัด (มหาชน) ได้นำมาใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ แต่ด้วยปัญหาทางกฎหมายหลายประการจึงทำให้บัตรเงินฝากไม่ได้รับความนิยม ซึ่งบัตรเงินฝากในครั้งนั้น ยังมีลักษณะเป็นเพียงใบรับฝากเงิน (Certificate of Deposit) ตราสารชนิดนี้ คือ เอกสารซึ่งแสดงสิทธิที่จะได้รับการจ่ายเงินตามระยะเวลาที่กำหนดไว้แก่ผู้ถือบัตรการโอนเปลี่ยนมือนั้นสามารถทำได้แต่จะต้องโอนกัน ณ สำนักงานของธนาคารที่ออกใบรับฝากเงินนั้น โดยวิธีการลงทะเบียน (Register) ด้วยเหตุที่วิธีการโอนที่ยุ่งยาก และ ยังมีปัญหาในทางกฎหมายบางประการ จนกระทั่ง ได้มีการบัญญัติกฎหมายที่บังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยเฉพาะไว้ใน พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ (ฉบับที่ ๓) และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองสิเอร์ โดยนำเอา

---

[๑๓] Douglas J. Whaley, Problem and Materials on Negotiable Instruments, (Boston: Little Brown and Company, ๑๙๘๑), p. ๙๔.

[๑๔] Aguedo F. Agbayani, Commentaries and Jurisprudence on the Commercial Laws of the Philippines, (Quezon City: AFA Publications Inc., ๑๙๗๘), p.๑๐๓.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตั๋วเงินบางมาตรามาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม ซึ่งบัตรเงินฝากที่นำมาใช้ในประเทศไทยเป็นบัตรเงินฝากชนิดโอนเปลี่ยนมือได้ (Negotiable Certificate of Deposit) ซึ่งมีลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือ โดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติทั้งได้บัญญัติความหมายของบัตรเงินฝากว่า บัตรเงินฝาก หมายความว่า ตราสารซึ่งเปลี่ยนมือได้ที่ธนาคารพาณิชย์/บริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ออกให้แก่ผู้ฝากเงินเพื่อเป็นหลักฐานรับฝากเงินและเพื่อแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่จะได้รับเงินฝากคืน เมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้โดยจะมีการกำหนดดอกเบี้ยเอาไว้หรือไม่ก็ได้ ซึ่งจากนิยามดังกล่าวพบว่าบัตรเงินฝากมีลักษณะดังนี้

(๑) บัตรเงินฝากเป็นตราสารเปลี่ยนมือ

(๒) ผู้ที่มีสิทธิออกบัตรเงินฝากจะต้องเป็นธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน หรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เท่านั้น บุคคลธรรมดาไม่สามารถออกใช้ได้

(๓) บัตรเงินฝากเป็นหลักฐานในการรับฝากเงิน และในขณะเดียวกันก็เป็นตราสารที่แสดงสิทธิผู้ทรงตราสารที่จะได้รับบัตรเงินฝากคืน

(๔) บัตรเงินฝากต้องกำหนดวันถึงกำหนดจ่ายเงินเสมอ โดยกำหนดดอกเบี้ยด้วยหรือไม่ก็ได้ แม้ว่าต่อมาพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังกล่าวจะถูกยกเลิกไป โดยพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ แต่ก็ยังคงบทบัญญัติในเรื่องบัตรเงินฝากไว้ ในมาตรา ๔๔ และ มาตรา ๔๕ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

๒.๒.๑ บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง การจำนำตั๋วเงินและการบังคับจำนำ (มาตรา ๗๖๔ ถึงมาตรา ๗๖๖), บทเบ็ดเสร็จทั่วไปของตั๋วเงิน (มาตรา ๘๙๙ ถึงมาตรา ๙๐๗), การออกและสลักหลังตั๋วแลกเงิน (มาตรา ๙๑๑ มาตรา ๙๑๓ (๑) และ (๒) มาตรา ๙๑๔ ถึงมาตรา ๙๑๖ มาตรา ๙๑๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม มาตรา ๙๑๘ ถึงมาตรา ๙๒๒ มาตรา ๙๒๕ และ มาตรา ๙๒๖), การอาวัลตั๋วแลกเงิน (มาตรา ๙๓๘ ถึงมาตรา ๙๔๐), การใช้เงิน (มาตรา ๙๔๕ ถึงมาตรา ๙๔๙), การใช้สิทธิไล่เบี้ยเพราะเขาไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน (มาตรา ๙๗๑ มาตรา ๙๗๓), ความรับผิดของผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน (มาตรา ๙๘๖) , การขีดคร่อมเช็ค (มาตรา ๙๙๔ ถึง มาตรา ๑๐๐๐) และ เรื่องตั๋วเงินปลอม ตั๋วเงินถูกลัก และตั๋วเงินหาย (มาตรา ๑๐๐๖ ถึงมาตรา ๑๐๐๘ มาตรา ๑๐๑๐ และ มาตรา ๑๐๑๑)

๒.๒.๒ บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ไม่นำมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม

บทบัญญัติใดที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ มิให้นำบทบัญญัติในเรื่องตั๋วเงินดังต่อไปนี้มาใช้กับบัตรเงินฝาก

(๑) ในเรื่องตั๋วแลกเงิน บทบัญญัติที่ไม่นำนามาใช้กับบัตรเงินฝากได้แก่

- เรื่องรายการตามตั๋ว ในมาตรา ๙๐๙ และ มาตรา ๙๑๐
- วันถึงกำหนดตั๋วแลกเงิน เมื่อทวงถามหรือเมื่อได้เห็นในมาตรา ๙๑๓ (๓) และ เมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้นับแต่ได้เห็น ในมาตรา ๙๑๓ (๔)
- ผู้สั่งจ่ายเขียนข้อกำหนด “เปลี่ยนมือไม่ได้” ในมาตรา ๙๑๗ วรรคสอง

- ผู้สลักหลังกำหนดห้ามไม่ให้มีการสลักหลังสืบไป ตามมาตรา ๙๒๓

- ตั๋วแลกเงินที่สลักหลังภายหลังระยะเวลาที่ทาคาคัดค้านการรับรองหรือไม่จ่ายเงิน ตามมาตรา ๙๒๔

- การรับรองการจ่ายเงิน ตามมาตรา ๙๒๗ ถึงมาตรา ๙๓๗

- วันถึงกำหนดและการทำคัดค้านการใช้เงินกรณีตั๋วแลกเงินกำหนดให้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่ได้เห็น ตามมาตรา ๙๔๓

- การใช้เงินตั๋วแลกเงินชนิดใช้เงินเมื่อได้เห็น มาตรา ๙๔๔

- ผู้รับรองปลดเปลื้องตนโดยการวางเงินที่ต้องชำระตามตั๋ว เมื่อไม่มีการยื่นตั๋วเพื่อใช้เงินตามมาตรา ๙๔๗

- การสอดเข้าแก้หน้า มาตรา ๙๕๐ ถึงมาตรา ๙๕๘

- การทำคำคัดค้านกรณีไม่มีการรับรองหรือไม่ใช้เงินตามตั๋วแลกเงินเพื่อใช้สิทธิไล่เบี้ย มาตรา ๙๖๐ ถึง มาตรา ๙๖๖

- การใช้สิทธิไล่เบี้ยการรับรองแต่บางส่วน ตามมาตรา ๙๗๒

- การยืดกำหนดการยื่นตั๋วแลกเงิน และการทำคัดค้าน ในกรณีที่ไม่สามารถกระทำการดังกล่าวภายในกำหนดเวลาได้ ตามมาตรา ๙๗๔

- ตั๋วแลกเงินเป็นสำหรับ มาตรา ๙๗๕ ถึงมาตรา ๙๘๑

(๒) ในส่วนของตั๋วสัญญาใช้เงิน ไม่นาบทบัญญัติดังต่อไปนี้มาใช้กับบัตรเงินฝาก

- บทนิยาม ในมาตรา ๙๘๒ รายการตามตั๋ว ในมาตรา ๙๘๓ และมาตรา ๙๘๔

- การทำบทบัญญัติในเรื่องตั๋วแลกเงินมาใช้โดยอนุโลม ในมาตรา ๙๘๕

(๓) ในเรื่องเช็ค ไม่นำบทบัญญัติดังต่อไปนี้มาใช้กับบัตรเงินฝากบทนิยาม ในมาตรา ๙๘๗ รายการที่ต้องมีในเช็ค ในมาตรา ๙๘๘ การทำบทบัญญัติในเรื่องตั๋วแลกเงินมาใช้โดยอนุโลม ในมาตรา ๙๘๙ การยื่นเช็คเพื่อใช้เงิน ในมาตรา ๙๙๐ ถึงมาตรา ๙๙๒ การจดรับรู้เช็ค ในมาตรา ๙๙๓

(๔) อายุความตั๋วเงิน ในมาตรา ๑๐๐๐ ถึงมาตรา ๑๐๐๕

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนนำบทบัญญัติในเรื่องตั๋วเงินมาตราใด ที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ มิได้บัญญัติให้นำมาปรับใช้กับบัตรเงินฝาก ข้อความนั้นย่อมไม่มีผลใดๆ ต่อบัตรเงินฝาก ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๙๙

๒.๒.๓. รายการตามบัตรเงินฝาก

บัตรเงินฝากต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนดเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคสอง บัญญัติให้บัตรเงินฝากต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(๑) คำบอกชื่อว่าเป็นบัตรเงินฝาก

(๒) ชื่อสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝาก

(๓) จังหวัดที่ตั้งของผู้ออกบัตรเงินฝาก

(๔) วันที่ออกบัตรเงินฝาก

(๕) ข้อตกลงอันปราศจากเงื่อนไขว่าจะจ่ายเงินเป็นจำนวนที่แน่นอนพร้อมด้วยดอกเบี้ย (ถ้ามี)

(๖) วันถึงกำหนดที่จ่ายเงิน

(๗) สถานที่จ่ายเงิน

(๘) ชื่อของผู้ฝากเงิน หรือคำจดแจ้งว่าจะจ่ายเงินให้แก่ผู้ถือ

(๙) ลายมือชื่อผู้มีอำนาจลงนามแทนสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝาก

การที่เอกสารใดจะสมบูรณ์เป็นบัตรเงินฝากได้จำเป็นที่จะต้องมีรายการครบทั้ง ๙ รายการ มิเช่นนั้นแล้วย่อมไม่ใช่บัตรเงินฝาก เนื่องจากพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มิได้บัญญัติบทยกเว้นรายการตามบัตรเงินฝากเอาไว้

ดังนั้น บัตรเงินฝากจึงเป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิดหนึ่งที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจน และคล่องตัวเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจการค้า ซึ่งรายละเอียดของแนวทางปฏิบัติดังกล่าวอาจถูกกำหนดโดยธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้า (Mercantile Usage) หรือ กฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statute) ก็ได้เช่นกัน กล่าวคือ[๑๕]

๑ กฎหมายพ่อค้า (Mercantile Usage)

เป็นตราสารเปลี่ยนมือที่มีวิวัฒนาการมาจากแนวปฏิบัติทางการค้าของพ่อค้า เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการโอนสิทธิเรียกร้อง กล่าวได้ว่า ในอดีตการติดต่อค้าขายไม่เป็นไปโดยง่ายเหมือนดังเช่นปัจจุบัน การนำสินค้าจากที่หนึ่งไปซื้อขายแลกเปลี่ยนอีกที่หนึ่งเป็นไปด้วยความยากลำบาก อีกทั้ง เมื่อการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าที่มีมูลค่าสูงแล้ว ผู้ซื้อต้องนำเงิน หรือทองคำมาชำระหนี้ อาจเสี่ยงถูกการปล้นเอาเงิน หรือทองคำดังกล่าวได้ง่าย นอกจากนี้ การโอนสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งมีความยุ่งยาก กล่าวคือ การโอนสิทธิเรียกร้องนั้น ผู้โอนและผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องจะต้องทำข้อตกลงหนังสือต่อลูกหนี้แห่งสิทธินั้นหรือได้รับควายินยอมเป็นหนังสือจากลูกหนี้ด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ผลแห่งการโอนการโอนสิทธิดังกล่าวเป็นหนังสือลงลายมือชื่อทั้งสองฝ่าย และจะต้องบอกกล่าวการดังกล่าวเป็นสิทธิเรียกร้องยังอยู่ภายใต้ “หลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” อีกด้วย ดังนั้น หากการโอนสิทธิเรียกร้องมีด้วยกันหลายทอด และสิทธิของผู้โอนคนใดเกิดบกพร่อง ผู้รับโอนคนหลังๆย่อมไม่อาจมีสิทธิดีไปกว่าผู้โอนได้ แม้ว่าผู้รับโอนสิทธิดังกล่าวโดยสุจริตไม่ทราบถึงความบกพร่องนั้นก็ตาม ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดหลัก “ตราสารเปลี่ยนมือ” ขึ้น เพื่อทำให้การชำระหนี้ การโอนสิทธิเรียกร้องเป็นไปโดยง่าย คุ้มครองผู้รับโอนที่สุจริต และเสียค่าตอบแทนอีกด้วย

แม้ว่ากฎหมายพ่อค้าในเรื่องตราสารเปลี่ยนมือจะเป็นเพียงวิธีปฏิบัติไม่ได้ถูกบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรซึ่งมีสภาพบังคับเป็นกิจจะลักษณะก็ตาม แต่ทั้งนี้ กฎเกณฑ์และวิธีที่ปฏิบัติดังกล่าวได้ถูกปฏิบัติต่อๆกันมา ซึ่งค่อยๆได้รับการยอมรับจนกลายเป็นจารีตประเพณี และเป็นธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้าที่แม้จะไม่ได้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่ก็ได้รับการยอมรับเช่นเดียวกับกฎหมายลายลักษณ์อักษร ยกตัวอย่างเช่น ตั๋วแลกเงินและเช็คได้รับการยอมรับให้เป็นตราสารเปลี่ยนมือโดยคาพิพากษาของศาล ยกตัวอย่างเช่น ในคดี Goodwin v. Robarts (๑๘๗๕)[๑๖] Goodwin ซื้อ

---

[๑๕] L.S. Sealy, R J A Hooley, Commercial Law : Text, Case, and Materials, Oxford : Oxford University , ๒๐๐๙, p.๕๒๒.

[๑๖] A.H. Pruessner, The Earliest Traces of Negotiable Instrument, American Journal of Semitic Languages and Literatures, Vol. ๔๔, No. ๒, p ๘๘ (January ๑๙๒๘).

Russian and Hungarian Government Script ผ่านนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ ซึ่งตราสารดังกล่าวระบุถึงคำสัญญาว่าจะให้หลักทรัพย์ให้แก่ผู้ถือโดยแลกกับเงินพร้อมดอกเบี้ย เมื่อได้มีการจ่ายเงินงวดสุดท้ายแล้ว Goodwin ได้สั่งให้นายหน้าครอบครองตราสารดังกล่าวแทนตน แต่นายหน้ากลับฉ้อฉลนำตราสารนั้นไปจำนำกับธนาคารจำเลยเพื่อเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงิน เมื่อ Goodwin ทราบจึงได้เรียกร้องให้ธนาคารจำเลยจ่ายเงินตามจำนวนที่ได้ซื้อขายกันนั้นแก่ตน ซึ่งธนาคารจำเลยได้โต้แย้งว่าโดยธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้าแล้ว ตราสารดังกล่าวถูกทำให้เปลี่ยนมือได้โดยการส่งมอบการครอบครองซึ่ง Goodwin ได้สูญเสียสิทธิในตราสารนั้นไปแล้ว จากประเด็นข้อพิพาทนี้ กระทรวงการคลัง (The Exchequer Chamber) โดย Cockburn CJ. ได้ตัดสินว่า

"...จากข้อเท็จจริงที่จำเลยได้ต่อสู้ตราสารนั้นมิอาจสอดคล้องกับลักษณะความเป็นหลักทรัพย์ทางการเงินตลอดจนเป็นตราสารเปลี่ยนมือโดยธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้า และ มิได้ระบุถึงคำสัญญาว่าจะจ่ายเงินแต่อย่างใด เพียงแต่สัญญาว่าจะให้หลักทรัพย์โดยแลกกับเงินเท่านั้น และ ตราสารดังกล่าวก็มิใช้หลักทรัพย์ในทางธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้าที่จะเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้อีกด้วย...."

เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนถึงข้อโต้แย้งดังกล่าวแล้ว จึงสามารถให้ความเป็นในเรื่องนี้ได้ว่าตราสารดังกล่าวนั้นไม่อาจเป็นตราสารเปลี่ยนมือโดยธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้า ซึ่งจากคำตัดสินข้างต้นได้วางฐานในการพิจารณาหลักเกณฑ์ความเป็นตราสารเปลี่ยนมือโดยธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้าได้ว่า ธรรมเนียมทางการค้าที่ถือปฏิบัติกันนั้นจะต้องเป็นแบบแผนตายตัว และไม่สามารถจะขยายไปจนถึงขั้นตอบสนองความต้องการทางการค้าในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้ อาจกล่าวได้ว่าธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้าเป็นส่วนสำคัญทางกฎหมาย อันเป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน แต่ในด้านประวัติศาสตร์กฎหมายแล้วความเห็นเช่นนี้นับว่าไม่ถูกต้องเสียที่เดียว กล่าวคือ ธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้าของตราสารเปลี่ยนมือนั้นอ้างอิงกับตั๋วแลกเงิน และหลักทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนมือได้ชนิดอื่นๆ โดยผ่านรูปแบบทั่วไปของธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้าเมื่อเทียบกับจุดกำเนิดที่ผ่านมาของตราสารนั้น

๒ กฎหมายลายลักอักษร (Statute)

ตราสารเปลี่ยนมือเกิดจากธรรมเนียมทางการค้านั้นจะต้องปฏิบัติต่อๆกันมาอย่างกว้างขวางและเป็นที่ยอมรับและพัฒนากลายเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่เกิดจากกฎหมายลายลักษณ์[๑๗]อักษร เคยมีการโต้เถียงเกี่ยวกับ The Promissory Note Act ๑๗๐๔ ของประเทศอังกฤษ[๑๘] ที่บัญญัติให้ตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ (ซึ่งในขณะนั้นยังไม่เคยมีคำพิพากษาถึงเรื่องนี้มาก่อน) ต่อมาผู้พิพากษา Holt ในคดี Clerke v. Martin (๑๗๐๒)[๑๙] พิพากษาว่าตั๋วสัญญาใช้เงินที่จ่ายเงินตามคำสั่งนั้นมิใช่ตั๋วแลกเงิน ดังนั้น จึงมิใช่ตราสารเปลี่ยนมือ ซึ่งผู้พิพากษา Holt กล่าวว่า "ตั๋วสัญญาใช้เงินนี้ไม่สามารถเป็นตั๋วแลกเงินได้ ซึ่งการใช้ตั๋วสัญญาใช้เงินดังกล่าวเป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้า และ เป็นการก่อกำเนิดตราสารรูปแบบใหม่ที่ยังไม่เคยปรากฏมาก่อนในแถบ

---

[๑๗] ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๕๔), น.๑๔.

[๑๘] John Kutyn, Nature of Money,

From https://www.community-exchange.org/docs/NofM.pdf (Accessed ๑๒ December ๒๐๑๕).

[๑๙] Morton J. Horwitz, The Transformation of American Law ๑๗๘๐ – ๑๘๖๐, Harvard University Press, ๒๐๐๙, p.๒๑๔.

Lombard Street อีกทั้งยังมีความพยายามที่จะทำให้เป็นกฎหมายโดยรัฐสภาอังกฤษ (Westminster Hall) ดังนั้น การอธิบายถึงธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้าของตั๋วสัญญาใช้เงิน ยังเป็นที่สงสัยและเป็นเพียงความคิดเห็นอยู่...” นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นไปในทางที่แตกต่างจากผู้พิพากษา Holt กล่าวคือ เห็นว่าควรจะนำ The Promissory Note Act ๑๗๐๔ มาใช้กับคดีดังกล่าวเช่นเดียวกับคดี Clerke v. Martin ที่มีมาก่อนคดีข้างต้น ศาตราจารย์ Holden ได้โต้แย้งนักวิชาการกลุ่มดังกล่าวและสนับสนุนความเห็นของผู้พิพากษา Holt ว่าถูกต้องแล้ว มีข้อสังเกตว่าหากความคิดเห็นของศาสตราจารย์ Holden ถูกต้องแสดงว่า The Promissory Note Act ๑๗๐๔ นั้นบัญญัติให้ตราสารดังกล่าวเป็นตราสารเปลี่ยนมือตามกฎหมาย เช่นเดียวกับกรณี The East India Company Bonds Act ๑๘๑๑ ที่บัญญัติให้ พันธบัตร (Bonds) เป็นตราสารเปลี่ยนมือซึ่งสามารถโอนเปลี่ยนมือได้โดยการส่งมอบ

๒.๓ สภาพปัญหาลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

๒.๓.๑ บัตรเงินฝากมีความคล้ายคลึงกับตั๋วสัญญาใช้เงิน คำถามที่ว่าบัตรเงินฝากเป็นตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้แก่ ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็คหรือไม่นั้น หากเป็นตราสารประเภทใดประเภทหนึ่งในสามประเภทดังกล่าวนี้ บัตรเงินฝากย่อมอยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การพิจารณาว่าตราสารใดเป็นตั๋วเงินนั้นต้องพิจารณาจากบทนิยามและรายการว่าตรงตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ เมื่อพิจารณาจากนิยามของบัตรเงินฝากแล้ว ผู้ที่มีสิทธิออกบัตรเงินฝากจะต้องเป็นธนาคารพาณิชย์ หรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เท่านั้น บุคคลธรรมดาไม่สามารถออกบัตรเงินฝากได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคแรก นอกจากนี้บัตรเงินฝากเป็นหลักฐานในการรับฝากเงินที่แสดงสิทธิผู้ทรงตราสารที่จะได้รับบัตรเงินฝากคืนด้วย จะเห็นได้ว่า เบื้องต้นมีคู่สัญญาที่เกี่ยวข้องด้วยกันสองฝ่าย คือ สถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝาก และผู้ฝากเงิน โดยผู้ออกบัตรเงินฝากมีหน้าที่ที่ต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้ฝากเงินหรือผู้ถือบัตรเงินฝาก เมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด จะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกับตั๋วสัญญาใช้เงินอย่างยิ่ง ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ เมื่อพิจารณานิยาม และรายการตามบัตรเงินฝาก ประกอบกับวิธีการจ่ายเงินและลักษณะความรับผิดของผู้ออกบัตรเงินฝากแล้ว พบว่าบัตรเงินฝากมีความคล้ายคลึงกับตั๋วสัญญาใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมาตรา ๙๘๒ บัญญัตินิยามของตั๋วสัญญาใช้เงินไว้ว่า “ตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ออกตั๋ว ให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือใช้ให้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน” ซึ่งบัตรเงินฝากมีความคล้ายคลึงกับตั๋วสัญญาใช้เงิน ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

๑ ในแง่ความรับผิดของคู่สัญญาตามตราสาร

ก. ผู้ออกตราสาร

จะเห็นได้ว่าบัตรเงินฝาก ผู้ให้กำเนิดตราสาร และผู้จ่ายเงินเป็นบุคคลคนเดียวกัน กล่าวคือ ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุนเป็นผู้มีอำนาจออกบัตรเงินฝาก เช่นเดียวกันกับกรณีตั๋วสัญญาใช้เงิน ที่ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินและผู้ที่มีหน้าที่จ่ายเงินเป็นคนๆเดียวกัน นั่นคือ ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน เพียงแต่แตกต่างกับบัตรเงินฝากตรงที่ บุคคลที่สามารถออกตั๋วสัญญาใช้เงินได้จะเป็นใครก็ได้ ไม่จำกัดแต่เฉพาะสถาบันการเงินเท่านั้น อีกทั้งหากพิจารณาในแง่ลักษณะความรับผิดของผู้ออกบัตรเงินฝากแล้ว ความรับผิดของผู้ออกบัตรเงินฝากมีลักษณะความรับผิดแบบลูกหนี้ชั้นต้น และ

เป็นความรับผิดตามคาสัญญา (By Promise) เหมือนกับตั๋วสัญญาใช้เงิน กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่ตราสารถึงกำหนด บุคคลที่มีหน้าที่จ่ายเงิน คือ ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินในกรณีตั๋วสัญญาใช้เงิน และผู้ออกบัตรเงินฝากในกรณีบัตรเงินฝาก แม้ว่าจะเป็นกรณีที่ตั๋วสัญญาใช้เงิน และบัตรเงินฝากขาดความน่าเชื่อถือก็ตาม บุคคลดังกล่าวก็ยังต้องรับผิดต่อผู้ทรงตราสารจนกว่าจะมีการจ่ายเงินตามตราสารโดยชอบแล้วเท่านั้น ซึ่งต่างจากกรณีตั๋วแลกเงิน และเช็ค ที่ผู้ให้กำเนิดตราสารคือ ผู้สั่งจ่าย ซึ่งจะรับผิดต่อผู้ทรงเมื่อตั๋วแลกเงินขาดความน่าเชื่อถือ แล้วผู้ทรงไม่ทำตามวิธีที่กฎหมายกำหนดเมื่อตั๋วขาดความน่าเชื่อถือ ซึ่งการละเลยต่อหน้าที่ดังกล่าวย่อมส่งผลให้ผู้สั่งจ่ายหลุดพ้นจากความรับผิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๗๓ กรณีตั๋วแลกเงิน และ มาตรา ๙๘๙ ประกอบมาตรา ๙๗๓ กรณีเช็ค ซึ่งความรับผิดในลักษณะนี้เรียกว่า ความรับผิดแบบมีเงื่อนไข

ข. ผู้สลักหลัง

ในกรณีความรับผิดของผู้สลักหลังตามบัตรเงินฝาก และตั๋วสัญญาใช้เงินกลับแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้สลักหลังบัตรเงินฝากนั้นมีความรับผิดแบบมีเงื่อนไข ในทางตรงข้าม ผู้สลักหลังตามตั๋วสัญญาใช้เงินกลับมีความรับผิดตามคำสัญญาเช่นเดียวกับผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน กล่าวคือ กรณีบัตรเงินฝาก พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำมาตรา ๙๑๔ มาใช้กับบัตรเงินฝากด้วยโดยอนุโลม ซึ่งมาตรา ๙๑๔ บัญญัติว่า “บุคคลผู้สั่งจ่ายหรือสลักหลังตั๋วแลกเงินย่อมเป็นอันสัญญาว่า เมื่อตั๋วนั้นได้นำยื่นโดยชอบแล้วจะมีผู้รับรองและใช้เงินตามเนื้อความแห่งตั๋ว ถ้าตั๋วแลกเงินนั้นไม่เชื่อถือโดยไม่ยอมรับรองก็ดี หรือไม่ยอมจ่ายเงินก็ดี ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังก็จะใช้เงินให้แก่ผู้ทรง หรือแก่ผู้สลักหลังคนหลังซึ่งต้องถูกบังคับให้ใช้เงินตามตั๋วนั้น ถ้าหากว่าได้ทำถูกต้องตามวิธีการในข้อนี้ไม่รับรองหรือไม่จ่ายเงินนั้นแล้ว” และ มาตรา ๙๗๓ ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อถึงกำหนดเวลาจำกัดซึ่งกล่าวต่อไปนี้ได้ล่วงพ้นไปแล้ว

(๑) กำหนดเวลารับยื่นตั๋วแลกเงินชนิดให้ใช้เงินเมื่อได้เห็น หรือในระยะเวลาอย่างใดอย่างหนึ่งภายหลังได้เห็น

(๒) กำหนดเวลาสำหรับทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงิน

(๓) กำหนดเวลาสำหรับยื่นตั๋วเพื่อให้ใช้เงิน ในกรณีที่มีข้อกำหนดว่า “ไม่จำเป็นต้องคัดค้าน”

ท่านว่าผู้ทรงย่อมสิ้นสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สลักหลัง ผู้สั่งจ่าย และคู่สัญญาอื่นๆ ผู้ต้องรับผิด เว้นแต่ผู้รับรอง

อนึ่ง ถ้าไม่ยื่นตั๋วแลกเงินเพื่อให้เขารับรองภายในเวลาจำกัดดังผู้สั่งจ่ายได้กำหนดไว้ ท่านว่าผู้ทรงย่อมสิ้นสิทธิจะไล่เบี้ยทั้งเพื่อการที่เขาไม่ใช้เงินและเพื่อการที่เขาไม่รับรอง เว้นแต่จะปรากฏจากข้อกำหนดว่า ผู้สั่งจ่ายหมายเพียงแต่จะปลดตนเองให้พ้นจากประกันการรับรอง

ถ้าข้อจำกัดเวลายื่นตั๋วแลกเงินนั้นมีอยู่ที่คำสลักหลังท่านว่าเฉพาะแต่ผู้สลักหลังเท่านั้นจะเอาประโยชน์ในข้อกำหนดนั้นได้”

เช่นนี้ เมื่อนำมาปรับใช้กับบัตรเงินฝากแล้ว จะใช้แต่เฉพาะกับผู้สลักหลังเท่านั้น ไม่นำมาปรับใช้กับผู้ออกบัตรเงินฝาก เพราะ ผู้ออกบัตรเงินฝากมีความรับผิดเสมือนผู้รับรองตั๋วแลกเงิน ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๖ วรรคแรก โดยมีเหตุผลเบื้องหลัง คือ การที่สถาบันการเงิน

ออกบัตรเงินฝากโดยกำหนดว่าจะจ่ายเงินตามเวลาที่กำหนดไว้ ก็เปรียบเสมือนการให้คำสัญญาว่าจะจ่ายเงินจำนวนที่กำหนดไว้ในบัตรเงินฝาก คืนให้กับผู้ฝากเงิน หรือคำจดจดแจ้งว่าจะจ่ายเงินให้แก่ผู้ถือนั่นเอง ประกอบกับพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ มิได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการรับรองตั๋วแลกเงิน ในมาตรา ๙๒๗ ถึง มาตรา ๙๓๗ มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม ดังนั้น จึงไม่อาจมีกรณีที่บัตรเงินฝากขาดความน่าเชื่อถือเพราะการไม่รับรองได้ มีแต่กรณีที่บัตรเงินฝากขาดความน่าเชื่อถือเพราะการที่สถาบันการเงินไม่จ่ายเงินเท่านั้น คำว่า “...ถ้าหากว่าได้ทำถูกต้องตามวิธีการในข้อไม่รับรองหรือไม่จ่ายเงินนั้นแล้ว” ในบริบทของบัตรเงินฝากแล้ว บัตรเงินฝากไม่จำเป็นต้องการทำคำคัดค้านการไม่รับรอง หรือคำคัดค้านการไม่จ่ายเงิน เพราะพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ มิได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๖๐ ถึง มาตรา ๙๖๖ ในเรื่องการใช้สิทธิไล่เบี้ยเพราะเพราะเขาไม่รับรองหรือใช้เงิน ในเรื่องการทำคัดค้านมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม ดังนั้น จึงไม่อาจนำเรื่องดังกล่าวมาใช้กับบัตรเงินฝากได้ ดังนั้น เมื่อผู้ทรงนำบัตรเงินฝากไปยื่นให้สถาบันการเงินจ่ายเงินเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนดตามและ สถาบันการเงินปฏิเสธการจ่ายเงิน เพียงเท่านี้ ผู้ทรงย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยต่อผู้สลักหลังได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๕๙ ก) และมาตรา ๙๗๓

ตรงข้ามกับตั๋วสัญญาใช้เงินแม้ว่าผู้ทรงจะไม่นำตั๋วสัญญาใช้เงินไปยื่นให้ผู้ออกตั๋วจ่ายเงินเมื่อตั๋วถึงกำหนดก็ตาม ผู้สลักหลังยังคงต้องรับผิดต่อผู้ทรงและผู้สลักหลังที่ได้จ่ายเงินแก่ผู้ทรงและเข้าถือครองตั๋วสัญญาใช้เงิน เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๕ ในเรื่องตั๋วสัญญาใช้เงิน ไม่ได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๔ มาใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงิน จึงหมายความว่า ทั้งผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน และผู้สลักหลังต่างก็รับผิดตามคำสัญญาเพราะตนได้ลงลายมือชื่อในตั๋วสัญญาใช้เงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๐ นั่นเอง[๒๐] แต่ทั้งนี้ แม้จะกล่าวว่า ผู้สลักหลังรับผิดตามคำสัญญา แต่ไม่ก็ไม่อาจทำให้ ผู้ทรงสามารถเรียกให้ผู้ทรงจ่ายเงินก่อนผู้ออกบัตรเงินฝากได้ ผู้ทรงจะเรียกให้ผู้สลักหลังจ่ายเงินให้ตนได้แต่กรณี การใช้สิทธิไล่เบี้ยนั้น กล่าวคือ ผู้ทรงจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอากับเหล่าผู้สลักหลังได้ ก็ต่อเมื่อตั๋วสัญญาถึงกำหนดแล้วไม่มีการใช้เงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๕ ประกอบ มาตรา ๙๕๙ ก) เท่านั้น ทั้งนี้แม้ว่าในวันถึงกำหนดใช้เงิน ผู้ทรงจะไม่นำตั๋วสัญญาใช้เงินไปยื่นให้ผู้ออกตั๋วใช้เงินก็ตาม ก็ไม่ทำให้สิ้นสิทธิไล่เบี้ยต่อผู้สลักหลังเหมือนกับกรณีบัตรเงินฝาก เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๕ มิได้บัญญัติให้นำมาตรา ๙๗๓ มาบังคับใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงินนั่นเอง อาจกล่าวได้ว่าความรับผิดของผู้สลักหลังตั๋วสัญญาใช้เงินคล้ายคลึงกับบัตรเงินฝาก แต่ก็ไม่เหมือนกันเสียทีเดียว เพราะกรณีบัตรเงินฝากผู้ทรงยังมีโอกาสสิ้นสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอากับผู้สลักหลังได้ แต่ในกรณีตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นผู้ทรงยังคงมีสิทธิไล่เบี้ยกับผู้สลักหลังเสมอ

ค. ผู้มีสิทธิรับเงิน

ในประเด็นผู้มีสิทธิรับเงินตามบัตรเงินฝากและตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น ในข้อนี้ ผู้มี

---

[๒๐] สหธน รัตนไพจิตร, กฎหมายว่าด้วยตราสารเปลี่ยนมือ, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), น.๖๑๓.

สิทธิรับเงินตามบัตรเงินฝาก คือ ผู้ฝากเงิน ซึ่งหากเทียบกับตั๋วสัญญาใช้เงินแล้ว มีฐานะเสมือนกับผู้รับเงินนั่นเอง แต่ทั้งนี้ บัตรเงินฝากก็ยังแตกต่างกับตั๋วสัญญาใช้เงินตรงที่ ผู้รับเงินตามบัตรเงินฝากมีได้ทั้งบุคคลที่ถูกระบุชื่อไว้ และ ผู้ถือ เนื่องจากพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๗ วรรคหนึ่ง เรื่องการโอนตั๋วแลกเงินประเภทจ่ายตามคำสั่ง และมาตรา ๙๑๘ เรื่องการโอนตั๋วแลกเงินประเภทผู้ถือมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม แต่ตั๋วสัญญาใช้เงินมีแต่กรณีผู้รับเงิน และบุคคลที่ถูกระบุชื่อไว้เท่านั้น เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๕ ในเรื่องตั๋วสัญญาใช้เงินไม่ได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๘ มาบังคับใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงินด้วย

๒ ในแง่วัตถุประสงค์ในการใช้ตราสาร

แม้บัตรเงินฝากและตั๋วสัญญาใช้เงินจะมีความคล้ายคลึงกันในแง่แต่อาจแต่ต่างกันที่วัตถุประสงค์ในการออกตราสารทั้งสองชนิด กล่าวคือ บัตรเงินฝากเป็นเครื่องมือทางการเงินที่ช่วยลดอัตราเงินเฟ้อในประเทศ ชักนำให้ประชาชนมีรู้สึกต้องการจะออมเงิน ทั้งนี้ประโยชน์จากการออมเงินเป็นดอกเบี้ย พร้อมทั้งสามารถโอนบัตรเงินฝากโดยวิธีการขายลดหากต้องการใช้เงินสดก่อนบัตรเงินฝากถึงกำหนด โดยที่ผู้รับโอนบัตรเงินฝากโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองจากความบกพร่องในสิทธิใดๆของคู่สัญญาคนก่อนๆ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ และ มาตรา ๙๑๖ แต่กรณีตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น มีวัตถุประสงค์ในการให้เครดิตทางการค้าโดยทั่วไป เช่น ออกตั๋วสัญญาใช้เงินเพื่อชำระหนี้ โดยเพิ่มความน่าเชื่อถือโดยขอให้ธนาคารเข้าอาวัลตั๋ว เป็นต้น ในกรณีการขอสินเชื่อจากธนาคาร ตั๋วสัญญาใช้เงินก็ถูกนำมา ใช้เป็นเครื่องมือในการให้สินเชื่อของธนาคารเช่นกัน โดยหากลูกค้าธนาคารต้องการจะขอสินเชื่อระยะสั้นจากธนาคาร ธนาคารจะให้ลูกค้าออกตั๋วสัญญาใช้เงินมาประกอบการยื่นเอกสารของกู้เงินจากธนาคารแทนการใช้เช็ค ในกรณีที่มีการกู้เบิกเงินเกินบัญชี[๒๑] ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือการขอสินเชื่อทดแทนได้ ในกรณีที่ลูกค้าธนาคารมีวงเงินหมุนเวียนประเภทอื่นกับธนาคารอยู่แล้ว แต่ไม่เพียงพอ[๒๒] และใช้เป็นเครื่องมือระดมเงินทุนจากประชาชนแทนการออกบัญชีเงินฝาก เนื่องจากบริษัทเงินทุนไม่สามารถรับฝากเงินจากประชาชนได้ โดยบริษัทเงินทุนจะรับเงินจากลูกค้า และออกตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นเครดิตในการชำระเงินคืนแก่ลูกค้าตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในตั๋ว จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ในการใช้บัตรเงินฝากและตั๋วสัญญาใช้เงินมีความคล้ายคลึงกันในแง่การระดมเงินจากประชาชนของสถาบันการเงิน แต่อาจแตกต่างกันที่สถานะของตราสาร กล่าวคือ บัตรเงินฝากมีจุดเริ่มต้นจากการเป็นบัญชีเงินฝากซึ่งมีลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือด้วย แต่ตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือแต่ไม่ได้มีฐานะเป็นบัญชีเงินฝากเท่านั้น

๓ คำมั่นสัญญาว่าจะจ่ายเงินตามตราสาร

เมื่อพิจารณาจากความหมายของบัตรเงินฝาก ที่ว่า “... เพื่อเป็นหลักฐานการรับฝากเงิน และเพื่อแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่ได้รับเงินฝากคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้...” การออกบัตรเงินฝากนั้น แม้สถาบันการเงินจะไม่ได้ใช้คำว่า “สัญญาจะจ่ายเงินให้แก่ผู้ทรง”

---

[๒๑] ตั๋วสัญญาใช้เงิน, ธนาคารกรุงไทย, http://www.ktb.co.th/ktb/th/product-detail.aspx?product=QluB%๒BnBd๙QdgaCaOBULkTw%๓D%๓D, (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓).

[๒๒] สินเชื่อตั๋วสัญญาใช้เงิน, ธนาคารกสิกรไทย, http://www.kasikornbank.com/th/corporate/credit/workingcapital/pages/promissorynotes.aspx, (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓).

แต่ถึงอย่างไร ก็มีลักษณะเป็นการให้คำมั่นสัญญาว่าผู้ทรงมีสิทธิจะได้รับเงินตามจำนวนที่เขียนไว้บนบัตรเงินฝาก มีลักษณะเป็นการรับประกันแก่ผู้ฝากเงิน หรือผู้ทรงบัตรเงินฝากว่าจะได้รับเงินคืนแน่นอนเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกับตั๋วสัญญาใช้เงินอย่างมาก ทั้งในแง่คู่สัญญา กล่าวคือมีคู่สัญญาเกี่ยวข้องด้วยกันสองฝ่าย ได้แก่ ผู้ออกบัตรเงินฝาก และ ผู้ทรง และ มีลักษณะเป็นคำสัญญาว่าจะจ่ายเงินเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม แม้บัตรเงินฝากและตั๋วสัญญาใช้เงินจะมีความคล้ายคลึงทั้งในแง่ความรับผิดของผู้ออกตราสาร ประโยชน์ในการใช้สอบบัตรเงินฝาก แต่ทั้งนี้บัตรเงินฝากก็ไม่อาจเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไปได้ โดยพิจารณาจากรายการตามบัตรเงินฝากและรายการตามตั๋วสัญญาใช้เงิน เนื่องจากตราสารใดจะสมบูรณ์เป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน จะต้องมีคำระบุว่าเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินทุกครั้งโดยจะใช้ภาษาไทย หรือภาษาอื่นใดก็ได้ที่มีความหมายเดียวกันก็ได้ แม้จะมีรายอื่นๆครบถ้วนก็ตาม แต่เนื่องจาก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๔ วรรคสอง ถึงวรรคสี่ ไม่ได้กำหนดข้อยกเว้นในส่วนคำบอกชื่อว่าเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินเอาไว้ ตราสารนั้นย่อมไม่สมบูรณ์เป็นตั๋วสัญญาใช้เงินได้ เมื่อพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคสอง (๑) กำหนดให้บัตรเงินฝากทุกฉบับ ต้องระบุชื่อว่าเป็นบัตรเงินฝากเสมอ ดังนั้น บัตรเงินฝากจึงไม่อาจเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ และไม่อาจเป็นตั๋วแลกเงิน และ เช็ค ซึ่งเป็นตั๋วเงินประเภทอื่นๆตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้เช่นกัน เพราะตั๋วแลกเงิน และ เช็คทุกฉบับจะต้องมีคำบอกชื่อว่าเป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน หรือเช็ค ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๙ และ มาตรา ๙๘๘ ตามลำดับ ซึ่งหากขาดรายการคำบอกชื่อดังกล่าวย่อมไม่สมบูรณ์เป็นตั๋วแลกเงินหรือเช็ค ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๐ และ มาตรา ๙๘๙ ประกอบ มาตรา ๙๑๐ ตามลำดับ

๒.๓.๒ บัตรเงินฝากเป็นหนังสือตราสารหรือไม่ บัตรเงินฝากเป็นตราสารเปลี่ยนมือเช่นเดียวกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ในเรื่องสถานะความเป็นหนังสือตราสารนั้นกลับยังไม่มีความชัดเจน เนื่องจากกฎหมายไม่บัญญัติไว้โดยแจ้งชัดว่าบัตรเงินฝากเป็นหนังสือตราสาร เมื่อเปรียบเทียบคำนิยามของตั๋วเงินแต่ละประเภทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

กรณีตั๋วแลกเงิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๘ บัญญัติว่า “อันว่าตั๋วแลกเงินนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้สั่งจ่ายบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จ่าย ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน”

กรณีตั๋วสัญญาใช้เงิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๒ บัญญัติว่า “อันว่าตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน ให้คำมั่นสัญญาว่าจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือ ใช้ให้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้โอน”

กรณีเช็ค ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๗ บัญญัติว่า “อันว่าเช็คนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งจ่ายธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งอันเรียกว่า ผู้รับเงิน”

แต่เมื่อเปรียบเทียบบทนิยามของบัตรเงินฝาก นั้นหากพิจารณาจากพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ แล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้บัญญัตินิยามของบัตรเงินฝากไว้แต่ประการใด แต่หากพิจารณาพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ (ฉบับที่ ๓) และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๓๕ (ฉบับที่ ๓) ซึ่งถูกยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ แล้วจะพบว่า " บัตรเงินฝาก หมายความว่า ตราสารซึ่งเปลี่ยนมือได้ที่ธนาคารพาณิชย์ออกให้แก่ผู้ฝากเงินเพื่อเป็นหลักฐานการรับฝากเงินและเพื่อแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่จะได้รับเงินฝากคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ โดยจะมีการกำหนดดอกเบี้ยไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้"

ความไม่ชัดเจนในสถานการณ์เป็นหนังสือตราสารของบัตรเงินฝากนั้น อาจส่งผลต่อความสมบูรณ์ของบัตรเงินฝากได้ เนื่องจากหากบัตรเงินฝากสมบูรณ์ย่อมก่อตั้งสิทธิและหน้าที่แก่คู่สัญญาตามบัตรเงินฝาก และหากเป็นเช่นนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้รับโอนบัตรเงินฝาก คู่สัญญาคนอื่นได้ ดังนั้น จึงควรทำความเข้าใจความหมายของหนังสือตราสารเสียก่อนว่าหมายความเช่นไร เพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์ได้ว่าบัตรเงินฝากเป็นหนังสือตราสารหรือไม่

๑ ความเป็นหนังสือตราสารกับบัตรเงินฝาก

หนังสือตราสาร ทั้งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่างก็ไม่ได้บัญญัตินิยามคำดังกล่าวไว้ว่าเป็นเช่นไร แต่หากพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับภาษาอังกฤษ คำว่า "หนังสือตราสาร" ใช้เป็นคำในภาษาอังกฤษว่า "Writing Instrument" อย่างไรก็ตาม นักวิชาการก็ได้พยายามอธิบายลักษณะของหนังสือตราสารว่า จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรลงลายมือชื่อผู้ออกตราสาร ต้องมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น เว้นแต่ กฎหมายจะบัญญัติยกเว้น และให้ทางแก้เอาไว้ อีกทั้ง หนังสือตราสารต้องก่อให้เกิด สิทธิทางหนี้ และ สิทธิทางทรัพย์ นอกจากนี้ หนังสือตราสารไม่ใช่แบบแห่งนิติกรรม[๒๓] ทั้งนี้ ตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหนังสือตราสาร แต่ในกรณีบัตรเงินฝากกลับไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่ามีฐานะเป็นหนังสือตราสาร ยังคงมีคำถามอยู่ อย่างไรก็ดี เราสามารถพิจารณาได้ว่าเอกสารใดเป็นหนังสือตราสารหรือไม่ นอกเหนือจากถ้อยที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยพิจารณาจากธรรมชาติของตราสารได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น แม้บัตรเงินฝากจะไม่ได้มีลักษณะเป็นหนังสือตราสารตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่บัตรเงินฝากก็อาจเป็นหนังสือตราสารโดยธรรมชาติของบัตรเงินฝากเองได้ ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้

๑. หนังสือตราสารต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร และลงลายมือชื่อผู้ออกตราสาร หนังสือตราสารนั้นถูกจัดให้เป็นหนังสือสัญญาประเภทหนึ่ง ดังนั้น จึงต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและลงลายมือชื่อผู้ออกตราสารไว้ หากคู่สัญญาจะตกลงกันด้วยวาจาไม่ได้ย่อมขัดกับสภาพความเป็นหนังสือสัญญาที่จะต้องทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนดและลงลายมือชื่อผู้ออกตราสารด้วย ซึ่งการลงลายมือชื่อในหนังสือตราสารนั้นจะต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "เมื่อมีกิจการอันใดซึ่งกฎหมายบังคับ ให้ทำเป็นหนังสือบุคคลจะต้องทำหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่หนังสือนั้นจะต้องลงลายมือชื่อของบุคคลนั้น" แต่ทั้งนี้ เมื่อพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติ

---

[๒๓] เสาวนีย์ อัศวโรจน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตั๋วเงิน, พิมพ์ครั้งที่ ๖ ,(กรุงเทพฯ : สานักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๖), น.๓๓-๓๔.

ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ มาใช้กับบัตรเงินฝาก ซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่าการลงลายมือชื่อในบัตรเงินฝากนั้น เมื่อบุคคลใดลงลายมือชื่อของบุคคลอื่นโดยปราศจากอำนาจ หากภายหลังบุคคลที่ปรากฏชื่อในบัตรเงินฝากได้ให้สัตยาบันภายหลังนั้น ลายมือชื่อดังกล่าวก็ย่อมใช้ได้เสมือนว่าบุคคลดังกล่าวลงลายมือชื่อด้วยตนเอง แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ จะไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งถึงกรณีดังกล่าว แต่เมื่ออาศัยการตีความทางกฎหมายแล้วพบว่าเป็นเช่นนั้น

บัตรเงินฝากนั้น เมื่อพิจารณาจากกฎหมายว่าด้วยบัตรเงินฝากแล้ว ไม่มีข้อสงสัยใดๆ เลยว่าบัตรเงินฝากจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. ๔๗/๒๕๕๑ เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติเรื่องบัตรเงินฝาก และ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในเรื่องบัตรเงินฝาก ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ต่างกำหนดให้บัตรเงินฝากบัตรเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ออกจะต้องทำลงบนสิ่งกระดาษที่ได้มาตรฐานขั้นต่ำ ตาม London Clearing Bank Paper Specification No.๑ ซึ่งอาบน้ำยาทาปฏิกิริยากับสารเคมีบางชนิดแล้วจะเกิดสี พร้อมทั้งมีลายน้ำฝังลงในเนื้อกระดาษ ซึ่งบัตรเงินฝากจะต้องมีรายการครบถ้วนตามที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ กำหนด นอกจากนี้ ในการเข้าเป็นคู่สัญญาตามบัตรเงินฝากนั้น สามารถทำได้โดยการ “ลงลายมือชื่อ” บนบัตรเงินฝาก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบัตรเงินฝากต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรบนสิ่งที่สามารถส่งมอบให้แก่กันได้ในทางกายภาพ

อีกประการหนึ่งที่สำคัญของการเป็นหนังสือตราสาร คือ ผู้ออกหนังสือตราสารจะต้องลงลายมือชื่อของตนบนหนังสือตราสารด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ (๙) บัญญัติ ให้บัตรเงินฝากต้องมีลายมือชื่อผู้มีอำนาจลงนามแทนสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝากแล้ว

๒ หนังสือตราสารต้องมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด ลักษณะประการสำคัญของความเป็นหนังสือตราสาร คือ หนังสือตราสารจะต้องมี “รายการตามที่กฎหมายกำหนด” หากไม่มีแล้วก็ย่อมไม่ใช่หนังสือตราสาร ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้ตั๋วเงินเป็นหนังสือตราสาร และ ต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนดหากขาดรายการตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว กฎหมายใช้คำว่า “ย่อมไม่สมบูรณ์” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๐ วรรคหนึ่ง ในเรื่องตั๋วแลกเงิน มาตรา ๙๘๔ วรรคหนึ่ง ในเรื่องตั๋วสัญญาใช้เงิน และ มาตรา ๙๘๙ ประกอบมาตรา ๙๑๐ วรรคหนึ่ง ในเรื่องเช็ค ซึ่งหมายความว่า หากทำให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดตราสารดังกล่าวก็จะสมบูรณ์เป็นตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็คได้ ไม่เสียเปล่ามาตั้งแต่เริ่มแรกเหมือนดังเช่นหนังสือที่เป็นแบบแห่งนิติกรรม

นอกจากนี้ ข้อแตกต่างระหว่างหนังสือที่เป็นแบบแห่งนิติกรรม การทำหลักฐานเป็นหนังสือ และ หนังสือตราสาร คือ หนังสือ นั้นกฎหมายไม่ได้บังคับว่าจะต้องเขียนข้อความใดบ้าง ดังนั้น จึงอาจเขียนข้อความที่มีความหมายสื่อถึงเจตนารมของคู่สัญญาตามลักษณะของสัญญาที่ต้องการจะผูกพันกัน ส่วนหลักฐานเป็นหนังสือนั้น เพียงแต่ข้อความในลักษณะที่คู่สัญญายอมรับว่ามีการทำสัญญาเช่นนั้นจริง และลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดตามสัญญาก็เพียงพอแล้ว จะเขียนข้อความเช่นไร กฎหมายก็ไม่ได้บัญญัติบังคับไว้แต่ประการใด ตรงข้ามกับกรณีหนังสือตราสาร ที่จะต้องมีรายการ

ตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น จะเขียนข้อความในลักษณะอื่นๆไม่ได้ หากฝ่าฝืนแล้ว เอกสารดังกล่าวก็ย่อมไม่สมบูรณ์

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ จะเห็นว่าเป็นบทบัญญัติที่กำหนดรายการในบัตรเงินฝากเอาไว้ด้วยกัน ๙ รายการ ได้แก่ คำบอกชื่อว่าเป็นบัตรเงินฝาก ชื่อสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝาก จังหวัดที่ตั้งของผู้ออกบัตรเงินฝาก วันที่ออกบัตรเงินฝาก ข้อตกลงอันปราศจากเงื่อนไขว่าจะจ่ายเงินเป็นจำนวนที่แน่นอนพร้อมด้วยดอกเบี้ย (ถ้ามี) วันถึงกำหนดจ่ายเงิน สถานที่จ่ายเงิน ชื่อของผู้ฝากเงิน หรือคำจดแจ้งว่าให้จ่ายเงินแก่ผู้ถือ และ ลายมือชื่อผู้มีอำนาจลงนามแทนสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝาก ทั้งนี้ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ ไม่ได้บัญญัติผลว่าหากบัตรเงินฝากมีรายการไม่ครบถ้วนจะเป็นเช่นไร แต่จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าบัตรเงินฝากมีลักษณะเป็นหนังสือตราสาร เนื่องจาก เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำใน พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ พบว่า มาตรา ๔๔ วรรคสอง ใช้คำว่า บัตรเงินฝาก “ต้อง” มีรายการดังต่อไปนี้ จึงตีความได้ว่า บัตรเงินฝากจะต้องมีรายการตามที่กำหนด และหากบัตรเงินฝากมีรายการไม่ครบถ้วน เอกสารดังกล่าวก็จะไม่บริบูรณ์เป็นบัตรเงินฝาก และ ไม่ใช่หนังสือตราสาร

ในเรื่องนี้สามารถเทียบเคียงกับ กรณีรายการตามใบตราส่ง ตามพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๘ ซึ่งบัญญัติว่า “ใบตราส่งพึงแสดงรายการดังต่อไปนี้ ...” กฎหมายใช้คำว่า “พึง” ซึ่งหากมีรายการไม่ครบก็ยังคงสมบูรณ์เป็นใบตราส่งอยู่ เพียงแต่จะต้องมีลักษณะ ๓ ประการ คือ เป็นเอกสารที่ผู้ขนส่งออกให้แก่ผู้ส่งของเป็นหลักฐานแห่งสัญญารับขนของทางทะเล แสดงว่าผู้ขนส่งได้รับของตามที่ระบุไว้ในความดูแล หรือได้บรรทุกลงเรือแล้ว และ ผู้ขนส่งจะนำใบตราส่งไปมอบให้แก่ผู้มีสิทธิรับของเมื่อมีการเวนคืนใบตราส่ง[๒๔] ตรงข้ามกับบัตรเงินฝากที่กฎหมายใช้คำว่า “ต้อง” ซึ่งหมายความว่า ต้องมีรายการที่กฎหมายกำหนดทุกรายการนั่นเอง

หากเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ทั้งตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค แม้ว่าผู้ให้กำเนิดตราสารจะลงรายการบางประการขาดตกบกพร่องไป แต่กฎหมายก็ยังเปิดช่อง ผ่อนคลายความเคร่งครัดในกรณีที่ตั๋วขาดรายการบางอย่างไร กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๐ มาตรา ๙๘๔ และ มาตรา ๙๘๙ ประกอบมาตรา ๙๑๐ ตามลำดับ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่ใช้บังคับแก่บัตรเงินฝากทั้งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ก็มิได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๐ มาตรา ๙๘๔ และ มาตรา ๙๘๙ ประกอบมาตรา ๙๑๐ มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลมแต่อย่างใด เนื่องจากเมื่อพิจารณาวิธีการออกบัตรเงินฝาก ยกตัวอย่างเช่น กรณีบริษัทเงินทุนเป็นผู้ออกบัตรเงินฝาก ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในเรื่องบัตรเงินฝาก ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น กำหนดขนาดของบัตรเงินฝาก และกำหนดให้ต้องมีรายการตาม พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองสิเอร์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๗ ทวิ (ปัจจุบันตรงกับมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑) กระดาษที่ใช้พิมพ์บัตรเงินฝากต้องได้มาตรฐาน

---

[๒๔] อรรถนิติ ดิษฐอานาจ, คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายการค้าระหว่างประเทศว่าด้วยการรับของของทางทะเล และการรับประกันภัยทางทะเล, (กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๕๔), น.๗๓

London Clearing Bank Paper Specification No.๑ ซึ่งอาบน้ำยาทาปฏิกิริยากับสารเคมีบางชนิดแล้วจะเกิดสี บริษัทเงินทุนจะต้องทำลายน้ำลงบนกระดาษดังกล่าวด้วย[๒๕] จะต้องให้โรงพิมพ์ที่ได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยเท่านั้นเป็นผู้พิมพ์ บริษัทเงินทุนจะต้องส่งตัวอย่างบัตรเงินฝากที่ตนจะจัดพิมพ์ให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทยพิจารณาด้วยภายหลังจากที่ได้รับมอบบัตรเงินฝากที่พิมพ์จากโรงพิมพ์แล้ว[๒๖] เช่นนี้จึงหมายความว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้พิจารณาแบบบัตรเงินฝาก ทั้งคุณสมบัติของกระดาษที่ใช้พิมพ์ โรงพิมพ์ และรายการตามบัตรเงินฝาก ส่วนธนาคารพาณิชย์นั้น แม้ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. ๔๗/๒๕๕๑ เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติเรื่องบัตรเงินฝาก จะไม่ได้กำหนดรายละเอียดไว้เคร่งครัดเหมือนกรณีบริษัทเงินทุน แต่ในส่วนกระดาษที่ใช้พิมพ์ละเอียดเท่าบัตรเงินฝากที่บริษัทเงินทุนเป็นผู้ออก อย่างไรก็ตาม ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าว ก็ได้กำหนดให้ บัตรเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ออกจะต้องทำลงบนสิ่งกระดาษที่ได้มาตรฐานขั้นต่ำ ตาม London Clearing Bank Paper Specification No.๑ ซึ่งอาบน้ำยาทาปฏิกิริยากับสารเคมีบางชนิดแล้วจะเกิดสี พร้อมทั้งมีลายน้ำฝังลงในเนื้อกระดาษ[๒๗] เช่นเดียวกันกับกรณีที่บริษัทเงินทุนเป็นผู้ออก นอกจากนี้ ธนาคารพาณิชย์จะต้องวางระบบควบคุมภายในที่เกี่ยวกับบัตรเงินฝาก อย่างมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปด้วย[๒๘] ดังนั้น จึงแทบจะเป็นไปไม่ได้ที่บัตรเงินฝากจะมีรายการใดขาดหายผิดไปจากที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ บัญญัติไว้ ต่างกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บุคคลธรรมดาอาจเขียนขึ้นเอง เช่นนั้น จึงมีความเป็นไปได้ว่ารายการตามตั๋วอาจขาดหายไปได้

ดังนั้น ในประเด็นปัญหานี้ จากข้อมูลที่ได้ทำการวิจัย หากเกิดความผิดพลาดในการออกบัตรเงินฝาก กล่าวคือ บัตรเงินฝากมีรายการไม่ครบถ้วนตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคสอง เอกสารนั้นย่อมไม่บริบูรณ์เป็นบัตรเงินฝาก

๓ หนังสือตราสาร ไม่ใช่ “แบบ” แห่งนิติกรรม ความเป็นหนังสือตราสาร แตกต่างจากกรณีการทำเป็นหนังสือซึ่งเป็นแบบแห่งสัญญา ที่หากไม่ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดแล้ว การนั้นก็ย่อมต้องตกเป็นโมฆะ ยกตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๗๒ วรรคสอง บัญญัติว่า “สัญญาเช่าซื้อนั้นถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าเป็นโมฆะ” ซึ่งมาตราดังกล่าวเป็นแบบแห่งสัญญาเช่าซื้อ ดังนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๒ บัญญัติว่า “การใดมิได้ทำขึ้นให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบังคับไว้ การนั้นเป็นโมฆะ” ซึ่งคำว่า “โมฆะ” คือ นิติกรรมที่ทำขึ้นแล้วโดยข้อเท็จจริง แต่เนื่องจากนิติกรรมนั้นเกิดขึ้นโดยมีความผิดปกติอย่างร้ายแรงในองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่ง จนถึงขั้นที่อาจรับรองให้มีผลทางกฎหมายได้ นิติกรรมที่เป็นโมฆะ นิติกรรมที่เป็นโมฆะจึงเป็นนิติกรรมที่ไม่อยู่ในสายตาของกฎหมาย[๒๙]

นอกจากนี้ ความเป็นหนังสือตราสาร ยังแตกต่างจาก คำว่า “หลักฐานเป็นหนังสือ” ซึ่งใช้เป็นหลักฐานในการทำนิติกรรม ยกตัวอย่างเช่น สัญญากู้ยืมเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๓ ซึ่งบัญญัติว่าการกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใด

---

[๒๕] ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในเรื่องบัตรเงินฝาก ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อ ๑.

[๒๖] ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในเรื่องบัตรเงินฝาก ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อ ๓

[๒๗] ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. ๔๗/๒๕๕๑ เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติเรื่องบัตรเงินฝาก ข้อ ๕.๓

[๒๘] ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. ๔๗/๒๕๕๑ เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติเรื่องบัตรเงินฝาก ข้อ ๕.๔

[๒๙] ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสตถิพันธุ์, คำอธิบายนิติกรรม – สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน,๒๕๕๒), น. ๑๔๗-๑๔๘.

อย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่” ซึ่งการทำหลักฐานเป็นหนังสือไม่จำเป็นต้องตั้งใจทำขึ้น เพียงแต่มีข้อความที่ยอมรับสภาพความผูกพันตามข้อสัญญาประเภทนั้นๆ พร้อมลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดตามสัญญาก็เพียงพอที่จะเป็นหลักฐานเป็นหนังสือแล้ว ที่เป็นเช่นนี้ ก็เพื่อเป็นพยานหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีเท่านั้น ไม่ได้มีผลต่อความสมบูรณ์แห่งสัญญาเหมือนกับกรณีแบบที่ต้องทำเป็นหนังสือ เมื่อเปรียบกับหนังสือตราสารแล้ว สามารถสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นหนังสือตราสาร หนังสือซึ่งเป็นแบบแห่งนิติกรรม และ การทำหลักฐานเป็นหนังสือที่ใช้เป็นหลักฐานแห่งนิติกรรม มีลักษณะที่เหมือนกัน คือ ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร แต่หนังสือตราสารไม่ใช่แบบที่หากขาดรายการใดไปแล้วจะทำให้การออกบัตรเงินฝากนั้นเป็นโมฆะ กล่าวคือ ไม่มีผลใดๆ ในทางกฎหมายเลย และในส่วนการลงลายมือชื่อของคู่สัญญาก็เช่นกัน หนังสือตราสารต้องการเพียงลายมือชื่อของผู้ออกตราสารเท่านั้น แตกต่างจากกรณีการทำเป็นหนังสือ และ กรณีการทำหลักฐานเป็นหนังสือ กล่าวคือ การทำเป็นหนังสือจะต้องลงลายมือชื่อคู่สัญญา และพยานอย่างน้อยอีกสองคน ส่วนการทำหลักฐานเป็นหนังสือนั้น เพียงแต่ลงลายมือชื่อคู่สัญญาที่ต้องรับผิดก็พอที่จะใช้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องคดีได้

๒.๓.๓ มูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามบัตรเงินฝาก

แม้บัตรเงินฝากจะมีความคล้ายคลึงกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ในเรื่องมูลหนี้เดิมในการออกหรือโอนบัตรเงินยังไม่มีการวิเคราะห์ไว้โดยชัดแจ้ง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบัตรเงินฝากในประเทศไทย ผู้ถือไม่นิยมเปลี่ยนมือเท่าใดนัก เนื่องจากสถาบันการเงินมักวางข้อตกลงในสัญญาว่า สถาบันการเงินจะเป็นผู้เก็บบัตรเงินฝากนั้นไว้เอง หรือ ธนาคารห้ามมิให้ลูกค้าโอนบัตรเงินฝากให้ผู้อื่น ในกรณีที่สถาบันการเงินไม่ได้ห้ามโอนเปลี่ยนมือบัตรเงินฝากมักจะไม่ได้ถูกใช้เพื่อการชำระหนี้ แต่จะเป็นกรณีที่ผู้ทรงบัตรเงินฝากต้องการใช้เงินสดในขณะที่บัตรเงินฝากยังไม่ถึงกำหนดจึงเลือกที่จะขายลดบัตรเงินฝากให้แก่บุคคลอื่น ทั้งนี้ แม้ว่าธนาคารจะวางข้อกำหนดในสัญญาไว้ว่า ลูกค้าที่ฝากเงินแบบบัตรเงินฝากสามารถนำบัตรเงินฝากมายื่นแก่สถาบันการเงินก่อนบัตรเงินฝากถึงกำหนด แต่ผลตอบแทนในส่วนดอกเบี้ยที่ลูกค้าจะได้รับนั้นจะน้อยกว่าที่ตกลงกันไว้ในสัญญาเริ่มแรกมาก ซึ่งโดยส่วนใหญ่ดอกเบี้ยที่ได้จะเกือบเท่ากับ หรือเท่ากับดอกเบี้ยบัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์ ในกรณีที่ร้ายแรงที่สุด ธนาคารอาจทำข้อตกลงว่า กรณีที่ผู้ฝากเงินนำบัตรเงินฝากมาเรียกให้ธนาคารจ่ายเงินเร็วกว่ากำหนดมากๆ อาจไม่ได้รับดอกเบี้ยเลยก็ได้ ดังนั้น การไถ่ถอนบัตรเงินฝากก่อนครบกำหนดกับธนาคารจึงไม่ใช่ทางเลือกที่คุ้มค่าเท่ากับการขายลดบัตรเงินฝากให้กับบุคคลอื่น อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ถือบัตรเงินฝากจะนิยมถือบัตรเงินฝากจนถึงกำหนดจ่ายเงิน หรือ นิยมขายลดบัตรเงินฝากก็ตามในกรณีที่ผู้ถือต้องการใช้เงินสดก่อนบัตรเงินฝากจะถึงกำหนด บัตรเงินฝากก็ยังสามารถนำมาใช้เพื่อการชำระหนี้ได้เช่นเดียวกับตั๋วเงิน ดังนั้น ประเด็นการออกหรือโอนบัตรเงินฝากจะต้องมีมูลหนี้เดิมหรือไม่จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องตระหนักถึง

เมื่อเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว พบว่าการออกและโอนตั๋วเงินจะต้องมีมูลหนี้เดิมเสมอ และการออกหรือโอนเช่นนั้นไม่มีผลเป็นการแปลงหนี้ใหม่แต่อย่างใด คำว่า “มูลหนี้เดิม” ในที่นี้จึงหมายถึง เหตุแห่งการออกหรือโอนตั๋วเงินนั่นเอง ซึ่งสามารถแบ่งแยกได้เป็น ๒ ประการ คือ

(๑) การออกหรือโอนตั๋วเงินเพื่อชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมโดยแท้ กล่าวคือ แทนที่ลูกหนี้จะชำระหนี้เดิมด้วยเงินสด ลูกหนี้อาจเลือกชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินได้แทนก็ได้เช่นกัน เพื่อความสะดวกของลูกหนี้เอง ซึ่งมูลหนี้เดิมอาจจะเป็นมูลหนี้ตามสัญญา หรือมูลหนี้ละเมิดก็ได้ เช่น นาย ก. ทำสัญญาซื้อขายทองคำราคา ๕๐,๐๐๐ บาท กับ นาย ข. แทนที่นาย ก. จะจ่ายเงินสดให้กับนาย ข. นาย ก. ได้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน มูลค่า ๕๐,๐๐๐ บาท ให้แก่ นาย ข. แทน เป็นต้น

(๒) การออกหรือโอนเพราะเป็นการใช้ประโยชน์จากตั๋วเงินซึ่งเป็นทรัพย์สิน กล่าวคือ การออกและโอนตั๋วเงินไม่จำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อการชำระหนี้เสมอไป ทั้งนี้ตั๋วเงินอาจเป็นวัตถุแห่งการซื้อขายในฐานะที่เป็นทรัพย์อย่างหนึ่งก็ได้เช่นกัน เช่น การทำสัญญาขายลดตั๋วเงิน กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ทรงตั๋วเงินต้องการเงินสด แต่ตั๋วเงินยังไม่ถึงกำหนด ผู้ทรงอาจนำตั๋วเงินฉบับนั้นขายในราคาที่ถูกกว่าจำนวนเงินที่ปรากฏในตั๋วเงินนั้นก็ได้ ผู้ซื้อตั๋วเงินจะได้ประโยชน์จากส่วนต่างของจำนวนเงินที่ตนจ่ายและจำนวนเงินที่ได้รับเมื่อตั๋วเงินถึงกำหนดนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการออกหรือโอนตั๋วเงินเพื่อชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมโดยแท้หรือเพื่อใช้ประโยชน์ในฐานะที่เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งก็ตาม ย่อมมีมูลหนี้ที่เกี่ยวข้องกัน ๒ มูลหนี้เสมอ และมูลหนี้เดิมอาจเกิดขึ้นก่อนมูลหนี้ตามตั๋วเงินก็ได้ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นกับการการใช้ตั๋วเงินเพื่อชำระหนี้ ยกตัวอย่างเช่น วันที่ ๑ มกราคม นาย ก. ทำสัญญาซื้อขายเครื่องจักรราคา ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท กับนาย ข. โดยตกลงว่าจะชำหนี้ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ต่อมา นาย ก. ได้ตกลงกับนาย ข. ว่าจะขอชำระหนี้เป็นตั๋วสัญญาใช้เงินแทน โดยนาย ก. ออกตั๋วสัญญาใช้เงินจำนวน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ย อัตราร้อยละ ๕ ให้แก่ นาย ข. เจ้าหนี้ ในวันที่ ๒๕ มกราคม เพราะนาย ก. มีปัญหาทางการเงิน ไม่สามารถชำระหนี้ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ได้ เป็นต้น หรือ มูลหนี้เดิมอาจเกิดขึ้นพร้อมๆกับมูลหนี้ตามตั๋วเงินก็ได้เช่นกัน ซึ่งคือกรณีการใช้ตั๋วเงินในฐานะที่เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น การออกตั๋วเงินพร้อมกับชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมในทันที หรือ การโอนขายลดตั๋วเงิน ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

ผลของการออกหรือโอนตั๋วเงิน ไม่ใช่การแปลงหนี้ใหม่ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสามบัญญัติว่า “ถ้าชำระหนี้ด้วยออก-ด้วยโอน-หรือด้วยสลักหลังตั๋วเงินหรือประทวนสินค้า ท่านว่าหนี้นั้นจะระงับสิ้นไปต่อเมื่อตั๋วเงินหรือประทวนสินค้านั่นได้ใช้เงินแล้ว” ดังนั้น การออก หรือ โอนตั๋วเงินไม่ทำให้มูลหนี้เดิมระงับสิ้นไป และคู่สัญญายังมีความผูกพันต่อกันตามมูลหนี้ตั๋วเงินไปพร้อมๆกันด้วย อย่างไรก็ตาม หากคู่สัญญาตกลงว่าจะชำระหนี้ด้วยเงินสด การชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินถือเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นซึ่งผิดไปจากที่ตกลงกัน ดังนั้น ลูกหนี้จะนำตั๋วเงินมาชำระหนี้โดยฝืนใจเจ้าหนี้ไม่ได้ หากเจ้าหนี้ไม่ยอมรับการชำระหนี้ดังกล่าว ต้องถือว่ายังไม่มีการชำระหนี้เกิดขึ้น แต่หากเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินแล้ว มูลหนี้เดิมจะยังไม่ระงับสิ้นไปจนกว่าจะมีการจ่ายเงินตามตั๋วเงินให้แก่บุคคลผู้มีสิทธิรับการจ่ายเงินนั้น นอกจากนี้ การสลักหลังตั๋วเงินกลับคืนสู่คู่สัญญาคนก่อนๆ ยังไม่ทำให้มูลหนี้เกลื่อนกลืนกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๕๓ ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าสิทธิและความรับผิดในหนี้รายใดตกอยู่แก่บุคคลคนเดียวกัน ท่านว่าหนี้รายนั้นเป็นอันระงับสิ้นไป เว้นแต่เมื่อหนี้นั้นตกไปอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของบุคคลภายนอกหรือเมื่อสลักหลังตั๋วเงินกลับคืนตามความในมาตรา ๙๑๗ วรรค ๓” อีกด้วย

๑ การออกและโอนบัตรเงินฝากต้องมีมูลหนี้เดิมหรือไม่

๑.๑ กรณีออกบัตรเงินฝาก แม้ว่าในกรณีบัตรเงินฝากจะไม่มีการกล่าวถึงเรื่องมูลหนี้เดิม และมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากไว้ชัดเจน จากการศึกษาวิจัย พบว่าเมื่อบัตรเงินฝากมีลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือเหมือนกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ก็บัญญัติให้นำบทบัญญัติในเรื่องตั๋วเงินบางมาตรามาใช้กับบัตรเงินฝาก ดังนั้น จึงสามารถนำแนวคิดในเรื่องมูลหนี้เดิมตามตั๋วเงินมาปรับใช้กับบัตรเงินฝากได้ ซึ่งการออกหรือโอนตั๋วเงินเป็นการชำระหนี้ที่มีเงื่อนไข และไม่ใช่การแปลงหนี้ใหม่ผู้วิจัยพบว่า หากจะออกหรือโอนบัตรเงินฝาก ย่อมอาศัยมูลหนี้หนึ่งเป็นฐานในการกระทำดังกล่าวทั้งสิ้น นอกจากนี้ธรรมชาติของบัตรเงินฝาก บัตรเงินฝากเป็นหลักฐานการฝากเงินที่สถาบันการเงินเป็นผู้ออก ในบางครั้ง สถาบันการเงินนั้น จัดประเภทบัตรเงินฝากให้อยู่ใน บัญชีเงินฝากประจำ ยกตัวอย่างเช่น ธนาคารเกียรตินาคิน[๓๐] ธนาคารธนชาติ ธนาคาร CIMB เป็นต้น บัตรเงินฝากยังรับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสถาบันคุ้มครองเงินฝาก พ.ศ. ๒๕๕๑ ดังนั้น การออกบัตรเงินฝากทุกครั้ง จะต้องมีการสัญญาฝากทรัพย์เสมอ

หากพิจารณาจากมูลเหตุแห่งการออกบัตรเงินฝากแล้ว จากนิยามของบัตรเงินฝากนั้น บัตรเงินฝาก หมายความถึง “ตราสารซึ่งเปลี่ยนมือได้ที่สถาบันการเงินออกให้แก่ผู้ฝากเงินเพื่อเป็นหลักฐานการรับฝากเงิน และเพื่อแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่ได้รับเงินฝากคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ โดยจะมีการกำหนดดอกเบี้ยไว้หรือไม่ก็ได้”[๓๑] จะเห็นว่า บัตรเงินฝากเป็น “หลักฐานในการรับฝากเงิน” ดังนั้น จึงสามารถตีความได้ว่า บัตรเงินฝากเป็นบัญชีเงินฝากชนิดหนึ่ง สถาบันการเงินผู้รับฝากเงินกับผู้ฝากเงินจึงมีความสัมพันธ์กันตาม สัญญาฝากทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๗ ซึ่งบัญญัติว่า “อันว่าฝากทรัพย์นั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่าผู้ฝากส่งมอบทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับฝาก และผู้รับฝากตกลงว่าจะเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ในอารักขาแห่งตน” ทั้งนี้ การฝากทรัพย์ หากกำหนดระยะเวลาไว้ ผู้รับฝากไม่มีสิทธิคืนทรัพย์สินก่อนกำหนดระยะเวลาได้ เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๖๒ อย่างไรก็ตาม ผู้ฝากทรัพย์สามารถเรียกคืนทรัพย์สินของตนคืนในเวลาใดๆก็ได้ ผู้ฝากทรัพย์ไม่มีสิทธิที่จะไม่คืนทรัพย์สินนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๖๓ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสัญญาฝากทรัพย์ โดยมีวัตถุแห่งหนี้เป็นเงินนั้น ผู้รับฝากไม่จำเป็นต้องคืนเงินตราเดียวกันกับที่รับฝากมา เพียงคืนเงินตราในจำนวนเดียวกันให้แก่ผู้รับฝากก็พอ ทั้งนี้ การคืนเงินที่รับฝากมานั้น ไม่ว่าเงินตราดังกล่าวจะสูญเสียหายเพราะเหตุสดวิสัย ผู้รับฝากไม่อาจอ้างเหตุดังกล่าวเพื่อที่จะไม่ต้องคืนเงินแก่ผู้ฝากได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติลักษณะพิเศษของสัญญาฝากเงินไว้ในมาตรา ๖๗๒ เช่นนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเงิน กับลูกค้า นั้นจึงมีความสัมพันธ์กันตามสัญญาฝากทรัพย์ ซึ่งอาจมีข้อตกลงแตกต่างไปจากที่กฎหมายได้ หากข้อตกเช่นนั้นไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย หรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๑ ก็ย่อมบังคับตามข้อตกลงนั้นได้ ยกตัวอย่างเช่น กรณีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา

---

[๓๐] ธนาคารเกียรตินาคิน กำหนดให้บัตรเงินฝากเป็นเงินฝากประจำประเภทหนึ่ง ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาการฝากหลากหลาย ตามโปรโมชั่นที่ธนาคารวางไว้ : ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน) , ตารางอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่ ๗/๒๕๕๘ เริ่มใช้เมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๕๘, www.kiarnakin.co.th/upload/rate/๒๐๑๕๐๔๒๗๐๙๕๑๔๓-๐๓๘๒๘.pdf, สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓.

[๓๑] พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ และ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔.

๖๗๒ ที่กำหนดว่าจะต้องคืนเงินตราจำนวนเดียวกันกับที่ฝาก คู่สัญญาอาจกำหนดให้มีการจ่ายดอกเบี้ยโดยคิดจากจำนวนเงินที่ฝากก็ได้ เป็นต้น

นอกจากนี้ บัตรเงินฝากได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นบัญชีเงินฝากชนิดหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเงินฝาก พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยสถาบันคุ้มครองเงินฝากจะให้ความคุ้มครองเงินฝากสกุลเงินบาททุกประเภทของสถาบันการเงินภายในประเทศ[๓๒] ซึ่งได้แก่ บัญชีเงินฝากกระแสรายวัน บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ สะสมทรัพย์ เผื่อเรียก หรือบัญชีเงินฝากในทำนองเดียวกันที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม บัญชีเงินฝากจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลา บัตรเงินฝาก ใบรับฝากเงิน และบัญชีเงินฝากที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นที่สถาบันการเงินรับฝากจากประชาชนหรือบุคคลใดโดยมีความผูกพันที่จะต้องจ่ายคืนแก่ผู้ฝาก ทั้งนี้ ไม่รวมเงินฝากในบัญชีเงินบาทของบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่นอกประเทศตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน เงินฝากที่มีอนุพันธ์แฝง และเงินฝากระหว่างสถาบันการเงิน[๓๓] เหตุที่เงินฝากดังกล่าวไม่ได้รับความคุ้มครอง เนื่องจากเงินฝากประเภทดังกล่าวนั้นการเข้าถึงข้อมูลทำได้ยาก อีกทั้งยังต้องอยู่บนความเสี่ยงในการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่มีความผันวนอยู่ตลอดเวลา เป็นการยากที่จะการประกันเงินฝากดังกล่าว นอกจากนี้ยังถือว่า ผู้ฝากเงินยอมรับความเสี่ยงที่เกิดจากความผันผวนของดัชนีที่ผลตอบแทนผูกติดไว้ได้[๓๔] ดังนั้น การที่บัตรเงินฝากได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสถาบันคุ้มครองเงินฝาก พ.ศ. ๒๕๕๑ ก็ยิ่งตอกย้ำว่า มูลหนี้เดิมที่เป็นฐานแห่งการออกบัตรเงินฝาก คือ สัญญาฝากทรัพย์

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ตามสัญญาฝากทรัพย์นั้นผูกพันเฉพาะสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝากกับลูกค้าที่ฝากเงินแบบบัตรเงินฝากเท่านั้น หากลูกค้าโอนบัตรเงินฝากให้แก่บุคคลอื่น ผู้รับโอนบัตรเงินฝากย่อมไม่ผูกพันตามสัญญาฝากทรัพย์ที่เป็นมูลหนี้เดิมในการออกบัตรเงินฝากแต่อย่างใด ดังนั้น ข้อตกลงระหว่างสถาบันการเงินกับผู้ฝากเงินแบบบัตรเงินฝากในกรณีที่ผู้ฝากต้องการไถ่ถอนบัตรเงินฝากก่อนกำหนด และได้รับดอกเบี้ยน้อยลงนั้น จึงมีแต่ผู้ฝากเงินเท่านั้นที่สามารถนำบัตรเงินฝากไปไถ่ถอนได้ก่อนบัตรเงินฝากถึงกำหนดได้

๒ กรณีโอนเปลี่ยนมือบัตรเงินฝาก เมื่อผู้ฝากเงินตามบัตรเงินฝาก ต้องการใช้เงินสดก่อนบัตรเงินฝากถึงกำหนด หากผู้ฝากเงินนำบัตรเงินฝากไปไถ่ถอนกับธนาคาร อัตราดอกเบี้ยที่ผู้ฝากเงินจะได้จะต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในกรณีไถ่ถอนเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด ดังนั้น การขายลดบัตรเงินฝากจึงเป็นทางเลือกที่ดีที่ผู้ฝากจะไม่ต้องเสียประโยชน์ที่ควรจะได้รับจากบัตรเงินฝากมากจนเกินไป หรือ ในกรณีที่ผู้ฝากเงินไม่มีเงินสดพอจะชำระหนี้ ก็อาจโอนบัตรเงินฝากให้แก่เจ้าหนี้แทนการชำระหนี้ก็ได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการโอนบัตรเงินฝากนั้นก็ต้องอาศัยมูลหนี้เดิมเสมอ ซึ่งมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากนั้นมีได้หลากหลาย กล่าวคือ จะเป็นมูลหนี้ใดๆก็ได้ ซึ่งแตกต่างจากมูลหนี้เดิมที่เป็นเหตุแห่งการออกบัตรเงินฝาก ทั้งนี้ แม้ว่าเหตุแห่งการโอนบัตรเงินฝากจะมาจากมูลหนี้ตามสัญญาให้ก็ตาม ทั้งนี้ ผู้โอนจะต้องทำถูกต้องตามวิธีการโอนบัตรเงินฝากด้วย มิเช่นนั้น สิทธิตามบัตรเงินฝากจะ

---

[๓๒] พระราชบัญญัติสถาบันคุ้มครองเงินฝาก พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๕๑.

[๓๓] สถาบันคุ้มครองเงินฝาก, ระบบคุ้มครองเงินฝากของไทยและมาตรฐานสากล, สืบค้นจาก http://www.dpa.or.th/ewt_news.php?nid=๓๖๓, วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓.

[๓๔] สถาบันคุ้มครองเงินฝาก, ความรู้ทางการเงินสำหรับประชาชน สถาบันคุ้มครองเงินฝาก, www.dpa.or.th/ewt_dl_link.php?nid=๖๘๓&filename=index, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓.

ไม่โอนไปยังผู้รับโอน ปัญหาจะเกิดขึ้นหากเป็นบัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อ เพราะ บัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อ ผู้โอนต้องสลักหลัง และส่งมอบการครอบครองบัตรเงินฝากให้แก่ผู้รับโอน ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๗ วรรคหนึ่ง จะโอนโดยการส่งมอบการครอบครองเพียงลำพังเหมือนกับบัตรเงินฝากชนิดผู้ถือตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๘ ไม่ได้ ดังนั้น การโอนบัตรเงินฝากต่อไปไม่ว่ามูลหนี้เดิมจะเกิดขึ้นจากนิติเหตุใดๆ ก็ต้องทำให้ถูกต้องตามวิธีการโอนบัตรเงินฝากชนิดนั้นๆด้วย

(๑) การโอนบัตรเงินฝากในฐานะที่เป็นทรัพย์อย่างหนึ่ง การโอนบัตรเงินฝากในฐานะที่เป็นทรัพย์ คือ การโอนขายบัตรเงินฝากเสมือนว่าบัตรเงินฝากเป็นทรัพย์อย่างหนึ่ง ซึ่งสัญญาดังกล่าว คือ “สัญญาขายลดบัตรเงินฝาก” กล่าวคือ ผู้ทรงบัตรเงินฝาก โอนกรรมสิทธิ์ในบัตรเงินฝาก ให้แก่ผู้รับโอน โดยผู้โอนตกลงจะใช้ราคาบัตรเงินฝากตามที่ตกลงกัน ซึ่งราคาที่ตกลงกันนั้นจะต่ำกว่าจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในบัตรเงินฝากรวมกับดอกเบี้ย ทั้งนี้ผู้ซื้อจะได้รับประโยชน์จากส่วนต่างระหว่างจำนวนเงินที่จะได้รับการจ่ายเงินจากสถาบันการเงินเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด กับราคาที่ตกลงกันนอกจากผู้ ซึ่งตรงกับนิยามสัญญาซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๕๓ ซึ่งบัญญัติว่า “อันว่าสัญญาซื้อขาย คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย”

ตัวอย่าง ในวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ธนาคารธรรมศาสตร์ จำกัด (มหาชน) ออกบัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ พร้อมอัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๕ ให้แก่ นาย ก. กำหนดจ่ายเงินในวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ก่อนที่บัตรเงินฝากจะถึงกำหนดจ่ายเงิน นาย ก. ต้องการใช้เงินสดไปหมุนเวียนในกิจการของตน จึงนำบัตรเงินฝากไปขายลดให้แก่ นาย ข. ในราคา ๔๕๐,๐๐๐ บาท โดยสลักหลังและส่งมอบการครอบครองบัตรเงินฝากให้ นาย ข. ถูกต้อง เมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด นาย ข. นำบัตรเงินฝากไปยื่นให้ธนาคารจ่ายเงิน นาย ข. ได้รับเงินจำนวน ๕๐๖,๒๕๐ บาท เช่นนี้ นาย ข. ได้ประโยชน์จากสัญญาขายลดบัตรเงินฝากเป็นจำนวนเงิน ๕๖,๒๕๐ บาท

(๒) การโอนบัตรเงินฝากเพื่อชำระหนี้ แม้ในปัจจุบัน บัตรเงินฝากจะไม่นิยมเปลี่ยนมือ หรือหากเปลี่ยนมือก็มักจะเป็นการโอนขายในฐานะที่บัตรเงินฝากเป็นทรัพย์อย่างหนึ่ง แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า บัตรเงินฝากก็มีสถานะเป็นตราสารเปลี่ยนมือ โอนเปลี่ยนมือได้ง่าย มีสภาพคล่อง และคุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริตให้มีสิทธิดีกว่าผู้โอนเหมือนกับตั๋วเงิน ซึ่งผู้ทรงสามารถโอนบัตรเงินฝากแทนการชำระหนี้ได้ เช่น ผู้ทรงเป็นหนี้ค่าสินค้า ก็สลักหลังโอนบัตรเงินฝาก หรือส่งมอบบัตรเงินฝากให้แก่เจ้าหนี้ของตนแทนการชำระหนี้ เป็นต้น จะเห็นว่า การโอนบัตรเงินฝากเพื่อการชำระหนี้ มูลหนี้แห่งสัญญาต่างๆที่คู่สัญญามีต่อกันก็คือมูลหนี้เดิมที่เป็นฐานในการโอนบัตรเงินฝาก

มีปัญหาว่าการให้บัตรเงินฝากนั้น มีมูลหนี้เดิมหรือไม่ เนื่องจากคู่สัญญาไม่ได้มีความผูกพันใดๆกันมาก่อน เพียงแต่ผู้ทรงบัตรเงินฝากต้องการยกบัตรเงินฝากให้แก่บุคคลที่ตนต้องการให้รับประโยชน์ในบัตรเงินฝากเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การให้นั้นเป็นเอกเทศสัญญาลักษณะหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งสัญญาให้นั้น เป็นนิติกรรมสองฝ่ายที่ต้องมีผู้แสดงเจตนา และผู้สนองรับเจตนานั้น ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๒๑ บัญญัติความหมายของสัญญาให้ไว้ว่า “อันว่าให้นั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ให้ โอนทรัพย์สินของตนโดยเสน่หาแก่

บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับ และผู้รับยอมรับเอาทรัพย์สินนั้น” โดยหลักแล้วสัญญาให้จะสมบูรณ์โดยการส่งมอบทรัพย์สินที่ให้นั้นแก่ผู้รับการให้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๒๓ แต่หากเป็นการให้สิทธิอันมีหนังสือตราสารแล้ว ผู้ให้จะต้องส่งมอบหนังสือตราสารนั้นให้แก่ผู้รับ และจะต้องบอกกล่าวการโอนนั้นให้แก่ลูกหนี้แห่งสิทธิด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๒๔ อย่างไรก็ตาม แม้บัตรเงินฝากจะเป็นหนังสือตราสารแต่ก็มีกฎหมายบัญญัติวิธีการโอนไว้โดยเฉพาะแล้ว เพื่อความสะดวกและคล่องตัว ดังนั้น การโอนบัตรเงินฝากจึงไม่ต้องทำตามวิธีการให้สิทธิอันมีหนังสือตราสารโดยทั่วไป หากจะจัดประเภทของสัญญาให้โดยเสน่หาแล้ว ควรต้องจัดให้เป็นสัญญาไม่มีค่าตอบแทน

การให้ตามกฎหมายต่างประเทศนั้น ก็ถือเป็นสัญญาชนิดหนึ่งเหมือนกับกฎหมายไทย ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายอังกฤษการให้ คือ การโอนทรัพย์สินใดๆจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งโดยไม่มีค่าตอบแทน ซึ่งผู้ให้ต้องมีเจตนาที่จะให้โดยความเต็มใจ และอาศัยการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น การส่งมอบการครอบครอง หรือ การทำสัญญาขึ้นเป็นหนังสือโดยมีการประทับตราทางราชการ หรือ การทำสัญญาขึ้นเป็นหนังสือตราสาร เป็นต้น[๓๕] ซึ่งการให้นั้นจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีการโอนการครอบครองทรัพย์สินนั้นไปยังผู้รับโอน โดยผู้รับการให้จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้รับการให้ความยินยอมที่จะรับทรัพย์สินนั้นไว้ สำหรับกฎหมายฝรั่งเศส ก็เช่นเดียวกันมองว่า กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส (Code de Civil) สัญญาให้โดยเสน่หา (La donation entre vifs) คือ สัญญาชนิดหนึ่งที่ผู้ให้ได้ปลดเปลื้องทรัพย์สินของตนที่มีในขณะนั้นให้แก่ผู้รับการให้[๓๖] นักกฎหมายฝรั่งเศสมองว่า การให้เป็นสัญญาเพราะยังต้องอาศัยความตกลงร่วมกันอยู่ เพียงแต่เป็นสัญญาที่ผู้ให้ทรัพย์สินไม่ได้สิ่งใดตอบแทน[๓๗] เช่นนี้ การออกและโอนบัตรเงินฝากจึงมีมูลหนี้เดิมเสมอ ไม่ว่ามูลหนี้นั้นจะเป็นมูลหนี้ที่คู่สัญญามีต่อกันอยู่ก่อนแล้ว เช่น หนี้ค่าสินค้า หนี้ค่าเช่า หนี้ภาษีอากร เป็นต้น หรือ เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงหรือพร้อมกับการโอนบัตรเงินฝาก เช่น หนี้ค่าขายลดบัตรเงินฝาก หนี้ตามการให้โดยเสน่หา เป็นต้น

๒.๓.๔ ปัญหาบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม

แนวปฏิบัติของศาลฎีกาถือปฏิบัติตามระบบกฎหมายที่คุ้มครองเจ้าของเดิมแห่งบัตรเงินฝาก กล่าวคือ หากผู้รับโอนบัตรเงินฝากได้รับโอนบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อปลอม ผู้รับโอนดังกล่าวย่อมมิใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่อาจแสวงสิทธิใดๆจากบัตรเงินฝากได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ ซึ่งบัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหมายในประมวลกฎหมายนี้ เมื่อใดลายมือชื่อในตั๋วเงินเป็นลายมือชื่อปลอมก็ดี เป็นลายมือชื่อลงไว้โดยที่ บุคคลซึ่งอ้างเอาเป็นเจ้าของลายมือชื่อนั้นมิได้มอบอำนาจให้ลงก็ดี ท่านว่าลายมือชื่อปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจให้ลงก็ดี ท่านว่าลายมือชื่อปลอมหรือลงปราศจากอำนาจเช่นนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้เลย ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อยึดหน่วงตั๋วเงินไว้ก็ดี เพื่อทำให้ตั๋วนั้นหลุดพ้นก็ดี หรือเพื่อบังคับการ

---

[๓๕] Lord Hailsham, Halsbury’s Law of England.Volume ๒๐, London: Butterworth, ๑๙๙๓, p๒.

[๓๖] Code de Commerce Article ๘๙๔

La donation entre vifs est un acte par lequel le donateur se dépouille actuellement et irrévocablement de la chose donnée en faveur du donataire qui l'accepte.

[๓๗] Marcel Planiol, Treatise on Civil Law, Translated, Louisiana State Law Institute volume ๓ part ๓ ๑๑th ed. (n.p, ๑๙๓๙) ,pp. ๒๑๑-๒๑๒.

ใช้เงินเอาแก่คู่สัญญาแห่งตั๋วนั้น ท่านว่าไม่อาจทำได้เป็นอันขาด เว้นแต่คู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะพึงถูกยึดหน่วงถูกบังคับใช้เงินนั้นจะอยู่ในฐานเป็นผู้ถูกตัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอม หรือข้อลายมือชื่อปราศจากอำนาจนั้นขึ้นเป็นข้อต่อสู้

แต่ข้อความใดๆอันกล่าวมาในมาตรานี้ ท่านมิให้กระทบกระทั่งถึงการให้สัตยาบันแก่ลายมือชื่อซึ่งลงไว้โดยปราศจากอำนาจแต่หากไม่ถึงแก่เป็นลายมือชื่อปลอม”

เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตั๋วเงิน ในเรื่องลายมือชื่อปลอมได้รับอิทธิพลมาจาก The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ ของประเทศอังกฤษ เหตุที่บัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อที่มีการสลักหลังเฉพาะทิ้งไว้ก่อนที่จะหายหรือถูกลักไปนั้นเป็นบัตรเงินฝากที่ต้องมีการปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลังจึงจะโอนเปลี่ยนมือต่อไปได้เป็นเพราะบัตรเงินฝากชนิดนี้การโอนนั้นทำได้เพียงการสลักหลังและส่งมอบโดยผู้ทรงจะต้องระบุชื่อผู้รับโอนและลงลายมือชื่อตนเองกำกับไว้ เมื่อมีการระบุชื่อผู้รับโอนเช่นนี้ หากบัตรเงินฝากหายหรือถูกลักไป ผู้เก็บบัตรเงินฝากได้หรือผู้ลักบัตรเงินฝากไป จะต้องปลอมลายมือชื่อผู้รับโอน เนื่องจากหากโอนโดยการส่งมอบการครอบครองเพียงลำพังจะไม่ชอบด้วย พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๗ วรรคหนึ่ง ผู้รับโอนย่อมมิใช่ผู้ทรงด้วยชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากได้รับบัตรเงินฝากโดยการสลักหลังที่ขาดสาย ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕

สำหรับกรณีบัตรเงินฝากชนิดผู้ถือและบัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อที่มีการสลักลอยทิ้งไว้เมื่อหายหรือถูกลักไม่อาจเกิดการปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลังได้เนื่องจาก

(๑) กรณีบัตรเงินฝากชนิดผู้ถือ เมื่อพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๘ มาใช้บังคับกับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม อันได้ความว่า บัตรเงินฝากที่สัญญาจะจ่ายเงินให้แก่ผู้ถือนั้น ท่านว่าย่อมโอนได้โดยการส่งมอบให้กัน โดยไม่ต้องสลักหลังแต่อย่างใด หากผู้ทรงสลักหลังบัตรเงินฝากแล้วผลเป็นเพียงแค่การรับอาวัลผู้ออกบัตรเงินฝากโดยผลของกฎหมายเท่านั้น ดังที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๒๑ ซึ่งบัญญัติว่า “การสลักหลังตั๋วแลกเงินซึ่งสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือนั้นย่อมเป็นเพียงการประกัน (อาวัล) สำหรับผู้สั่งจ่าย” ดังนั้นหากบัตรเงินฝากหายหรือถูกลักผู้เก็บได้หรือลักเอาบัตรเงินฝากไปจึงไม่จำเป็นที่จะต้องปลอมลายมือชื่อผู้ทรงเพื่อโอนบัตรเงินฝากต่อไปแต่อย่างใด

(๒) กรณีบัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อที่มีการสลักหลังลอย แม้ว่าสภาพแห่งการโอนตราสารจะทำได้โดยการสลักหลัง และส่งมอบ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๗ วรรคหนึ่ง ก็ตาม แต่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๙ วรรคสองก็เปิดช่องให้ผู้โอนสามารถสลักหลังลอยได้ และผู้รับโอนบัตรจำการสลักหลังเช่นนั้นอาจโอนบัตรเงินฝากต่อไปได้โดยการส่งมอบเพียงลำพัง ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๒๐ (๓) และหากบัตรเงินฝากถูกลักหรือหายไป ผู้เก็บบัตรเงินฝากได้ หรือผู้ลักบัตรเงินฝากไม่จำเป็นที่จะต้องปลอมลายมือชื่อผู้ทรงคนปัจจุบันแต่อย่างใด

๑ ลายมือชื่อปลอมแตกต่างจากลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ ลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม คือ ลายมือชื่อที่ผู้วิจัยได้เขียนหรือทำด้วยประการอื่นให้ปรากฏซึ่งลายมือชื่อของผู้รับสลักหลัง เช่น การใช้วิธีการทาบแบบหรือลอกรอย เป็นต้น ลงในบัตรเงินฝากแทนที่จะเป็นชื่อของตน โดยตั้งใจจะให้ผู้อื่นเข้าใจว่าลายมือชื่อดังกล่าวเป็นลายมือชื่อของผู้รับการสลักหลังที่แท้จริงที่ได้ลงไว้ในบัตรเงินฝากนั้น และ มิได้มีเจตนาที่จะกระทำเพื่อผู้รับสลักหลังคนดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งสามารถพิจารณาลักษณะของลายมือชื่อปลอมได้[๓๘] ดังนี้

๑.๑ เขียนโดยบุคคลอื่นที่มิใช่ผู้รับสลักหลังโดยมิได้มีเจตนาทำเพื่อเจ้าของบัตรเงินฝาก การลงลายมือชื่อปลอมนั้นจะต้องเป็นการเขียนโดยบุคคลอื่นที่มิใช่ผู้ทรงบัตรเงินฝาก หากผู้สลักหลังเป็นผู้ลงลายมือชื่อด้วยตนเองแล้วย่อมมิใช่ลายมือชื่อปลอมแม้ว่าผู้สลักหลังจะมิได้เขียนชื่ออันแท้จริงของตนเองก็ตาม เช่น ลงลายมือชื่อโดยใช้นามแฝง นามสมมติ หรือ ยี่ฮ้อทางการค้า เป็นต้น เนื่องจากผู้ทรงประสงค์จะให้ลายมือชื่อของตน อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นอยู่ว่า หากผู้ทรงบัตรเงินฝากมอบอำนาจให้บุคคลอื่นลงลายมือชื่อของเขาแล้ว การลงลายมือชื่อดังกล่าวย่อมมิใช่ลายมือชื่อปลอม แต่อาจเป็นลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจได้ซึ่ง ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ คือ ลายมือชื่อที่ผู้เขียนได้เขียนหรือทำประการอื่นใดให้ปรากฏซึ่งลายมือชื่อโดยตั้งใจจะกระทำเพื่อเจ้าของลายมือชื่อนั้น และ หากภายหลังเจ้าของลายมือชื่อได้ให้สัตยาบันแก่การลงลายมือชื่อนั้นก็ย่อมใช้ได้เสมือนเจ้าของลายมือชื่อเป็นผู้ลงด้วยตนเอง ซึ่งการลงลายมือชื่อปราศจากอำนาจตาม พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ เป็นบทยกเว้นหลักทั่วไปในการลงลายมือชื่อที่ผู้ทำเอกสารแม้ว่าจะไม่ได้เขียนด้วยตนเองแต่อย่างไรก็ดีก็จะต้องลงลายมือชื่อของตนเอาไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง อย่างไรก็ดี หากมีการลงลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจอาจกลายเป็นลายมือชื่อปลอมได้หากเจ้าของลายมือชื่อที่แท้จริงมิได้ให้สัตยาบัน

การพิสูจน์ว่าลายมือชื่อใดเป็นลายมือชื่อปลอมหรือลายมือชื่อใดเป็นลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจนั้นเป็นเรื่องที่ยากในการหยั่งทราบถึงเจตนาของผู้กระทำว่ามีเจตนาที่จะทำเพื่อเจ้าของลายมือชื่อหรือไม่ ดังนั้นจึงต้องอาศัยข้อเท็จจริงแวดล้อม ในกรณีลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจนั้นผู้ลงลายมือชื่อกับเจ้าของลายมือชื่อโดยมากมีความสัมพันธ์กันอยู่ก่อนแล้ว ยกตัวอย่างเช่น เป็นลูกจ้าง เป็นสามีหรือภรรยา เป็นบิดาหรือมารดา เป็นต้น ประกอบกับอาจเคยมีการมอบอำนาจให้ลงลายมือชื่อแทนกันมาก่อนด้วย เช่น นายจ้างเคยมอบหมายให้ลูกจ้างลงลายมือชื่อในบัตรเงินฝากแทนตน อย่างนี้ก็ย่อมเป็นการลงลายมือชื่อนายจ้างของลูกจ้างเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของนายจ้างมิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตน ส่วนกรณีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมนั้นโดยส่วนใหญ่แล้วมักเป็นกรณีที่ผู้ลงลายมือชื่อมิได้มีความผูกพันกับเจ้าของลายมือชื่อกันมาก่อน เช่น เป็นผู้ลักบัตรเงินฝากไป หรือ เป็นผู้พบบัตรเงินฝากนั้นตกอยู่ เป็นต้น

๔.๒ มีเจตนาให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงของเจ้าของบัตรเงินฝาก ลักษณะอีกประการหนึ่งอันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพิจารณาว่าเป็นลายมือชื่อปลอม

---

[๓๘] อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตั๋วเงิน, (กรุงเทพ ฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, ๒๕๔๘), น. ๘๔

หรือไม่นั้นคือ ผู้ลงลายมือชื่อจะต้องมีเจตนาให้บุคคลอื่นเข้าใจหรือเชื่อว่าลายมือชื่อที่แท้จริงของเจ้าของบัตรเงินฝาก

ตัวอย่าง ธนาคารลานนาจำกัด(มหาชน) ออกบัตรเงินฝากสัญญาว่าจะจ่ายเงินจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๑๐ ต่อปีให้แก่หนึ่ง ต่อมาเจ้าหนี้ของหนึ่งมาทวงถามให้หนึ่งชำระหนี้ หากหนึ่งยังไม่ชำระหนี้จะนำคดีฟ้องสู่ศาลแต่หนึ่งไม่อยู่ เอ ลูกจ้างของหนึ่งเห็นว่าถ้าไม่รีบชำระหนี้นายจ้างของตนจะต้องเป็นคดีความ จึงนำบัตรเงินฝากสลักหลังลงลายมือชื่อ “หนึ่ง” และส่งมอบให้แก่เจ้าหนี้ของหนึ่งไป การลงลายมือชื่อของเอ แม้จะเป็นการลงลายมือชื่อของบุคคลอื่นแต่ก็ทำไปเพื่อประโยชน์ของนายจ้าง ลายมือชื่อดังกล่าวจึงมิใช่ลายมือชื่อปลอม

๒ ผลของบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม เมื่อบัตรเงินฝากปรากฏถึงลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตามบัตรเงินฝากและผู้ที่เกี่ยวข้อง จากความคิดเห็นของผู้วิจัยแล้ว การที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมทำให้บัตรเงินฝากนั้นผิดปกติไปจากเดิมอย่างชัดเจน ตั้งแต่สิทธิของผู้รับโอนบัตรเงินฝากว่าจะมีสิทธิมากน้อยเพียงไรหากเจ้าของเดิมผู้ปราศจากบัตรเงินฝากไปมาเรียกคืนจากตน สิทธิในการไล่เบี้ยคู่สัญญาที่ลงลายมือชื่อในบัตรเงินฝากเมื่อผู้ออกบัตรเงินฝากปฏิเสธการจ่ายเงินได้มากน้อยเพียงไร หรือในกรณีที่ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากไปมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากและมูลหนี้เดิมอันเป็นฐานแห่งการออกและโอนบัตรเงินฝากจะระงับไปด้วยหรือไม่ นอกจากยังมีประเด็นความรับผิดของผู้ปลอมลายมือชื่อและผู้ถูกปลอมลายมือชื่ออีกว่าจะต้องรับผิดหรือไม่ด้วย อาจกล่าวได้ว่าบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมย่อมสร้างปัญหาให้กับบัตรเงินฝากอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีลายมือชื่อปลอมปรากฏในบัตรเงินฝากแต่ก็มิได้ทำให้บัตรเงินฝากถึงกับเสียไปทั้งฉบับดังเช่นในกรณีการแก้ไขข้อความสำคัญในพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๗ อย่างใด เนื่องจากในเรื่องลายมือชื่อปลอมนั้นพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๖ ซึ่งบัญญัติว่า “การที่ลายมือชื่ออันหนึ่งในตั๋วเงินเป็นลายมือปลอมย่อมไม่กระทบ กระทั่งถึงความสมบูรณ์แห่งลายมือชื่ออื่น ๆ ในตั๋วเงินนั้น” กล่าวคือ แม้ว่าบัตรเงินฝากจะมีลายมือชื่อปลอมบัตรเงินฝากนั้นก็ไม่กระทบต่อความรับผิดของผู้ลงลายมือชื่ออันแท้จริงอื่นๆที่ลงไว้ได้ กรณีในพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๖ นี้เป็นบทบัญญัติในทำเดียวกันกับพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๒ เปรียบเสมือนนิ้วใดเสียก็ตัดทิ้งไปเช่นเดียวกับกรณีโมฆะกรรมแยกส่วน ตามมาตรา ๑๗๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่อย่างไรเสียในมาตรา ๑๐๐๖ นั้นก็มิได้กล่าวถึงผลของลายมือชื่อปลอม และลายมือชื่อที่ลงหลังจากลายมือชื่อปลอมว่าผลจะเป็นเช่นไร จึงต้องพิจารณามาตรา ๑๐๐๘ ซึ่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำมาใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐๐๘ บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้ เมื่อใด ลายมือชื่อในตั๋วเงินเป็นลายมือปลอมก็ดี ....ท่านว่าลายมือชื่อปลอม... เป็นอันใช้ไม่ได้เลย ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อยึดหน่วงตั๋วเงินไว้ก็ดี เพื่อทำให้ตั๋วนั้นหลุดพ้นก็ดี หรือ

เพื่อบังคับการใช้เงินเอาแก่คู่สัญญาแห่งตั๋วนั้นคนใดคนหนึ่งก็ดี ท่านว่า ไม่อาจจะทำได้เป็นอันขาด เว้นแต่คู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะพึงถูกยึดหน่วงหรือถูกบังคับใช้เงินนั้นจะอยู่ ในฐานเป็นผู้ต้องตัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอม... ขึ้นเป็นข้อต่อสู้

แต่ข้อความใดๆ อันกล่าวมาในมาตรานี้ ท่านมิให้กระทบกระทั่งถึงการให้ สัตยาบันแก่ลายมือชื่อซึ่งลงไว้โดยปราศจากอำนาจแต่หากไม่ถึงแก่เป็นลายมือปลอม” จากข้อความ “เพื่อยึดหน่วงตั๋วเงินไว้ก็ดี เพื่อทำให้ตั๋วนั้นหลุดพ้นก็ดี หรือเพื่อบังคับการใช้เงินเอาแก่คู่สัญญาแห่งตั๋วนั้นคนใดคนหนึ่งก็ดี ท่านว่า ไม่อาจจะทำได้” แสดงให้เห็นชัดเจนว่า เมื่อใดก็ตามที่บัตรเงินฝากปรากฏลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม “บัตรเงินฝากนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้” กล่าวคือ ผู้ทรงที่ได้รับบัตรเงินฝากไปก็มิอาจยึดหน่วงบัตรเงินฝากได้ ผู้จ่ายเงินก็ไม่อาจหลุดพ้นและผู้ทรงก็จะบังคับให้จ่ายเงินก็มิได้เช่นกัน

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทิพย์วารี สุปริยศิลป์ (๒๕๕๐) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมในตลาดการเงินโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออมในตลาดเงินทั้งระบบ (ตลาดเงินและตลาดทุน) ปัจจัยที่มีผลต่อการออม (การออมในธนาคารพาณิชย์ ในตราสารทุน ในตราสารหุ้น) รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์ของตลาดเงินและตลาดทุน การโยกย้ายเงินออมระหว่างตลาดทั้ง ๓ ประเภท โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา (Time-Series Data) และมีการแบ่งช่วงเวลาออกเป็น ๓ ช่วงด้วยกัน ช่วงแรกคือช่วงก่อนและหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ (พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๔๙) ช่วงที่สองคือ ช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ (พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๓๙) และชวงสดทายคอ ชวงหลงเกดวกฤตเศรษฐกจ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๙) มาทำการวิเคราะห์และประมาณค่าด้วยวิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อประมาณค่าเศรษฐมิติ รวมถึงการเคลื่อนย้ายการออมแต่ละตลาดด้วย

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจบางปัจจัยมีผลต่อการออมในแต่ละตลาดที่แตกต่างกัน รวมถึงการโยกย้ายเงินออมระหว่างตลาดก็แตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือในช่วงแรก (พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๔๙) และในช่วงที่สาม (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๙) พบว่ามีการโยกย้ายเงินออมระหว่างการฝากเงินในธนาคารพาณิชย์กับการออมในรูปของพันธบัตรรัฐบาลและระหว่างการออมในรูปหลักทรัพย์ กับการออมในรูปพันธบัตรรัฐบาล ระหว่างทั้งสามตลาด

งานวิจัยของทิพย์วารี สุปริยศิลป์ สามารถนำมาใช้ประยุกต์ได้ในส่วนของการให้ตัวแปร Y เป็นตัวแปรแทนปริมาณของเงินในตลาดต่างๆ ซึ่งได้แบ่งการออมและการลงทุนในตลาดการเงินเป็น ๓ ระบบ คือ ๑ การให้ปริมาณเงินฝากประจำ เป็นตัวแทนของการออมและลงทุนในธนาคารพาณิชย์ ๒ การให้มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดเป็นตัวแทนของการออมและลงทุนในตลาดตราสารทุน (หุ้น) และ ๓ การให้มูลค่าพันธบัตรรัฐบาลเป็นตัวแทนของการออมและการลงทุนในตลาดตราสารหนี้ และในส่วนของตัวแปร X เป็นตัวแปรอิสระที่มีตัวแปรคล้ายกับการวิจัยในครั้งนี้ในเรื่องระยะเวลาในการลงทุนและผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุน

มณฑา บุบผาชื่น (๒๕๕๑) วิจัยเรื่องทัศนคติของผู้ฝากเงินที่มีต่อสถาบันคุ้มครองเงินฝากโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการฝากเงินของลูกค้า และระดับทัศนคติของลูกค้าผู้ฝากเงินธนาคารนครหลวงไทย สาขาเทเวศร์ ที่มีต่อสถาบันคุ้มครองเงินฝาก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ลูกค้าผู้ฝากเงินของธนาคารนครหลวงไทย สาขาเทเวศร์จำนวน ๔๐๐ คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ ๑. สถิติเชิงพรรณนา (Discriptive ststislics) ๒. สถิติเชิงอนุมาน

(Inferential statistics) ใช้ทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติt-test หรือ F-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของผู้ฝากเงินมีแนวโน้มที่จะกระจายเงินฝากไปหลายบัญชีในจำนวนเงินไม่เกิน ๑ ล้านบาทต่อ ๑ บัญชี ไปฝากกับธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่และธนาคารของรัฐ ในส่วนของทิศทางในการลงทุนมีแนวโน้มจะลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำ ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสินและกองทุนรวม ทัศนคติที่มีต่อสถาบันคุ้มครองเงินฝากนั้นพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีระดับทัศนคติที่ดีถึงร้อยละ ๗๒

งานวิจัยของมณฑา บุบผาชื่น สามารถนำมาใช้ประยุกต์ในการวิจัยได้ เนื่องจากในข้อสมมติฐานของมณฑา บุบผาชื่น ที่ว่าผู้ฝากเงินที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีทัศนคติต่อสถาบันคุ้มครองเงินฝากแตกต่างกัน ซึ่งตรงตามข้อสมมติฐานในงานวิจัยครั้งนี้

พรรณภา วิไลศรีอัมพร (๒๕๕๒) วิจัยเรื่องพฤติกรรมการออม และปัจจัยที่มีผลต่อการออมของพนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จ่ากัด (มหาชน) สังกัดศูนย์บริการลูกค้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออม ปัจจัยที่มีผลต่อการออม และความสัมพันธ์ระหว่างจ่านวนการออมกับปัจจัยส่วนบุคคลของ พนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จ่ากัด (มหาชน) สังกัดศูนย์บริการลูกค้า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ พนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จ่ากัด (มหาชน) สังกัดศูนย์บริการลูกค้าจำนวน ๓๐๐ คน

ผลการวิจัยพบว่า ๑. พฤติกรรมการออมของพนักงานส่วนใหญ่มีจำนวนเงินออมร้อยละ ๒๐ ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน และฝากเงินไว้กับธนาคาร เพราะสะดวกในการนำเงินออกมาใช้ มีระยะเวลาในการออม ๑ – ๕ ปี ๒. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมของพนักงาน คือ ทัศนคติในการออมของบุคคล ปัจจัยด้านอัตราผลตอบแทนและอัตราดอกเบี้ย ความสะดวกในการออม การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการ ความมั่นคงของสถาบันการเงินและเงินเฟ้อ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลให้การออมเพิ่มขึ้น คือรายได้เพิ่มขึ้นและปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลให้การออมลดลง คือค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น สาเหตุที่ไม่ออมเพราะรายได้น้อยไม่มีเงินเหลือในการออม ๓. ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนเงินออมกับปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าอายุ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนและจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่รับภาระค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินออมในส่วนของระดับการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินออม

งานวิจัยของพรรณภา วิไลศรีอัมพร สามารถนำมาใช้ประยุกต์ในการวิจัยได้ เนื่องจากในข้อสันนิษฐานของพรรณภา วิไลศรีอัมพร ที่ว่าจำนวนการออมไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งตรงข้ามกับข้อสมมติฐานในงานวิจัยครั้งนี้

อนุชิต เลิศบัณฑรกุล (๒๕๕๒) ศึกษาพฤติกรรมการลงทุนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีอยู่ใน บมจ.ตลาดอนุพันธ์ฯ ของนักลงทุนทั่วไปในประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. ศึกษาพฤติกรรมการลงทุนในการซื้อขายหลักทรัพย์ และระดับความสำคัญของปัจจัยพื้นฐานทางการลงทุนที่มีผลต่อการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีอยู่ใน บมจ.ตลาดอนพันธ์ฯ ของนักลงทุนทั่วไปในประเทศ ๒. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีอยู่ใน บมจ.ตลาดอนุพันธ์ฯ ของนักลงทุนทั่วไปในประเทศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักลงทุนทั่วไปในประเทศที่มีการลงทุน

ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้จากแบบสอบถาม จำนวน ๖๐ ชุด

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการลงทุน ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้สัญญาฟิวเจอร์สเพื่อการซื้อขายและเก็งกำไร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาผลตอบแทนจากการเปลี่ยนแปลงของราคาสินทรัพย์อ้างอิง จากการทดสอบด้วยไควแควร์พบว่า ระดับรายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับมูลค่าพอร์ตการลงทุน มูลค่าการซื้อขายสัญญาต่อครั้ง วงเงินสำหรับการเรียกวางเงินประกันเพิ่มและผลการลงทุนในรอบปีที่ผ่านมา ในขณะที่ระยะเวลาที่ใช้สำหรับการลงทุนมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการถือครองสัญญา ระดับความรู้ความใจในการลงทุนมีความสัมพันธ์กับผลการลงทุนในรอบปีที่ผ่านมา สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลงทุนในหลักทรัพย์ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ เวลาที่ใช้ในการลงทุน รวมถึงปัจจัยด้านกฎระเบียบ ข้อบังคับในการลงทุน

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ปัญหาลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก” มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ ๑ เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก ๒ เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

๑) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง ดังนี้

(๑) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยศึกษาจากมาตรการทางกฎมายว่าด้วยบัตรเงินฝาก

(๒) ทำการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการกับการควบคุมดูแลบัตรเงินฝาก ทั้งในระดับองค์กร และประชาชน ในประเทศนั้นๆ

(๓) ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการการฝากเงิน

(๔) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบของตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

๒) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง ทั้งในระดับองค์กร ประชาชน โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(๑) ทำการศึกษากฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ใช้กับบัตรเงินฝากในประเทศไทยและต่างประเทศ

(๒) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การเข้าเป็นคู่สัญญา ของลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก โดยเน้นการปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับบัตรเงินฝาก

(๓) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสาร และโดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบของตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเป็นข้อมูลสารสนเทศให้กับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการใช้ตั๋วเงินหรือบัตรเงินฝาก เพื่อนำไปเผยแพร่และประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับหน่วยงานในภาคเอกชนหรือภาครัฐ เพื่อพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติต่อไป

(๔) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาวิเคราะห์และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย สังเคราะห์ข้อมูลนั้นเพื่อเน้นวิธีการแสวงหาความรู้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับมาตรการทางกฎมายว่าด้วยบัตรเงินฝากและมาตรการเกี่ยวกับการควบคุมดูแลบัตรเงินฝากตามกฎหมายตั๋วเงินที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือและตามกฎหมายอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นกระบวนศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

(๑) วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาปรับใช้กับบัตรเงินฝาก

(๒) วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของสถาบันการเงินที่ใช้บังคับกับบัตรเงินฝาก

๓.๕ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) เพื่อให้เห็นรูปแบบ บริบทของกฎหมายตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝากและความสัมพันธ์ระหว่างบัตรเงินฝากและตั๋วเงิน

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

การศึกษาวิจัย “วิเคราะห์ปัญหาลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก” เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับสภาพปัญหาเกี่ยวกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาปรับใช้กับบัตรเงินฝาก เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของสถาบันการเงินที่ใช้บังคับกับบัตรเงินฝาก เพื่ออธิบายผลการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาองค์ความรู้ เกี่ยวกับลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก พบว่า บัตรเงินฝากถือเป็นเงินฝากชนิดหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษที่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ ส่วนบัญชีเงินฝากไม่สามารถโอนเปลี่ยนมือกันได้ ในปัจจุบัน ตั๋วเงินถือเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่เป็นแนวทางปฏิบัติของพ่อค้าเพื่อความสะดวกในการรับชำระหนี้ วิธีการดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเพื่อความสะดวกในการชำระหนี้ซึ่งกันและกัน

บัตรเงินฝากเป็นพัฒนาการของบัญชีเงินฝาก ตามที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๔๕ ว่าเปิดโอกาสให้สามารถโอนเปลี่ยนมือได้คล่องตัวเช่นเดียวกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังรวมไปถึงการได้รับดอกเบี้ยที่สูงกว่าบัญชีเงินฝากแบบออมทรัพย์ และ บัญชีเงินฝากแบบฝากประจำอีกด้วย การนำบัตรเงินฝากมาใช้ในประเทศไทยจึงเป็นอีกหนึ่งตัวเลือกในการเพิ่มช่องทางทางการเงิน สร้างความคล่องตัวให้แก่เศรษฐกิจของประเทศ และยังเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ลงทุนที่เลือกลงทุนอันเป็นประโยชน์ต่อการบริการจัดการเงินของตนอีกด้วย และนอกจากนี้ สถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝาก ยังสามารถบริหารจัดการการเงินของตนได้ เนื่องจากบัตรเงินฝากมีกำหนดระยะเวลาจ่ายเงินที่ชัดเจนแน่นอน สถาบันการเงินจึงสามารถทราบถึงการเคลื่อนไหวเงินในสถาบันของตนเองได้ กล่าวได้ว่าบัตรเงินฝากเป็นตราสารเปลี่ยนมือภายใต้ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้บัญญัติให้นำบทบัญญัติลักษณะตั๋วเงินบางมาตราตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม ซึ่งผู้วิจัยพบปัญหาบางประการจากการปรับใช้บทกฎหมายดังกล่าวกับบัตรเงินฝาก ซึ่งเนื้อหาในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก พร้อมทั้งเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ เพื่อให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้น

๔.๑ ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

๑ มูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามบัตรเงินฝาก

แม้บัตรเงินฝากจะมีความคล้ายคลึงกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ในเรื่องมูลหนี้เดิมในการออกหรือโอนบัตรเงินยังไม่มีการวิเคราะห์ไว้โดยชัดแจ้ง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบัตรเงินฝากในประเทศไทย ผู้ถือไม่นิยมเปลี่ยนมือเท่าใดนัก เนื่องจากสถาบันการเงินจะมีข้อตกลงในสัญญาว่า สถาบันการเงินจะเป็นผู้เก็บบัตรเงินฝากนั้นไว้เอง หรือ ธนาคารห้ามมิให้ลูกค้าโอนบัตรเงินฝากให้ผู้อื่น ในกรณีที่สถาบันการเงินไม่ได้ห้ามโอนเปลี่ยนมือบัตรเงินฝากมักจะไม่ได้ถูกใช้เพื่อการชำระหนี้ แต่จะเป็นกรณีที่ผู้ทรงบัตรเงินฝากต้องการใช้เงินสดในขณะที่บัตรเงินฝากยังไม่ถึงกำหนดจึงเลือกที่จะขายลดบัตรเงินฝากให้แก่บุคคลอื่น ทั้งนี้ แม้ว่าธนาคารจะวางข้อกำหนดในสัญญาไว้ว่าลูกค้าที่ฝากเงินแบบบัตรเงินฝากสามารถนำบัตรเงินฝากมายื่นแก่สถาบันการเงินก่อนบัตรเงินฝากถึง

กำหนด แต่ผลตอบแทนในส่วนดอกเบี้ยที่ลูกค้าจะได้รับนั้นจะน้อยกว่าที่ตกลงกันไว้ในสัญญาเริ่มแรกมาก ซึ่งโดยส่วนใหญ่ดอกเบี้ยที่ได้จะเกือบเท่ากับ หรือเท่ากับดอกเบี้ยบัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์ ในกรณีที่ร้ายแรงที่สุด ธนาคารอาจทำข้อตกลงว่า กรณีที่ผู้ฝากเงินนำบัตรเงินฝากมาเรียกให้ธนาคารจ่ายเงินเร็วกว่ากำหนดมาก ๆ อาจไม่ได้รับดอกเบี้ยเลยก็ได้ ดังนั้น การไถ่ถอนบัตรเงินฝากก่อนครบกำหนดกับธนาคารจึงไม่ใช่ทางเลือกที่คุ้มค่าเท่ากับการขายลดบัตรเงินฝากให้กับบุคคลอื่น อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ถือบัตรเงินฝากจะนิยมถือบัตรเงินฝากจนถึงกาหนดจ่ายเงิน หรือ นิยมขายลดบัตรเงินฝากก็ตามในกรณีที่ผู้ถือต้องการใช้เงินสดก่อนบัตรเงินฝากจะถึงกำหนด บัตรเงินฝากก็ยังสามารถนำมาใช้เพื่อการชำระหนี้ได้เช่นเดียวกับตั๋วเงิน ดังนั้น ประเด็นการออกหรือโอนบัตรเงินฝากจะต้องมีมูลหนี้เดิมหรือไม่จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องตระหนักถึง

เมื่อเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว พบว่าการออกและโอนตั๋วเงินจะต้องมีมูลหนี้เดิมเสมอ และการออกหรือโอนเช่นนั้นไม่มีผลเป็นการแปลงหนี้ใหม่แต่อย่างใด คำว่า “มูลหนี้เดิม” ในที่นี้ จึงหมายถึง เหตุแห่งการออกหรือโอนตั๋วเงินนั่นเอง ซึ่งสามารถแบ่งแยกได้เป็น ๒ ประการ คือ

(๑) การออกหรือโอนตั๋วเงินเพื่อชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมโดยแท้ กล่าวคือ แทนที่ลูกหนี้จะชำระหนี้เดิมด้วยเงินสด ลูกหนี้อาจเลือกชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินได้แทนก็ได้เช่นกัน เพื่อความสะดวกของลูกหนี้เอง ซึ่งมูลหนี้เดิมอาจจะเป็นมูลหนี้ตามสัญญา หรือมูลหนี้ละเมิดก็ได้

(๒) การออกหรือโอนเพราะเป็นการใช้ประโยชน์จากตั๋วเงินซึ่งเป็นทรัพย์สิน กล่าวคือ การออกและโอนตั๋วเงินไม่จำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อการชำระหนี้เสมอไป ทั้งนี้ตั๋วเงินอาจเป็นวัตถุแห่งการซื้อขายในฐานะที่เป็นทรัพย์อย่างหนึ่งก็ได้เช่นกัน เช่น การทำสัญญาขายลดตั๋วเงิน กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ทรงตั๋วเงินต้องการเงินสด แต่ตั๋วเงินยังไม่ถึงกำหนด ผู้ทรงอาจนำตั๋วเงินฉบับนั้นขายในราคาที่ถูกกว่าจำนวนเงินที่ปรากฏในตั๋วเงินนั้นก็ได้ ผู้ซื้อตั๋วเงินจะได้ประโยชน์จากส่วนต่างของจำนวนเงินที่ตนจ่าย และจำนวนเงินที่ได้รับเมื่อตั๋วเงินถึงกำหนดนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการออกหรือโอนตั๋วเงินเพื่อชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมโดยแท้ หรือเพื่อใช้ประโยชน์ในฐานะที่เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งก็ตาม ย่อมมีมูลหนี้ที่เกี่ยวข้องกัน ๒ มูลหนี้เสมอ และมูลหนี้เดิมอาจเกิดขึ้นก่อนมูลหนี้ตามตั๋วเงินก็ได้ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นกับการการใช้ตั๋วเงินเพื่อชำระหนี้ การออกหรือโอนตั๋วเงิน ไม่ใช่การแปลงหนี้ใหม่ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสามบัญญัติว่า “ถ้าชำระหนี้ด้วยออก-ด้วยโอน-หรือด้วยสลักหลังตั๋วเงินหรือประทวนสินค้า ท่านว่าหนี้นั้นจะระงับสิ้นไปต่อเมื่อตั๋วเงินหรือประทวนสินค้านั่นได้ใช้เงินแล้ว” ดังนั้น การออก หรือ โอนตั๋วเงินไม่ทำให้มูลหนี้เดิมระงับสิ้นไป และคู่สัญญายังมีความผูกพันต่อกันตามมูลหนี้ตั๋วเงินไปพร้อม ๆ กันด้วย อย่างไรก็ตาม หากคู่สัญญาตกลงว่าจะชาระหนี้ด้วยเงินสด การชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินถือเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นซึ่งผิดไปจากที่ตกลงกัน ดังนั้น ลูกหนี้จะนำตั๋วเงินมาชำระหนี้โดยฝืนใจเจ้าหนี้ไม่ได้ หากเจ้าหนี้ไม่ยอมรับการชำระหนี้ดังกล่าว ต้องถือว่ายังไม่มีการชำระหนี้เกิดขึ้น แต่หากเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินแล้ว มูลหนี้เดิมจะยังไม่ระงับสิ้นไปจนกว่าจะมีการจ่ายเงินตามตั๋วเงินให้แก่บุคคลผู้มีสิทธิรับการจ่ายเงินนั้น นอกจากนี้ การสลักหลังตั๋ว

เงินกลับคืนสู่คู่สัญญาคนก่อนๆ ยังไม่ทำให้มูลหนี้เกลื่อนกลืนกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๕๓ ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าสิทธิและความรับผิดในหนี้รายใดตกอยู่แก่บุคคลคนเดียวกัน ท่านว่าหนี้รายนั้นเป็นอันระงับสิ้นไป เว้นแต่เมื่อหนี้นั้นตกไปอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของบุคคลภายนอก หรือเมื่อสลักหลังตั๋วเงินกลับคืนตามความในมาตรา ๙๑๗ วรรค ๓” อีกด้วย

๑ การออกและโอนบัตรเงินฝากต้องมีมูลหนี้เดิมหรือไม่

๑. กรณีออกบัตรเงินฝาก

แม้ว่าในกรณีบัตรเงินฝากจะไม่มีการกล่าวถึงเรื่องมูลหนี้เดิม และมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากไว้ชัดเจน จากการวิจัย พบว่าเมื่อบัตรเงินฝากมีลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือเหมือนกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ก็บัญญัติให้นำบทบัญญัติในเรื่องตั๋วเงินบางมาตรามาใช้กับบัตรเงินฝาก ดังนั้น จึงสามารถนำแนวคิดในเรื่องมูลหนี้เดิมตามตั๋วเงินมาปรับใช้กับบัตรเงินฝากได้ ซึ่งการออกหรือโอนตั๋วเงินเป็นการชำระหนี้ที่มีเงื่อนไข และไม่ใช่การแปลงหนี้ใหม่ผู้วิจัยพบว่า หากจะออกหรือโอนบัตรเงินฝาก ย่อมอาศัยมูลหนี้หนึ่งเป็นฐานในการกระทำดังกล่าวทั้งสิ้น นอกจากนี้ ธรรมชาติของบัตรเงินฝาก บัตรเงินฝากเป็นหลักฐานการฝากเงินที่สถาบันการเงินเป็นผู้ออก ในบางครั้ง สถาบันการเงินนั้น จัดประเภทบัตรเงินฝากให้อยู่ใน บัญชีเงินฝากประจำ การออกบัตรเงินฝากทุกครั้ง จะต้องมีการสัญญาฝากทรัพย์เสมอ

หากพิจารณาจากมูลเหตุแห่งการออกบัตรเงินฝากแล้ว จากนิยามของบัตรเงินฝากนั้น บัตรเงินฝาก หมายความถึง “ตราสารซึ่งเปลี่ยนมือได้ที่สถาบันการเงินออกให้แก่ผู้ฝากเงินเพื่อเป็นหลักฐานการรับฝากเงิน และเพื่อแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่ได้รับเงินฝากคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ โดยจะมีการกำหนดดอกเบี้ยไว้หรือไม่ก็ได้”[๑] จะเห็นว่า บัตรเงินฝากเป็น “หลักฐานในการรับฝากเงิน” ดังนั้น จึงสามารถตีความได้ว่า บัตรเงินฝากเป็นบัญชีเงินฝากชนิดหนึ่ง สถาบันการเงินผู้รับฝากเงินกับผู้ฝากเงินจึงมีความสัมพันธ์กันตาม สัญญาฝากทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๗ ซึ่งบัญญัติว่า “อันว่าฝากทรัพย์นั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่าผู้ฝากส่งมอบทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับฝาก และผู้รับฝากตกลงว่าจะเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ในอารักขาแห่งตน” ทั้งนี้ การฝากทรัพย์ หากกำหนดระยะเวลาไว้ ผู้รับฝากไม่มีสิทธิคืนทรัพย์สินก่อนกำหนดระยะเวลาได้ เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๖๒ อย่างไรก็ตาม ผู้ฝากทรัพย์สามารถเรียกคืนทรัพย์สินของตนคืนในเวลาใด ๆ ก็ได้ ผู้ฝากทรัพย์ไม่มีสิทธิที่จะไม่คืนทรัพย์สินนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๖๓ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสัญญาฝากทรัพย์ โดยมีวัตถุแห่งหนี้เป็นเงินนั้น ผู้รับฝากไม่จำเป็นต้องคืนเงินตราเดียวกันกับที่รับฝากมา เพียงคืนเงินตราในจำนวนเดียวกันให้แก่ผู้รับฝากก็พอ ทั้งนี้ การคืนเงินที่รับฝากมานั้น ไม่ว่าเงินตราดังกล่าวจะสูญเสียหายเพราะเหตุสุดวิสัย ผู้รับฝากไม่อาจอ้างเหตุดังกล่าวเพื่อที่จะไม่ต้องคืนเงินแก่ผู้ฝากได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติลักษณะพิเศษของสัญญาฝากเงินไว้ในมาตรา ๖๗๒ เช่นนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเงิน กับลูกค้า นั้นจึงมีความสัมพันธ์กันตามสัญญาฝากทรัพย์ ซึ่งอาจมีข้อตกลงแตกต่างไปจากที่กฎหมายได้ หากข้อตกเช่นนั้นไม่ขัดต่อกฎหมาย

[1] พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 4 และ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 4.

ความสงบเรียบร้อย หรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๑ ก็ย่อมบังคับตามข้อตกลงนั้นได้ ยกตัวอย่างเช่น กรณีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๖๗๒ ที่กำหนดว่าจะต้องคืนเงินตราจำนวนเดียวกันกับที่ฝาก คู่สัญญาอาจกำหนดให้มีการจ่ายดอกเบี้ยโดยคิดจากจำนวนเงินที่ฝากก็ได้ เป็นต้น

บัตรเงินฝากได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นบัญชีเงินฝากชนิดหนึ่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเงินฝาก พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยสถาบันคุ้มครองเงินฝากจะให้ความคุ้มครองเงินฝากสกุลเงินบาททุกประเภทของสถาบันการเงินภายในประเทศ[๒] ซึ่งได้แก่ บัญชีเงินฝากกระแสรายวัน บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ สะสมทรัพย์ เผื่อเรียก หรือบัญชีเงินฝากในทำนองเดียวกันที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม บัญชีเงินฝากจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลา บัตรเงินฝาก ใบรับฝากเงิน และบัญชีเงินฝากที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นที่สถาบันการเงินรับฝากจากประชาชนหรือบุคคลใดโดยมีความผูกพันที่จะต้องจ่ายคืนแก่ผู้ฝาก ทั้งนี้ ไม่รวมเงินฝากในบัญชีเงินบาทของบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่นอกประเทศตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน เงินฝากที่มีอนุพันธ์แฝง และเงินฝากระหว่างสถาบันการเงิน[๓] เหตุที่เงินฝากดังกล่าวไม่ได้รับความคุ้มครอง เนื่องจากเงินฝากประเภทดังกล่าวนั้นการเข้าถึงข้อมูลทำได้ยาก อีกทั้งยังต้องอยู่บนความเสี่ยงในการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่มีความผันวนอยู่ตลอดเวลา เป็นการยากที่จะการประกันเงินฝากดังกล่าว นอกจากนี้ยังถือว่า ผู้ฝากเงินยอมรับความเสี่ยงที่เกิดจากความผันผวนของดัชนีที่ผลตอบแทนผูกติดไว้ได้[๔] ดังนั้น การที่บัตรเงินฝากได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสถาบันคุ้มครองเงินฝาก พ.ศ. ๒๕๕๑ ก็ยิ่งตอกย้ำว่า มูลหนี้เดิมที่เป็นฐานแห่งการออกบัตรเงินฝาก คือ สัญญาฝากทรัพย์

เมื่อเปรียบเทียบกับบัตรเงินฝากในต่างประเทศแล้ว บัตรเงินฝากในประเทศอังกฤษนั้น มูลหนี้เดิมแห่งการออกบัตรเงินฝาก ก็คือ สัญญาบัญชีเงินฝาก ซึ่งถือเป็นการทำธุรกรรมอย่างหนึ่งของธนาคาร แต่ไม่อาจจัดสัญญาฝากทรัพย์ (Bailment) เนื่องจาก การฝากทรัพย์นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ผู้ฝาก (Bailor) นำทรัพย์สินของมอบให้แก่ ผู้รับฝาก (Bailee) โดยที่ผู้รับฝากตกลงจะดูแลทรัพย์สินที่ได้รับมาดังกล่าวไว้ และส่งมอบคืนให้แก่ผู้ฝาก แต่กรณีบัตรเงินฝาก สถาบันการเงินเพียงแต่คืนเงินจำนวนเดียวกันกับที่รับฝากมาเท่านั้น ไม่ใช่เงินตราเดียวกันกับที่ตนรับมาก ดังนั้น จึงไม่อาจเป็นสัญญาฝากทรัพย์ได้ บัตรเงินฝากในสหรัฐอเมริกาก็เช่นกัน การออกบัตรเงินฝากมีมูลฐานมาจากสัญญาบัญชีเงินฝาก ซึ่งไม่ใช่สัญญาฝากทรัพย์ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในฐานะบัญชีเงินฝาก บัตรเงินฝากก็ถือเป็นบัญชีเงินฝากประเภทฝากประจำ (Time-Deposit) ที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ Thrift Institution และ สหกรณ์เครดิตยูเนียน (Credit Union) บัตรเงินฝากได้รับความคุ้มครองจากถาบันคุ้มครองเงินฝาก (The Federal Deposit Insurance Corporation : FDIC) ในฐานะที่เป็นบัญชีเงินฝากประเภทหนึ่งโดยสถาบันคุ้มครองเงินฝากนั้นจะประกันเงินฝากมาตรฐานอยู่ที่ ๒๕๐,๐๐๐

---

[2] พระราชบัญญัติสถาบันคุ้มครองเงินฝาก พ.ศ. 2551 มาตรา 51.

[3] สถาบันคุ้มครองเงินฝาก, ระบบคุ้มครองเงินฝากของไทยและมาตรฐานสากล, สืบค้นจาก http://www.dpa.or.th/ewt_news.php?nid=363, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2562.

[4] สถาบันคุ้มครองเงินฝาก, ความรู้ทางการเงินสำหรับประชาชน สถาบันคุ้มครองเงินฝาก, www.dpa.or.th/ewt_dl_link.php?nid=683&filename=index, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2562.

ดอลลาร์สหรัฐ ต่อบัญชีเงินฝากประเภทหนึ่งๆของธนาคารผู้ออกบัญชีเงินฝากแต่ละแห่ง[๕] เช่นเดียวกับของประเทศไทย สำหรับบัตรเงินฝากในประเทศฝรั่งเศส เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ มีรากฐานการออกมาจากการฝากเงินเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า สถาบันการเงิน และลูกค้าที่มาขอให้ธนาคารออกบัตรเงินฝากนั้น มีความสัมพันธ์กันตามสัญญาฝากทรัพย์ ดังนั้น การออกบัตรเงินฝากจึงต้องมีมูลหนี้เดิมในการออกบัตรเงินฝากเสมอ

ความสัมพันธ์ตามสัญญาฝากทรัพย์นั้นผูกพันเฉพาะสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝากกับลูกค้าที่ฝากเงินแบบบัตรเงินฝากเท่านั้น หากลูกค้าโอนบัตรเงินฝากให้แก่บุคคลอื่น ผู้รับโอนบัตรเงินฝากย่อมไม่ผูกพันตามสัญญาฝากทรัพย์ที่เป็นมูลหนี้เดิมในการออกบัตรเงินฝากแต่อย่างใด ดังนั้น ข้อตกลงระหว่างสถาบันการเงินกับผู้ฝากเงินแบบบัตรเงินฝากในกรณีที่ผู้ฝากต้องการไถ่ถอนบัตรเงินฝากก่อนกำหนด และได้รับดอกเบี้ยน้อยลงนั้น จึงมีแต่ผู้ฝากเงินเท่านั้นที่สามารถนำบัตรเงินฝากไปไถ่ถอนได้ก่อนบัตรเงินฝากถึงกำหนดได้

๒. กรณีโอนเปลี่ยนมือบัตรเงินฝาก

เมื่อผู้ฝากเงินตามบัตรเงินฝาก ต้องการใช้เงินสดก่อนบัตรเงินฝากถึงกำหนด หากผู้ฝากเงินนำบัตรเงินฝากไปไถ่ถอนกับธนาคาร อัตราดอกเบี้ยที่ผู้ฝากเงินจะได้จะต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในกรณีไถ่ถอนเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด ดังนั้น การขายลดบัตรเงินฝากจึงเป็นทางเลือกที่ดีที่ผู้ฝากจะไม่ต้องเสียประโยชน์ที่ควรจะได้รับจากบัตรเงินฝากมากจนเกินไป หรือ ในกรณีที่ผู้ฝากเงินไม่มีเงินสดพอจะชำระหนี้ ก็อาจโอนบัตรเงินฝากให้แก่เจ้าหนี้แทนการชำระหนี้ก็ได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการโอนบัตรเงินฝากนั้นก็ต้องอาศัยมูลหนี้เดิมเสมอ ซึ่งมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากนั้นมีได้หลากหลาย กล่าวคือ จะเป็นมูลหนี้ ใด ๆ ก็ได้ ซึ่งแตกต่างจากมูลหนี้เดิมที่เป็นเหตุแห่งการออกบัตรเงินฝาก ทั้งนี้ แม้ว่าเหตุแห่งการโอนบัตรเงินฝากจะมาจากมูลหนี้ตามสัญญาให้ก็ตาม ทั้งนี้ ผู้โอนจะต้องทำถูกต้องตามวิธีการโอนบัตรเงินฝากด้วย มิเช่นนั้น สิทธิตามบัตรเงินฝากจะไม่โอนไปยังผู้รับโอน ปัญหาจะเกิดขึ้นหากเป็นบัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อ เพราะ บัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อ ผู้โอนต้องสลักหลัง และส่งมอบการครอบครองบัตรเงินฝากให้แก่ผู้รับโอน ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๗ วรรคหนึ่ง จะโอนโดยการส่งมอบการครอบครองเพียงลำพังเหมือนกับบัตรเงินฝากชนิดผู้ถือ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๘ ไม่ได้ ดังนั้น การโอนบัตรเงินฝากต่อไปไม่ว่ามูลหนี้เดิมจะเกิดขึ้นจากนิติเหตุใด ๆ ก็ต้องทำให้ถูกต้องตามวิธีการโอนบัตรเงินฝากชนิด นั้น ๆ ด้วย

(๑) การโอนบัตรเงินฝากในฐานะที่เป็นทรัพย์อย่างหนึ่ง

การโอนบัตรเงินฝากในฐานะที่เป็นทรัพย์ คือ การโอนขายบัตรเงินฝากเสมือนว่าบัตรเงินฝากเป็นทรัพย์อย่างหนึ่ง ซึ่งสัญญาดังกล่าว คือ “สัญญาขายลดบัตรเงินฝาก” กล่าวคือ ผู้ทรงบัตรเงินฝาก โอนกรรมสิทธิ์ในบัตรเงินฝาก ให้แก่ผู้รับโอน โดยผู้โอนตกลงจะใช้ราคาบัตรเงินฝากตามที่ตกลงกัน ซึ่งราคาที่ตกลงกันนั้นจะต่ำกว่าจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในบัตรเงินฝากรวมกับดอกเบี้ย ทั้งนี้ผู้ซื้อจะได้รับประโยชน์จากส่วนต่างระหว่าง จำนวนเงินที่จะได้รับการจ่ายเงินจากสถาบันการเงินเมื่อบัตรเงิน

---

[5] Federal Deposit insurance Corporation, Understanding Deposit Insurance, from https://www.fdic.gov/deposit/deposits/ (Accessed 12 December 2015).

ฝากถึงกำหนด กับราคาที่ตกลงกัน นอกจากผู้ ซึ่งตรงกับนิยามสัญญาซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๕๓ ซึ่งบัญญัติว่า “อันว่าสัญญาซื้อขาย คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย”

(๒) การโอนบัตรเงินฝากเพื่อชำระหนี้

แม้ในปัจจุบัน บัตรเงินฝากจะไม่นิยมเปลี่ยนมือ หรือหากเปลี่ยนมือก็มักจะเป็นการโอนขายในฐานะที่บัตรเงินฝากเป็นทรัพย์อย่างหนึ่ง แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า บัตรเงินฝากก็มีสถานะเป็นตราสารเปลี่ยนมือ โอนเปลี่ยนมือได้ง่าย มีสภาพคล่อง และคุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริตให้มีสิทธิดีกว่าผู้โอน เหมือนกับตั๋วเงิน ซึ่งผู้ทรงสามารถโอนบัตรเงินฝากแทนการชำระหนี้ได้ เช่น ผู้ทรงเป็นหนี้ค่าสินค้าก็สลักหลังโอนบัตรเงินฝาก หรือส่งมอบบัตรเงินฝากให้แก่เจ้าหนี้ของตนแทนการชำระหนี้ เป็นต้น จะเห็นว่า การโอนบัตรเงินฝากเพื่อการชำระหนี้ มูลหนี้แห่งสัญญา ต่าง ๆ ที่คู่สัญญามีต่อกันก็คือมูลหนี้เดิมที่เป็นฐานในการโอนบัตรเงินฝาก

ปัญหาว่าการให้บัตรเงินฝากนั้น มีมูลหนี้เดิมหรือไม่ เนื่องจากคู่สัญญาไม่ได้มีความผูกพันใด ๆ กันมาก่อน เพียงแต่ผู้ทรงบัตรเงินฝากต้องการยกบัตรเงินฝากให้แก่บุคคลที่ตนต้องการให้รับประโยชน์ในบัตรเงินฝากเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การให้นั้นเป็นเอกเทศสัญญาลักษณะหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งสัญญาให้นั้น เป็นนิติกรรมสองฝ่ายที่ต้องมีผู้แสดงเจตนา และผู้สนองรับเจตนานั้น ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๒๑ บัญญัติความหมายของสัญญาให้ไว้ว่า “อันว่าให้นั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ให้ โอนทรัพย์สินของตนโดยเสน่หาแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับ และผู้รับยอมรับเอาทรัพย์สินนั้น” โดยหลักแล้วสัญญาให้จะสมบูรณ์โดยการส่งมอบทรัพย์สินที่ให้นั้นแก่ผู้รับการให้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๒๓ แต่หากเป็นการให้สิทธิอันมีหนังสือตราสารแล้ว ผู้ให้จะต้องส่งมอบหนังสือตราสารนั้นให้แก่ผู้รับ และ จะต้องบอกกล่าวการโอนนั้นให้แก่ลูกหนี้แห่งสิทธิด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๒๔ อย่างไรก็ตาม แม้บัตรเงินฝากจะเป็นหนังสือตราสารแต่ก็มีกฎหมายบัญญัติวิธีการโอนไว้โดยเฉพาะแล้ว เพื่อความสะดวกและคล่องตัว ดังนั้น การโอนบัตรเงินฝากจึงไม่ต้องทำตามวิธีการให้สิทธิอันมีหนังสือตราสารโดยทั่วไป[๖] หากจะจัดประเภทของสัญญาให้โดยเสน่หาแล้ว ควรต้องจัดให้เป็นสัญญาไม่มีค่าตอบแทน

การให้ตามกฎหมายต่างประเทศนั้น ก็ถือเป็นสัญญาชนิดหนึ่งเหมือนกับกฎหมายไทย ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายอังกฤษการให้ คือ การโอนทรัพย์สินใด ๆ จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งโดยไม่มีค่าตอบแทน ซึ่งผู้ให้ต้องมีเจตนาที่จะให้โดยความเต็มใจ และอาศัยการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น การส่งมอบการครอบครอง หรือ การทำสัญญาขึ้นเป็นหนังสือโดยมีการ

---

[6] The Uniform Commercial Code Section 3-202

(a) Negotiation is effective even if obtained (i) from an infant, a corporation exceeding its powers, or a person without capacity, (ii) by fraud, duress, or mistake, or (iii) in breach of duty or as part of an illegal transaction.

(b) To the extent permitted by other law, negotiation may be rescinded or may be subject to other remedies, but those remedies may not be asserted against a subsequent holder in due course or a person paying the instrument in good faith and without knowledge of facts that are a basis for rescission or other remedy.

ประทับตราทางราชการ หรือ การทำสัญญาขึ้นเป็นหนังสือตราสาร เป็นต้น[๗] ซึ่งการให้นั้นจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีการโอนการครอบครองทรัพย์สินนั้นไปยังผู้รับโอน โดยผู้รับการให้จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้รับการให้ความยินยอมที่จะรับทรัพย์สินนั้นไว้[๘] สำหรับกฎหมายฝรั่งเศสก็เช่นเดียวกันมองว่า กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส (Code de Civil) สัญญาให้โดยเสน่หา (La donation entre vifs) คือ สัญญาชนิดหนึ่งที่ผู้ให้ได้ปลดเปลื้องทรัพย์สินของตนที่มีในขณะนั้นให้แก่ผู้รับการให้[๙] นักกฎหมายฝรั่งเศสมองว่า การให้เป็นสัญญาเพราะยังต้องอาศัยความตกลงร่วมกันอยู่ เพียงแต่เป็นสัญญาที่ผู้ให้ทรัพย์สินไม่ได้สิ่งใดตอบแทน[๑๐] เช่นนี้ การออกและโอนบัตรเงินฝากจึงมีมูลหนี้เดิมเสมอ ไม่ว่ามูลหนี้นั้นจะเป็นมูลหนี้ที่คู่สัญญามีต่อกันอยู่ก่อนแล้ว เช่น หนี้ค่าสินค้า หนี้ค่าเช่า หนี้ภาษีอากร เป็นต้น หรือ เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงหรือพร้อมกับการโอนบัตรเงินฝาก เช่น หนี้ค่าขายลดบัตรเงินฝาก หนี้ตามการให้โดยเสน่หา เป็นต้น

๑.๑ ปัญหามูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากจะระงับลง

หากพิจารณาการชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินแล้ว หนี้ที่เป็นเหตุแห่งการออก หรือ โอนตั๋วเงินจะระงับสิ้นไปก็ต่อเมื่อตั๋วเงินนั้นได้ใช้เงินแล้ว ตามระมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคท้าย ทั้งนี้ การใช้เงินที่จะทำให้หนี้ระงับสิ้นไปนั้น จะต้องเป็นการใช้เงินโดยชอบด้วยกฎหมาย

---

[7] The Uniform Commercial Code Section 3-303

(a) An instrument is issued or transferred for value if:

(1) the instrument is issued or transferred for a promise of performance, to the extent the promise has been performed;

(2) the transferee acquires a security interest or other lien in the instrument other than a lien obtained by judicial proceeding;

(3) the instrument is issued or transferred as payment of, or as security for, an antecedent claim against any person, whether or not the claim is due;

(4) the instrument is issued or transferred in exchange for a negotiable instrument; or

(5) the instrument is issued or transferred in exchange for the incurring of an irrevocable obligation to a third party by the person taking the instrument.

(b) "Consideration" means any consideration sufficient to support a simple contract. The drawer or maker of an instrument has a defense if the instrument is issued without consideration. If an instrument is issued for a promise of performance, the issuer has a defense to the extent performance of the promise is due and the promise has not been performed. If an instrument is issued for value as stated in subsection (a), the instrument is also issued for consideration.

[8] James J. White and Robert S. Summers, Uniform Commercial Code , (St. Paul, Minn : West Group,2000), p.511.

[9] National Conference of Commissionerson Uniform State Laws, Draft for Approval Amendments to Uniform Commercial Code Articles 3 and 4, Meeting Its One-Hundred-and-Eleventh Year, Tucson Arizona, p.7 (July-August 2, 2002).

[10] The Uniform Commercial Code Section 1-201 (20)

(a) In this article :

...

(20) "Good faith," except as otherwise provided in Article 5, means honesty in fact and the observance of reasonable commercial standards of fair dealing.

เท่านั้น กล่าวคือ ผู้ใช้เงินจะต้องใช้เงินให้แก่ผู้ทรงตั๋วเงิน หรือผู้ที่มีสิทธิรับการชำระหนี้แทนผู้ทรงในวันที่ตั๋วเงินถึงกำหนด และการใช้เงินจะต้องใช้เงินเต็มจำนวนตามที่ปรากฏในตั๋วเงินฉบับนั้น ๆ ด้วย หากผู้มีหน้าที่ใช้เงินตามตั๋วเงิน ประสงค์จะใช้เงินเพียงบางส่วน ผู้ทรงมีสิทธิปฏิเสธไม่รับการใช้เงินนั้นเสียก็ได้ แต่หากผู้ทรงยอมรับการใช้เงินเพียงบางส่วนนั้น จะต้องจดจำนวนเงินที่ตนได้รับการใช้เงินลงในตั๋วเงิน และส่งมอบใบรับให้แก่ผู้ใช้เงิน[๑๑] ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๖ ในเรื่องตั๋วแลกเงิน มาตรา ๙๘๕ ประกอบ มาตรา ๙๔๖ ในกรณีตั๋วสัญญาใช้เงิน และ มาตรา ๙๘๙ ประกอบ มาตรา ๙๔๖ ในเรื่องเช็ค ในกรณีที่หนี้ตามตั๋วเงินระงับลงเพราะเหตุอื่นใดที่ไม่ได้เกิดจากการใช้เงิน เช่น หนี้ตามตั๋วเงินระงับลงเพราะอายุความ หรือ เพราะเหตุคู่สัญญาไม่ได้ทำตามหนน้าที่ที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ คู่สัญญายังคงมีสิทธิตามมูลหนี้เดิมอยู่ ตามที่กฎหมายในเรื่องนั้น ๆ กำหนดไว้ แต่มีสิทธิเท่าที่ลูกหนี้ไม่เสียหายจากความระงับแห่งหนี้ตามตั๋วเงินนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๕ ทั้งนี้ หากเกิดเหตุการณ์เช่นนี้กับบัตรเงินฝากแล้ว คำถามที่ตามมา คือ หากสถาบันการเงินจ่ายเงินโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว มูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากจะระงับลงหรือไม่ เนื่องจาก เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคท้าย และ มาตรา ๓๕๓ บทบัญญัติมาตราดังกล่าวนี้ ใช้บังคับแต่เฉพาะ “ตั๋วเงิน” และ “ประทวนสินค้า” เท่านั้น ไม่อาจใช้กับบัตรเงินฝากได้ เพราะ บัตรเงินฝาก “ไม่ใช่” ตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบกับพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ยังไม่ได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคท้าย และ มาตรา ๓๕๓ เรื่องความระงับแห่งหนี้ตามตั๋วเงิน มาใช้กับบัตรเงินฝาก

การไม่นำเอาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม และ มาตรา ๓๕๓ มาใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม ดังนั้น หากผู้ทรงบัตรเงินฝากโอนบัตรเงินฝากเพื่อชำระหนี้แล้ว มูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากย่อมระงับไปในทันที ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๑๔ อีกทั้ง หากเดิมสัญญาซึ่งเป็นฐานแห่งการโอนบัตรเงินฝากไม่ได้ตกลงชำระหนี้กันด้วยบัตรเงินฝากแล้ว ยังถือเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นซึ่งทำให้มูลหนี้ตามสัญญาดังกล่าวระงับสิ้นไปในทันที ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคหนึ่ง และ กรณีที่มีการสลักหลังกลับคืนยังคู่สัญญาคนเดิมตามบัตรเงินฝาก เมื่อไม่นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๕ มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม จึงส่งผลให้ มูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากระงับไป เพราะมูลหนี้เกลื่อนกลืนกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๕๓ ถึงแม้ว่า พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบัน

---

[11] The Uniform Commercial Code Section 3-103 (a) In this Article:

...

(9) "Ordinary care" in the case of a person engaged in business means observance of reasonable commercial standards, prevailing in the area in which the person is located, with respect to the business in which the person is engaged. In the case of a bank that takes an instrument for processing for collection or payment by automated means, reasonable commercial standards do not require the bank to examine the instrument if the failure to examine does not violate the bank's prescribed procedures and the bank's procedures do not vary unreasonably from general banking usage not disapproved by this Article or Article 4.

การเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ จะบัญญัติให้นำ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๗ วรรคสาม เรื่องการสลักหลังกลับคืนสู่คู่สัญญาเดิมตามตั๋วแลกเงินมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลมก็ตาม

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศที่นำมาศึกษาแล้ว บัตรเงินฝากในประเทศอังกฤษการนำบทบัญญัติใน Bills of Exchange ๑๘๘๒ ในส่วนความระงับแห่งหนี้ตามตั๋วมาใช้กับบัตรเงินฝากนั้น ปรากฏใน The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ Section ๕๙ ซึ่งจะได้ความว่า การที่บัตรเงินฝากจะหลุดพ้นได้นั้น ก็ด้วยการจ่ายเงินโดยชอบด้วยกฎหมาย (Payment in due course) โดยผู้ออกบัตรเงินฝาก ซึ่งการจ่ายเงินโดยชอบด้วยกฎหมาย หมายถึง การจ่ายเงินให้แก่ผู้ทรง หรือ บุคคลที่มีรับการจ่ายเงินแทนผู้ทรงโดยสุจริต และไม่ทราบถึงข้อบกพร่องใด ๆ ตามตั๋ว ซึ่งการจ่ายเงินนั้นต้องทำขึ้นในขณะ หรือ หลังจากที่ตั๋วถึงกำหนด อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ออกบัตรเงินฝากปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ทรงสามารถไล่เบี้ยเอากับผู้สลักหลังได้ ตาม The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ Section ๕๗ แต่การจ่ายเงินโดยผู้สลักหลังไม่ทำให้มูลหนี้ตามบัตรเงินฝากระงับไปแต่อย่างใด ดังนั้น มูลหนี้ตามบัตรเงินฝากจะระงับสิ้นไปก็ด้วย การจ่ายเงินโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ออกบัตรเงินฝากเท่านั้น และย่อมส่งผลให้มูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากระงับไปด้วย

ทางด้านกฎหมายสหรัฐอเมริกา ก็บัญญัติเรื่องมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากระงับเอาไว้เช่นเดียวกัน The Uniform Commercial Code Section ๓-๖๐๑ ที่บัญญัติไว้ว่า ความรับผิดของคู่สัญญาที่มีหน้าที่จ่ายเงินตราสารเปลี่ยนมือจะระงับสิ้นไป (Discharge) ก็ต่อเมื่อคู่สัญญาทีมีหน้าที่จ่ายเงินได้จ่ายเงินตามตราสารแล้วเท่านั้น หรือ เมื่อคู่สัญญาที่มีหน้าที่จ่ายเงินตามตราสารได้จ่ายเงินตามมูลหนี้เดิม (Simple Contract) แล้ว ซึ่งคำว่า “ระงับสิ้นไป” หรือ “Discharge” นั้นหมายความว่า ความรับผิดที่เกิดขึ้นแล้ว หรือ ความรับผิดตามตราสารเปลี่ยนมือที่กำลังจะเกิดขึ้นได้ถูกลบล้างไปสิ้น ทั้งนี้ การหลุดพ้นจากความรับผิดนั้นมีได้หลายวิธี ซึ่งบางวิธีทำให้คู่สัญญาทั้งหมดหลุดพ้นจากความรับผิด และบางวิธีก็ทำให้คู่สัญญาบางคนเท่านั้นที่หลุดพ้นจากความรับผิด[๑๒] ในกรณีที่บัตรเงินฝากถึงกำหนดและผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงิน มูลหนี้ตามบัตรเงินฝากย่อมระงับไปทั้งหมด คู่สัญญาทุกคนย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด แต่หากผู้ออกบัตรเงินฝากปฏิเสธการจ่ายเงิน หากมีคู่สัญญาคนใดเสนอจะจ่ายเงินตามบัตรให้แก่ผู้ทรง (Tender of payment) และผู้ทรงปฏิเสธไม่รับการจ่ายเงินนั้น คู่สัญญาที่เสนอการจ่ายเงินย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดตามจานวนที่คู่สัญญาคนดังกล่าวได้เสนอที่จะจ่ายเงิน ตาม The Uniform Commercial Code Section ๖-๖๐๓

สำหรับกฎหมายประเทศฝรั่งเศส ผู้ทรงจะไม่มีสิทธิได้รับการจ่ายเงินจนกว่าบัตรเงินฝากจะถึงกำหนด ทั้งนี้ หากผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินไป ย่อมต้องรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น แต่หากผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนดแล้ว ย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดตามบัตรเงินฝาก ทั้งนี้ การจ่ายเงินผู้ออกบัตรเงินฝากมีหน้าที่จะต้องตรวจสอบลายมือชื่อผู้สลักหลังด้วยว่าถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ แต่ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบว่าลายมือชื่อผู้สลักหลังเป็นลายมือชื่อที่แท้จริง

---

[12] The Uniform Commercial Code Section 3-306

A person taking an instrument, other than a person having rights of a holder in due course, is subject to a claim of a property or possessory right in the instrument or its proceeds, including a claim to rescind a negotiation and to recover the instrument or its proceeds. A person having rights of a holder in due course takes free of the claim to the instrument.

หรือไม่ ตาม Code de Commerce Article L๕๑๒-๒ ประกอบ Article L๕๑๑-๒๘๓๘ ลูกหนี้ตามบัตรเงินฝาก (Le Débiteur) จะหลุดพ้นจากความรับผิดของตนก็ด้วยการจ่ายเงินตามตราสารให้แก่ผู้ทรงบัตรเงินฝาก อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ออกบัตรเงินฝากเป็นผู้จ่ายเงินตามบัตรเงินฝาก ย่อมส่งผลให้มูลหนี้ตามบัตรเงินฝากระงับลง

บทบัญญัติในกฎหมายต่างประเทศ และ แนวคิดทางกฎหมายว่าด้วยการชำระหนี้ด้วยตราสารเปลี่ยนมือในกลุ่มประเทศแองโกล-อเมริกา และ กลุ่มประเทศทวีปภาคพื้นยุโรปสอดคล้องต้องกัน กล่าวคือ ตราสารเปลี่ยนมือมีมูลหนี้ที่เกี่ยวข้องด้วยกัน ๒ มูลหนี้ และเมื่อใดก็ตามที่บุคคลซึ่งเป็นลูกหนี้ชั้นต้นตามตราสาร (ผู้รับรอง และ ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน) ได้จ่ายเงินตามตราสารแล้ว มูลหนี้เดิม และมูลหนี้ตามตราสารดังกล่าวย่อมระงับสิ้นไป

ด้วยลักษณะของบัตรเงินฝากแล้ว บัตรเงินฝากเป็นตราสารเปลี่ยนมือเหมือนกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้ว่าบัตรเงินฝากจะแตกต่างจากตั๋วเงินบางประการ แต่โดยสาระสำคัญของบัตรเงินฝากกับตั๋วเงินไม่มีสิ่งใดแตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น การออกตราสารที่ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร การโอนเปลี่ยนมือด้วยวิธีที่สะดวกรวดเร็ว การคุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริต และ การจ่ายเงินที่ปราศจากเงื่อนไข ฯลฯ แต่ในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากกลับมีปัญหาในทางวิชาการว่า มูลหนี้ตามบัตรเงินฝากจะระงับด้วยการจ่ายเงินหรือไม่ และ หากสลักหลังบัตรเงินฝากกลับสู่คู่สัญญาคนเดิมจะทำให้มูลหนี้ตามบัตรเงินฝากเกลื่นกลืนกันหรือไม่ กลับไม่มีคำตอบที่ชัดเจนเหมือนกับกรณีตั๋วเงิน ซึ่งจากการศึกษาแล้วผู้วิจัยเห็นว่า ในเรื่องมูลหนี้เดิม ไม่ว่าจะเป็นกรณีการออก หรือโอนบัตรเงินฝาก บัตรเงินฝากต้องมีมูลหนี้เดิมเสมอ ดังนั้น ในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้ทั้งมูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะมีผลเช่นเดียวกันกับตั๋วเงินด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น แม้ว่าพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ จะไม่นำเอาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ มาตรา ๓๕๓ และ มาตรา ๑๐๐๕ มาใช้กับบัตรเงินฝากก็ตาม

คำว่า “ช่องว่างแห่งกฎหมาย” นั้น หมายถึง กรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ อาจเกิดขึ้นเพราะผู้ร่างกฎหมายคาดไม่ถึงว่าจะเกิดปัญหาเช่นนี้ หรือผู้ร่างกฎหมายคิดว่าถ้าบัญญัติกฎหมายชัดเจนเกินไป ก็อาจจะเกิดปัญหาในอนาคตได้ จึงบัญญัติกฎหมายไว้กว้างๆ เพื่อประโยชน์ในการปรับใช้ กับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดในอนาคตนั้น กรณีหลังนี้เป็นกรณีที่ผู้ร่างกฎหมายตั้งใจที่จะให้มีช่องว่างเช่นนี้ขึ้น[๑๓]

---

[13] Code de Commerce Article L511-8

Toute lettre de change, même non expressément tirée à ordre, est transmissible par la voie de l'endossement.

Lorsque le tireur a inséré dans la lettre de change les mots " non à ordre " ou une expression équivalente, le titre n'est transmissible que dans la forme et avec les effets d'une cession ordinaire.

L'endossement peut être fait même au profit du tiré, accepteur ou non, du tireur ou de tout autre obligé. Ces personnes peuvent endosser la lettre à nouveau.

L'endossement doit être pur et simple. Toute condition à laquelle il est subordonné est réputée non écrite.

L'endossement partiel est nul.

L'endossement " au porteur " vaut comme endossement en blanc.

การอุดช่องว่างทางกฎหมายนั้น อาจเป็นกรณีที่กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ได้บัญญัติทางออกเอาไว้แล้ว หากหมายไม่ได้บัญญัติเอาไว้ก็ต้องนาเอาหลักทั่วไปมาปรับใช้ก็ได้ ในกรณีบัตรเงินฝาก การอุดช่องว่างปัญหาเรื่องความระงับแห่งหนี้ตามบัตรเงินฝากนั้น เนื่องจากมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบังคับใช้กับสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอยู่แล้ว อีกทั้งบัตรเงินฝากเป็นสัญญาทางแพ่ง ดังนั้น จึงต้องด้วยบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งวิธีการอุดช่องว่างแห่งกฎหมายนั้นเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “กฎหมายนั้น ต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งกรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตัวอักษร หรือหรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น ๆ เมื่อมิบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีประเพณีเช่นว่านั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยการเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นก็ไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”

จะเห็นได้ว่าการอุดช่องว่างแห่งกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ นั้น จะต้องค้นหากฎหมายเรียงลำดับจากการพิจารณากฎหมายลายลักษณ์อักษรโดยตรงแห่งเรื่องนั้นๆ ก่อน ในวรรคหนึ่ง และหากไม่มีกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยตรงแล้วจะต้องพิจารณา

(๑) กฎหมายจารีตประเพณี

(๒) กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง

(๓) หลักกฎหมายทั่วไป

สำหรับบัตรเงินฝากไม่มีกฎหมายบัญญัติว่ามูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากจะระงับไปเมื่อใดและด้วยวิธีใดได้บ้าง ซึ่งปัญหาช่องว่างทางกฎหมายนี้จะเกิดขึ้นทันทีเมื่อบัตรเงินฝากถูกนำมาใช้เพื่อการชำระหนี้ มูลหนี้เดิมย่อมระงับในทันที ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๓๒๑ วรรคหนึ่ง และ การสลักหลังกลับไปยังคู่สัญญาคนเดิมยังมีผลทำให้หนี้เกลื่อนกลืนกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๕๓ ซึ่งขัดต่อความเป็นตราสารเปลี่ยนมือของบัตรเงินฝาก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับบัตรเงินฝากตามกฎหมายต่างประเทศแล้ว บัตรเงินฝากไม่ว่าประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา หรือประเทศฝรั่งเศส ต่างก็เป็นตราสารเปลี่ยนมือด้วยกันทั้งสิ้น และ การโอนบัตรเงินฝากเพื่อชำระหนี้ ไม่ทำให้มูลหนี้เดิมระงับลงแต่อย่างใด มูลหนี้ตามบัตรเงินฝากจะระงับไปก็ต่อเมื่อมีการใช้เงินตามบัตรเงินฝากโดยผู้ออกบัตรเงินฝากแล้วเท่านั้น

จากการศึกษาวิจัยพบว่าบัตรเงินฝากตั้งแต่ชั้นการร่างกฎหมายแล้ว ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ จะไม่ได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตราดังกล่าวมาใช้กับบัตรเงินฝากก็ตาม แต่เนื่องจากบัตรเงินฝากงมีความคล้ายคลึงกับตั๋วเงิน และสามารถใช้ชำระหนี้ได้เช่นเดียวกันกับตั๋วเงิน อีกทั้ง บัตรเงินฝากยังเป็นสัญญาอย่างหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาอีกด้วยดังนั้น จึงอยู่ภายใต้บังคับแห่ง

L'endossement doit être inscrit sur la lettre de change ou sur une feuille qui y est attachée et dénommée allonge. Il doit être signé par l'endosseur. La signature de celui-ci est apposée, soit à la main, soit par tout procédé non manuscrit.

L'endossement peut ne pas désigner le bénéficiaire ou consister en un endossement en blanc constitué par la simple signature de l'endosseur. Dans ce dernier cas, l'endossement, pour être valable, doit être inscrit au dos de la lettre de change ou sur l'allonge.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะหนี้ เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้ ทั้งมูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ เมื่อพิจารณาจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นก็ไม่ปรากฏจารีตประเพณีในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้น จึงค้นหากฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Analogy) มาปรับใช้ ซึ่งหลักในการนำกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งมาปรับใช้นั้น กฎหมายที่จะนำมาพิจารณาจะต้องเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Analogie de Loi) เท่านั้น[๑๔] การใช้กฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง นั้น เป็นการสันนิษฐานว่า “ผู้ร่างกฎหมายประสงค์จะให้มีผลเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” เพียงแต่ในเรื่องที่มีช่องว่างอยู่นั้น ผู้ร่างอาจจะคาดไม่ถึงว่าจะมีปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นเท่านั้น

กรณีบัตรเงินฝาก เห็นได้ชัดแล้วว่า ผู้ร่างกฎหมายต้องการให้ประเทศไทยมีเครื่องมือทางการเงินชนิดใหม่เกิดขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นบัญชีเงินฝากและเป็นตราสารเปลี่ยนมือ กล่าวคือ นอกจากผู้ฝากเงินจะได้รับดอกเบี้ยสูงกว่าหรือเท่ากับบัญชีเงินฝากชนิดฝากระจาแล้ว ยังสามารถโอนเปลี่ยนมือได้รวดเร็วอีกด้วย ทั้งนี้ ในครั้งที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองบัตรเงินฝากโดยเฉพาะเป็นครั้งแรกตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองสิเอร์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ก็บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๓ เอกเทศสัญญา ลักษณะ ๒๑ ตั๋วเงิน บางมาตรามาใช้กับบัตรเงินฝาก แม้ต่อมาจะมีการปฏิวัติกฎหมายที่ควบคุมสถาบันการเงินให้เป็นระบบยิ่งขึ้นโดยตราพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ รวมกฎหมายที่บังคับกับสถาบันการเงินไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกันและยกเลิกพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับข้างต้น อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ยังคงบทบัญญัติที่บังคับกับบัตรเงินฝากไว้เช่นเดิม โดยเพิ่มเติมเรื่องการจำนำตราสาร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๔ ถึง มาตรา ๗๖๕ เท่านั้น แต่ไม่ยังไม่มีการตะหนักถึงมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินว่าจะระงับเมื่อใด และ ระงับด้วยวิธีใดได้บ้าง ในความคิดเห็นของผู้วิจัย จากการศึกษาหลักความเป็นตราสารเปลี่ยนมือตามกฎหมายต่างประเทศ และ ประเทศไทย เมื่อบัตรเงินฝาก กับ ตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีสาระสำคัญเหมือนกัน กล่าวคือ บัตรเงินฝากและตั๋วเงินต่างเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ที่ใช้เพื่อการชำระหนี้ หรือใช้ระดมเงินจากประชาชน เช่นเดียวกัน หากมีการชำระหนี้ตามบัตรเงินฝากแล้ว มูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากก็ควรระงับลงเช่นเดียวกับตั๋วเงิน ในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากจึงถือเป็นกรณีช่องว่างแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ เพราะบัตรเงินฝากเกิดขึ้นภายหลังประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น จึงเป็นไปไม่ได้ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะบัญญัติถึงบัตรเงินฝากได้

๑.๒ ปัญหาอายุความฟ้องร้องบังคับตามมูลหนี้เดิมแห่งบัตรเงินฝาก

ในเรื่องอายุความเมื่อเปรียบเทียบบัตรเงินฝากกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กลับแตกต่างกันอย่างยิ่ง กล่าวคือ อายุความตามตั๋วเงินนั้นระยะเวลาที่หลากหลาย

---

[14] Code de Commerce Article L511-9

I.- The endorsement shall transfer all the rights resulting from the bill of exchange.

II.- If the endorsement is blank, the bearer may:

3° Hand over the bill to a third party without filling in the blank and without endorsing it.

ซึ่งแบ่งตามประเภทลูกหนี้ที่ถูกฟ้องร้อง และ บุคคลที่ฟ้องร้อง ทั้งนี้ การเป็นลูกหนี้ตามตั๋วเงินจะต้องเป็นบุคคลที่ได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๐ เท่านั้น หากบุคคลดังกล่าวเป็นคู่สัญญาตามตั๋วเงินจริง แต่ไม่ได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงิน ก็ไม่อาจถูกฟ้องร้องบังคับให้จ่ายเงินตามตั๋วเงินได้ เช่น ผู้ที่โอนตั๋วเงินโดยการสลักหลังลอย และได้โอนตั๋วเงินต่อไปโดยการส่งมอบการครอบครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๒๐ วรรคสอง (๓)

อายุความตามตั๋วเงินนั้น ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๑ มาตรา ๑๐๐๒ มาตรา ๑๐๐๓ มาตรา ๑๐๐๔ และ มาตรา ๑๐๐๕ ซึ่งสามารถอธิบายโดยสังเขป ได้ดังนี้

(๑) ระยะเวลาแห่งอายุความ

ก. กรณีที่ผู้ถูกฟ้องร้องเป็นลูกหนี้ชั้นต้นตามตั๋วเงิน ต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๑ ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีฟ้องผู้รับรองตั๋วแลกเงินก็ดี ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินก็ดี ท่านห้ามมิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้นเวลาสามปีนับแต่วันตั๋วนั้นถึงกาหนดใช้เงิน” ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าว ผู้ที่ถูกฟ้องร้องได้แก่ ผู้รับรอง และผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน แต่ผู้ที่มีสิทธิฟ้องร้องคือผู้ทรงเท่านั้น หรือผู้สลักหลังตั๋วสัญญาใช้เงินที่ได้เข้าใช้เงินให้แก่ผู้ทรงแล้วเข้าครอบครองตั๋วนั้นก็ได้โดยต้องฟ้องร้องภายในระยะเวลา ๓ ปี นับจากวันที่ตั๋วเงินถึงกำหนดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๓ มาตรา ๙๔๓ มาตรา ๙๔๔ และ มาตรา ๙๘๕ วรรคแรก[๑๕]

ข. กรณีที่ผู้ถูกฟ้องร้องเป็นลูกหนี้ลำดับรองตามตั๋วเงิน

กรณีผู้ทรงฟ้องร้องผู้สลักหลัง และผู้สั่งจ่าย ต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๒ ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีที่ผู้ทรงตั๋วเงินฟ้องร้องผู้สลักหลังและผู้สั่งจ่าย ท่านห้ามมิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้นเวลาปีหนึ่งนับแต่วันที่ได้ลงในคำคัดค้านซึ่งได้ทาขึ้นภายในเวลาอันถูกต้องตามกำหนด หรือนับแต่วันตั๋วเงินถึงกำหนด ในกรณีที่มีข้อกำหนดไว้ว่า “ไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้าน” ผู้สลักหลังในมาตรานี้ หมายถึง ผู้สลักหลังตามตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และ เช็ค ส่วนผู้สั่งจ่ายนั้น หมายถึง ผู้สั่งจ่ายตั๋วแลกเงิน และเช็ค จะเห็นได้ว่า การจะฟ้องร้องกับบุคคลดังกล่าวได้ จะต้องเป็นกรณีที่ตั๋วเงินขาดความน่าเชื่อถือแล้ว ซึ่งในกรณีตั๋วแลกเงิน และเช็ค ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการที่ตั๋วเงินขาดความน่าเชื่อถือไว้ด้วย มิเช่นนั้น ผู้สลักหลังและผู้สั่งจ่ายจะหลุดพ้นจากความรับผิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา ๙๗๓ กรณีตั๋วแลกเงิน และ มาตรา ๙๘๙ ประกอบ ๙๗๓ ในกรณีเช็ค ดังนั้น หากเป็นกรณีตั๋วแลกเงินและเช็ค ผู้ทรงจะต้องฟ้องร้องภายในระยะเวลา ๑ ปี นับแต่วันที่ได้ทำคัดค้านการไม่รับรอง หรือการไม่จ่ายเงิน แต่หากเป็นกรณีตั๋วสัญญาใช้เงิน ผู้ทรงต้องฟ้องร้องภายในระยะเวลา ๑ ปี นับแต่วันที่ตั๋วสัญญาใช้เงินถึงกำหนด

กรณีผู้สลักหลังฟ้องไล่เบี้ยผู้สลักหลังด้วยกันเอง ต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๓ ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีผู้สลักหลังฟ้องไล่เบี้ยกันเองและไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายตั๋วเงิน ท่านห้ามมิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้นเวลาหกเดือนนับแต่วันที่ผู้สลักหลังเข้าถือเอาตั๋วเงินและใช้เงิน หรือนับแต่วันที่ผู้สลักหลังนั้นเองถูกฟ้อง” ผู้ทรง หมายถึง ผู้ทรงตั๋วเงินทั้ง ๓ ชนิด และ ผู้สั่งจ่าย หมายถึง

---

[15] Code de Commerce Article L511-5

Les lettres de change souscrites par des mineurs sont nulles à leur égard, sauf les droits respectifs des parties, conformément à l'article 1312 du code civil.

ผู้สั่งจ่ายตั๋วแลกเงิน และเช็ค โดยมีกำหนดระยะเวลาแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้สลักหลังได้เข้าใช้เงินแก่ผู้ทรง หรือ ผู้สลักหลังคนถัดจากตนลงมา หากผู้สลักหลังต้องการไล่เบี้ยผู้สลักหลังคนก่อนตน หรือผู้สั่งจ่าย จะต้องฟ้องร้องภายในระยะเวลา ๖ เดือน นับแต่วันที่ตนได้ใช้เงินแล้วเข้าครอบครองตั๋วเงินนั้น แต่หากเป็นกรณีที่ผู้สลักหลังคนดังกล่าวถูกผู้ทรงฟ้องร้องให้ใช้เงิน อายุความ ๖ เดือน ในการใช้สิทธิไล่เบี้ยผู้สลักหลังคนอื่น ๆ หรือ ไล่เบี้ยเอากับผู้สั่งจ่าย ให้เริ่มนับจากวันที่ผู้สลักหลังคนดังกล่าวถูกฟ้องร้อง

ในกรณีผู้สลักหลังตั๋วแลกเงินได้เข้าใช้เงินตามตั๋วสัญญาใช้เงินให้แก่ผู้ทรงแล้ว หรือ กรณีที่ผู้สลักหลังถูกผู้ทรงฟ้องร้องแล้วก็ตามหากผู้สลักหลังคนดังกล่าวประสงค์จะไล่เบี้ยเอากับผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน จะไม่ใช่กรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๓ แต่เป็นกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๑

ค. อายุความผู้รับอาวัล หรือผู้สอดเข้าแก้หน้าฟ้องร้องผู้ต้องรับผิดต่อตน

กรณีที่ผู้รับอาวัลหรือผู้สอดเข้าแก่หน้าได้เข้าใช้เงินตามตั๋วเงินแทนบุคคลที่อาวัลหรือบุคคลที่ตนสอดเข้าแก้หน้า กรณีนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตั๋วเงิน ไม่ได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น จึงต้องนำเอาอายุความทั่วไป กล่าวคือ ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ ซึ่งบัญญัติว่า “อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดสิบปี”๔๔ ทั้งนี้ หากอายุความสะดุดหยุดลงเพราะการอันหนึ่งอันใดซึ่งกระทำแก่คู่สัญญาแห่งตั๋วเงินฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีผลแต่เฉพาะคู่สัญญาตามตั๋วเงินที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๔

ดังนั้น การฟ้องร้องบังคับตามสิทธิของคู่สัญญาตามตั๋วเงินจะต้องฟ้องร้องตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๑ มาตรา ๑๐๐๒ และ มาตรา ๑๐๐๓ แล้วแต่กรณี แต่หากอายุความได้สิ้นลงแล้ว หรือ กรณีที่ผู้ทรงสิ้นสิทธิไปเพราะตนไม่ได้ทำตามหน้าที่ซึ่งตนต้องทำแล้ว แม้มูลหนี้ตามตั๋วเงินจะไม่อาจฟ้องร้องได้ก็ตาม แต่ก็ไม่ทำให้สิทธิ ตามมูลหนี้เดิมที่เป็นฐานแห่งการออกหรือโอนตั๋วเงินนั้นสิ้นไป มูลหนี้เดิมตามตั๋วเงินจะระงับสิ้นไปก็ต่อเมื่อได้มีการใช้เงินตามตั๋วเงินแล้วเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคท้าย คู่สัญญาตามตั๋วเงินยังสามารถฟ้องร้องบังคับตามมูลหนี้เดิมได้อยู่ แต่จะต้องพิจารณากฎหมายที่บังคับใช้กับมูลหนี้เดิมในเรื่องนั้น ๆ ด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๕ ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าตั๋วเงินได้ทำขึ้นหรือโอนหรือสลักหลังไปแล้วในมูลหนี้อันหนึ่งอันใด และสิทธิตามตั๋วเงินนั้นมาสูญสิ้นไปเพราะอายุความก็ดี หรือเพราะละเว้นไม่ดำเนินการให้ต้องตามวิธีใด ๆ อันพึงต้องกระทำก็ดี ท่านว่าหนี้เดิมนั้นยังคงมีอยู่ตามหลักกฎหมายอันแพร่หลายทั่วไป เท่าที่ลูกหนี้มิได้ต้องเสียหายแต่การนั้น เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น”

ในเรื่องมูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามตั๋วเงินนั้น ประเด็นเกี่ยวกับการฟ้องร้องนั้น ไม่ว่าเป็นกรณี การใช้สิทธิต้องฟ้องร้องจะต้องใช้สิทธิภายในระยะเวลาเท่าใด การไม่ใช้เงินตามตั๋วเงินมีผลอย่างไร และคู่สัญญาจะยังคงมีสิทธิฟ้องร้องตามมูลหนี้เดิมได้หรือไม่ เหล่านี้ มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน แตกต่างจากบัตรเงินฝาก ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

๑. อายุความตามบัตรเงินฝาก

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ไม่ได้บัญญัติอายุความที่ใช้กับบัตรเงินฝากเอาไว้โดยเฉพาะ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ไม่ได้บัญญัติอายุความบัตรเงินฝากไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น จึงต้องนำอายุความทั่วไปซึ่งมีระยะเวลา ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝาก ไม่ว่าคู่สัญญาคนใดเป็นผู้ฟ้องร้องก็ตาม ทั้งนี้ มาตราดังกล่าวไม่ได้บัญญัติว่าอายุความ ๑๐ ดังกล่าวนี้จะต้องเริ่มนับเมื่อใด จึงต้องพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๑๒ ซึ่งบัญญัติว่า “อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไปถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องให้งดเว้นกระทำการอย่างใดให้เริ่มนับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระการนั้น” ดังนั้น ต้องพิจารณาว่าสิทธิเรียกร้องให้มีการจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากนั้นเกิดขึ้นเมื่อใด ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ๒ กรณี กล่าวคือ

กรณีที่หนึ่ง กรณีผู้ฟ้องร้องเป็นผู้ทรง ฟ้องร้องบังคับผู้ออกบัตรเงินฝากให้จ่ายเงินตามบัตรเงินฝาก อายุความฟ้องร้องบังคับเริ่มนับตั้งแต่วันที่บัตรเงินฝากถึงกำหนด หรือกรณีที่ผู้ทรงนำบัตรเงินฝากไปยื่นให้ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงิน ผู้ออกบัตรเงินฝากปฏิเสธการจ่ายเงิน และผู้ทรงเลือกฟ้องร้องให้ผู้สลักหลังตามบัตรเงินฝากจ่ายเงิน กรณีดังกล่าวนี้ อายุความฟ้องร้องบังคับคดีเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ผู้ทรงนำบัตรเงินฝากไปยื่นให้ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงิน และผู้ออกบัตรเงินฝากปฏิเสธการจ่ายเงิน

กรณีที่สอง กรณีผู้ทรงเรียกให้ผู้สลักหลังจ่ายเงิน และ ผู้สลักหลังได้จ่ายเงินให้ผู้ทรงไป ซึ่งอายุความที่ผู้สลักหลังคนดังกล่าวจะฟ้องร้องไล่เบี้ยเอาจากผู้สลักหลังด้วยกัน หรือฟ้องร้องผู้ออกบัตรเงินฝากนั้น ให้เริ่มนับตั้งแต่เวลาที่ผู้สลักหลังเข้าถือครอง และจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากแล้ว ทั้งนี้ ให้รวมถึงกรณีที่ผู้อาวัลไล่เบี้ยเอากับผู้ที่ตนรับอาวัลด้วย อายุความตามบัตรเงินฝากจึงแตกต่างจากตั๋วเงินที่มีอายุความหลากหลาย อีกทั้ง ยังกำหนดการเริ่มต้นนับอายุความไว้ต่างหากด้วย

๒. อายุความตามมูลหนี้เดิมซึ่งเป็นฐานแห่งการออกหรือโอนบัตรเงินฝาก

เมื่อการออกและโอนบัตรเงินฝากต้องมีมูลหนี้เดิมเสมอเช่นเดียวกับตั๋วเงิน ซึ่งมูลหนี้เดิมที่เป็นฐานแห่งการออกบัตรเงินฝาก คือ มูลหนี้ตามสัญญาฝากทรัพย์เท่านั้น แต่มูลหนี้ในการโอนบัตรเงินฝากกลับมีได้หลายหลายกรณีเช่นเดียวกับตั๋วเงินซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทของสัญญาที่คู่สัญญาผูกพันต่อกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(๑) อายุความตามมูลหนี้เดิมอันเป็นฐานแห่งการออกบัตรเงินฝาก

อย่างที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า บัตรเงินฝากเป็นบัญชีเงินฝากชนิดหนึ่ง หากแต่แตกต่างกับบัญชีเงินฝากทั่วไปตรงที่ บัญชีเงินฝากโดยทั่วไปเป็นเพียงหลักฐานแห่งการฝากเงิน ที่สถาบันการเงินออกให้แก่ลูกค้า สมุดเงินฝากไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิใด ๆ แก่ผู้ฝากเงินเหมือนกับบัตรเงินฝาก ดังนั้น สัญญาที่เป็นฐานแห่งการออกบัตรเงินฝาก คือ สัญญาฝากทรัพย์ แม้ว่าในบางกรณีธนาคารจะวิธีขายลดบัตรเงินฝาก แต่สัญญาซึ่งเป็นฐานแห่งการออกบัตรเงินฝากก็ยังคงเป็นสัญญาฝากทรัพย์อยู่นั่นเอง

สัญญาฝากทรัพย์นั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้บัญญัติอายุความกรณีที่ลูกค้าสถาบันการเงินจะฟ้องร้องเรียกเงินที่ฝากคืน ดังนั้น จึงต้องนำอายุความโดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๙๓/๓๐ มาบังคับใช้ ซึ่งสัญญาฝากทรัพย์ซึ่งเป็นฐานในการออกบัตรเงินฝากนั้น เป็นสัญญาที่กำหนดระยะเวลาในการไถ่ถอนเงินคืน ดังนั้น อายุความการฟ้องร้องจึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่บัตรเงินฝากถึงกำหนดนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่บัตรเงินฝากกำหนดดอกเบี้ย

ด้วย อายุความฟ้องร้องบังคับให้สถาบันการเงินชำระดอกเบี้ยตามสัญญาบัตรเงินฝากนั้น ถือเป็นดอกเบี้ยค้างชำระ ซึ่งมีกำหนด ๕ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๓ (๑) เช่นนี้ หากลูกค้าประสงค์จะได้รับเงินที่ฝากคืนพร้อมดอกเบี้ยก็ควรต้องฟ้องร้องสถาบันการเงินภายใน ๕ ปี นับแต่วันที่บัตรเงินฝากถึงกำหนดชำระ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้อายุความในส่วนของดอกเบี้ยสิ้นลง

(๒) อายุความตามมูลหนี้เดิมซึ่งเป็นฐานแห่งการโอนบัตรเงินฝาก

การเลือกออมเงินโดยใช้บัตรเงินฝาดเหมาะสำหรับผู้ลงทุนที่ต้องการออมเงิน พร้อมกับได้รับดอกเบี้ยที่สูงกว่าหรือเท่ากับบัญชีเงินฝากแบบฝากประจำ อีกทั้ง บัตรเงินฝากสามารถโอนเปลี่ยนมือได้อีกด้วยหากผู้ลงทุนมีความจำเป็นที่ต้องใช้เงินสดผู้ลงทุนอาจขายลดบัตรเงินฝากให้แก่บุคคลอื่น หรือหากผู้ลงทุนประสบปัญหาทางการเงิน ทำให้ไม่สามารถชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ ก็อาจสลักหลังบัตรเงินฝากเพื่อชำระหนี้ แทนการชำระหนี้ด้วยเงินสด หรือวิธีอื่น ๆ ที่สัญญานั้นๆ กำหนด ทั้งนี้ การโอนบัตรเงินฝากแตกต่างจากการโอนสิทธิเรียกร้องโดยทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๐๓ ถึง มาตรา ๓๐๖ อีกด้วย กล่าวคือ การโอนบัตรเงินฝากนั้นสะดวกรวดเร็วเพียงแค่สลักหลังและส่งมอบการครอบครองในกรณีบัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อ หรือ โอนด้วยวิธีการส่งมอบการครอบครองเพียงลำพังในกรณีบัตรเงินฝากชนิดผู้ถือ ซึ่ง การโอนสิทธิเรียกร้องโดยทั่วไป จะต้องทำความตกลงกันเป็นหนังสือ หากไม่ทำย่อมไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้ ผู้โอนหรือผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องจะต้องแจ้งให้ลูกหนี้แห่งสิทธิทราบถึงการโอนสิทธิดังกล่าวด้วยมิเช่นนั้นจะยกข้อต่อสู้กับลูกหนี้และบุคคลภายนอกไม่ได้ จะเห็นได้ว่ามีขั้นตอนที่ยุ่งยากกว่ามากหากเปรียบเทียบกับการโอนบัตรเงินฝาก

ผู้ลงทุนที่เลือกบัตรเงินฝากเป็นเครื่องมือในการออมเงิน มักจะถือครองบัตรเงินฝากจนบัตรเงินฝากถึงกำหนดจ่ายเงิน ทั้งนี้ มีปัจจัยหลายประการที่ทำให้ผู้ลงทุนเลือกที่จะไม่โอนบัตรเงินฝากต่อไป ยกตัวอย่างเช่น ข้อกำหนดของธนาคารที่เก็บบัตรเงินฝากไว้ให้ หรือข้อกำหนดห้ามโอนบัตรเงินฝากต่อไป เป็นต้น แต่ทั้งนี้ หากสถาบันการเงินใดไม่ได้วางข้อตกลงห้ามโอนบัตรเงินฝากไว้ ผู้ฝากเงินมักจะขายลดบัตรเงินฝากเงินต่อไป ในสภาวะที่ตนจำเป็นต้องใช้เงินสดก่อนบัตรเงินฝากถึงกำหนด อย่างไรก็ดี บัตรเงินฝากสามารถนำมาใช้เพื่อการชำระหนี้ได้เช่นกัน เพียงแต่น้อยครั้งที่จะถูกนำมาใช้อาจเนื่องมากจาก จุดเริ่มต้นของบัตรเงินฝากนั้นมาจากบัญชีเงินฝากที่ผู้ฝากเงินต้องการได้ดอกเบี้ยเป็นค่าตอบแทนจากการฝากเงินแบบบัตรเงินฝาก ประกอบกับจำนวนเงินขั้นต่ำที่สถาบันการเงินกำหนดไว้นั้นค่อนข้างสูง การนำบัตรเงินฝากใช้เพื่อชำระหนี้จึงไม่เป็นที่นิยม เมื่อเปรียบกับจุดเริ่มต้นของตั๋วเงินที่ออกเพื่อชำระหนี้และจำนวนเงินก็ไม่สูงเท่าบัตรเงินฝาก

อายุความตามสัญญาขายลดบัตรเงินฝาก นั้น เนื่องด้วยไม่มีกฎหมายใดกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงจำเป็นต้องนำอายุความโดยทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ มาบังคับใช้แก่กรณี กล่าวคือ ๑๐ ปี

กรณีที่ผู้ทรงเลือกที่จะโอนบัตรเงินฝากเพื่อชำระหนี้แล้ว อายุความฟ้องร้องนั้น ต้องพิจารณาว่าสัญญาที่ผู้ทรงใช้บัตรเงินฝากชำระหนี้คือสัญญาประเภทใด ยกตัวอย่างเช่น สัญญาซื้อขาย โดยปกติแล้วสัญญาซื้อขายไม่มีกำหนดอายุความเฉพาะเอาไว้ จึงต้องใช้อายุความ ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งแลพาณิชย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ แต่ทั้งนี้ หากเจ้าหนี้เป็นผู้ประกอบการค้าหรืออุตสาหกรรม ผู้ประกอบหัตถกรรม ผู้ประกอบศิลปะ

อุตสาหกรรม หรือช่างฝีมือ เรียกเอาค่าสินค้าที่ตนได้ส่งมอบ ให้ใช้กำหนดอายุความ ๒ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๔ เป็นต้น

คำว่า “ผู้ประกอบการค้าหรืออุตสาหกรรม” นั้น ความหมายกว้างๆ กล่าวคือ ผู้ประกอบการค้าที่ซื้อสินค้าแล้วมาขายเป็นปกติธุรกิจ มิใช่ทำเป็นครั้งคราว ยกตัวอย่างเช่น บริษัทเอ จำกัด นำเข้ารถยนต์ประกอบจากบริษัทบี จำกัด ในประเทศญี่ปุ่น บริษัทเอ จำกัด เมื่อบริษัทเอ จำกัด ประกอบกิจการจำหน่ายรถยนต์นำเข้าเป็นปกติธุรกิจอยู่แล้ว ดังนั้น อายุความฟ้องร้องบังคับให้ชำระราคาสินค้าจึงต้องนำอายุความ ๒ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๔ (๑) มาบังคับใช้

เนื่องจากอายุความตามบัตรเงินฝากนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น จึงต้องนำบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องอายุความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ กล่าวคือ ๑๐ ปี มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝาก โดยต้องเริ่มนับเวลาตั้งแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๑๒ ปัญหาที่พบ คือ อายุความตามมูลหนี้เดิมนั้นจะสิ้นไปก่อนอายุความตามบัตรเงินฝาก ซึ่งในเรื่องนี้ หากพิจารณาจากอายุความตามบัตรเงินฝากแล้ว มีอายุความที่ยาวถึง ๑๐ ปี หากเทียบกับอายุความตามมูลหนี้เดิมแห่งบัตรเงินฝากซึ่งมีหลากหลายแตกต่างไปตามลักษณะแห่งสัญญาแล้ว อายุความดังกล่าวย่อมสิ้นไปก่อนอายุความตามบัตรเงินฝาก ยกตัวอย่างเช่น อายุความตามสัญญาฝากทรัพย์ มีอายุความ ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ อายุความตามสัญญาซื้อขาย นั้น หากเป็นสัญญาซื้อขายที่เจ้าหนี้ผู้ขายสินค้า เป็นผู้ประกอบการค้าหรืออุตสาหกรรม ผู้ประกอบหัตถกรรม ผู้ประกอบศิลปะอุตสาหกรรมหรือช่างฝีมือ เรียกเอาค่าสินค้าที่ตนได้ส่งมอบ จะต้องใช้อายุความ ๒ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๔ หากเป็นสัญญาซื้อขายที่ผู้ขายสินค้าไม่ใช่บุคคลตามมาตราดังกล่าว ต้องอายุความทั่วไป กล่าวคือ ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ อายุความค่าเช่าค้างชำระ มีอายุความ ๕ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๓(๓) อายุความตามสัญญาจ้างทำของ มีอายุความ ๒ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๔ อายุความเรียกเงินตามสัญญากู้ยืมเงิน หากเป็นเงินต้น มีอายุความ ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ และอายุเรียกดอกเบี้ยค้างชำระทั้งดอกเบี้ยที่กำหนดจะจ่ายตามสัญญา และดอกเบี้ยผิดนัด ใช้อายุความ ๕ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๓ (๑) เป็นต้น

การที่อายุความตามบัตรเงินฝากสิ้นไปก่อนอายุความตามมูลหนี้เดิม นั้นย่อมทำให้คู่สัญญาตามบัตรเงินฝากหมดสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมนั้น ซึ่งโดยปกติแล้ว อายุความตราสารเปลี่ยนมือควรจะมีอายุความที่สั้นกว่าอายุความตามมูลหนี้เดิม ทั้งนี้เพื่อที่คู่สัญญาจะได้พิจารณาได้ว่าตนสมควรจะเลือกทางใดในการฟ้องร้องบังคับคดี ทั้งนี้เมื่อบัตรเงินฝากเป็นตราสารเปลี่ยนมือ และสามารถใช้เพื่อการชำระหนี้ได้เช่นเดียวกับตั๋วเงินก็ควรที่จะมีอายุความที่หลากหลายเพื่อประโยชน์ในการฟ้องร้องคดีเหมือนกับตั๋วเงิน

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้ว อายุความตามตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น เหมือนกับ Code de Commerce Article L๕๑๑-๗๘ กล่าวคือ แบ่งระยะเวลาการฟ้องร้องคดีเอาไว้ ๓ ระยะเวลา กล่าวคือ กรณีฟ้องร้องบังคับเอากับผู้รับรอง มีระยะเวลา ๓ ปี

นับแต่วันที่ตั๋วถึงกำหนด ซึ่งเหมือนกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๑ กรณีที่ผู้ทรงฟ้องร้องผู้สลักหลังและผู้สั่งจ่ายตั๋วแลกเงิน มีระยะเวลา ๑ ปี นับแต่วันที่ได้มีการทาคาคัดค้าน หรือนับแต่วันที่ตั๋วถึงกำหนด ซึ่งเหมือนกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๒ และกรณีเหล่าผู้สลักหลังฟ้องไล่เบี้ยกันเองให้อายุความ ๖ เดือน ให้เริ่มนับแต่วันที่ผู้สลักหลังคนดังกล่าวได้เข้าใช้เงินตามตั๋ว หรือ วันที่ผู้สลักหลังคนดังกล่าวถูกฟ้องร้อง กรณีนี้เหมือนกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๓

ทั้งนี้ Code de Commerce Article L๕๑๑-๗๘ ยังกำหนดให้ กรณีที่คู่สัญญาตามตั๋วคนใด ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ย่อมมีผลแต่เฉพาะคู่สัญญาที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเท่านั้น ซึ่งกรณีนี้มีเนื้อหาสาระเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๔ เหตุที่ Code de Commerce กับ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตั๋วเงิน มีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก เนื่องจากกฎหมายทั้งสองมีรากฐานมาจาก The Hague Convention ๑๙๑๒ ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็น The Geneva Convention ๑๙๓๐ แต่ทั้งนี้ ในเรื่องการปลอมลายมือชื่อกลับมีความคล้ายคลึงกับ The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ ซึ่งทำให้กฎหมายตั๋วเงินของไทยมีลักษณะผสมรวมกันระหว่างกฎหมายตั๋วเงินทั้งคอมมอนลอว์ และ ซีวิลลอว์ ซึ่งในเรื่องลายมือชื่อปลอมนี้จะกล่าวอย่างละเอียดในหัวข้อถัดไป สาหรับอายุความตามมูลหนี้เดิมของประเทศฝรั่งเศสนั้น โดยทั่วไปแล้วจะใช้อายุความ ๕ ปี โดยเริ่มนับจากวันที่ผู้มีสิทธิรู้ หรือ ควรจะรู้ถึงข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุแห่งการใช้สิทธิฟ้องร้องนี้ ตาม Code de Civil Article ๒๒๒๔

เมื่อเปรียบเทียบกับอายุความตามกฎหมายประเทศอังกฤษแล้ว The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ ไม่ได้บัญญัติอายุความที่ใช้กับตั๋วเงินไว้โดยเฉพาะ แต่ประเทศอังกฤษมี The Limitation Act ๑๙๘๐ ซึ่งบัญญัติเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะ แต่ก็ไม่ได้บัญญัติให้อายุความตามตั๋วเงินแยกต่างหากจากเรื่องสัญญาแต่อย่างใด ดังนั้น เนื่องจากตั๋วเงินเป็นสัญญาชนิดหนึ่งนั่นเองอายุความฟ้องร้องตามตั๋วเงินจึงต้องนาอายุความในเรื่องสัญญามาใช้ ซึ่งอายุความในเรื่องสัญญานั้นแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ อายุความตามสัญญาโดยทั่วไป มีระยะเวลา ๖ ปี นับจากวันที่เหตุแห่งการฟ้องคดีเกิดขึ้น ตาม The Limitation Act ๑๙๘๐ Section ๕ แต่หากเป็นสัญญาพิเศษ มีระยะเวลาแห่งอายุความ ๑๒ ปี ตาม The Limitation Act ๑๙๘๐ Section ๘ นับจากวันที่เหตุแห่งการฟ้องคดีเกิดขึ้น ในเรื่องมูลหนี้เดิมนั้น อายุความจะเริ่มนับเมื่อใด และมีระยะเวลานานเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับว่าเป็นสัญญาชนิดใด ซึ่งส่วนใหญ่จะมีอายุความ ๖ ปี สาหรับการฟ้องร้องเรียกคืนเงินฝากนั้นก็ต้องนำอายุความตามสัญญามาใช้เช่นกัน ตาม The Limitation Act ๑๙๘๐ Section ๕ และ Section ๘ จะเห็นได้ว่ากฎหมายในเรื่องอายุความของประเทศอังกฤษแตกต่างจากกฎหมายประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสอย่างชัดเจน

สำหรับอายุความตราสารเปลี่ยนมือของสหรัฐอเมริกานั้นถูกบัญญัติไว้โดยเฉพาะใน The Uniform Commercial Code Section ๓-๑๑๘ โดยมีอายุความที่หลากหลายโดยแบ่งตามประเภทของตราสาร ซึ่งบัตรเงินฝากมีอายุความ ๖ ปี ตาม The Uniform Commercial Code Section ๓-๑๑๘ (e) โดยเริ่มนับจากวันที่บัตรเงินฝากถึงกำหนด สำหรับอายุความตามมูลหนี้เดิมนั้น เช่น สัญญาซื้อขาย The Uniform Commercial Code Section ๒-๗๒๕ หากฟ้องร้องบังคับตามข้อตกลงโดยทั่วไปตามสัญญา เช่น ฟ้องร้องให้ชำระค่าสินค้า หรือ ฟ้องร้องให้ส่งมอบสินค้า จะมีอายุ

ความ ๔ ปี นับแต่วันที่มูลเหตุแห่งการฟ้องร้องเกิดขึ้น ในกรณีที่ผู้ฝากเงินต้องการฟ้องร้องเรียกเงินฝากเงินจากธนาคารนั้น เนื่องจากการฝากเงินกับธนาคารไม่ใช่สัญญาฝากทรัพย์ (Bailment) แต่เป็นรูปแบบการให้บริการอย่างหนึ่งอันเป็นกิจการโดยเฉพาะของธนาคาร[๑๖] ซึ่งมีอายุความ ๓ ปี นับจากวันที่มูลเหตุแห่งการฟ้องร้องเกิดขึ้น ซึ่งมูลเหตุในกรณีบัตรเงินฝาก เริ่มต้นเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินนั่นเอง ตาม The Uniform Commercial Code Section ๔-๑๑๑

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศในเรื่องมูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามบัตรเงินฝาก สิ่งที่เหมือนกัน คือ การออกและโอนบัตรเงินฝากจะต้องมีมูลหนี้เดิมเสมอ และไม่มีผลเป็นการแปลงหนี้ใหม่ แต่ในเรื่องอายุความกลับมีความแตกต่างกันอยู่ ทั้งนี้ในความเห็นของผู้วิจัยพบว่า เมื่อบัตรเงินฝากเป็นตราสารเปลี่ยนมือเหมือนตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องการความสะดวกรวดเร็วในทางการค้า เป็นทั้งตราสารที่ใช้ในการออมเงิน ระดมเงินทุน และ เป็นตราสารที่ใช้เพื่อการชำระหนี้ ดังนั้น เพื่อสร้างความในเรื่องอายุความก็ควรที่ใช้อายุความดังกล่าวกับบัตรเงินฝากด้วย เพื่อช่วยให้คู่สัญญาตามบัตรเงินฝากสามารถชั่งใจโดยพิจารณาทางได้ทางเสียของรูปคดี ยกตัวอย่างเช่น หากผู้ทรงไม่นำบัตรเงินฝากไปยื่นให้ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงิน เมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด ผู้ทรงย่อมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอากับผู้สลักหลัง ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๗๓ (๓) ผู้ทรงก็อาจเลือกที่จะฟ้องร้องลูกหนี้ซึ่งโอนบัตรเงินฝากมาให้แก่ตนตามมูลหนี้เดิมก็ได้ หรือ อาจจะเลือกฟ้องร้องผู้ออกบัตรเงินฝาก โดยอ้างพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๖ วรรคหนึ่ง อย่างไรก็ตาม จะต้องเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ไม่เคยฟ้องร้องบังคับชำระหนี้ตามบัตรเงินฝากมาก่อน หากฟ้องร้องและศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เจ้าหนี้จะกลับมาฟ้องร้องลูกหนี้ตามมูลหนี้เดิมอีกไม่ได้ เพราะจะเป็นกรณีฟ้องซ้ำ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๘ หรือ อาจจะฟ้องร้องตามมูลหนี้เดิม และ มูลหนี้ตามบัตรเงินฝากไปพร้อม ๆ กันก็ได้ เจ้าหนี้ฟ้องร้องโดยประสงค์จะบังคับลูกหนี้สัญญาบัตรเงินฝาก และบรรยายฟ้องว่าจะเหตุที่จะบังคับให้ลูกหนี้จ่ายเงินตามบัตรเงินฝากนั้นมีฐานมาจากมูลหนี้ใดมูลหนี้หนึ่ง ประกอบกับคำขอท้ายฟ้องยังบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมนั้น

กรณีนี้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมได้ ไม่ใช่การพิพากษาเกินคำขอ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๒ และหากพิพากษาให้ลูกหนี้ชนะคดี เช่น จำเลยเป็นผู้สลักหลัง ยกข้อต่อสู้ว่า โจทก์ไม่ได้นำบัตรเงินฝากไปยื่นให้ธนาคารจ่ายเงินเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด จึงทำให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิด เป็นต้น เช่นนี้ เจ้าหนี้จะมาฟ้องใหม่โดยใช้เรื่องบัตรเงินฝากอีกไม่ได้ เป็นการฟ้องซ้ำ เช่นกัน[๑๗]

ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาเรื่องมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากในกรณีที่โอนบัตรเงินฝากเพื่อชำระหนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรนำเอา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม มาตรา ๓๕๓

---

[16] A.G Guest, Chalmers and Guest on Bills of Exchange and Cheques, 16th edtion London : Sweet Maxwell, 2005 ,p.155.

[17] Ewan McKendrick, Goode on Commercial Law, 4th edition , London : LexisNexis UK and Penguin Books, 2010, p.542

มาตรา ๑๐๐๑ มาตรา ๑๐๐๒ มาตรา ๑๐๐๓ และ มาตรา ๑๐๐๕ มาใช้กับบัตรเงินฝากด้วย เพื่อทำให้ผู้ลงทุนในบัตรเงินฝากมั่นใจยิ่งขึ้นอีกว่า ตนจะสามารถฟ้องร้องตามมูลหนี้เดิมแห่งบัตรเงินฝากได้ หากเกิดปัญหาขึ้นกับสิทธิที่มีในบัตรเงินฝาก ก็ยังมีสิทธิที่จะฟ้องร้องบังคับตามมูลหนี้เดิมได้อยู่

อนึ่ง ในกรณีการปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๕ กับบัตรเงินฝากนั้น การสิ้นสิทธิที่จะได้รับการจ่ายเงินตามมาตราดังกล่าวมีด้วยกัน ๒ กรณี กล่าวคือ กรณีอายุความตามตั๋วเงินสิ้นสุดลง และ ผู้ทรงไม่ได้ทำหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้การสิ้นสิทธิตามบัตรเงินฝากเพราะไม่กระทำการอันกฎหมายบัญญัติไว้ให้ต้องกระทำนั้น ไม่มีกรณีใดเลยที่คู่สัญญาจะสิ้นสิทธิตามบัตรเงินฝากอย่างสิ้นเชิง เพราะผู้ออกบัตรเงินฝาก อยู่ในฐานะลูกหนี้ชั้นต้น ผูกพันในคำมั่นสัญญาว่าจะจ่ายเงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในบัตรเงินฝากเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด ซึ่งรับผิดในทำนองเดียวกันกับผู้รับรองตั๋วแลกเงิน ดังนั้น ความรับผิดของผู้ออกบัตรเงินฝากจึงมีอยู่ตลอดไปจนกว่าบัตรเงินฝากจะมีการจ่ายเงินจนครบจำนวนที่ตราไว้ในบัตรเงินฝาก แม้ว่าผู้ทรงจะไม่นำบัตรเงินฝากมายื่นให้ผู้ออกบัตรเงินฝากใช้เงินเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนดก็ตาม แต่การที่ผู้ทรงไม่นำบัตรเงินฝากไปยื่นให้ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนดนั้น ผู้ทรงเพียงเสียสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอากับผู้สลักหลังเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๗๓ (๓)๔๙ จึงอาจกล่าวได้ว่า ไม่ว่ากรณีใด ๆ คู่สัญญาตามบัตรเงินฝากทุกคน มีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากให้แก่ตนได้อยู่ดี ดังนั้นในส่วนนี้ หากนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๕ มาปรับใช้กับบัตรเงินฝากแล้วอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีกรณีที่คู่สัญญาจะสิ้นสิทธิตามบัตรเงินฝากโดยสิ้นเชิงจากการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่กฎหมายกำหนด

๑.๓ ปัญหาบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม

แนวปฏิบัติของศาลฎีกาถือปฏิบัติตามระบบกฎหมายที่คุ้มครองเจ้าของเดิมแห่งบัตรเงินฝาก กล่าวคือ หากผู้รับโอนบัตรเงินฝากได้รับโอนบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อปลอม ผู้รับโอนดังกล่าวย่อมมิใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่อาจแสวงสิทธิใด ๆ จากบัตรเงินฝากได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ ซึ่งบัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหมายในประมวลกฎหมายนี้ เมื่อใดลายมือชื่อในตั๋วเงินเป็นลายมือชื่อปลอมก็ดี เป็นลายมือชื่อลงไว้โดยที่ บุคคลซึ่งอ้างเอาเป็นเจ้าของลายมือชื่อนั้นมิได้มอบอำนาจให้ลงก็ดี ท่านว่าลายมือชื่อปลอมหรือลงโดยปราศจากอำนาจให้ลงก็ดี ท่านว่าลายมือชื่อปลอมหรือลงปราศจากอำนาจเช่นนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้เลย ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อยึดหน่วงตั๋วเงินไว้ก็ดี เพื่อทำให้ตั๋วนั้นหลุดพ้นก็ดี หรือเพื่อบังคับการใช้เงินเอาแก่คู่สัญญาแห่งตั๋วนั้น ท่านว่าไม่อาจทำได้เป็นอันขาด เว้นแต่คู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะพึงถูกยึดหน่วงถูกบังคับใช้เงินนั้นจะอยู่ในฐานเป็นผู้ถูกตัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอม หรือข้อลายมือชื่อปราศจากอำนาจนั้นขึ้นเป็นข้อต่อสู้

แต่ข้อความใด ๆ อันกล่าวมาในมาตรานี้ ท่านมิให้กระทบกระทั่งถึงการให้สัตยาบันแก่ลายมือชื่อซึ่งลงไว้โดยปราศจากอำนาจแต่หากไม่ถึงแก่เป็นลายมือชื่อปลอม”

เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตั๋วเงิน ในเรื่องลายมือชื่อปลอมได้รับอิทธิพลมาจาก The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ ของประเทศอังกฤษ เหตุที่บัตรเงินฝากชนิด

ระบุชื่อที่มีการสลักหลังเฉพาะทิ้งไว้ก่อนที่จะหายหรือถูกลักไปนั้นเป็นบัตรเงินฝากที่ต้องมีการปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลังจึงจะโอนเปลี่ยนมือต่อไปได้เป็นเพราะบัตรเงินฝากชนิดนี้การโอนนั้นทำได้เพียงการสลักหลังและส่งมอบโดยผู้ทรงจะต้องระบุชื่อผู้รับโอนและลงลายมือชื่อตนเองกากับไว้ เมื่อมีการระบุชื่อผู้รับโอนเช่นนี้ หากบัตรเงินฝากหายหรือถูกลักไป ผู้เก็บบัตรเงินฝากได้หรือผู้ลักบัตรเงินฝากไปจะต้องปลอมลายมือชื่อผู้รับโอน เนื่องจากหากโอนโดยการส่งมอบการครอบครองเพียงลำพังจะไม่ชอบด้วย พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๗ วรรคหนึ่ง ผู้รับโอนย่อมมิใช่ผู้ทรงด้วยชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากได้รับบัตรเงินฝากโดยการสลักหลังที่ขาดสาย ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕

สำหรับกรณีบัตรเงินฝากชนิดผู้ถือและบัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อที่มีการสลักลอยทิ้งไว้เมื่อหายหรือถูกลักไม่อาจเกิดการปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลังได้เนื่องจาก

๑. กรณีบัตรเงินฝากชนิดผู้ถือ เมื่อพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๘ มาใช้บังคับกับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม อันได้ความว่า บัตรเงินฝากที่สัญญาจะจ่ายเงินให้แก่ผู้ถือนั้น ท่านว่าย่อมโอนได้โดยการส่งมอบให้กัน โดยไม่ต้องสลักหลังแต่อย่างใด หากผู้ทรงสลักหลังบัตรเงินฝากแล้วผลเป็นเพียงแค่การรับอาวัลผู้ออกบัตรเงินฝากโดยผลของกฎหมายเท่านั้น[๑๘] ดังที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๒๑ ซึ่งบัญญัติว่า “การสลักหลังตั๋วแลกเงินซึ่งสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือนั้นย่อมเป็นเพียงการประกัน (อาวัล) สำหรับผู้สั่งจ่าย” ดังนั้นหากบัตรเงินฝากหายหรือถูกลักผู้เก็บได้หรือลักเอาบัตรเงินฝากไปจึงไม่จำเป็นที่จะต้องปลอมลายมือชื่อผู้ทรงเพื่อโอนบัตรเงินฝากต่อไปแต่อย่างใด

๒. กรณีบัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อที่มีการสลักหลังลอย แม้ว่าสภาพแห่งการโอนตราสารจะทำได้โดยการสลักหลัง และส่งมอบ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๗ วรรคหนึ่ง ก็ตาม แต่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๙ วรรคสองก็เปิดช่องให้ผู้โอนสามารถสลักหลังลอยได้ และผู้รับโอนบัตรจำการสลักหลังเช่นนั้นอาจโอนบัตรเงินฝากต่อไปได้โดยการส่งมอบเพียงลำพัง ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๒๐ (๓) และหากบัตรเงินฝากถูกลักหรือหายไป ผู้เก็บบัตรเงินฝากได้ หรือผู้ลักบัตรเงินฝากไม่จำเป็นที่จะต้องปลอมลายมือชื่อผู้ทรงคนปัจจุบันแต่อย่างใด

ลายมือชื่อปลอมแตกต่างจากลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ

---

18 The Uniform Commercial Code Section 3-401

(a) A person is not liable on an instrument unless (i) the person signed the instrument, or (ii) the person is represented by an agent or representative who signed the instrument and the signature is binding on the represented person under Section 3–402.

(b) A signature may be made (i) manually or by means of a device or machine, and (ii) by the use of any name, including a trade or assumed name, or by a word, mark, or symbol executed or adopted by a person with present intention to authenticate a writing.

ลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม คือ ลายมือชื่อที่ผู้วิจัยได้เขียนหรือทำด้วยประการอื่นให้ปรากฏซึ่งลายมือชื่อของผู้รับสลักหลัง เช่น การใช้วิธีการทาบแบบหรือลอกรอย เป็นต้น ลงในบัตรเงินฝากแทนที่จะเป็นชื่อของตน โดยตั้งใจจะให้ผู้อื่นเข้าใจว่าลายมือชื่อดังกล่าวเป็นลายมือชื่อของผู้รับการสลักหลังที่แท้จริงที่ได้ลงไว้ในบัตรเงินฝากนั้น และ มิได้มีเจตนาที่จะกระทำเพื่อผู้รับสลักหลังคนดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งสามารถพิจารณาลักษณะของลายมือชื่อปลอมได้[๑๙] ดังนี้

๑. เขียนโดยบุคคลอื่นที่มิใช่ผู้รับสลักหลังโดยมิได้มีเจตนาทำเพื่อเจ้าของบัตรเงินฝาก การลงลายมือชื่อปลอมนั้นจะต้องเป็นการเขียนโดยบุคคลอื่นที่มิใช่ผู้ทรงบัตรเงินฝาก หากผู้สลักหลังเป็นผู้ลงลายมือชื่อด้วยตนเองแล้วย่อมมิใช่ลายมือชื่อปลอมแม้ว่าผู้สลักหลังจะมิได้เขียนชื่ออันแท้จริงของตนเองก็ตาม เช่น ลงลายมือชื่อโดยใช้นามแฝง นามสมมติ หรือ ยี่ฮ้อทางการค้า เป็นต้น เนื่องจากผู้ทรงประสงค์จะให้ลายมือชื่อของตน อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นอยู่ว่า หากผู้ทรงบัตรเงินฝากมอบอำนาจให้บุคคลอื่นลงลายมือชื่อของเขาแล้ว การลงลายมือชื่อดังกล่าวย่อมมิใช่ลายมือชื่อปลอม แต่อาจเป็นลายมือชื่อโดยปราศจากอำนาจได้ซึ่ง ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ คือ ลายมือชื่อที่ผู้วิจัยได้เขียนหรือทำประการอื่นใดให้ปรากฏซึ่งลายมือชื่อโดยตั้งใจจะกระทำเพื่อเจ้าของลายมือชื่อนั้น และ หากภายหลังเจ้าของลายมือชื่อได้ให้สัตยาบันแก่การลงลายมือชื่อนั้นก็ย่อมใช้ได้เสมือนเจ้าของลายมือชื่อเป็นผู้ลงด้วยตนเอง ซึ่งการลงลายมือชื่อปราศจากอำนาจตาม พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ เป็นบทยกเว้นหลักทั่วไปในการลงลายมือชื่อที่ผู้ทำเอกสารแม้ว่าจะไม่ได้เขียนด้วยตนเองแต่อย่างไรก็ดีก็จะต้องลงลายมือชื่อของตนเอาไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง

ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจอาจกลายเป็นลายมือชื่อปลอมได้หากเจ้าของลายมือชื่อที่แท้จริงมิได้ให้สัตยาบัน ดังนั้นจากตัวอย่างข้างต้นหากหนึ่งมิได้สัตยาบันแก่การสลักหลังลายมือชื่อหนึ่งของสองแล้ว ลายมือชื่อดังกล่าวย่อมกลายเป็นลายมือชื่อปลอมได้

การพิสูจน์ว่าลายมือชื่อใดเป็นลายมือชื่อปลอมหรือลายมือชื่อใดเป็นลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจนั้นเป็นเรื่องที่ยากในการหยั่งทราบถึงเจตนาของผู้กระทาว่ามีเจตนาที่จะทำเพื่อเจ้าของลายมือชื่อหรือไม่ ดังนั้นจึงต้องอาศัยข้อเท็จจริงแวดล้อม ในกรณีลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจนั้นผู้ลงลายมือชื่อกับเจ้าของลายมือชื่อโดยมากมีความสัมพันธ์กันอยู่ก่อนแล้ว ยกตัวอย่างเช่น เป็นลูกจ้าง เป็นสามีหรือภรรยา เป็นบิดาหรือมารดา เป็นต้น ประกอบกับอาจเคยมีการมอบอำนาจให้ลงลายมือชื่อแทนกันมาก่อนด้วย เช่น นายจ้างเคยมอบหมายให้ลูกจ้างลงลายมือชื่อในบัตรเงินฝากแทนตน อย่างนี้ก็ย่อมเป็นการลงลายมือชื่อนายจ้างของลูกจ้างเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของนายจ้างมิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตน ส่วนกรณีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมนั้นโดยส่วนใหญ่แล้วมักเป็นกรณีที่ผู้ลงลายมือชื่อมิได้มีความผูกพันกับเจ้าของลายมือชื่อกันมาก่อน เช่น เป็นผู้ลักบัตรเงินฝากไปหรือ เป็นผู้พบบัตรเงินฝากนั้นตกอยู่ เป็นต้น

๒. เจตนาให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงของเจ้าของบัตรเงินฝาก ลักษณะอีกประการหนึ่งอันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพิจารณาว่าเป็นลายมือชื่อปลอมหรือไม่นั้นคือ ผู้ลงลายมือชื่อจะต้องมีเจตนาให้บุคคลอื่นเข้าใจหรือเชื่อว่าลายมือชื่อที่แท้จริงของเจ้าของบัตรเงินฝาก

---

[19] Bradford Stone, Uniform Commercial Code in a Nutshell, 5th edition, (United States of America : West Publishing Co., 2002),p 218.

ผลของบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมเมื่อบัตรเงินฝากปรากฏถึงลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตามบัตรเงินฝากและผู้ที่เกี่ยวข้อง จากความคิดเห็นของผู้วิจัยแล้ว การที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมทำให้บัตรเงินฝากนั้นผิดปกติไปจากเดิมอย่างชัดเจน ตั้งแต่สิทธิของผู้รับโอนบัตรเงินฝากว่าจะมีสิทธิมากน้อยเพียงไรหากเจ้าของเดิมผู้ปราศจากบัตรเงินฝากไปมาเรียกคืนจากตน สิทธิในการไล่เบี้ยคู่สัญญาที่ลงลายมือชื่อในบัตรเงินฝากเมื่อผู้ออกบัตรเงินฝากปฏิเสธการจ่ายเงินได้มากน้อยเพียงไร หรือในกรณีที่ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากไปมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากและมูลหนี้เดิมอันเป็นฐานแห่งการออกและโอนบัตรเงินฝากจะระงับไปด้วยหรือไม่ นอกจากยังมีประเด็นความรับผิดของผู้ปลอมลายมือชื่อและผู้ถูกปลอมลายมือชื่ออีกว่าจะต้องรับผิดหรือไม่ด้วย อาจกล่าวได้ว่าบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมย่อมสร้างปัญหาให้กับบัตรเงินฝากอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีลายมือชื่อปลอมปรากฏในบัตรเงินฝากแต่ก็มิได้ทำให้บัตรเงินฝากถึงกับเสียไปทั้งฉบับดังเช่นในกรณีการแก้ไขข้อความสำคัญในพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๗ อย่างใด เนื่องจากในเรื่องลายมือชื่อปลอมนั้นพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๖ ซึ่งบัญญัติว่า “การที่ลายมือชื่ออันหนึ่งในตั๋วเงินเป็นลายมือปลอมย่อมไม่กระทบ กระทั่งถึงความสมบูรณ์แห่งลายมือชื่ออื่น ๆ ในตั๋วเงินนั้น” กล่าวคือ แม้ว่าบัตรเงินฝากจะมีลายมือชื่อปลอมบัตรเงินฝากนั้นก็ไม่กระทบต่อความรับผิดของผู้ลงลายมือชื่ออันแท้จริงอื่น ๆ ที่ลงไว้ได้ กรณีในพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๖ นี้เป็นบทบัญญัติในทำเดียวกันกับพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๒ เปรียบเสมือนนิ้วใดเสียก็ตัดทิ้งไปเช่นเดียวกับกรณีโมฆะกรรมแยกส่วนตามมาตรา ๑๗๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่อย่างไรเสียในมาตรา ๑๐๐๖ นั้นก็มิได้กล่าวถึงผลของลายมือชื่อปลอม และลายมือชื่อที่ลงหลังจากลายมือชื่อปลอมว่าผลจะเป็นเช่นไร จึงต้องพิจารณามาตรา ๑๐๐๘ ซึ่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำมาใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐๐๘ บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้เมื่อใด ลายมือชื่อในตั๋วเงินเป็นลายมือปลอมก็ดี ....ท่านว่าลายมือชื่อปลอม... เป็นอันใช้ไม่ได้เลย ใครจะอ้างอิงอาศัยแสวงสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อยึดหน่วงตั๋วเงินไว้ก็ดี เพื่อ ทำให้ตั๋วนั้นหลุดพ้นก็ดี หรือเพื่อบังคับการใช้เงินเอาแก่คู่สัญญาแห่งตั๋วนั้นคนใดคนหนึ่งก็ดี ท่านว่า ไม่อาจจะทำได้เป็นอันขาด เว้นแต่คู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะพึงถูกยึดหน่วงหรือถูกบังคับใช้เงินนั้นจะอยู่ ในฐานเป็นผู้ต้องตัดบทมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอม... ขึ้นเป็นข้อต่อสู้

แต่ข้อความใด ๆ อันกล่าวมาในมาตรานี้ ท่านมิให้กระทบกระทั่งถึงการให้ สัตยาบันแก่ลายมือชื่อซึ่งลงไว้โดยปราศจากอำนาจแต่หากไม่ถึงแก่เป็นลายมือปลอม”

จากข้อความ “เพื่อยึดหน่วงตั๋วเงินไว้ก็ดี เพื่อ ทำให้ตั๋วนั้นหลุดพ้นก็ดี หรือเพื่อบังคับการใช้เงินเอาแก่คู่สัญญาแห่งตั๋วนั้นคนใดคนหนึ่งก็ดี ท่านว่า ไม่อาจจะทำได้” แสดงให้เห็นชัดเจนว่าเมื่อใดก็ตามที่บัตรเงินฝากปรากฏลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม “บัตรเงินฝากนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้”

กล่าวคือ ผู้ทรงที่ได้รับบัตรเงินฝากไปก็มิอาจยึดหน่วงบัตรเงินฝากได้ ผู้จ่ายเงินก็ไม่อาจหลุดพ้นและผู้ทรงก็จะบังคับให้จ่ายเงินก็มิได้เช่นกัน ซึ่งรายละเอียดจะขออธิบายในหัวข้อข้างใต้นี้

๓. ผลของบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมต่อผู้ปลอมลายมือชื่อ ผู้ปลอมลายมือชื่อ คือ บุคคลที่ทำให้ปรากฏซึ่งลายมือชื่อของบุคคลอื่นโดยตนประสงค์จะใช้ประโยชน์จากลายมือชื่อดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์บางประการ เช่น เพื่อชำระหนี้ของตน เพื่อซื้อขายบัตรเงินฝากในฐานะที่เป็นทรัพย์อย่างหนึ่ง หรือเพื่อเรียกเงินตามบัตรเงินฝากต่อสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝาก เป็นต้น ผลจากการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายกับคู่สัญญาตามตั๋วเงินเช่นนี้ บุคคลกล่าวจะต้องรับผิดตามกฎหมายด้วยกันดังนี้

(๑) รับผิดตามกฎหมายว่าด้วยบัตรเงินฝาก

ความรับผิดผู้ปลอมลายมือชื่อบุคคลอื่นนั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตั๋วเงินใช้กับบัตรเงินฝาก ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า สามารถนำแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ปลอมลายมือชื่อบุคคลอื่นได้ซึ่งในเรื่องนี้มีแนวความเห็นทางกฎหมายที่แตกต่างจากกันอยู่ ๒ แนวทาง ดังนี้

๑.บุคคลผู้ปลอมลายมือชื่อของบุคคลอื่นไม่จำต้องรับผิดตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน เพราะบุคคลดังกล่าวไม่ได้ลงลายมือชื่อของตนเอง ดังถ้อยคำในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๐ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลใดลงลายมือชื่อของตนเองในตั๋วเงิน ย่อมต้องรับผิดตามเนื้อความในตั๋วเงินนั้น” ซึ่งมาตราดังกล่าวระบุไว้แต่เฉพาะ ผู้ที่ลงลายมือชื่อ “ของตนเอง” เท่านั้นที่จะต้องรับผิดตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน ดังนั้น เมื่อผู้ปลอมลายมือชื่อลงลายมือชื่อบุคคลอื่นในตั๋วเงิน จึงไม่ต้องรับผิดเนื่องจากไม่ต้องตามบทบัญญัติดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดี ผู้ปลอมลายมือชื่ออาจจะต้องรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยละเมิด

๒.บุคคลผู้ปลอมลายมือชื่อนอกจากจะต้องรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยละเมิดแล้วยังต้องรับผิดตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงินด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๐ แม้จะลงลายมือชื่อของผู้อื่นก็ตาม เนื่องจาก “บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตน” มีความหมายเพียงแค่ “ลงลายมือชื่อนั้นด้วยตนเอง” เท่านั้น ดังนั้นไม่ว่าจะลงลายมือชื่อใครหากผู้ปลอมทำให้ปรากฏซึ่งลายมือชื่อด้วยตนเองไม่ว่าจะเป็นลายมือชื่อของบุคคลดังกล่าวหรือไม่ อันตรงกับหลักสัญญาทั่วไปว่า “บุคคลจะใช้ชื่อใดเข้าทำสัญญาก็ได้” นอกจากนี้ผู้ปลอมลายมือชื่อน่าจะถูกตัดบทมิให้ยกลายมือชื่อปลอมเป็นข้อต่อสู้ในลักษณะของกฎหมายปิดปาก (Estoppel) หรือที่เรียกกันว่า กล่าวคือ เป็นหลักที่ยับยั้งพยานมิให้ปฏิเสธความแท้จริงของสิ่งที่พยานได้กล่าวยืนยันแต่เดิม พฤติการณ์ที่จะนำหลักกฎหมายดังกล่าวไปใช้นั้น อาจเกิดจากการที่บุคคลแสดงออกโดยชัดเจนทางกริยาวาจา (Conduct) หรือโดยประมาทเลินเล่อ (Estoppel by Negligence) หรือ แม้กระทั่งการนิ่งเฉย (Estoppel by Omission) เนื่องจากผู้ปลอมลายมือชื่อลงลายมือชื่อปลอมด้วยความสมัครใจก่อให้เกิดความเสียหาต่อคู่สัญญาตามบัตรเงินฝากและกระทาการโดยไม่สุจริต จึงสมควรต้องรับผิดด้วย แต่ทั้งนี้ผู้ปลอมลายมือชื่อจะรับผิดอย่างไรขึ้นอยู่กับว่าลายมือชื่อปลอมนั้นอยู่ในฐานะใด

สรุปได้ว่า เมื่อพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตั๋วเงินบางมาตรามาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม และ บัตรเงินฝากเป็นตราสารเปลี่ยนมือเช่นเดียวกับตั๋วเงิน ผู้ปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลังบัตรเงินฝาก

จึงต้องรับผิดตามข้อความที่ปรากฏในบัตรเงินฝากด้วย ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๐

(๒) รับผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิด

นอกจากผู้ปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลังบัตรเงินฝากจะต้องรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยบัตรเงินฝากแล้วดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ยังต้องรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดด้วย เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากหากพิจารณาองค์ประกอบความรับผิดทางละเมิดแล้ว กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทาต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” เมื่อลายมือชื่อปลอมที่ปรากฏในบัตรเงินฝากเกิดจากการกระทำของผู้ปลอมลายมือชื่อ และ ผลของการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายในทรัพย์สินและสิทธิที่มีตามบัตรเงินฝากของผู้รับโอนบัตรเงินฝากโดยสุจริต บุคคลดังกล่าวจึงต้องรับผิดเสียค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับโอนด้วย

ในกรณีที่ปลอมลายมือชื่อปลอมผู้สลักหลังโอนบัตรเงินฝากให้แก่ตนเช่นนี้และเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนดบุคคลดังกล่าวได้นำบัตรเงินฝากไปไถ่ถอนกับสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝาก หากผู้ออกบัตรเงินฝากได้จ่ายเงินไป การกระทำของผู้ปลอมลายมือชื่อย่อมเป็นการทำละเมิดต่อผู้ออกบัตรเงินฝาก เนื่องผู้ออกบัตรเงินฝากเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเงินที่จ่าย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๗๒ วรรคหนึ่ง ดังนั้นสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝากจึงสามารถฟ้องร้องบุคคลดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดได้

(๓) รับผิดฐานปลอมเอกสาร และใช้เอกสารปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๖ (๕) และ มาตรา ๒๖๘

บุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาก็ต่อเมื่อกฎหมายในขณะนั้นกำหนดให้การกระทำหรืองดเว้นการกระทำใดเป็นความผิดพร้อมทั้งกำหนดโทษเอาไว้ด้วย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ และการกระทำดังกล่าวจะต้องครบองค์ประกอบความผิดทั้งภายในและภายนอกด้วย การปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลังเช่นนี้เป็นการกระทำที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้หรือไม่ เมื่อพิจารณา ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๖ บัญญัติว่า “ผู้ใดปลอมเอกสารดังต่อไปนี้

(๕) บัตรเงินฝาก

ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท”

เห็นได้ว่าการปลอมบัตรเงินฝากเป็นความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๖๖ (๕) แต่ทั้งนี้การปลอมลายมือชื่อดังกล่าวจะต้องรับผิดตามมาตรานี้หรือไม่อย่างไร เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า “การปลอมเอกสาร” นั้นไม่จำต้องทำลงบนเอกสารที่แท้จริงแต่อย่างใด ผู้กระทำอาจปลอมเอกสารขึ้นทั้งฉบับเพื่อให้เข้าใจว่าเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารของผู้อื่นไม่ใช่ของผู้กระทำ หรือ การปลอมนั้นอาจปลอมเพียงบางส่วนโดยทำลงบนเอกสารตัวจริงก็ได้ อาจทำด้วยการแก้ไขข้อความ เพิ่มข้อความ หรือ ตัดข้อความดังกล่าวออกแต่ทั้งนี้ผู้กระทำจะต้องทำโดยมีเจตนาให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าผู้อื่นซึ่งมีอำนาจเป็นผู้กระทำด้วย ดังนั้น การปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลังจึงเป็นการกระทำให้ปรากฏลายมือชื่อของผู้อื่นในบัตรเงินฝากอันเป็นการเติมข้อความลงในเอกสารที่แท้จริงเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าลายมือชื่อดังกล่าวผู้ทรงที่แท้จริงเป็นผู้สลักหลังโอนบัตรเงินฝากเอง ดังนั้น ผู้ปลอมลายมือชื่อผู้สลัก

หลังบัตรเงินฝากจึงต้องรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๖(๕) ด้วยนอกจากความรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยบัตรเงินฝากและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด

นอกจากนี้ การที่ผู้ปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลัง นำบัตรเงินฝากไปโอนให้แก่บุคคลอื่นก็เท่ากับเป็นการใช้เอกสารปลอมแล้ว

๔. ผลของบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมต่อผู้ถูกปลอมลายมือชื่อ หลักความรับผิดตามบัตรเงินฝากนั้น ผู้ที่ต้องรับผิดตามบัตรเงินฝากจะต้องเป็นกรณีที่บุคคลดังกล่าว “ลงลายมือชื่อ” ของตนในบัตรเงินฝาก ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๐ ตามหลัก Liability Based on Signature ในอีกแง่หนึ่งบุคคลใดที่มิได้ลงลายมือชื่อของตนในบัตรเงินฝาก ย่อมไม่ต้องรับผิดตามข้อความที่ปรากฏในบัตรเงินฝากเนื่องจากบุคคลดังกล่าวไม่ได้ลงลายมือชื่อในบัตรเงินฝากด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ดีบุคคลดังกล่าวอาจแสดงด้วยประการใด ๆ ให้บุคคลอื่นหลงเข้าใจว่าลายมือชื่อนั้นเป็นลายมือชื่อของตนจริงซึ่งย่อมถูกตัดบทหรือกฎหมายปิดปากไม่ให้ยกขอลายมือชื่อปลอมโต้แย้งบุคคลอันตนต้องรับผิดต่อเขาได้

อย่างไรก็ตามเจ้าของลายมือชื่ออาจถูกตัดบทมิให้ยกลายมือชื่อปลอมขึ้นต่อสู้ได้ หากว่าตนได้แสดงออกถึงการยอมรับว่าลายมือชื่อปลอมนั้นเป็นลายมือชื่อของตนไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยปริยาย เนื่องจากพฤติการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้รับโอนหลงเชื่อและยอมรับบัตรเงินฝากนั้น

เจ้าของเดิมตามบัตรเงินฝากอาจ “ถูกตัดบท” ไม่สามารถยกลายมือชื่อปลอมเป็นข้อต่อสู้ได้ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ ซึ่งได้แก่ กรณีเจ้าของเดิมประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจนทาให้เกิดลายมือชื่อปลอมขึ้น โดยผลของบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมต่อผู้รับโอนบัตรเงินฝากโดยสุจริตภายหลังที่มีลายมือชื่อปลอม

โดยผู้ที่มีสิทธิที่จะบังคับให้ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินให้แก่ตนและสิทธิที่จะยึดหน่วงบัตรเงินฝากไว้มีเพียงผู้ทรงบัตรเงินฝากเท่านั้น ซึ่งผู้ทรงนั้นจะต้องเป็นบุคคลผู้ครอบครองบัตรเงินฝากในฐานะผู้มีสิทธิรับเงินหรือผู้รับการสลักหลัง ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๔ ซึ่งบัญญัติว่า“อันผู้ทรงนั้นหมายความว่าบุคคลผู้มีตั๋วเงินไว้ในการครอบครอง โดยฐานะผู้รับเงิน หรือเป็นผู้รับสลักหลัง ถ้าและเป็นตั๋วเงินที่สั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือก็นับว่าเป็นผู้ทรงเหมือนกัน” กล่าวคือ

(๑) ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายจะต้องอยู่ในฐานะผู้รับเงิน ผู้รับสลักหลัง และ ผู้ถือบัตรเงินฝาก

(๒) ครอบครองบัตรเงินฝากไม่ว่าจะครอบครองด้วยตนเองหรือครอบครองโดยผู้อื่นยึดถือไว้ให้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๖๗

(๓) นอกจากนี้ผู้ทรงต้องครอบครองบัตรเงินฝากจากมูลหนี้เดิมที่สมบูรณ์ด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๔ กล่าวคือ การออกหรือโอนจะต้องเป็นไปเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่เดิม หรือ อาจโอนโดยอาศัยมูลหนี้ที่เกิดขึ้นใหม่ก็ได้ เช่น มูลหนี้ตามสัญญาขายลดบัตรเงินฝาก หรือมูลหนี้ตามสัญญาให้บัตรเงินฝาก เป็นต้น

(๔) ผู้ทรงยังต้องได้รับโอนบัตรเงินฝากโดยการสลักหลังที่ไม่ขาดสายอีกด้วย ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติ มาตรา ๑๐๐๘ บุคคลผู้ได้ตั๋วเงินไว้ในครอบครอง ถ้าแสดงให้ปรากฏสิทธิด้วยการสลักหลัง ไม่ขาดสาย แม้ถึงว่าการสลักหลังรายที่สุดจะเป็นสลักหลังลอยก็ตาม ท่านให้ถือว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อใดรายการสลักหลัง ลอยมีสลักหลังรายอื่นตามหลัง ไปอีกท่านให้ถือว่าบุคคลผู้ที่ลงลายชื่อ ในการสลักหลังรายที่สุดนั้นเป็นผู้ได้ซึ่งตั๋วเงินด้วยการสลักหลังลอย อนึ่ง คำสลักหลัง เมื่อขีดฆ่าเสียแล้ว ท่านให้ถือว่าเสมือนว่ามิได้มีเลย”

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ คำว่า “สลักหลังที่ไม่ขาดสาย” ตามมาตรา ๙๐๕ นั้น หมายถึงการสลักหลังติดต่อกันเรื่อยมาจนมาถึงมือผู้ทรงตนปัจจุบันโดยผู้มีสิทธิในตั๋วเงิน รวมทั้งต้องทำถูกต้องตามวิธีการในเรื่องการสลักหลังด้วย ซึ่งประเภทของการสลักหลังบัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อมีด้วยกัน ๒ ประเภท คือ การสลักหลังเฉพาะ “ อันเป็นการสลักหลังโดนระบุชื่อผู้รับโอน และ ลงลายมือชื่อผู้โอนไว้ซึ่ง และ การสลักหลังลอย อันเป็นการสลักหลังที่เพียงแต่ลงลายมือชื่อผู้โอนเท่านั้น ตาม พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๙

ความเป็นผู้ทรงย่อมก่อให้เกิดสิทธิทางหนี้ และทางทรัพย์ในบัตรเงินฝาก อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลักปลอมนั้น ย่อมส่งผลต่อสถานะความเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้รับโอนบัตรเงินฝาก กล่าวคือ แม้ว่ามองภายนอกแล้วผู้ทรงบัตรเงินฝากดังกล่าวจะได้รับโอนบัตรเงินฝากที่มีการสลักหลังต่อเนื่องกับมาจนถึงตนก็ตาม แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ นั้นตกอยู่ภายใต้บังของมาตรา ๑๐๐๘ ตามมาตรา ๙๐๕ ตอนต้อนของวรรคหนึ่งที่บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา ๑๐๐๘ ...” เมื่อเป็นเช่นนี้หากมีลายมือชื่อปลอมเกิดขึ้นจะต้องนำ มาตรา ๑๐๐๘ มาปรับใช้แก่กรณี ซึ่งมาตรา ๑๐๐๘ บัญญัติให้ลายมือชื่อปลอมเป็นอันใช้บังคับไม่ได้ ดังนั้นจึงเท่ากับว่า ไม่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมนั้นอยู่ในบัตรเงินฝากทำให้ผู้รับโอนบัตรเงินฝากได้รับโอนบัตรเงินฝากมาจากการสลักหลังที่ขาดสาย ดังนั้น ภายใต้พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ ผู้รับโอนรับโอนบัตรเงินฝากไม่อาจมีสิทธิดังต่อไปนี้

(๑) ผู้รับโอนบัตรเงินฝากไม่อาจอ้างลายมือชื่อปลอมเพื่อยึดหน่วงบัตรเงินฝากไว้ได้ เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ลายมือชื่อปลอมนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้เลย อันส่งผลให้การสลักหลังโอนบัตรเงินฝากขาดสายผู้รับโอนบัตรเงินฝากโดยสุจริตจึงไม่อาจอ้างความเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายผู้ตามมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบ มาตรา ๙๐๔ และมาตรา ๙๐๕ ได้ เนื่องจากมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบ มาตรา ๑๐๐๘ ดังนั้นหากเจ้าของที่แท้จริงมาเรียกให้ผู้รับโอนคืนบัตรเงินฝากให้แก่เขาเนื่องจากเจ้าของบัตรเงินฝากใช้สิทธิในความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในบัตรเงินฝาก ตามมาตรา ๑๓๓๖

(๒) ผู้รับโอนบัตรเงินฝากไม่อาจแสวงสิทธิจากลายมือชื่อปลอมเพื่อบังคับการจ่ายเงินแก่คู่สัญญาตามบัตรเงินฝากได้ เมื่อลายมือชื่อปลอมตกเป็นอันใช้ไม่ได้แล้ว จึงส่งผลให้การรับโอนบัตรเงินฝากของผู้รับโอนนั้นปราศจากมูลจะอ้างได้ตามกฎหมาย ดังนั้นผู้รับโอนจึงไม่มีความผูกพันใด ๆ ต่อคู่สัญญาที่จะเรียกให้เขาชำระเงินตามบัตรเงินฝากแก่ตนได้ อย่างไรก็ตาม บุคคลดังกล่าวอาจเรียกให้บุคคลผู้ถูกกฎหมายปิดปากให้รับผิดต่อตน ซึ่งบุคคลดังกล่าว ได้แก่ ผู้ปลอมลายมือบุคคลอื่น ผู้สลักหลังหลังลายมือชื่อปลอม ผู้ที่ประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้เกิดลายมือชื่อปลอมบนบัตรเงินฝาก เจ้าของลายมือชื่อที่แท้จริงที่ยืนยันว่าลายมือชื่อปลอมเป็นของตน

๕. ผลของบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมต่อผู้จ่ายเงินตามบัตรเงินฝาก

ในเรื่องผลของการจ่ายเงินนั้น พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๙ ซึ่งบัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา ๑๐๐๙ บุคคลผู้ใช้เงินในเวลาถึงกำหนดย่อมเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดเว้นแต่ตนจะได้ทำการฉ้อฉลหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง อนึ่งบุคคลซึ่งกล่าวนี้จำต้องพิสูจน์ให้เห็นจริงว่าได้มีการสลักหลังติดต่อกันเรียบร้อยไม่ขาดสาย แต่ไม่จำต้องพิสูจน์ลายมือชื่อเหล่าผู้สลักหลัง” มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม ซึ่งผู้จ่ายเงินตามบัตรเงินฝากหมายถึงใคร นั้นอาจเทียบกับคำว่า “ผู้ใช้เงิน” ในเรื่องตั๋วเงินได้ กล่าวคือ “ผู้ใช้เงิน” ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๙ มีความเห็นในการการแปลความหมายแตกต่างกันออกเป็นสองแนวความคิดเห็น กล่าวคือ ฝ่ายความคิดเห็นที่หนึ่ง ได้แก่ ท่านอาจารย์ จิตติ ติงศภัทิย์ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “ผู้ใช้เงินจะต้องเป็นผู้จ่ายหรือผู้รับรอง หรือถ้าผู้อื่นจะใช้เงินก็ใช้ในนามของผู้จ่ายหรือรับรองถ้าลูกหนี้คนอื่นในตั๋วเงินเข้าใช้เงิน เขาก็รับช่วงสิทธิที่จะไล่เบี้ยไปตามมาตรา ๙๗๐ , ๙๗๑” แนวความคิดเห็นที่สอง ได้แก่ ท่านอาจารย์ เฉลิม ยงบุญเกิด ท่านอาจารย์ประทีป เฉลิมภัทรกุล ท่านอาจารย์ สหธน รัตนไพจิตร และท่านอาจารย์เสาวนีย์ อัศวโรจน์ เห็นว่า ผู้ใช้เงินตามมาตรา ๙๔๙ ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นผู้จ่ายหรือผู้รับรองเท่านั้น เนื่องจากในมาตรา ๙๐๐ ประกอบ มาตรา ๙๖๗ บุคคลผู้สลักหลัง ผู้สั่งจ่าย ผู้รับอาวัล มีความรับผิดร่วมกันต่อผู้ทรง ซึ่งผู้ทรงมิสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้เหล่านั้นคนในคนหนึ่งรับผิดต่อตนได้ดังนั้นผู้ใดได้ใช้เงินให้แก่ผู้ทรงก็ย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดทั้งสิ้น

๔.๒ มาตรการทางกฎหมายของลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก กรณีบัตรเงินฝากพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ไม่นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๙ ซึ่งเป็นบทคุ้มครองธนาคารที่สั่งจ่ายตั๋วแลกเงิน หรือ เช็ค ที่สั่งจ่ายเงินเมื่อทวงถามหรือเมื่อได้เห็น มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม ดังนั้น จึงไม่ต้องนำบทบัญญัติดังกล่าวมาร่วมพิจารณาร่วมด้วย ซึ่งการจ่ายเงินที่ชอบด้วยพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๙ มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม ที่จะส่งผลให้ผู้ออกบัตรเงินฝากหลุดพ้นจากความรับผิดนั้น สามารถอธิบายได้ ดังนี้

(๑) การจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากต้องจ่ายเงินเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนดตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๑ ซึ่งวันถึงกำหนดตามบัตรเงินฝากมีด้วยกัน ๒ กรณี คือ กรณีระบุวันถึงกำหนดไว้โดยเฉพาะเจาะจง และ กรณีว่าจะจ่ายเงินเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้

ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๓ (๑) และ (๒)

(๒) การจ่ายเงินต้องจ่ายให้แก่ผู้ที่มีตั๋วเงินไว้ครอบครอง ซึ่งหมายถึง ผู้ทรง หรือ ผู้ที่มีสิทธินำบัตรเงินฝากมายื่นเพื่อรับการจ่ายเงินโดยชอบ เช่น ตัวแทนของผู้ทรง หรือผู้สืบสิทธิของผู้ทรง เป็นต้น

(๓) การจ่ายเงินผู้ออกบัตรเงินฝากต้องจ่ายเงินโดยปราศจากการฉ้อฉล ซึ่งหมายถึง การจ่ายเงินโดยมีเจตนาจะให้ประโยชน์ผู้ซึ่งไม่มีสิทธิได้รับเงิน และต้องจ่ายเงินโดยปราศจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง กล่าวคือ ก่อนที่ผู้ออกบัตรเงินฝากจะจ่ายเงิน ผู้ออกบัตรเงินฝากจะต้องตรวจดูเสียก่อนว่า การสลักหลังบนบัตรเงินฝากนั้นถูกต้องต่อเนื่องกันมาโดยไม่ขาดสายหรือไม่ มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความตามบัตรเงินฝากหรือไม่ แต่ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบว่าลายมือชื่อของผู้สลักหลังแต่ละคนเป็นลายมือชื่อปลอม หรือ ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจหรือไม่ ซึ่งหมายความ หากผู้ออกบัตรเงินฝากตรวจสอบแล้วพบว่าบัตรเงินฝากมีการสลักหลังต่อเนื่องถูกต้องตามวิธีที่กฎหมายกำหนดแล้ว แม้ลายมือชื่อผู้สลักหลังคนใดคนหนึ่งเป็นลายมือชื่อปลอมหรือลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ ก็ถือว่าผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินโดยสุจริตและปราศจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้ออกบัตรเงินฝากจึงหลุดพ้นจากความรับผิดตามบัตรเงินฝาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งหมายความว่า อยู่ภายใต้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๙ ด้วย

แนวปฏิบัติเมื่อบัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

เมื่อใดก็ตามที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อปลอมย่อมส่งผลกระทบต่อความรับผิดของคู่สัญญาตามบัตรเงินฝาก ก็ต่อเมื่อ บัตรเงินฝากดังกล่าวเป็นบัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อ และจะต้องเป็นบัตรเงินฝากที่การสลักหลังรายที่สุดเป็นการสลักหลังเฉพาะอีกด้วย เนื่องจาก การโอนบัตรเงินฝากดังกล่าวต่อไปนั้น ทำได้วิธีเดียว คือ จะต้องปลอมลายมือชื่อผู้ที่ถูกระบุชื่อเป็นผู้รับสลักหลังนั่นเอง ไม่ว่าจะโดยวิธีการสลักหลังเฉพาะ หรือ อาจจะสลักหลังลอยต่อไปก็ได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๙ วรรคสอง หากเป็นบัตรเงินฝากที่มีการสลักหลังลอยทิ้งไว้ ผู้เก็บบัตรเงินฝากได้ หรือลักบัตรเงินฝากไป ย่อมโอนบัตรเงินฝากบัตรเงินฝากต่อไปโดยไม่จาต้องปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลัง ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๒๐ วรรคสอง (๓) หรือ ในกรณีบัตรเงินฝากชนิดผู้ถือ หากมีผู้เก็บบัตรเงินฝากได้ หรือลักบัตรเงินฝากไป ก็สามารถโอนบัตรเงินฝากโดยการส่งมอบการครอบครองได้เลย ผู้รับโอนย่อมเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิตามบัตรเงินฝากโดยสมบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ ดังนั้น วัตถุประสงค์ที่ผู้เก็บบัตรเงินฝากได้ และ ผู้ที่ลักบัตรเงินฝากไปต้องปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลังก็เพื่อ หลอกให้ผู้รับโอนบัตรเงินฝากไปจากตน “เชื่อว่า” ได้รับบัตรเงินฝากมาโดยชอบจากบุคคลที่มีสิทธิ

อย่างไรก็ตาม แม้ลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมจะทำให้ “ดูเสมือนว่า” บัตรเงินฝากมีการสลักหลังอย่างไม่ขาดสายจนมาถึงผู้ทรงก็ตาม แต่ทั้งนี้ เมื่อใดก็ตามที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อปลอมจะต้องพิจารณา พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อปลอม ลายมือชื่อดังกล่าวย่อมเป็นอัน “ใช้ไม่ได้เลย” ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

(๑) ผู้รับโอนไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่อาจนำบัตรเงินฝากไปยื่นให้ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากได้ และทั้งไม่สามารถเรียกให้คู่สัญญาที่ลงลายมือชื่อก่อนลายมือชื่อปลอมนั้นรับผิดต่อตนได้อีกด้วย

(๒) หากเจ้าของที่แท้จริงมาเรียกบัตรเงินฝากคืนจากผู้รับโอนดังกล่าว ผู้รับโอนจะอ้างว่าตนเป็นผู้ทรงโดยชอบที่ได้รับโอนบัตรเงินฝากจากการสลักหลังที่ไม่ขาดสาย ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ เพื่อยึดหน่วงบัตรเงินฝากไว้กับตนหาได้ไม่

(๓) ในกรณีที่ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินโดยชอบ กล่าวคือ จ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด และโดยปราศจากการฉ้อฉลหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงและบัตรเงินฝากนั้นต้องมีการสลักหลังไม่ขาดสาย ผู้จ่ายเงินจะหลุดพ้นจากความรับผิดตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๙ หากเจ้าของเดิมต้องการได้รับเงินจำนวนดังกล่าว ก็ต้องไปฟ้องร้องเรียกเงินคืนจากผู้รับการจ่ายเงิน ตามหลักกฎหมายว่าด้วยเรื่องลาภไม่ควรได้ ซึ่งผู้รับการจ่ายเงินจะต้องคืนเงินตามบัตรเงินฝากให้แก่เจ้าของเดิม และผู้รับการจ่ายเงินจะต้องไปฟ้องร้องผู้ปลอมลายมือชื่อโดยอาศัยหลักกฎหมายว่าด้วยการละเมิด

(๔) เมื่อผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงโดยที่บัตรเงินฝากนั้นมีลายมือชื่อปลอม โดยที่ผู้ออกบัตรเงินฝากสุจริตและปราศจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงแล้ว ย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด ตามพระราบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๙

ผลจากการนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ มาใช้กับบัตรเงินฝากทำให้ผู้ที่รับโอนบัตรเงินฝากภายหลังลายมือชื่อปลอมรายแรกได้รับความเสียหายที่สุด กล่าวคือ ในกรณีเจ้าของเดิมทำบัตรเงินฝากหาย หรือ ถูกลักและมีมีผู้นำบัตรเงินฝากไปปลอมลายมือชื่อโอนบัตรเงินฝากให้แก่บุคคลอื่น และ ไม่ได้แจ้งสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝากให้ทราบถึงการดังกล่าว หากสถาบันการเงินจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อปลอมด้วยความสุจริตและปราศจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง สถาบันการเงินดังกล่าวย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดทั้งปวง หากภายหลังเจ้าของเดิมมาแจ้งแก่สถาบันการเงินว่าบุคคลที่มาเรียกเก็บเงินกับสถาบันการเงินไม่ใช่เจ้าของที่แท้จริง สถาบันการเงินไม่จำเป็นต้องรับผิดต่อเจ้าของเดิมแต่อย่างใด กรณีนี้เจ้าของเดิมจะต้องไปฟ้องร้องเป็นคดีละเมิดแก่ผู้ที่ปลอมลายมือชื่อตน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ และ ฟ้องคดีอาญาฐานปลอมแปลงเอกสาร และใช้เอกสารปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๖ (๕) และ มาตรา ๒๖๘ หรือ จะฟ้องเรียกเอาเงินที่สถาบันการเงินจ่ายให้กับผู้ที่นำบัตรเงินฝากมายื่นเพื่อจ่ายเงินคืนก็ได้ โดยใช้บทบัญญัติในเรื่องลาภมิควรได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖ ทั้งนี้ เมื่อผู้ที่รับการจ่ายเงินจากสถาบันการเงิน ถูกเจ้าของเดิมเรียก

เงินที่ตนได้รับคืนแล้ว ตนมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอากับบุคคลซึ่งโอนบัตรเงินฝากให้แก่ตนได้แต่เฉพาะผู้สลักหลังที่ลงลายมือชื่อภายหลังลายมือชื่อปลอมเท่านั้น เมื่อใดก็ตามที่การไล่เบี้ยมาถึงบุคคลที่รับโอนบัตรเงินฝากที่มีการปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลังรายแรก บุคคลดังกล่าวไม่สามารถไล่เบี้ยคู่สัญญาคนก่อนลายมือชื่อปลอมได้อีก เพราะผลแห่งการนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม แม้ว่าตนจะได้รับโอนบัตรเงินฝากโดยสุจริตไม่รู้ว่าบัตรเงินฝากถูกลักมาก็ตาม จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยึดแนวคิดคุ้มครองเจ้าของเดิมตามตราสาเปลี่ยนมือตามแนวคิดกลุ่มประเทศแองโกล-อเมริกานั่นเอง

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศที่วิจัยฉบับนี้ใช้เป็นฐานในการค้นคว้าแล้ว พบว่าแนวความคิดเกี่ยวกับลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมในต่างประเทศ สามารถแบ่งได้เป็น ๒ แนวความคิด ได้แก่ แนวความคิดที่คุ้มครองเจ้าของเดิมที่ถูกปลอมลายมือชื่อเป็นสำคัญ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ และประเทศอเมริกา และ แนวความคิดที่คุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริตเป็นสำคัญ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งสามารถแยกอธิบายได้ ดังนี้

๑. กฎหมายประเทศอังกฤษ

การใช้บัตรเงินฝากของอังกฤษนั้น เมื่อบัตรเงินฝากคล้ายคลึงกับตั๋วสัญญาใช้เงิน จึงอิงกับวิธีการใช้ตั๋วสัญญาใช้เงินตาม The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ ทั้งนี้ Section ๒๔ มีเนื้อหาสาระเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ โดยลายมือชื่อปลอมของอังกฤษนั้นจะต้องเป็นการกระทำใด ๆ ให้บุคคลอื่นเชื่อว่าเป็นตราสารที่แท้จริงตาม The Forgery and Counterfeiting Act ๑๙๘๑ Section ๑ ดังนั้น จึงแตกต่างการลงลายมือชื่อโดยบุคคลที่ไม่มีอำนาจลงลายมือชื่อเช่นนั้นได้ การลงลายมือชื่อโดยปราศจากอานาจนั้น ผู้ลงลายมือชื่อต้องมีเจตนาที่จะ “กระทาการเพื่อตัวการ” แต่อาจกระทำเกินขอบอำนาจการเป็นตัวแทนของตน เมื่อใดก็ตามที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลังย่อมส่งผล ดังนี้

(๑) ลายมือชื่อปลอมนั้น ย่อมถือเป็นอันใช้ไม่ได้ (Wholly Inoperative)

(๒) ผู้ถูกปลอมลายมือชื่อยังคงมีสิทธิในบัตรเงินฝาก เนื่องจากลายมือชื่อปลอม ไม่อาจทำให้เกิดการโอนสิทธิในบัตรเงินฝากไปยังผู้รับโอนได้ ทั้งนี้ ผู้ที่ถูกปลอมลายมือชื่อ ไม่ต้องรับผิดใด ๆ ต่อผู้รับโอนบัตรเงินฝากภายหลังลายมือชื่อปลอมนั้น เว้นแต่จะเป็น ผู้ถูกกฎหมายปิดปากไม่ให้ยกลายมือชื่อปลอมขึ้นอ้าง ได้แก่ กรณีที่แสดงพฤติกรรมยอมรับลายมือชื่อปลอมนั้นเป็นลายมือชื่อของตน หรือกรณีที่รู้ว่าการปลอมลายมือชื่อปลอมเกิดขึ้นแต่ยังนิ่งเฉยไม่แจ้งให้คาสัญญาตามบัตรเงินฝากทราบ

(๓) ผู้รับโอนบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม ไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือแม้กระทั่งสิทธิความเป็นผู้ทรง ดังนั้น จึงไม่มีสิทธิใด ๆ ในบัตรเงินฝากเลยทั้งนี้ แม้ว่าตนจะได้รับโอนมาโดยสุจริต และ เสียค่าตอบแทนก็ตาม บุคคลดังกล่าวมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ที่สลักหลังที่สลักหลังภายหลังลายมือชื่อปลอมนั้นรับผิดต่อตนได้เท่านั้น และหาผู้รับโอนได้รับการจ่ายเงิน ผู้รับโอนจะมีหน้าที่ที่จะต้องคืนเงินดังกล่าวให้แก่ธนาคาร อีกทั้งยังต้องรับผิดในเรื่อง ละเมิด (Conversion) ต่อเจ้าของที่แท้จริง กับเท่าจำนวนเงินที่ได้รับไว้อีกด้วย

(๔) ผู้ออกบัตรเงินฝากเมื่อจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากให้แก่ผู้รับโอนบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมย่อมไม่ได้อาจอ้างเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากหนี้ตามบัตรเงินฝากได้ และยังคงต้องรับผิดต่อเจ้าของบัตรเงินฝากที่แท้จริงอยู่ ผู้ออกบัตรเงินฝากความรับผิดเสมือนผู้รับรองตั๋วแลกเงิน ซึ่งมี

ความรับผิดอย่างลูกหนี้ชั้นต้น (Principle Obligor) ตาม The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ Section ๘๘ ดังนั้น เมื่อผู้ออกบัตรเงินฝากได้จ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ จ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด โดยสุจริต โดยไม่รู้ถึงความบกพร่องของบัตรเงินฝาก ย่อมส่งผลให้มูลหนี้ตามบัตรเงินฝากระงับสิ้นไป ตาม The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ Section ๕๙

(๕) ผู้สลักหลังก่อนหลายมือชื่อปลอมไม่ต้องรับผิดต่อผู้ที่สลักหลังภายหลังลายมือชื่อปลอม แต่ผู้สลักหลังที่สลักหลังภายหลังลายมือชื่อปลอมนั้น ยังคงต้องรับผิดต่อผู้รับโอนอยู่

(๖) บุคคลที่ได้รับความเสียหายอย่างแท้จริง คือ ผู้ที่รับโอนบัตรเงินฝากมาจากผู้ปลอมลายมือชื่อปลอมโดยตรง

เช่นนี้ จึงอาจสรุปได้ว่า การจ่ายเงินเมื่อบัตรเงินฝากมีลายมือชื่อปลอมตารม The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ มีผลเหมือนกับกฎหมายบัตรเงินฝากของประเทศไทย หากผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินเมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด และไม่รู้ถึงความบกพร่องของตราสาร ผู้ออกบัตรเงินฝากย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่แตกต่างตรงที่ The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ Section ๕๙ บัญญัติให้การจ่ายเงินโดยชอบด้วยกฎหมายมีผลทำให้มูลหนี้ตามบัตรเงินฝากระงับสิ้นไป แม้กระทั่งบัตรเงินฝากถูกลัก และมีการปลอมลายมือชื่อสลักหลังบัตรเงินฝากต่อไปก็ตามแต่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๙ บัญญัติให้ การจ่ายเงินโดยชอบนั้น มีผลทำให้ผู้มีหน้าที่จ่ายเงินตามบัตรเงินฝากหลุดพ้นจากความรับผิด

๒. กฎหมายสหรัฐอเมริกา

บัตรเงินฝาก อยู่ภายใต้บังคับ The Uniform Commercial Code Article ๓ Negotiable Instrument ซึ่งลายมือชื่อปลอม นั้น กฎหมายบัญญัติให้ ลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ (Unauthorized Signature) มีความหมายรวมถึงลายมือชื่อปลอมด้วย ตาม The Uniform Commercial Code Section ๑-๒๐๑ (๔๑) ซึ่งผลของลายมือชื่อปลอมย่อมตกเป็นอันใช้ไม่ได้ (In effect) ตาม The Uniform Commercial Code Section ๓-๔๐๓ บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมนั้น ย่อมกระทบต่อสถานะความเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม เมื่อนั้นผู้ทรงย่อมไม่มีสถานะเป็นผู้ทรงบัตรเงินฝาก โดยไม่จำต้องพิจารณาเลยว่า บุคคลดังกล่าวจะได้รับบัตรเงินฝากมาโดยสุจริต และ เสียค่าตอบแทนหรือไม่ ตาม The Uniform Commercial Code Section ๓-๓๐๒ (a)(๑) ดังนั้น หากผู้รับโอนคนดังกล่าวโอนบัตรเงินฝากให้แก่บุคคลอื่น บุคคลที่รับโอนต่อไปนั้น ย่อมไม่ใช่ผู้ทรงเช่นกัน ผู้รับโอนบัตรเงินฝากสามารถเรียกให้คู่สัญญาที่ลงลายมือชื่อภายหลังลายมือชื่อปลอมรับผิดต่อตนได้โดยตรง เพราะ บุคคลดังกล่าวได้ลงลายมือชื่อในบัตรเงินฝากแล้ว ตาม The Uniform Commercial Code Section ๓-๔๐๑ เช่นนั้น บุคคลที่เป็นผู้ทรงซึ่งมีสิทธิตามบัตรเงินฝาก คือ ผู้ที่ถูกปลอมลายมือชื่อ อย่างไรก็ตาม กฎหมายอเมริกาก็ผ่อนคลายหลักความคุ้มครองลง กล่าวคือ หากผู้ถูกปลอมลายมือชื่อเป็นผู้ประมาทจนทำให้เกิดการปลอมลายมือชื่อขึ้น ตาม The Uniform Commercial Code Section ๓-๔๐๖ หรือ ปล่อยให้ลูกจ้างปลอมลายมือชื่อโอนบัตรเงินฝากต่อไปให้แก่บุคคลอื่นตาม The Uniform Commercial Code Section ๓-๔๐๕ ผู้ถูกปลอมลายมือชื่อไม่สามารถยกลายมือชื่อปลอมขึ้นต่อสู้บุคคลที่จ่ายเงินโดยสุจริต หรือ ได้รับตราสารไว้โดยให้มูลค่าตอบแทนได้ ในข้อนี้จะเห็นได้ว่า

คล้ายคลึงกับกรณีกฎหมายปิดปาก (Estoppel) ของอังกฤษ แต่แตกต่างกันตรงที่ประเทศอังกฤษไม่ใช่กฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่เป็นบรรทัดฐานที่ศาลอังกฤษใช้ต่อ ๆ กันมา

ในกรณีที่ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินให้กับผู้รับโอนบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อปลอม มูลหนี้ตามบัตรเงินฝากย่อมไม่ระงับสิ้นไปตาม The Uniform Commercial Code Section ๓-๖๐๒ ผู้ออกบัตรเงินฝากยังคงมีหน้าที่ที่จะต้องจ่ายเงินให้กับเจ้าของเดิมผู้ถูกปลอมลายมือชื่ออยู่

กรณีความรับผิดของผู้สลักหลังนั้น เช่นเดียวกับ กฎหมายอังกฤษ ผู้สลักหลังภายหลังลายมือชื่อปลอมเท่านั้น ที่จะต้องรับผิดต่อผู้รับโอนบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม ซึ่ง The Uniform Commercial Code ได้บัญญัติให้ผู้สลักหลังต้องรับผิดในฐานะผู้รับรอง (Warranties) ว่าจะมีการจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากให้แก่ผู้รับโอนตราสาร ตาม The Uniform Commercial Code Section ๓-๔๑๖

๓. กฎหมายฝรั่งเศส

สำหรับประเทศฝรั่งเศสนั้น บัตรเงินฝาก (Certificat de Dépôt) ถือเป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน (Billet à Ordre) อย่างหนึ่ง ดังนั้น จึงต้องนำ Code de Commerce ซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงินมาใช้ ซึ่งตั๋วสัญญาใช้เงินอยู่ใน ส่วนที่ ๕ ตราสารทางการเงินและ การค้าประกัน (Des effets de commerce et des guaranties) ลักษณะที่ ๑ ส่วนที่ ๒ ซึ่งกรณีลายมือชื่อปลอมบนตราสารที่การเงินของฝรั่งเศสนั้น ไม่มีบทบัญญัติใดกล่าวเอาไว้ ทั้งนี้ เพราะ ประเทศฝรั่งเศสไม่ได้มองว่าลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมนั้นเป็นสาระสำคัญที่กระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตามบัตรเงินฝาก ซึ่งสามารถพิจารณาได้จาก Code de Commerce Article L๕๑๒-๒ ประกอบ Article L๕๑๑-๑๑ ซึ่งบัญญัติในทานองเดียวกันกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ ซึ่ง Article L๕๑๑-๑๑ บัญญัติว่า “ผู้ทรงตั๋วแลกเงินจะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายก็ต่อเมื่อพิสูจน์สิทธิของตนด้วยการสลักหลังที่ไม่ขาดสาย ถึงแม้การสลักหลังรายที่สุดจะเป็นการสลักหลังลอย การลบล้างกรสลักหลังย่อมถือเสมือนว่าไม่ได้มีการสลักหลังเช่นนั้นอยู่เลย เมื่อมีการสลักหลังอื่น ๆ ต่อจากการสลักหลังลอย บุคคลผู้ปรากฏชื่อรายที่สุดนั้นเป็นผู้ได้ตั๋วแลกเงินโดยการสลักหลังลอย

หากบุคคลต้องปราศจากการครอบครองตั๋วแลกเงินไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ผู้ทรงสามารถพิสูจน์ให้เห็นสิทธิของตนตามวิธีที่กล่าวไว้ตามวรรคหนึ่งได้ เว้นแต่ จะได้รับตราสารมาโดยไม่สุจริต หรือรับไว้โดยผิดกฎหมาย”

ประมวลกฎหมายพาณิชย์ฝรั่งเศส กลับไม่มีส่วนใดกล่าวถึงกรณีลายมือชื่อปลอม เหมือนกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๖ และ มาตรา ๑๐๐๘ และ The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ Section ๒๔ แต่อย่างใด ดังนั้น การที่บุคคลจะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (Le Porte Légitime) ต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับโอนบัตรเงินฝากจากการสลักหลังที่ไม่ขาดสายเท่านั้น ดังนั้น เงื่อนไขการเป็นผู้ทรง (Le détenteu) ตามประมวลกฎหมายพาณิชย์ฝรั่งเศส นั้นจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับโอนบัตรเงินฝากตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้ ตาม Article L๕๑๑-๘ ซึ่งการโอนบัตรเงินฝากตามประมวลกฎหมายฝรั่งเศสไม่ว่าจะระบุให้จ่ายเงินตามคาสั่งหรือไม่ การโอนก็ต้องทำโดยการสลักหลังเท่านั้น ซึ่งการสลักหลังตามกฎหมายย่อมโอนซึ่งสิทธิตามบัตรเงินฝากแก่ผู้รับโอนตาม Article L๕๑๑-๙ (I) หากผู้ออกบัตรเงินฝากระบุว่าจ่ายเงินแก่ผู้ถือ (au porteur) บัตรเงินฝากนั้นจะมีผลเท่ากับการสลักหลังลอย (L’endossement en blanc) ซึ่งการสลักหลังลอย คือ การที่ผู้

ทรงโดนบัตรเงินฝากโดยลงลายมือชื่อของตนแต่ไม่ได้ระบุชื่อผู้รับโอน เมื่อบัตรเงินฝากมีการสลักลอย ผู้รับสลักหลังบัตรเงินฝากดังกล่าว สามารถโอนบัตรเงินฝากต่อไปได้โดย การโอนการครอบครองไปเรื่อย ๆ ก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้อง เติมชื่อของตนหรือบุคคลอื่นเป็นผู้มีสิทธิรับเงิน หรือสลักหลังลอยต่อไป ตาม Article L๕๑๑-๙ (II)

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยในกรณีบัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมแล้ว กฎหมายไทย กฎหมายอังกฤษ และกฎหมายอเมริกาจะมีความยุ่งยากกว่ากฎหมายฝรั่งเศสมาก เนื่องจากการที่กฎหมายฝรั่งเศสไม่ได้บัญญัติผลของลายมือชื่อปลอมเอาไว้ทาให้สิทธิความเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นเกิดขึ้นได้จากการสลักหลังที่ไม่ขาดสาย และถูกต้องตามวิธีที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่า กฎหมายฝรั่งเศสพิจารณาแค่เพียงรูปแบบและวิธีการที่ปรากฏในตราสารเท่านั้น ต่างจากกฎหมายไทย กฎหมายอังกฤษ และกฎหมายอเมริกาที่เมื่อใดก็ตามที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม ลายมือชื่อปลอมนั้นย่อมเสียไป บุคคลใดจะอ้างเอาลายมือชื่อปลอมเพื่อเป็นประโยชน์กับตนไม่ได้ ทั้งนี้ ลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมไม่ก่อให้เกิดการโอนสิทธิตามบัตรเงินฝาก ผู้รับโอนย่อมไม่มีสิทธิในบัตรเงินฝาก ผู้ถูกปลอมลายมือชื่อยังคงเป็นเจ้าของบัตรเงินฝากอยู่ แต่ทั้งนี้ กฎหมายทั้งสามประเทศได้หาทางออกให้กับผู้รับโอน โดยการนำหลักความรับผิดตามบัตรเงินฝากโดยการลงลายมือชื่อ หรือ หลักความรับผิดของผู้สลักหลังในฐานะที่รับประกันต่อผู้รับโอนว่าจะมีการจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากอย่างแน่นอน เมื่อบัตรเงินฝากถึงกำหนด ทั้งนี้ ศาลอังกฤษได้ผ่อนคลายความคุ้มครองเจ้าของเดิมโดยการกาหนดหลักเกณฑ์ซึ่งเรียกว่ากฎหมายปิดปาก (Estopel) หากผู้ถูกปลอมลายมือชื่อประมาท จนทาให้เกิดการปลอมลายมือชื่อ (Estopel by Negligence) หรือ รู้ว่ามีการปลอมลายมือชื่อแต่กลับนิ่งเฉยไม่ทำการป้องกันความเสียหาย (Estopel by Omission) หรือ แสดงพฤติกรรมที่เป็นการยอมรับลายมือชื่อปลอมดังกล่าวว่าเป็นลายมือชื่อของตน (Adoption of Forged Signature) เช่นนี้ ผู้ถูกปลอมลายมือชื่อย่อมต้องถูกตัดบทมิให้ยกลายมือชื่อปลอมขึ้นกล่าวอ้าง เช่นเดียวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกาที่มีบทยกเว้นการคุ้มครองผู้ถูกปลอมลายมือชื่อ กล่าวคือ หากบุคคลดังกล่าวประมาทจนทำให้เกิดการปลอมลายมือชื่อ หรือ กรณีที่ผู้ปลอมลายมือชื่อเป็นลูกจ้างของตน ผู้รับโอนบัตรเงินฝากโดยสุจริต และให้มูลค่าตอบแทนย่อมได้รับความคุ้มครอง

เมื่อผู้รับโอนโดยสุจริตได้รับความคุ้มครองแล้ว เท่ากับผู้ออกบัตรเงินฝากได้จ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย มูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากย่อมหลุดพ้น ผู้ถูกปลอมลายมือชื่อดังกล่าว ย่อมต้องไปฟ้องร้องผู้ปลอมลายมือชื่อตามช่องทางที่กฎหมายกำหนด เช่น ละเมิด เป็นต้น

สำหรับกฎหมายว่าด้วยเรื่องลายมือชื่อผู้สลักหลังบัตรเงินฝากปลอมของไทยนั้น เป็นไปตามแนวความคิดที่มุ่งคุ้มครองเจ้าของเดิมผู้ถูกปลอมลายมือชื่อเป็นสำคัญ แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องตั๋วเงิน ไทยได้นำกฎหมายประเทศอังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส สวิส ญี่ปุ่น และอนุสัญญากรุงเฮกมาใช้เป็นหลักในการร่างกฎหมายตั๋วเงิน ซึ่งนามาปรับแก้ให้เข้ากับธรรมเนียมปฏิบัติของประเทศไทย จึงเป็นคำตอบว่าเพราะอะไรกฎหมายตั๋วเงินของไทยจึงมีลักษณะผสมสานกฎหมายสองแนวความคิด การที่ประเทศไทยเลือกนำเอา บทบัญญัติในเรื่องลายมือชื่อปลอมของอังกฤษมาใช้ก็เพราะในขณะที่ร่างกฎหมายนั้น กฎหมายตั๋วเงินยังไม่เป็นที่รู้จักและไม่คุ้นเคยสาหรับคนไทย ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีมาตรการในกรณีที่ตั๋วเงินมีลายมือชื่อปลอม ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวปรากฏใน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันธุรกิจการค้าพัฒนา และซับซ้อนกว่าในอดีตมาก การกำหนดมาตรเมื่อมีลายมือชื่อปลอมเช่นนี้ อาจกระทบต่อระบบเศรษฐกิจได้ ในแง่ของบัตรเงินฝากนั้น บัตรเงินฝากไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร เพราะผู้ลงทุนอาจมีความกังวลเกี่ยวเรื่องการปลอมแปลง จึงทำให้สถาบันการเงินเลือกที่จะตกลงกับผู้ฝากเงินแบบบัตรเงินฝากว่าตนจะเก็บบัตรเงินฝากไว้แทนผู้ฝากเงิน หรือ ระบุไว้ในสัญญาว่า ผู้ฝากเงินไม่สามารถโอนบัตรเงินฝากต่อไปได้

หากนาแนวความคิดทางกฎหมายที่คุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริต หรือ นำเอาวิธีการผ่อนปรนความเคร่งครัดในหลักความคุ้มครองผู้ถูกปลอมลายมือชื่อตามกฎหมายอังกฤษ และกฎหมายอเมริกามาใช้กับกฎหมายว่าด้วยบัตรเงินฝากของไทย จะทำให้บัตรเงินฝากโอนเปลี่ยนมือได้คล่องตัว และเป็นที่นิยมมากขึ้นหรือไม่ กล่าวคือ หากนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ มาใช้กับบัตรเงินฝาก ย่อมเกิดปัญหาซับซ้อนในสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตามบัตรเงินฝาก หรือ ปัญหาการสร้างภาระหนักเกินไปให้กับผู้รับโอนบัตรเงินฝากที่ลายมือชื่อปลอม ทั้ง ๆ ที่ตนก็รับโอนบัตรเงินฝากมาโดยสุจริต ไม่มีเหตุที่ต้องสงสัยว่าบัตรเงินฝากนั้นจะมีลายมือชื่อผู้สลักหลักปลอม อีกทั้ง หากพิจารณาโดยถี่ถ้วนแล้ว แทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้รับโอนบัตรเงินฝากจะทราบว่าบัตรเงินฝากนั้นมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมหรือไม่ ดังนั้น หากมองการประกอบธุรกิจการค้าในปัจจุบันที่ต้องการความรวดเร็ว และต้องการความน่าเชื่อถือในทรัพย์สินที่นำมาชำระหนี้ การนำแนวคิดคุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริต จึงเป็นทางเลือกที่ดีที่จะทำให้บัตรเงินฝากได้รับความนิยมได้ในอนาคต ซึ่งหากบุคคลรับโอนบัตรเงินฝากมาโดยสุจริต และ พิสูจน์ได้ว่าตนได้รับบัตรเงินฝากมาจากการสลักหลังที่ขาดสาย ก็ย่อมเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย การที่ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินให้แก่บุคคลดังกล่าว ก็ย่อมเป็นการจ่ายเงินโดยชอบ เมื่อเป็นการจ่ายเงินโดยชอบกฎด้วยกฎหมาย มูลหนี้เดิม และมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากก็ย่อมระงับสิ้นไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ ประกอบ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม

๔.๓ ความไม่ชัดเจนทางด้านกฎหมายเรื่องบัตรเงินฝากขีดคร่อมที่มีข้อความห้ามเปลี่ยนมือ

บัตรเงินฝากขีดคร่อมที่มีข้อความห้ามเปลี่ยนมือ (Transferable Certificate of Deposits : TCD) นั้น สามารถโอนเปลี่ยนมือได้หรือไม่ ต้องพิจารณาเสียก่อนว่า พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องดังกล่าวมาใช้กับบัตรเงินฝากหรือไม่เพียงใด

(๑) การขีดคร่อม

การขีดคร่อมบัตรเงินฝากนั้น คือ การขีดเส้นคู่ขนานไว้ที่ด้านหน้าบัตรเงินฝาก ขีดคร่อมในแนวนอน แนวดิ่ง หรือแนวขวางก็ได้ทั้งสิ้น อาจระบุคาว่า “& co.” ลงไปด้วยหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ การขีดคร่อมทำได้ทั้งบัตรเงินฝากชนิดระบุชื่อและบัตรเงินฝากชนิดผู้ถือ การขีดคร่อมดังกล่าวเรียกว่า การขีดคร่อมทั่วไป แต่หากระบุชื่อธนาคารใดลงไปในระหว่างเส้นขนานนั้น การขีดคร่อมดังกล่าวเรียกว่า การขีดคร่อมเฉพาะ โดยการขีดคร่อมจะส่งผลให้ ผู้ออกบัตรเงินฝาก จะต้องจ่ายเงินผ่านบัญชีเงินฝากเท่านั้น ในกรณีที่บัตรเงินฝากขีดคร่อมเฉพาะ ผู้ออกบัตรเงินฝากจะต้องจ่ายเงินให้แก่บัญชีเงินฝากของธนาคารที่ถูกระบุชื่อนั้น ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๔ ๖๐ หากผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินสดให้แก่ผู้ทรงบัตรเงินฝากย่อมเป็นการจ่ายเงินโดยไม่ชอบ ผู้ออกบัตรเงินฝากยังคงต้องรับผิดตามตาม พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๙

(๒) บุคคลที่มีสิทธิขีดคร่อม

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๕ ซึ่งบัญญัติว่า

“(๑) เช็คไม่มีขีดคร่อม ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงคนใดคนหนึ่ง จะเรียกขีดคร่อมเสียก็ได้ และจะทาเป็นขีดคร่อมทั่วไปหรือขีดคร่อม เฉพาะก็ได้

(๒) เช็คขีดคร่อมทั่วไป ผู้ทรงจะทำให้เป็นขีดคร่อมเฉพาะเสียก็ได้

(๓) เช็คขีดคร่อมทั่วไปก็ดี ขีดคร่อมเฉพาะก็ดี ผู้ทรงจะเติมคำลงว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ก็ได้

(๔) เช็คขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ธนาคารใด ธนาคารนั้นจะซ้ำขีดคร่อม เฉพาะให้ไปแก่ธนาคารอื่นเพื่อเรียกเก็บเงินก็ได้

(๕) เช็คไม่มีขีดคร่อมก็ดี เช็คขีดคร่อมทั่วไปก็ดี ส่งไปยังธนาคารใด เพื่อให้เรียกเก็บเงิน ธนาคารนั้นจะลงขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ตนเองก็ได้”

จากบทบัญญัติข้างต้น ผู้ออกบัตรเงินฝาก ผู้ทรง ธนาคารที่ถูกระบุในช่องขีดคร่อม และธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน มีสิทธิในการขีดคร่อมบัตรเงินฝากแตกต่างกันไป กล่าวคือ ผู้ที่มีสิทธิขีดคร่อมทั่วไปลงบนบัตรเงินฝากที่ยังไม่มีการขีดคร่อม ได้แก่ ผู้ออกบัตรเงินฝาก และผู้ทรงบัตรเงินฝากผู้ที่มีสิทธิทำให้บัตรเงินฝากขีดคร่อมทั่วไป กลายเป็นบัตรเงินฝากขีดคร่อมเฉพาะ ได้แก่ ผู้ทรง ผู้ทีสิทธิเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงในบัตรเงินฝากขีดคร่อม ได้แก่ ผู้ทรงในกรณีที่บัตรเงินฝากขีดคร่อมระบุธนาคารใดธนาคารหนึ่งไว้ในช่องขีดคร่อมแล้ว ธนาคารดังกล่าวจะขีดคร่อมให้แก่ธนาคารอื่นอีกก็ได้ ซึ่งจะต้องเป็นธนาคารที่เป็นสมาชิกของสำนักหักบัญชี (Clearing House) ด้วย และในกรณีที่ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินถูกเรียกเก็บเงิน ธนาคารมีสิทธิจะทาขีดคร่อมบัตรเงินฝากเฉพาะระบุชื่อธนาคารของตนลงในช่องขีดคร่อมก็ได้

(๓) บัตรเงินฝากระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือเปรียบเทียบเช็คระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือ

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับเช็คตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วการเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือ ไม่จำกัดว่าแต่คำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” เท่านั้น แต่ยังสามารถระบุคำอื่นที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน เช่น ห้ามโอน, ห้ามโอนต่อ, Non Negotiable, Not Negotiable หรือ Non Transferable เป็นต้น ลงในบัตรเงินฝากได้เช่นเดียวกัน ซึ่งในเรื่องนี้สามารถนำมาปรับใช้กับบัตรเงินฝากได้

สำหรับการขีดคร่อมและระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือในเช็คนั้น ผู้มีสิทธิระบุข้อความดังกล่าวบนเช็คขีดคร่อม มีได้แต่เฉพาะผู้ทรงซึ่งอยู่ในฐานะผู้รับเงินเท่านั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๕ (๓)๖๓ กรณีผู้สั่งจ่ายเป็นผู้ระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือในเช็ค ไม่อาจนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๙ มาใช้บังคับใช้ แต่ต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตา ๙๘๙ ประกอบ มาตรา ๙๑๗ วรรคสอง ดังนั้น เช็คย่อมไม่อาจโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการโอนแบบตั๋วเงิน แต่ต้องโอนโดยวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องโดยทั่วไป (ประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาณิชย์ มาตรา ๓๐๓ ถึง มาตรา ๓๐๘) เท่านั้น ย่อมกล่าวได้ว่า เช็คดังกล่าวย่อมสิ้นลักษณะความเป็นตราสารเปลี่ยนมือไปนั่นเอง ในกรณีผู้สลักหลังเป็นผู้ระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือ ไม่อาจนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๙ มาใช้บังคับใช้เช่นเดียวกันกับกรณีผู้สั่งจ่าย ผลย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๙ ประกอบ มาตรา ๙๒๓ กล่าวคือ มีผลเป็นการยกเว้นความรับผิดของตนเองต่อผู้รับโอน และบุคคลที่เข้าผู้พันตนภายหลังนั้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๙ นำมาใช้ได้เพียงกรณีผู้ทรงเป็นผู้ระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบกับบัตรเงินฝากขีดคร่อมที่มีข้อความห้ามเปลี่ยนมือแล้ว พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ มิได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๗ วรรคสอง และ มาตรา ๙๒๓ มาใช้กับบัตรเงินฝาก เนื่องจากผู้ร่างกฎหมายต้องการให้บัตรเงินฝากสามารถเปลี่ยนมือได้คล่องตัวและได้รับความนิยมจากผู้ลงทุน หากนำมาตราดังกล่าวมาใช้กับบัตรเงินฝากแล้ว ย่อมทำให้บัตรเงินฝากมีสถานะเป็นเพียงหลักฐานแห่งหนี้ ไม่ใช่ตราสารเปลี่ยนมือ (Non-Negotiable Instrument) หากผู้ฝากเงินจะโอนบัตรเงินฝากต่อไป ก็ต้องโอนโดยวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๐๓ ถึง มาตรา ๓๐๘ เท่านั้น ดังนั้น การนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเครื่องการขีดคร่อมเช็คระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือมาใช้กับบัตรเงินฝาก เมื่อพิจารณาสิทธิ และ ผลของการขีดคร่อมระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือแล้ว มีแต่ “ผู้ทรง” เท่านั้น ที่มีสิทธิระบุข้อความดังกล่าวได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๕ (๓) ซึ่งผลเป็นไปตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๙ ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลใดได้เช็คขีดคร่อมของเขามาซึ่งมีคำาว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ท่านว่าบุคคลนั้นไม่มีสิทธิในเช็คนั้นยิ่งไปกว่าและ ไม่สามารถให้สิทธิในเช็คนั้นต่อไปได้ดีกว่าสิทธิของบุคคลอันตนได้ เช็คของเขามา” กล่าวคือ เงินฝากขีดคร่อมที่ผู้ทรงกำหนดข้อความห้ามเปลี่ยนมือจึงยังสามารถโอนเปลี่ยนมือได้โดยวิธีโอนอย่างบัตรเงินฝาก เพียงแต่ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าบัตรเงินฝากขีดคร่อมที่ผู้ทรงลงข้อความห้ามเปลี่ยนมือ นั้นมีผลเป็นการเปลี่ยนลักษณะการโอนจาก Negotiable เป็น Transferable ผู้รับโอนบัตรเงินฝากภายหลังนั้นไม่อาจมีสิทธิดีกว่าบุคคลที่โอนบัตรเงินฝากแก่ตน ตามหลัก “หลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลัง เป็นผู้ระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงบนบัตรเงินฝากขีดคร่อม ผลจะแตกต่างจากกรณีเช็คที่กล่าวไว้ข้างต้น กล่าวคือ

๑. กรณีที่ผู้สลักหลังระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงบนบัตรเงินฝากขีดคร่อมนั้น บัตรเงินฝากยังคงโอนเปลี่ยนมือต่อไปได้ปกติ แต่ผู้รับโอนยังได้ได้รับความคุ้มครองจากความบกพร่องแห่งสิทธิของบุคคลผู้โอนตราสารให้แก่ตน ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ และการระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือไม่มีผลเป็นการยกเว้นความรับผิดของผู้สลักหลังบัตรเงินฝากตามประมวลกฎหมาแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๒๓ อีกด้วย เพราะ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ไม่ได้บัญญัติให้นำมาตราดังกล่าวมาใช้กับบัตรเงินฝาก ซึ่งแตกต่างจากกรณีเช็คที่กล่าวไว้ข้างต้น ดังนั้น บัตรเงินฝาก

ที่ได้สลักหลังโอนไปจากผู้ทรงแล้ว ก็ไม่อาจระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมืออีกได้อีก อาจกล่าวได้ว่า หากผู้ทรงระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือก่อนที่มีการสลักหลังโอนต่อไป ผลของการระบุข้อความดังกล่าวจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๙ แต่หากผู้ทรงระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือภายหลังจากที่ตนสลักหลังโอน การระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือเช่นนั้น ย่อมไม่มีผลใด ๆ ต่อบัตรเงินฝากเลย ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๙๙ เนื่องจาก พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๕ (๓) ระบุให้ผู้ทรงเท่านั้นที่มีสิทธิระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือ

ดังนั้น หากผู้สลักหลังระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงในบัตรเงินฝากขีดคร่อม บัตรเงินฝากดังกล่าวสามารถโอนต่อไปได้โดนวิธีการโอนบัตรเงินฝากชนิดนั้น ๆ และ ผู้ทรงยังคงได้รับความคุ้มครองจากความบกพร่องแห่งสิทธิใด ๆ ที่ผู้โอนมี ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕

๒. กรณีผู้ออกบัตรเงินฝากระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงบนบัตรเงินฝากขีดคร่อม มีผลเช่นเดียวกันกับกรณีผู้สลักหลังระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงบนบัตรเงินฝากขีดคร่อม กล่าวคือ การระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงบนบัตรเงินฝากขีดคร่อม ต้องทำโดยผู้ทรงบัตรเงินฝากเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๕ (๓) ดังนั้น ผลของการระบุข้อความดังกล่าวโดยผู้ออกบัตรเงินฝาก จึงไม่มีผลตาม พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๙ และ ข้อความห้ามเปลี่ยนมือเช่นนั้น ไม่มีผลใด ๆ ต่อบัตรเงินฝากเลย ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๙๙ บัตรเงินฝากยังคงโอนเปลี่ยนมือได้ อีกทั้งยังไม่ส่งผลให้บัตรเงินฝากสิ้นสภาพความเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ซึ่งต้องโอนโดยวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องอีกด้วย เพราะพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ มิได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๗ วรรคสอง มาใช้กับบัตรเงินฝาก

ดังนั้น กรณีผู้ออกบัตรเงินฝากระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงบนบัตรเงินฝากขีดคร่อม ไม่กระทบต่อต่อวิธีการโอนบัตรเงินฝาก และ ไม่กระทบต่อสิทธิของผู้ทรงที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕

บทที่ ๕
สรุปอภิปรายผล และขอเสนอแนะ

๑. สรุปอภิปรายผล

บัตรเงินฝาก (Negotiable Certificate of Deposit : NCD) ปรากฏขึ้นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา โดยธนาคาร City Bank ในปี ค.ศ. ๑๙๖๑ ซึ่งเป็นที่รู้จักในชื่อ Certificate of Deposit หรือ CD โดย บัตรเงินฝากถูกนำมาใช้เพื่อการระดมเงินทุนจากประชาชนทั้งในมลรัฐเดียวกัน และต่างมลรัฐกัน เพื่อแก้ปัญหาการกฎหมายของสหรัฐอเมริกาในขณะนั้นที่ไม่อนุญาตให้มีการโอนเงินข้ามมลรัฐ[๑] สำหรับประเทศไทย มีการนำบัตรเงินฝากเข้ามาใช้เป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยธนาคารกสิกรไทย โดยใช้ชื่อเรียกว่า “ใบรับฝากเงินประเภทอัตราดอกเบี้ยลอยตัว หรือ Floating Rate Certificate of Deposits ในตลาดการเงินของลอนดอน (มูลค่า ๒๕ ล้านเหรียญสหรัฐ) ซึ่งบัตรเงินฝากในยุคนั้น ยังไม่มีสถานะเป็นตราสารเปลี่ยนมือ (Negotiable) เหมือนกับบัตรเงินฝากในปัจจุบัน ต่อมาใน ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ธนาคารกสิกรไทยก็ได้นำบัตรเงินฝากชนิด Transferable Certificate of Deposit หรือ TCD มาใช้ แต่บัตรเงินฝากดังกล่าวก็ยังไม่มีสถานะเป็นตราสารเปลี่ยนมือ และต้องโอนกันตามวิธีโอนสิทธิเรียกร้องโดยทั่วไป ซึ่งบัตรเงินฝากที่ออกใช้ในช่วงเวลาดังกล่าว ยังไม่เป็นที่นิยม เนื่องจาก ปัญหาความไม่ชัดเจนในกฎหมายที่นำมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝาก ปัญหาการคำนวณภาษีว่าจะต้องคำนวณภาษีสำหรับบัตรเงินฝากแต่ละประเภท อีกทั้งยังมีความกังวลว่าบัตรเงินฝากอาจจะถูกการปลอมแปลงได้ง่าย เช่นนี้ การออกบัตรเงินฝากของธนาคารกสิกรไทยในขณะนั้น จึงผิดไปจากความตั้งใจของธนาคารกสิกรไทยอย่างมาก

จนกระทั่งใน ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ บัตรเงินฝากถูกบัญญัติรองรับโดยกฎหมายเป็นครั้งแรก กล่าวคือ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองสิเอร์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยบัญญัติให้นำบทบัญญัติลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บางมาตรามาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม และยังบัญญัติแก้ไขประมวลกฎมายอาญา ให้การปลอมแปลงบัตรเงินฝากเป็นความผิดฐานปลอมแปลงเอกสารสิทธิและได้รับโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๖ (๕) อีกด้วย[๒] ทั้งนี้ บัตรเงินฝากยังคงมีปัญหาการโอนเปลี่ยนมือ และความไม่ชัดเจนในสถานะทางกฎหมายของบัตรเงินฝากบางประการอยู่เช่นเดิม ปัจจุบันบัตรเงินฝากอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งสาระสำคัญของบัตรเงินฝากไม่แตกต่างจากพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองสิเอร์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งถูกยกเลิกไปแต่อย่างใด เพียงแต่เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจำนำตราสารตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖๔ ถึงมาตรา ๗๖๖ เท่านั้น

---

[๑] ณัฐพล ชวลิตชีวิน, “NCD : Negotiable Certificate of Deposit หรือ Certificates of Death?”,บรรษัทปริทรรศน์ ปีที่๑๒,ฉบับที่๑๒ (ก.ค.๒๕๓๕),น.๑๕-๑๗.

[๒] รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (ทาหน้าที่รัฐสภา), ครั้งที่ ๑๒ ,เล่มที่ ๕ ,พ.ศ. ๒๕๓๕, น.๗๑๗.

ปัจจุบันบัตรเงินฝากยังไม่เป็นที่รู้จัก และไม่เป็นที่นิยม ทั้ง ๆ ที่ผู้ร่างกฎหมายในขณะนั้นการนำหลักกฎหมายตั๋วเงิน ซึ่งเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมาปรับใช้กับบัตรเงินฝากเพื่อแก้ปัญหาที่เคยเกิดขึ้น และ ต้องการทำให้บัตรเงินฝากเป็นเครื่องมือทางการเงินที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจของไทย ซึ่งมีปัจจัยหลายประการที่ทาให้บัตรเงินฝากไม่เป็นที่นิยม ทั้งจากข้อตกลงที่สถาบันการเงินกำหนดไว้ในสัญญาบัตรเงินฝาก และอุปสรรคทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับบัตรเงินฝาก ซึ่งส่งผลให้บัตรเงินฝากไม่ได้รับความนิยม อันนำมาสู่การตั้งประเด็นปัญหา เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางกฎหมายว่าด้วยบัตรเงินฝากในต่างประเทศ ได้แก่ The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ ของประเทศอังกฤษ The Uniform Commercial Code ของสหรัฐอเมริกา และ Code de Commerce ของประเทศฝรั่งเศส เปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย และแนวความคิดทางกฎหมายบัตรเงินฝากในประเทศดังกล่าวกับประเทศไทย อันนำไปสู่ข้อสรุปของปัญหา พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษากฎหมายที่บังคับบัตรเงินฝาก การสร้างความกระจ่างชัดเกี่ยวกับสถานะและแนวทางการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยบัตรเงินฝาก ดังต่อไปนี้

๑.<u>ปัญหามูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากระงับสิ้นไป</u> เบื้องต้นการพิจารณาว่าบัตรเงินฝากมีมูลหนี้เดิมหรือไม่ เป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง เพราะจะมีผลต่อเนื่องไปถึงประเด็นเรื่องการชำระหนี้ ความระงับแห่งหนี้ หากผู้ทรงบัตรเงินฝากไม่ได้รับการจ่ายเงิน ผู้ทรงมีช่องทางที่จะได้รับชำระหนี้ทางใดได้บ้าง เหล่านี้ เป็นเรื่องที่ต้องหาคำตอบให้ชัดแจ้ง เพราะ ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งในประเด็นดังกล่าว จากการวิจัยแนวคิดในเรื่องมูลหนี้เดิมตามตราสารเปลี่ยนมือของต่างประเทศแล้ว ไม่ว่าจะเป็นประเทศกลุ่มแองโกลอเมริกา และ ประเทศกลุ่มภาคพื้นยุโรป ต่างก็ได้บทสรุปเดียวกันว่าการออกหรือโอนตราสารเปลี่ยนมือนั้น มีมูลหนี้สองมูลหนี้เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ นั้นคือ มูลหนี้เดิม และ มูลหนี้ตามตราสารเปลี่ยนมือ ซึ่งการชำระหนี้ด้วยตราสารเปลี่ยนมือเป็นการชำระหนี้ที่มีเงื่อนไขว่า เจ้าหนี้จะต้องรอจนกว่าตราสารนั้นจะถึงกำหนด แต่อาจมีความเห็นที่แตกต่างกันในกรณีที่ตราสารขาดความน่าเชื่อถือเพราะเขาไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน แล้วผู้ทรงจะทำอย่างไรได้บ้างเท่านั้น เมื่อบัตรเงินฝากมีสถานะเป็นตราสารเปลี่ยนมือ บัตรเงินฝากไม่ว่าจะตามประเพณีการค้าของประเทศอังกฤษ กฎหมายสหรัฐอเมริกา กฎหมายประเทศฝรั่งเศส และกฎหมายประเทศไทย ต่างก็มีมูลหนี้เดิมมาจากการฝากเงินไว้กับสถาบันการเงิน และบัตรเงินฝากก็สามารถนามาใช้เพื่อการชำระหนี้ หรือ ซื้อขายในฐานะที่เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งก็ได้ ซึ่งในต่างประเทศ บัตรเงินฝากซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์ แตกต่างจากบัตรเงินฝากของไทยที่ไม่สามารถซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ได้

เมื่อเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว การออกหรือโอนตั๋วเงินจะต้องมีมูลหนี้เดิมเสมอ และมูลหนี้ดังกล่าวจะเกิดจากนิติเหตุ ใด ๆ ก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นมูลหนี้สัญญา หรือมูลหนี้ละเมิด ทั้งนี้ มูลหนี้เดิมตามตั๋วเงินจะระงับก็ต่อเมื่อมีการชำระหนี้ตามตั๋วเงินแล้วเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม เมื่อเปรียบเทียบกับบัตรเงินฝาก แม้จะได้ความว่าการออกบัตรเงินฝากมีมูลหนี้เดิม คือ สัญญาฝากทรัพย์ และการโอนบัตรเงินฝากก็มีมูลหนี้เดิมเช่นกัน กล่าวคือ มูลหนี้ตามสัญญาขายลดบัตรเงินฝาก หรือมูลหนี้อื่นใดก็เช่นเดียวกับกรณีตั๋วเงิน แต่ก็ยังมีปัญหาในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้ตามบัตรเงินฝาก กล่าวคือ การนำบัตรเงินฝากมาชำระหนี้ถือเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่น ซึ่งมูลหนี้เดิมอันเป็นฐานแห่งการโอนบัตร

เงินฝากย่อมระงับไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ แม้บัตรเงินฝากจะมีสาระสำคัญเช่นเดียวกันกับตั๋วเงินก็ตาม แต่เมื่อบัตรเงินฝากไม่ใช่ตั๋วเงิน จึงไม่อาจนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม มาปรับใช้กับบัตรเงินฝากได้ เพราะบทบัญญัติดังกล่าวใช้แต่เฉพาะ ตั๋วเงิน และประทวนสินค้าเท่านั้น

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับบัตรเงินฝากในประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาแล้วพบว่า บัตรเงินฝากในประเทศทั้งสามเป็นตราสารเปลี่ยนมือซึ่งการออกและโอนบัตรเงินฝากเป็นการแปลงหนี้ใหม่ซึ่งทำให้มูลหนี้เดิมระงับ เหมือนกับบัตรเงินฝากในประเทศไทย ดังนั้นในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากนี้จึงเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ควรแก้ไขต่อไป จากการวิจัยพบว่า เมื่อบัตรเงินฝากเป็นสัญญาทางแพ่ง และเป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิดหนึ่งซึ่งมีสาระสำคัญไม่ต่างจากตั๋วเงิน เพียงแต่วัตถุประสงค์ในการใช้แตกต่างกันเท่านั้น แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติ ไว้ในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้เมื่อมีการออกหรือโอนบัตรเงินฝากไว้โดยตรงก็ตาม แต่ก็ควรจะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม มาใช้บังคับกับบัตรเงินฝากได้ในฐานะที่เป็นกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง โดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ เพื่อทาให้บัตรเงินฝากเป็นตราสารเปลี่ยนมือโดยสมบูรณ์ และป้องกันการโต้เถียงในเรื่องการชาระหนี้ตามบัตรเงินฝากทาให้มูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากระงับสิ้นลงหรือไม่

๒. ปัญหาอายุความตามบัตรเงินฝาก เมื่อเปรียบเทียบกับอายุความตั๋วเงินมีหลากหลายระยะเวลา ได้แก่ อายุความ ๓ ปี อายุความ ๑ ปี และอายุความ ๖ เดือน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๑ มาตรา ๑๐๐๒ และ มาตรา ๑๐๐๓ ตามลำดับ ซึ่งอายุความตามตั๋วเงินมักจะสั้นกว่าอายุความที่เป็นฐานแห่งการออกหรือโอนตั๋วเงิน ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อลักษณะความเป็นตราสารเปลี่ยนมือของตั๋วเงินนั่นเอง หากเจ้าหนี้ตามตั๋วเงินไม่อาจใช้สิทธิ ใด ๆ เพราะอายุความตามตั๋วเงินสิ้นลง หรือ เพราะไม่กระทาหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เจ้าหนี้ตามตั๋วเงินคนดังกล่าวก็ยังคงมีสิทธิตามมูลหนี้เดิมอันเป็นฐานในการออกหรือโอนตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๕ เมื่อเปรียบเทียบกับอายุความฟ้องร้องบังคับสิทธิตามบัตรเงินฝากนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำอายุความทั่วไปมาใช่บังคับ กล่าวคือ ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ ซึ่งเป็นอายุความที่ยาวนาน กว่าอายุความตามมูลหนี้เดิมบางเรื่อง ซึ่งขัดต่อสภาพความเป็นตราสารเปลี่ยนมือของบัตรเงินฝากที่ใช้เพื่อชำระหนี้ในทางการค้าที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็ว และเปิดโอกาสให้คู่สัญญาตามบัตรเงินฝากสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเลือกฟ้องร้องโดยอาศัยสิทธิตามบัตรเงินฝาก หรือมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝาก การที่บัตรเงินฝากมีอายุความถึง ๑๐ ปี จึงเป็นการทำลายประโยชน์ดังกล่าวของคู่สัญญา อีกทั้งในกรณีที่ผู้ทรงบัตรเงินฝากไม่สามารถเรียกให้ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากได้ จะสามารถฟ้องร้องตามมูลหนี้เดิมได้หรือไม่ก็ยังไม่มีความชัดเจน เพราะพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ไม่ได้บัญญัติให้นำ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๕ มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม ปัญหาในเรื่องอายุความดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อความนิยมในบัตรเงินฝากเป็นอย่างมาก

เมื่อเมื่อเปรียบเทียบกับอายุความบัตรเงินฝากตามกฎหมายประเทศอังกฤษแล้ว บัตรเงินฝากถือเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง จึงบังคับด้วยอายุความแห่งสัญญา กล่าวคือ ๖ ปี นับแต่มีการผิดสัญญา

เกิดขึ้น ส่วนอายุความตามมูลหนี้เดิมนั้น มีความหลากหลายแต่ทั้งนี้โดยมากอายุความจะมีระยะเวลา ๖ ปี สำหรับกฎหมายสหรัฐอเมริกาก็เช่นเดียวกัน บัตรเงินฝากมีอายุความ ๖ ปี ส่วนมูลหนี้เดิมนั้นก็มีอายุความที่แตกต่างกัน ซึ่งอายุความบางเรื่องก็มีระยะเวลาที่สั้นกว่าอายุความบัตรเงินฝาก ตรงข้ามกับกฎหมายประเทศฝรั่งเศสบัญญัติให้ อายุความตามบัตรเงินฝากเอาไว้หลากหลายระยะเวลาซึ่งขึ้นอยู่กับว่าจะฟ้องลูกหนี้คนใดในทานองเดียวกับของประเทศไทย และยังพบว่าอายุความตามมูลหนี้เดิมนั้น โดยทั่วไปมีระยะเวลาที่สั้นกว่าอายุความตามบัตรเงินฝากอีกด้วย

๓. ปัญหาบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม เมื่อใดที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม ย่อมสร้างผลร้ายอย่างสาหัสให้กับผู้รับโอนบัตรเงินฝากภายหลังลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม กล่าวคือ ผู้รับโอนไม่มีสิทธิใด ๆ ในบัตรเงินฝากเลย ทั้งสิทธิทางทรัพย์ในกรรมสิทธิ์ในบัตรเงินฝาก สิทธิทางหนี้ที่จะได้รับการจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากจากผู้ออกบัตรเงินฝาก และคู่สัญญาที่ผูกพันตนก่อนลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม เพราะ บุคคลใด ๆ ก็ไม่อาจอ้างลายมือชื่อปลอมดังกล่าวขึ้นเป็นประโยชน์กับตนได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ สิทธิในบัตรเงินฝากยังคงอยู่กับผู้ถูกปลอมลายมือชื่อ หรือ เจ้าของเดิมตามบัตรเงินฝากอยู่ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า กฎหมายไทยลงโทษผู้รับโอนบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม และคุ้มครองเจ้าของเดิมตามบัตรเงินฝาก ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๙ กรณีคู่สัญญาที่ผูกพันตนก่อนลายมือชื่อปลอม ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ เท่านั้น ผู้รับโอนไม่ว่าตนจะสุจริต ไม่รู้ถึงการปลอมแปลงดังกล่าวก็ไม่ได้รับความคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ เพราะ มาตราดังกล่าวอยู่ภายใต้บังคับ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่า การปฏิบัติต่อคู่สัญญาในกรณีที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมนั้นมี ๒ แนวความคิดเห็น กล่าวคือ แนวความคิดที่หนึ่ง แนวความคิดที่คุ้มครองเจ้าของเดิมตามตราสาร ได้แก่ ประเทศอังกฤษ และ สหรัฐอเมริกา และ แนวคิดที่สอง แนวความคิดที่คุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริตตามตราสาร ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งประเทศไทยปฏิบัติต่อกรณีดังกล่าวตามแนวความคิดเห็นที่หนึ่ง โดยได้รับอิทธิพลในเรื่องการปลอมลายมือชื่อจากประเทศอังกฤษ ส่วนกฎหมายสหรัฐอเมริกาก็มีผลเช่นเดียวกัน เพียงแต่รายละเอียดในการบัญญัติแตกต่างไปเท่านั้น แต่สำหรับกฎหมายประเทศฝรั่งเศส กลับปฏิบัติต่อลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมแตกต่างจากประเทศอังกฤษ และ สหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ไม่มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงการปลอมลายมือชื่อแต่อย่างใด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ประเทศฝรั่งเศสไม่ถือว่าการที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมจะเป็นสาระสำคัญแต่อย่างใด หากผู้ทรงได้รับโอนตราสารมาจากการสลักหลังที่ไม่ขาดสาย ย่อมเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิตามบัตรเงินฝากทุกประการ

ผู้ที่รับโอนตราสารบัตรเงินฝากไม่อาจทราบ และไม่มีเหตุที่จะสงสัยเลยว่าลายมือชื่อบนตราสารนั้นจะมีลายมือชื่อปลอม ดังนั้น ยิ่งมีการโอนตราสารภายหลังลายมือชื่อปลอมหลายทอดย่อมสร้างความเสียหายแก่คู่สัญญาที่ผูกพันตนตามบัตรเงินฝากภายหลังการปลอมลายมือชื่อนั้น จน

ท้ายที่สุด สถาบันการเงินจึงเลือกที่จะเก็บบัตรเงินฝากไว้กับตนเอง จนทำให้บัตรเงินฝากโอนเปลี่ยนมือได้ยาก ดังนั้น หากผู้รับโอนได้รับความคุ้มครอง อาจทำให้บัตรเงินฝากเป็นที่นิยมมากขึ้น

๔. ความไม่ชัดเจนทางด้านกฎหมายเรื่องบัตรเงินฝากขีดคร่อมที่มีข้อความห้ามเปลี่ยนมือ หากกล่าวถึงการขีดคร่อมบัตรเงินฝากแล้ว ผลของการขีดคร่อม คือ สถาบันการเงินไม่อาจจ่ายเงินสดให้แก่ผู้ทรงบัตรเงินฝากได้ แต่จะต้องจ่ายเงินผ่านบัญชีเงินฝากเท่านั้น เหตุที่ต้องมีการขาดขีดคร่อมก็เพราะ ต้องการให้การจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากมีหลักฐานการจ่ายเงินที่ชัดเจน และสามารถสืบหาได้ง่าย หากการจ่ายเงินมีความผิดพลาด

กรณีการเขียนข้อความ “ห้ามเปลี่ยนมือ” พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ มิได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตร ๙๑๗ วรรคสอง กรณีผู้ออกบัตรเงินฝากเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือ และ มาตรา ๙๒๓ กรณีผู้สลักหลังเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือมาใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติ ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๔ ถึง มาตรา ๙๙๙ ในเรื่องเช็คขีดคร่อมมาใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลมด้วย ซึ่งบัตรเงินฝากดังกล่าวมีชื่อเรียกว่า Transferable Certificate of Deposit หรือ TCD เมื่อบัตรเงินฝากมีการขีดคร่อมแล้ว ในส่วนการเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือนั้น ผู้ทรงเท่านั้นที่เป็นผู้เติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๕ (๓) คาว่า “ผู้ทรง” ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติ ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๔ หมายความถึง ผู้ฝากเงิน และ ผู้ทรงซึ่งอยู่ในฐานะผู้รับเงิน เมื่อใดก็ตามที่มีการเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือ ผู้รับโอนบัตรเงินฝากภายหลังนั้น จะไม่อาจมีสิทธิดีไปกว่าผู้ที่โอนบัตรเงินฝากให้แก่ตนได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๙ ดังนั้น จึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ แต่บัตรเงินฝากดังกล่าวก็ยังเปลี่ยนมือได้ตามวิธีแห่งบัตรเงินฝาก

ปัญหาว่าผู้ออกบัตรเงินฝากเป็นผู้เติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือในบัตรเงินฝากผลจะเป็นเช่นไรนั้น เมื่อมีเพียงผู้ทรงเท่านั้นที่มีสิทธิเติมข้อความเปลี่ยนมือลงบนบัตรเงินฝากนั้น กล่าวได้ว่านอกจากผู้ทรงไม่ว่าคู่สัญญาคนใดจะเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือ ย่อมไม่มีผลใด ๆ ต่อบัตรเงินฝากตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๙๙ ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้ออกบัตรเงินฝากมักจะขีดคร่อมบัตรเงินฝากไว้อยู่แล้ว โดยในข้อตกลงตามสัญญาฝากเงินแบบบัตรเงินฝากนั้น จะกำหนดไว้สถาบันการเงินว่าจะจ่ายเงินผ่านบัญชีเงินฝากของลูกค้าเท่านั้น และอาจมีการเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงในบัตรเงินฝากขีดคร่อมด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ฝากเงินโอนบัตรเงินฝากต่อไป อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ มิได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตร ๙๑๗ วรรคสอง กรณีผู้ออกบัตรเงินฝากเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือมาใช้กับบัตรเงินฝากมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม ดังนั้น แม้ผู้ออกบัตรเงินฝากจะเติมข้อความดังกล่าวลงในบัตรเงินฝากขีดคร่อม ไม่ทาให้บัตรเงินฝากสิ้นสภาพความเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ผู้ทรงบัตรเงินฝากยังสามารถโอน

บัตรเงินฝากต่อไปได้ และยังได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ ด้วย

๒. ข้อเสนอแนะ

๑. ประเด็นปัญหาความระงับแห่งมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝาก การออกและโอนบัตรเงินฝากต้องมีมูลหนี้เดิมเสมอ ไม่ว่ามูลหนี้นั้นจะเกิดก่อน หรือเกิดพร้อม ๆ กับการออกหรือโอนบัตรเงินฝาก แต่ทั้งนี้ ในเรื่องความระงับแห่งหนี้ กลับมีช่องว่างทางกฎหมายว่ามูลหนี้ตามบัตรเงินฝากระงับลงเมื่อใด แม้บัตรเงินฝากจะมีลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือเหมือนกับตั๋วเงิน แต่บัตรเงินฝากก็ไม่ใช่ตั๋วเงิน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะทางออกแห่งปัญหาดังกล่าวไว้ ดังนี้

๑. นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม และ มาตรา ๓๕๓ มาใช้กับบัตรเงินฝากในฐานะบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ อย่างไรก็ตาม ข้อดีของการนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้ในฐานะบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง คือ ลดความยุ่งยากในการแก้ไขกฎหมาย แต่ทั้งนี้ การนำมาปรับใช้ก็อาจเกิดข้อโต้แย้งได้

๒. แก้ไขพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ โดยเพิ่มเติมให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม และ มาตรา ๓๕๓ มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม

อย่างไรก็ตาม ข้อดีของการนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้ในฐานะบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง คือ ลดความยุ่งยากในการแก้ไขกฎหมาย แต่ทั้งนี้ การนำมาปรับใช้ก็อาจเกิดข้อโต้แย้งได้ ดังนั้น หากยังไม่มีการแก้ไขกฎหมายก็อาจอ้าง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ เพื่ออุดช่องว่างทางกฎหมายได้

๒. ปัญหาอายุความตามบัตรเงินฝาก การที่บัตรเงินฝากมีอายุความในการฟ้องร้องบังคับคดีที่นานเกินไป อีกทั้งทำให้อายุความตามมูลหนี้เดิม อาจสิ้นลงก่อนอายุความตามบัตรเงินฝากนั้น ส่งผลต่อความนิยมในบัตรเงินฝากที่มีลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่ต้องการความสะดวกรวดเร็ว ดังนั้น จึงควรบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๑ มาตรา ๑๐๐๒ มาตรา ๑๐๐๓ และ มาตรา ๑๐๐๕ มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับตั๋วเงินที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือเช่นเดียวกับบัตรเงินฝาก และยังสอดคล้องกับ กฎหมายเอกรุปกรุงเฮก และกฎหมายเอกรูปกรุงเจนีวา และ Code de Commerce Article L๕๑๑-๗๘ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตั๋วเงินในเรื่องนี้ มีรากฐานมากจากกฎหมายต่างประเทศดังกล่าว

๓. ปัญหาลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อใดก็ตามที่บัตรเงินฝากหายหรือถูกลัก และมีการปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลังบัตรเงินฝากเพื่อโอนบัตรเงินฝากต่อไปให้แก่บุคคลอื่น เช่นนี้ ผู้ที่รับโอนบัตรเงินฝากซึ่งมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมโดยสุจริต และไม่ได้รู้ถึงเหตุดังกล่าวกลับไม่ได้รับความคุ้มครอง เพราะผลตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ ทั้งนี้ กฎหมายให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้จ่ายเงินเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๙ ในกรณีปัญหานี้ จากการวิจับแล้วพบว่า ในความเป็นจริงแล้ว

ผู้รับโอนไม่มีทางทราบได้เลยว่าบุคคลที่โอนบัตรเงินฝากให้แก่ตนจะเป็นเจ้าของบัตรเงินฝากที่แท้จริงหรือไม่ เช่นนี้ หากมีการโอนบัตรเงินฝากต่อไปหลายๆทอด ยิ่งสร้างความเสียหายให้กับระบบเศรษฐกิจ และยิ่งเป็นอุปสรรคต่อความนิยมในบัตรเงินฝาก

ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ แก้ไขพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ . ให้ตัดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ ออก มิให้บังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลมในทำนองเดียวกันกับตั๋วสัญญาใช้เงินใน Code de Commerce ของประเทศฝรั่งเศส ที่บัญญัติไว้แต่ผลของลายมือชื่อปลอมไม่มีผลต่อความสมบูรณ์ของลายมือชื่ออื่น ๆ ตาม Article L๕๑๑-๒ ประกอบ Article L๕๑๑-๕ วรรคสอง ซึ่งบัญญัติ ให้ลายมือชื่อปลอมนั้นไม่มีผลต่อลายมือชื่อที่สมบูรณ์ ในทำนองเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๖

บรรณานุกรม

๑. หนังสือ

จิตติ ติงศภัทิย์. **เค้าโครงคำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตั๋วเงิน,** (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗), น. ๒.

ประทีป เฉลิมภัทรกุล. **คำอธิบายตั๋วเงิน บัญชีเดินสะพัด**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ (กรุงเทพ ฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๕๘), น. ๑๓๓.

ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, **คำอธิบายกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน,** พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพ :สำนักพิมพ์นิติธรรม , ๒๕๕๔), น.๑๔

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๓ ว่าด้วยค้ำประกัน จำนอง จำนำ,** (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๒๑), น. ๘.

ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสตถิพันธุ์, **คำอธิบายนิติกรรม – สัญญา,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน,๒๕๕๒), น. ๑๔๗-๑๔๘.

สหธน รัตนไพจิตร, **กฎหมายว่าด้วยตราสารเปลี่ยนมือ,** พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), น.๖๑๓.

เสาวนีย์ อัศวโรจน์, **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตั๋วเงิน,** พิมพ์ครั้งที่ ๖(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๖), น.๓๓-๓๔.

โสภณ รัตนากร. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้**(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, ๒๕๔๒), น. ๔๑๓.

อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตั๋วเงิน,** (กรุงเทพ ฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, ๒๕๔๘), น. ๘๔

๒. ภาษาอังกฤษ

A. G. Guest, Chalmers and Guest on Bills of Exchange, Cheques and Promissory Notes, ๑๔th Edition, (London: Sweet & Maxwell, ๑๙๙๘), pp. ๑๑๔ – ๑๑๕.

A. G. Guest, Principles of the English Law of Contract, Twenty–Sixth Edition, (Oxford: Clarendon Press, ๑๙๘๔), p. ๓๘๕.

A.H. Pruessner, The Earliest Traces of Negotiable Instrument, American Journal of Semitic Languages and Literatures, Vol. ๔๔, No. ๒, p ๘๘ (January ๑๙๒๘).

Aguedo F. Agbayani, Commentaries and Jurisprudence on the Commercial Laws of the Philippines, (Quezon City: AFA Publications Inc., ๑๙๗๘), p.๑๐๓.

Douglas J. Whaley, Problem and Materials on Negotiable Instruments, (Boston: Little Brown and Company, ๑๙๘๑), p. ๙๔.

Dr. Jur. Uwe Jahn, Bills of Exchange; A Guide to Legislation in European Countries, (Paris: ICC Publishing S.A., ๑๙๙๕), p. ๑๓.

Dudley Richardson, Guide to Negotiable Instruments and the Bills of Exchange Acts, Seventh Edition (London: Butterworths, ๑๙๘๓), p. ๑๕.

Fr. Dieter Schneider, Dr. Thomas Verhoeven, Commercial Paper: Check and Bills of Exchange, Bussiness Transactions in Germany, Edited by Bernard Resters, (New York: Mathew & Bender, ๑๙๘๓), pp. ๑๒–๘, ๑๒–๙.

John Kutyn, Nature of Money, From https://www.community exchange.org/docs/NofM.pdf (Accessed ๑๒ December ๒๐๑๕).

Jun'ici Eguchi, Valuable Instruments in General, Part ๓ Commercial Instruments: Bills, Notes, and Others, Doing Bussiness in Japan, Volume ๓ Edited by Zentaro Kitagawa, (New York: Matthew & Bender, ๑๙๙๘), pp. III ๑ – ๔.

L.S. Sealy, R J A Hooley, Commercial Law : Text, Case, and Materials, Oxford : Oxford University , ๒๐๐๙, p.๕๒๒.

La donation entre vifs est un acte par lequel le donateur se dépouille actuellement et irrévocablement de la chose donnée en faveur du donataire qui l'accepte.

Lord Hailsham, Halsbury's Law of England.Volume ๒๐, London: Butterworth, ๑๙๙๓, p๒.

Marcel Planiol, Treatise on Civil Law, Translated, Louisiana State Law Institute volume ๓ part ๓ ๑๑th ed. (n.p, ๑๙๓๙) ,pp. ๒๑๑-๒๑๒.

Morton J. Horwitz, The Transformation of American Law ๑๗๘๐ – ๑๘๖๐, Harvard University Press, ๒๐๐๙, p.๒๑๔.

Nicholas Elliot, John Odgers, Jonathan Mark Phillips, Byles on Bills of Exchange and Cheques, ๒๘th Edition, (London: Sweet & Maxwell, ๒๐๐๗), p. ๑๔.

๓. บทความภาษาไทย

กิตติศักดิ์ ปรกติ, **"หลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาลอยทางทรัพย์,"** วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ ๑๙, ฉบับที่ ๒, น. ๗๘ – ๑๐๑ (มิ.ย. ๒๕๓๒).

อรรถนิติ ดิษฐอานาจ, **คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายการค้าระหว่างประเทศว่าด้วยการรับของของทางทะเล และการรับประกันภัยทางทะเล,** (กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๕๔), น.๗๓

๔. สารนิเทศจากเวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web)

ตั๋วสัญญาใช้เงิน, ธนาคารกรุงไทย
http://www.ktb.co.th/ktb/th/productdetail.aspx?product=QluB%๒BnBd๙Qdg aCaOBULkTw%๓D%๓D, (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓).

สถาบันคุ้มครองเงินฝาก, ความรู้ทางการเงินสำหรับประชาชน สถาบันคุ้มครองเงินฝาก, www.dpa.or.th/ewt_dl_link.php?nid=๖๘๓&filename=index, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓.

สถาบันคุ้มครองเงินฝาก, ระบบคุ้มครองเงินฝากของไทยและมาตรฐานสากล, สืบค้นจาก http://www.dpa.or.th/ewt_news.php?nid=๓๖๓,วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓.

สินเชื่อตั๋วสัญญาใช้เงิน, ธนาคารกสิกรไทย, http://www.kasikornbank.com/th/corporate/credit/workingcapital/pages/promissorynotes.aspx, (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บทความวิจัย

วิเคราะห์ปัญหาลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก
Problem Analysis of Bills Nature Used with Deposit Cards

อุเทน สุขทั่วญาติ[๑]
Uthen Sukthuayat
นายณัฏภณ กุลนพฤกษ์[๒]
Nutthaphon Kullanaphok
นางสาวพัชราภรณ์ ห่อตระกูล[๓]
Phucharaporn Hotragul

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก ๒) เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝากผลการวิจัยพบว่า

๑.ปัญหาบัตรเงินฝากเป็นตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ ซึ่งตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีทั้งหมด ๓ ชนิด ได้แก่ ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค หากบัตรเงินฝากเป็นตั๋วเงินแล้วจะถูกจัดอยู่ในตั๋วเงินชนิดใด หากบัตรเงินฝากเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินแล้ว บัตรเงินฝากย่อมอยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งยังมีความเกี่ยวพันไปถึงเรื่องมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากอีกด้วย แม้บัตรเงินฝากจะมีความคล้ายกับตั๋วสัญญาใช้เงินแต่บัตรเงินฝากก็ไม่สามารถเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินได้ หากขาดรายการใดไป และหากรายการดังกล่าวไม่ได้รับการยกเว้นแล้วตราสารดังกล่าวไม่อาจสมบูรณ์เป็นตั๋วสัญญาใช้เงินได้ เมื่อบัตรเงินฝาก ไม่มีรายการ “คำบอกชื่อว่าเป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน” ซึ่งเป็นรายการสำคัญที่ไม่ได้บัญญัติยกเว้นไว้ แต่บัตรเงินฝากกลับมีรายการ “คำบอกชื่อว่าเป็นบัตรเงินฝาก”แทน จึงสรุปได้ว่า บัตรเงินฝากไม่สามารถเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

---

[๑] อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
[๒] อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
[๓]อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๒.ปัญหาบัตรเงินฝากมีลักษณะเป็นหนังสือตราสารหรือไม่ แม้จะมีการกำหนดนิยามของบัตรเงินฝากเอาไว้ แต่เมื่อเปรียบเทียบตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ทั้งตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค ต่างก็บัญญัติให้ตราสารนั้นๆเป็น หนังสือตราสาร

๓.ปัญหามูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากระงับสิ้นไปเมื่อใด บัตรเงินฝากมีมูลหนี้เดิมหรือไม่

เมื่อทำการเปรียบเทียบกับกฎหมายในประเทศกลุ่มแองโกลอเมริกา และ ประเทศกลุ่มภาคพื้นยุโรป การออกหรือโอนตราสารเปลี่ยนมือนั้น มีมูลหนี้สองมูลหนี้เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ นั้นคือ มูลหนี้เดิม และ มูลหนี้ตามตราสารเปลี่ยนมือ ซึ่งการชำระหนี้ด้วยตราสารเปลี่ยนมือเป็นการชำระหนี้ที่มีเงื่อนไขว่า เจ้าหนี้จะต้องรอจนกว่าตราสารนั้นจะถึงกำหนด เมื่อเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว การออกหรือโอนตั๋วเงินจะต้องมีมูลหนี้เดิมเสมอ และมูลหนี้ดังกล่าวจะเกิดจากนิติเหตุใดๆก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นมูลหนี้สัญญา หรือมูลหนี้ละเมิด ทั้งนี้ มูลหนี้เดิมตามตั๋วเงินจะระงับก็ต่อเมื่อมีการชำระหนี้ตามตั๋วเงินแล้วเท่านั้น

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับบัตรเงินฝากในประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา แล้วพบว่า บัตรเงินฝากในประเทศทั้งสามเป็นตราสารเปลี่ยนมือซึ่งการออกและโอนบัตรเงินฝากเป็นการแปลงหนี้ใหม่ซึ่งทำให้มูลหนี้เดิมระงับ เหมือนกับบัตรเงินฝากในประเทศไทย ดังนั้น ในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากนี้จึงเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ควรแก้ไขต่อไป

จากการวิจัยพบว่า เมื่อบัตรเงินฝากเป็นสัญญาทางแพ่ง และเป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิดหนึ่ง ซึ่งมีสาระสำคัญไม่ต่างจากตั๋วเงิน เพียงแต่วัตถุประสงค์ในการใช้แตกต่างกันเท่านั้น แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติ ไว้ในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้เมื่อมีการออกหรือโอนบัตรเงินฝากไว้โดยตรงก็ตาม แต่ก็ควรจะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม มาใช้บังคับกับบัตรเงินฝากได้ในฐานะที่เป็นกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง โดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ เพื่อทำให้บัตรเงินฝากเป็นตราสารเปลี่ยนมือโดยสมบูรณ์

Abstract

This research aimed to ๑) To study the problem of bills under the Civil and Commercial Code that are applied to the certificates of deposit. ๒) To analyze the legal measures of financial institutions applicable to the certificate of deposit.
The results revealed as follows.

๑. The issue of the deposit card is a bill under the Civil and Commercial Code or not. There are ๓ types of bills under the Civil and Commercial Code. These include bills of exchange, promissory notes, and checks. If the deposit card is a bill, it will be classified in what kind of bill. If the deposit card is already a promissory note The deposit card is subject to the Civil and Commercial Code. It also has a connection to the original debt on the deposit card as well. Also, although a certificate of deposit is similar to a promissory note, it cannot be a promissory note. If missing any items And if the item has not been exempted, the instrument may not be able to complete as a promissory note. When the deposit card does not have a "Notice of Promissory Note" item, which is an important item that is not exempted. But the deposit card has a transaction "The name is a certificate of deposit" instead Therefore concluded that The deposit card cannot be a promissory note under the Civil and Commercial Code.

๒. The issue of the deposit card is a instrument or not. Despite the definition of the deposit card But when comparing the bills under the Civil and Commercial Code Both bills of exchange Promissory notes and checks are provided for such instruments as Instrument book

๓. When did the original debt problem according to the deposit card terminated? Does the deposit card have the original debt? When compared to law in Anglo-American and European countries. Issuance or transfer of negotiable instruments There are always two debt amounts involved: the original debt and the negotiated debt. The debt settlement with a negotiation instrument is a debt settlement with conditions that Creditors will have to wait until that instrument is due. When compared with bills under the Civil and Commercial Code The issuance or transfer of bills must always have the same amount of debt. And such debt may arise from any legal cause Whether it is a contract debt Or the debt value violated the original debt according to the bills will be suspended only when the debt has been paid only.

When comparing with the UK deposit card France And the United States and then found The three domestic certificates of deposit are negotiable instruments in which

the issuance and transfer of the deposit cards is a new debt conversion, which has suspended the original debt. It is the same as the deposit card in Thailand, so in regard to the debt settlement under this certificate of deposit, it is a legal gap that should be resolved.

According to the research, it was found that When the card of deposit is a civil contract And is a type of negotiable instrument, which has the same essence as bills But the purpose of use is different only. Although there is no law In regard to the suspension of the debt when the card is issued or transferred directly But it should be the Civil and Commercial Code, Section ๓๒๑, paragraph three, apply to the card of deposit as a very close law. By relying on the Civil and Commercial Code, Section ๔ to make the certificate of deposit is a completely negotiable instrument.

บทนำ

ตั๋วเงินถือเป็นสัญญาประเภทหนึ่งที่จะต้องทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งการทำเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น จะต้องทำเป็นหนังสือหรือเป็นตราสารที่สามารถแสดงถึงการเป็นหนี้ ตั๋วเงินถือได้ว่าเป็นตราสารที่สามารถเปลี่ยนมือได้เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การชำระหนี้ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะการชำระหนี้ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายที่อยู่ต่างสถานที่ กล่าวได้ว่า เมื่อมีการซื้อขายเกิดขึ้นต่างสถานที่ โดยทั่วไปแล้วผู้ซื้อสินค้าจะชำระค่าสินค้าด้วยเงินสด ผู้ซื้อสินค้าก็ชำระโดยวิธีออกตราสารให้ผู้ขายซึ่งเป็นผู้รับเงิน เพื่อให้ผู้ขายไปเรียกเก็บเงินจากพ่อค้าอีกคนหนึ่งที่มีสถานะเป็นลูกหนี้ของผู้ซื้อและมีถิ่นที่อยู่เดียวกับผู้ขาย การชำระค่าสินค้าวิธีนี้เกิดขึ้นเพื่อความสะดวกในการชำระหนี้ซึ่งกันและกัน

บัตรเงินฝาก หรือ Negotiable Certificate of Deposits หมายถึง ตราสารที่สามารถเปลี่ยนมือได้ที่ธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทเงินทุนที่มีอำนาจออกให้แก่ผู้ฝากเงิน กล่าวคือ บัตรเงินฝากถือเป็นเงินฝากประเภทหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษที่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ เช่นเดียวกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และถือได้ว่าบัตรเงินฝากเป็นตราสารทางการเงินประเภทหนึ่งที่ได้ออกใช้ภายในประเทศไทย บัตรเงินฝาก หรือ Negotiable Certificate of Deposits นี้ ใช้เพื่อเป็นหลักฐานการรับฝากเงินและรวมไปถึงเพื่อแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่จะได้รับเงินฝากคืนอีกด้วย เมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่ได้มีการตกลงกันไว้ เพราะฉะนั้นการนำบัตรเงินฝากมาใช้ในประเทศไทยจึงเป็นตัวเลือกอีกประเภทหนึ่งในการเพิ่มช่องทางทางการเงิน ในการสร้างความคล่องตัวให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ และยังเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ลงทุนที่เลือกลงทุนอันเป็นประโยชน์ต่อการบริการจัดการเงินของตนอีกด้วย และนอกจากนี้ สถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝาก ยังสามารถบริหารจัดการการเงินของตนได้ โดยบัตรเงินฝากนี้มีกำหนดระยะเวลาจ่ายเงินที่ชัดเจนแน่นอน สถาบันการเงินจึงสามารถทราบถึงการเคลื่อนไหวเงินในสถาบันของตนเองได้

การที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะตั๋วเงินบางมาตราที่สามารถนำมาใช้บังคับกับบัตรเงินฝากโดยอนุโลมได้นั้น การปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับบัตรเงินฝากนั้น พบว่ามีปัญหาที่กระทบต่อการใช้บัตรเงินฝากหลายประเด็น ซึ่งนำมาสู่การทำวิจัยในครั้งนี้

๑. ปัญหาที่กระทบต่อการใช้บัตรเงินฝาก ปัญหาที่หนึ่ง คือ ปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างบัตรเงินฝากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ บัตรเงินฝากถือได้ว่าเป็นตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ และถ้าเป็นตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเป็นตั๋วเงินชนิดใด หรือ ถ้าเป็นกรณีที่บัตรเงินฝากไม่ใช่ตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพียงแต่นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตั๋วเงินมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจในข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบัตรเงินฝากมากยิ่งขึ้น

๒. กรณีปัญหาที่สอง คือ ปัญหาสถานะทางกฎหมายของบัตรเงินฝากว่าเป็น “หนังสือตราสาร” หรือไม่ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ไม่ว่าจะเป็นตั๋วแลกเงินตาม มาตรา ๙๐๘ ที่บัญญัติว่า “อันว่าตั๋วแลกเงินนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้สั่งจ่ายบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จ่าย ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน” หรือ ตามตั๋วสัญญาใช้เงินตามมาตรา ๙๘๒ ที่บัญญัติว่า “อันว่าตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน ให้คำมั่นสัญญาว่าจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือ ใช้ให้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้โอน” หรือ เช็คตามมาตรา ๙๘๗ ที่บัญญัติว่า “อันว่าเช็คนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งจ่ายธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งอันเรียกว่า ผู้รับเงิน” ซึ่งมาตราที่กล่าวมานี้ เป็นบทกฎหมายที่บัญญัติถึงนิยามของตราสารทั้งสามประเภท ซึ่งต่างก็บัญญัติให้ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค เป็นหนังสือตราสารทั้งสิ้น กล่าวคือ ความเป็นหนังสือตราสารนั้นมีผลต่อความสมบูรณ์ของบัตรเงินฝาก ซึ่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ไม่ได้บัญญัติกำหนดนิยามของบัตรเงินฝากไว้ว่าเป็นหนังสือตราสารหรือไม่ เหมือนหรือคล้ายกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งในเรื่องรายการตามบัตรเงินฝาก พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ เพียงแต่กำหนดรายการตามบัตรเงินฝากไว้ว่า บัตรเงินฝากต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนด ๙ รายการ แต่กับไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดว่า หากบัตรเงินฝากมีรายการไม่ครบตามที่กำหนดไว้ในรายการแล้วผลจะเป็นเช่นไร ซึ่งหากเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นตั๋วแลกเงิน ในมาตรา ๙๑๐ ตั๋วสัญญาใช้เงิน ในมาตรา ๙๘๔ และเช็ค ในมาตรา ๙๘๙ ประกอบ มาตรา ๙๑๐ ต่างกำหนดว่า หากตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน หรือเช็คมีรายการขาดตกบกพร่องไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ ย่อม “ไม่สมบูรณ์” ตามประเภทของตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน หรือ เช็ค เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด

กรณีปัญหาที่สาม คือ บัตรเงินฝากสามารถโอนเปลี่ยนมือได้เหมือนกับตั๋วเงินหรือไม่ กล่าวได้ว่า ยังไม่มีความชัดเจนแน่นอนว่าการออกบัตรเงินฝากหรือโอนบัตรเงินฝากในลักษณะนี้ จะต้องเป็นกรณีที่มีมูลหนี้เดิมหรือไม่ เมื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว จะเห็นได้ว่าการออกบัตรเงินฝากหรือโอนตั๋วเงิน จะต้องมีมูลหนี้เดิมและจะต้องเป็นมูล

หนี้ที่ที่ถูกต้องตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ด้วย เมื่อมีการออกหรือโอนตั๋วเงินเพื่อชำระหนี้ หรือ ซื้อขายในฐานะที่เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใด ย่อมเกิดมูลหนี้ตามตั๋วเงินเพิ่มขึ้นอีกมูลหนี้หนึ่ง ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า เมื่อใดก็ตามที่ออกหรือโอนตั๋วเงิน จะต้องมีมูลหนี้สองมูลหนี้เกี่ยวข้องกันเสมอ อาจกล่าวได้ว่า มูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามตั๋วเงิน มูลหนี้ทั้งสองมูลหนี้นี้จะระงับไปก็ต่อเมื่อมีการจ่ายเงินตามตั๋วเงินชนิดนั้นๆ โดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสามแล้ว และสิทธิในความเป็นเจ้าหนี้ตามตั๋วเงินจะสูญสิ้นไปเพราะอายุความหรือเพราะละเว้นไม่ดำเนินการตามวิธีใดๆ ที่จะต้องกระทำก็ดี หนี้เดิมตามตั๋วเงินนั้นก็ยังคงมีอยู่ตามหลักบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับกับมูลหนี้นั้น เท่าที่ลูกหนี้ไม่เสียหาย เว้นแต่จะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๕ นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการสลักหลังตั๋วเงินกลับคืนยังไม่ทำให้มูลหนี้ตามตั๋วเงินเกลื่อนกลืนกัน ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๕๓ และ มาตรา ๙๑๗ วรรคสาม แต่ในเรื่องของบัตรเงินฝากตาม พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มิได้บัญญัติถึงการดังกล่าวไว้แต่ประการใด ว่าการออกบัตรเงินฝากต้องมีมูลหนี้เดิมหรือไม่ หากได้ความว่าการออกและโอนบัตรเงินฝากต้องมีมูลหนี้เดิม มูลหนี้ดังกล่าวจะระงับไปด้วยวิธีใด กรณีเช่นนี้ หากปัญหาในเรื่องมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากยังไม่ชัดเจนแน่นอนแล้วย่อมก่อให้เกิดความเสี่ยงแก่ผู้ลงทุนในกรณีที่บัตรเงินฝากถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน
ผู้ลงทุนจะสามารถฟ้องร้องบังคับตามมูลหนี้เดิมได้อยู่หรือไม่

ซึ่งกรณีปัญหาในเรื่องของมูลหนี้เดิมดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ว่าบัตรเงินฝากถือเป็นตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม ไม่อาจนำมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากได้ แม้ว่าบัตรเงินฝากจะเป็นสัญญาอีกประเภทหนึ่งที่ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่คู่สัญญา ซึ่งเป็นหนี้ที่ต้องชำระให้แก่กัน ซึ่งอาจจะนำเอาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้ได้ก็ตาม แต่เนื่องจากมาตราดังกล่าวใช้บังคับแต่เฉพาะ “ตั๋วเงิน” และ “ประทวนสินค้า” เท่านั้น ซึ่งได้ส่งผลต่อการฟ้องร้องบังคับคดีในลักษณะของบัตรเงินฝาก จากกรณีปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการตีความบัตรเงินฝากมีผลต่อการนำบทบัญญัติในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้เดิมมาบังคับใช้อีกด้วย ดังนั้น หากบัตรเงินฝากไม่ใช่ตั๋วเงินก็จะไม่สามารถนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากได้ แต่จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติในเรื่องของความระงับแห่งหนี้ทั่วไป กล่าวได้ว่า เมื่อใดก็ตามที่มีการชำระหนี้ด้วยบัตรเงินฝาก มูลหนี้เดิมนั้นย่อมระงับลงในทันทีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคหนึ่ง ซึ่งหมายความว่า หากบัตรเงินฝากมีปัญหาธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน คู่สัญญาตามบัตรเงินฝากทุกคนจะไม่สามารถฟ้องร้องโดยอาศัยมูลหนี้เดิมที่มีต่อกันได้อีก

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑ เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

๒ เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

- ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้
- กฎหมายตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก
- ความสัมพันธ์ระหว่างบัตรเงินฝากและตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- บัตรเงินฝากสามารถโอนเปลี่ยนมือได้เหมือนกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

๑ ตั๋วเงิน หมายถึง ตั๋วเงินคือเอกสารที่คู่สัญญาใช้เป็นหลักฐานทางการเงิน เป็นนิติกรรมสองฝ่ายขึ้นไป จัดเป็นสัญญาอย่างหนึ่งที่มีที่มาจากมูลหนี้เดิม มีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทน (Reciprocal contract)

๒ ตั๋วแลกเงิน หมายถึง หนังสือตราสาร ซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้สั่งจ่ายสั่งบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จ่ายให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน

๔ เช็ค หมายถึง หนังสือตราสาร ซึ่งบุคคลที่เรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งที่เรียกว่า ผู้รับเงิน.

๕ บัตรเงินฝาก หมายถึง บัตรเงินฝากที่ออกโดยธนาคาร ให้แก่ ผู้ฝากเงินระยะยาว และ มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยตายตัว บัตรเงินฝากจะสามารถแลกเปลี่ยน และนำมาขายต่อในตลาดเงินได้ด้วย และมักจะกำหนดมูลค่าไว้ค่อนข้างสูง

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาทั้งจากเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยการวิจัยจากกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หนังสือ คำพิพากษาศาลฎีกา เอกสารคำบรรยาย รวมถึงเอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่ วิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัย ที่เกี่ยวข้องตลอดจนหลักกฎหมาย แนวทางปฏิบัติของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทางลักษณะตั๋วเงินที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก เพื่อนำมาประกอบการวิจัย

๑ สภาพปัญหาเกี่ยวกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

๒ วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้กับบัตรเงินฝาก

สรุปผลการวิจัย

ปัจจุบันบัตรเงินฝากยังไม่เป็นที่รู้จัก และไม่เป็นที่นิยม ทั้งๆที่ผู้ร่างกฎหมายในขณะนั้น การนำหลักกฎหมายตั๋วเงิน ซึ่งเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมาปรับใช้กับบัตรเงินฝาก เพื่อแก้ปัญหาที่เคยเกิดขึ้น และ ต้องการทำให้บัตรเงินฝากเป็นเครื่องมือทางการเงินที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจของไทย ซึ่งมีปัจจัยหลายประการที่ทาให้บัตรเงินฝากไม่เป็นที่นิยม ทั้งจากข้อตกลงที่สถาบันการเงินกำหนดไว้ในสัญญาบัตรเงินฝาก และอุปสรรคทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับบัตรเงินฝาก ซึ่งส่งผล

ให้บัตรเงินฝากไม่ได้รับความนิยม อันนำมาสู่การตั้งประเด็นปัญหา เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางกฎหมายว่าด้วยบัตรเงินฝากในต่างประเทศ ได้แก่ The Bills of Exchange Act ๑๘๘๒ ของประเทศอังกฤษ The Uniform Commercial Code ของสหรัฐอเมริกา และ Code de Commerce ของประเทศฝรั่งเศส เปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย และแนวความคิดทางกฎหมายบัตรเงินฝากในประเทศดังกล่าวกับประเทศไทย อันนำไปสู่ข้อสรุปของปัญหา พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษากฎหมายที่บังคับบัตรเงินฝาก การสร้างความกระจ่างชัดเกี่ยวกับสถานะและแนวทางการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยบัตรเงินฝาก ดังต่อไปนี้

(๑) ปัญหาบัตรเงินฝากเป็นตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ ซึ่งตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีทั้งหมด ๓ ชนิด ได้แก่ ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค หากบัตรเงินฝากเป็นตั๋วเงินแล้วจะถูกจัดอยู่ในตั๋วเงินชนิดใด จากการวิจัยพบว่าบัตรเงินฝากมีลักษณะคล้ายคลึงกับตั๋วสัญญาใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในประเด็นดังต่อไปนี้

ก. ผู้ออกบัตรเงินฝาก และผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน มีความรับผิดตามคำมั่นสัญญาซึ่งอยู่ในฐานะลูกหนี้ชั้นต้นตามตราสารที่ต้องรับผิดจ่ายเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในตราสารเสมอ นอกจากนี้ผู้รับโอนบัตรเงินฝากโดยสุจริตยังได้รับความคุ้มครองจากความบกพร่องแห่งสิทธิของผู้รับโอนเช่นเดียวกับตั๋วสัญญาใช้เงิน

ข. เมื่อพิจารณารายการตามบัตรเงินฝาก และ รายตามตั๋วสัญญาใช้เงินแล้วมีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก เช่น

- วันออกตราสาร
- คำมั่น/ข้อตกลงโดยปราศจากเงื่อนไขว่าจะจ่ายเงินเป็นจำนวนที่แน่นอน
- วันถึงกำหนดจ่ายเงิน
- ชื่อหรือยี่ห้อผู้รับเงิน/ผู้ฝากเงิน และ ลายมือชื่อผู้ออกตราสาร
- ลายมือชื่อผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน และ ลายมือชื่อผู้มีอำนาจลงนามแทนสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝาก

หากบัตรเงินฝากเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินแล้ว บัตรเงินฝากย่อมอยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งยังมีความเกี่ยวพันไปถึงเรื่องมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากอีกด้วย อย่างไรก็ตาม แม้บัตรเงินฝากจะมีความคล้ายคลึงกับตั๋วสัญญาใช้เงินเพียงไร แต่บัตรเงินฝากก็ไม่สามารถเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินได้ เนื่องจากการที่ตราสารใดจะเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินได้นั้น จะต้องมีรายการครบถ้วนตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๓ บัญญัติไว้ หากขาดรายการใดไป และหากรายการดังกล่าวไม่ได้รับการยกเว้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๔ แล้วตราสารดังกล่าวไม่อาจสมบูรณ์เป็นตั๋วสัญญาใช้เงินได้ เมื่อบัตรเงินฝาก ไม่มีรายการ “คำบอกชื่อว่าเป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน” ซึ่งเป็นรายการสำคัญที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๘๔ ไม่ได้บัญญัติยกเว้นไว้ แต่บัตรเงินฝากกลับมีรายการ “คำบอกชื่อว่าเป็นบัตรเงินฝาก”แทน จึงสรุปได้ว่า บัตรเงินฝากไม่สามารถเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ การที่บัตรเงินฝากมีกฎเกณฑ์ต่างๆที่คล้ายคลึงกับตั๋วเงินก็เพราะพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ บัญญัติให้นำบทบัญญัติดังกล่าวมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝาก “โดยอนุโลม” เท่านั้น

(๒) ปัญหาบัตรเงินฝากมีลักษณะเป็นหนังสือตราสารหรือไม่ แม้จะมีการกำหนดนิยามของบัตรเงินฝากเอาไว้ว่า หมายถึง ตราสารซึ่งเปลี่ยนมือได้ที่สถาบันการเงินออกให้แก่ผู้ฝากเงินเพื่อเป็นหลักฐานการรับฝากเงิน และเพื่อแสดงสิทธิของผู้ทรงตราสารที่ได้รับเงินฝากคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ โดยจะมีการกำหนดดอกเบี้ยไว้หรือไม่ก็ได้ เมื่อเปรียบเทียบตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ทั้งตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค บทนิยามของตราสารดังกล่าวต่างก็บัญญัติให้ตราสารนั้นๆเป็น “หนังสือตราสาร” ทั้งสิ้น ต่างกับบทนิยามของบัตรเงินฝากที่ไม่ได้กล่าวว่าบัตรเงินเงินฝากเป็นหนังสือตราสารแต่อย่างใด จากการวิจัย คำว่า “หนังสือตราสาร” นั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติความหมายไว้ แต่นักวิชาการก็ได้อธิบายลักษณะของความเป็นหนังสือตราสารไว้ และมีความเห็นว่าบัตรเงินฝากก็เป็นหนังสือตราสารไม่ต่างจากตั๋วเงินแต่อย่างใด กล่าวคือ

ก. จากการศึกษาเปรียบเทียบกับตั๋วเงินแล้ว ไม่ว่าจะเป็นตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค ต่างก็ชัดเจนแล้วว่าต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรลงบนวัตถุที่ไม่เสื่อมสลายไปเอง สามารถส่งมอบได้ทางกายภาพ และต้องมีลายมือชื่อผู้ออกตราสารเสมอ เมื่อเปรียบเทียบกับบัตรเงินฝากแล้ว ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ บัตรเงินฝากต้องพิมพ์ลงบนกระดาษที่ได้มาตรฐานขั้นต่ำ London Clearing Bank Paper Specification No.๑ และ ต้องเป็นกระดาษที่อาบน้ำยาซึ่งเกิดปฏิกิริยากับสารเคมีบางชนิดเพื่อให้ออกเป็นสี นอกจากนี้จะต้องจัดให้มีลายน้ำ (Watermark) ในเยื้อกระดาษทำสำเร็จรูปจากโรงงานผู้ผลิต และต้องพิมพ์จำนวนเงินด้วยลายเส้น (Protectograph) เพื่อป้องกันการปลอมแปลง ดังนั้น จึงชัดเจนว่าการทำให้ปรากฏรายการตามบัตรเงินฝาก การสลักหลัง และการกระทำอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้กระทำบนบัตรเงินฝาก จะต้องทำลงบนกระดาษซึ่งได้มาตรฐานตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดทั้งสิ้น สำหรับลายมือชื่อผู้ออกตราสารนั้น พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคสอง (๙) บัญญัติให้ บัตรเงินฝากต้องมีลายมือผู้มีอำนาจลงนามแทนธนาคารพาณิชย์ผู้ออกบัตรเงินฝากด้วย เป็นที่ประจักษ์ว่า บัตรเงินฝากต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร และลงลายมือชื่อผู้ออกบัตรเงินฝากเสมอ เช่นเดียวกับตั๋วเงิน

ข. ตั๋วเงินต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนด หากขาดรายการใดไปย่อมไม่บริบูรณ์เป็นตั๋วเงิน เว้นแต่กฎหมายจะบัญญัติทางแก้ไขเอาไว้ เมื่อพิจารณากรณีบัตรเงินฝากแล้วบัตรเงินฝากต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคสอง บัญญัติรายการที่บัตรเงินฝากต้องมีไว้ด้วยกัน ๙ รายการ สำหรับกรณีตั๋วเงิน ไม่ว่าจะเป็นตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน หรือเช็ค ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้ตราสารดังกล่าวจะต้องมีรายการครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดทั้งสิ้น หากรายการขาดตกบกพร่องไป ย่อมไม่สมบูรณ์เป็นตราสารชนิดนั้นๆ เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้ ในกรณีที่รายการตามตั๋วเงินใดที่กฎหมายไม่ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ แสดงว่ารายการดังกล่าวเป็นรายการที่สำคัญถ้าหากขาดไปเสียแล้วจะทำให้เป็นสาระสำคัญของตั๋วเงินชนิดดังกล่าวเสียไป เมื่อพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ไม่ได้บัญญัติทางแก้ไขในกรณีบัตรเงินฝากที่ขาดรายการใดรายการหนึ่งตามที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคสองบัญญัติไว้เช่นนี้ แสดงว่ากฎหมายต้องการให้รายการตามบัตรเงินฝากเป็นรายการที่สำคัญทุกรายการ ซึ่งพิจารณาได้จากพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “บัตรเงินฝากต้อง

มีรายการดังต่อไปนี้ ...” การที่กฎหมายใช้คำว่า “ต้อง” นั้น แสดงให้เห็นชัดเจนว่า บัตรเงินฝากจะต้องมีรายการทั้ง ๙ รายการ โดยเคร่งครัด มิเช่นนั้น จะไม่สมบูรณ์เป็นบัตรเงินฝาก

เหตุที่ไม่มีบทยกเว้นกรณีบัตรเงินฝากที่มีรายการขาดหายไป เนื่องจากบัตรเงินฝากออกโดยสถาบันการเงินที่มีความรู้ความชำนาญด้านธุรกรรมการเงิน ดังนั้น จึงไม่มีทางที่บัตรเงินฝากจะมีรายการขาดตกบกพร่องได้ ซึ่งแตกต่างจากตั๋วเงินที่ไม่ว่าบุคคลใดๆก็สามารถออกตั๋วเงินได้ มีความเป็นไปได้สูงที่จะระบุรายการตามตั๋วเงินไม่ครบถ้วน และหากกฎหมายไม่บัญญัติทางแก้ไขไว้

อาจกระทบถึงการทำธุรกิจการได้

ค. ตั๋วเงินเป็นหนังสือตราสารที่ใช่แบบแห่งนิติกรรม กล่าวคือ นิติกรรมใดกฎหมายกำหนดให้ต้องทำตามแบบแล้ว หากฝ่าฝืนย่อมส่งผลให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะ ไม่มีผลใดๆทางกฎหมายเสมือนหนึ่งว่ามิเคยมีการทำนิติกรรมเช่นนั้นมาก่อนเลย แต่หนังสือตราสารหากมีรายการไม่ครบตามที่กฎหมายกำหนด ก็ไม่ทำให้การนั้นกลายเป็นโมฆะเพียงแต่ผลไม่มีบริบูรณ์เป็นหนังสือตราสารชนิดนั้นๆเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับบัตรเงินฝากแล้ว หากรายการตามบัตรเงินฝากมีไม่ครบถ้วนก็ส่งผลเพียงแค่ตราสารนั้นไม่บริบูรณ์เป็นบัตรเงินฝาก แต่หากภายหลังมีรายการครบถ้วนย่อมสมบูรณ์เป็นบัตรเงินฝากมีผลทางกฎหมาย ไม่ใช่เสียเปล่ามาตั้งแต่ต้นดังเช่นการไม่ทำตามแบบแห่งนิติกรรม

ง. ตั๋วเงินเป็นตราสารที่ก่อสิทธิทางหนี้และสิทธิทางทรัพย์ ให้แก่แก่ผู้ทรงตั๋วเงิน กล่าวคือ สิทธิที่จะบังคับการใช้เงินตามตั๋วเงิน และสิทธิในตั๋วเงินตามหลักกรรมสิทธิ์ เมื่อเปรียบเทียบกับบัตรเงินฝากแล้ว บัตรเงินฝากก็เป็นตราสารที่ก่อให้เกิดสิทธิทางหนี้ และสิทธิทางทรัพย์เช่นกัน กล่าวคือ ผู้ทรงบัตรเงินฝากมีสิทธิทางหนี้ ที่จะเรียกให้คู่สัญญาตามบัตรเงินฝากจ่ายเงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในบัตรเงินให้แก่ตนได้ อีกทั้งยังมีสิทธิทางทรัพย์ที่จะจำหน่ายจ่ายโอนให้แก่ผู้อื่น มีสิทธิหวงกันติดตามเอาคืนบัตรเงินฝากจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิได้ หรือแม้กระทั่งทาลายบัตรเงินฝากเสียก็ได้ จึงกล่าวได้ว่าบัตรเงินฝากก่อสิทธิให้แก่ผู้ทรงบัตรเงินฝากทั้งสิทธิทางหนี้ และสิทธิทางทรัพย์เช่นเดียวกับตั๋วเงิน

(๓) ปัญหามูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝากระงับสิ้นไปเมื่อใด เบื้องต้นการพิจารณาว่าบัตรเงินฝากมีมูลหนี้เดิมหรือไม่ เป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง เพราะจะมีผลต่อเนื่องไปถึงประเด็นเรื่องการชำระหนี้ความระงับแห่งหนี้ หากผู้ทรงบัตรเงินฝากไม่ได้รับการจ่ายเงิน ผู้ทรงมีช่องทางที่จะได้รับชำระหนี้ทางใดได้บ้าง เหล่านี้ เป็นเรื่องที่ต้องหาคำตอบให้ชัดแจ้ง เพราะ ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งในประเด็นดังกล่าว จากการวิจัยแนวคิดในเรื่องมูลหนี้เดิมตามตราสารเปลี่ยนมือของต่างประเทศแล้ว

ไม่ว่าจะเป็นประเทศกลุ่มแองโกลอเมริกา และ ประเทศกลุ่มภาคพื้นยุโรป ต่างก็ได้บทสรุปเดียวกันว่า การออกหรือโอนตราสารเปลี่ยนมือนั้น มีมูลหนี้สองมูลหนี้เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ นั้นคือ มูลหนี้เดิม และ มูลหนี้ตามตราสารเปลี่ยนมือ ซึ่งการชำระหนี้ด้วยตราสารเปลี่ยนมือเป็นการชำระหนี้ที่มีเงื่อนไขว่า เจ้าหนี้จะต้องรอจนกว่าตราสารนั้นจะถึงกำหนด แต่อาจมีความเห็นที่แตกต่างกันในกรณีที่ตราสารขาดความน่าเชื่อถือเพราะเขาไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน แล้วผู้ทรงจะทำอย่างไรได้บ้างเท่านั้น เมื่อบัตรเงินฝากมีสถานะเป็นตราสารเปลี่ยนมือ บัตรเงินฝากไม่ว่าจะตามประเพณีการค้าของประเทศอังกฤษ กฎหมายสหรัฐอเมริกา กฎหมายประเทศฝรั่งเศส และกฎหมายประเทศไทย ต่างก็มีมูลหนี้เดิมมาจากการฝากเงินไว้กับสถาบันการเงิน และบัตรเงินฝากก็สามารถนามาใช้เพื่อการชำระหนี้ หรือซื้อขายในฐานะที่เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งก็ได้ ซึ่งในต่างประเทศ บัตรเงินฝากซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์ แตกต่างจากบัตรเงินฝากของไทยที่ไม่สามารถซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ได้

เมื่อเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว การออกหรือโอนตั๋วเงินจะต้องมีมูลหนี้เดิมเสมอ และมูลหนี้ดังกล่าวจะเกิดจากนิติเหตุใดๆก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นมูลหนี้สัญญาหรือมูลหนี้ละเมิด ทั้งนี้ มูลหนี้เดิมตามตั๋วเงินจะระงับก็ต่อเมื่อมีการชำระหนี้ตามตั๋วเงินแล้วเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม เมื่อเปรียบเทียบกับบัตรเงินฝาก

แม้จะได้ความว่าการออกบัตรเงินฝากมีมูลหนี้เดิม คือ สัญญาฝากทรัพย์ และการโอนบัตรเงินฝากก็มีมูลหนี้เดิมเช่นกัน กล่าวคือ มูลหนี้ตามสัญญาขายลดบัตรเงินฝาก หรือมูลหนี้อื่นใดก็เช่นเดียวกับกรณีตั๋วเงิน แต่ก็ยังมีปัญหาในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้ตามบัตรเงินฝาก กล่าวคือ การนำบัตรเงินฝากมาชำระหนี้ถือเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่น ซึ่งมูลหนี้เดิมอันเป็นฐานแห่งการโอนบัตรเงินฝากย่อมระงับไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ แม้บัตรเงินฝากจะมีสาระสำคัญเช่นเดียวกันกับตั๋วเงินก็ตาม แต่เมื่อบัตรเงินฝากไม่ใช่ตั๋วเงิน จึงไม่อาจนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม มาปรับใช้กับบัตรเงินฝากได้ เพราะบทบัญญัติดังกล่าวใช้แต่เฉพาะ ตั๋วเงิน และประทวนสินค้าเท่านั้น

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับบัตรเงินฝากในประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาแล้วพบว่า บัตรเงินฝากในประเทศทั้งสามเป็นตราสารเปลี่ยนมือซึ่งการออกและโอนบัตรเงินฝากเป็นการแปลงหนี้ใหม่ซึ่งทำให้มูลหนี้เดิมระงับ เหมือนกับบัตรเงินฝากในประเทศไทย ดังนั้นในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากนี้จึงเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ควรแก้ไขต่อไป

จากการวิจัยพบว่า เมื่อบัตรเงินฝากเป็นสัญญาทางแพ่ง และเป็นตราสารเปลี่ยนมือชนิดหนึ่งซึ่งมีสาระสำคัญไม่ต่างจากตั๋วเงิน เพียงแต่วัตถุประสงค์ในการใช้แตกต่างกันเท่านั้น แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติ ไว้ในเรื่องความระงับแห่งมูลหนี้เมื่อมีการออกหรือโอนบัตรเงินฝากไว้โดยตรงก็ตาม แต่ก็ควรจะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม มาใช้บังคับกับบัตรเงินฝากได้ในฐานะที่เป็นกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง โดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ เพื่อทาให้บัตรเงินฝากเป็นตราสารเปลี่ยนมือโดยสมบูรณ์ และป้องกันการโต้เถียงในเรื่องการชาระหนี้ตามบัตรเงินฝากทาให้มูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตามบัตรเงินฝากระงับสิ้นลงหรือไม่

(๔) ปัญหาอายุความตามบัตรเงินฝากมีระยะเวลาที่นานเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับอายุความตั๋วเงินมีหลากหลายระยะเวลา ได้แก่ อายุความ ๓ ปี อายุความ ๑ ปี และอายุความ ๖ เดือน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๑ มาตรา ๑๐๐๒ และ มาตรา ๑๐๐๓ ตามลำดับ ซึ่งอายุความตามตั๋วเงินมักจะสั้นกว่าอายุความที่เป็นฐานแห่งการออกหรือโอนตั๋วเงิน

ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อลักษณะความเป็นตราสารเปลี่ยนมือของตั๋วเงินนั่นเอง หากเจ้าหนี้ตามตั๋วเงินไม่อาจใช้สิทธิใดๆ เพราะอายุความตามตั๋วเงินสิ้นลง หรือ เพราะไม่กระทาหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เจ้าหนี้ตามตั๋วเงินคนดังกล่าวก็ยังคงมีสิทธิตามมูลหนี้เดิมอันเป็นฐานในการออกหรือโอนตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๕ เมื่อเปรียบเทียบกับอายุความฟ้องร้องบังคับสิทธิตามบัตรเงินฝากนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำอายุความทั่วไปมาใช่บังคับ กล่าวคือ ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ ซึ่งเป็นอายุความที่ยาวนาน กว่าอายุความตามมูลหนี้เดิมบางเรื่อง ซึ่งขัดต่อสภาพความเป็นตราสารเปลี่ยนมือของบัตรเงินฝากที่ใช้เพื่อชำระหนี้ในทางการค้าที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็ว และเปิดโอกาสให้คู่สัญญาตามบัตรเงินฝากสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเลือกฟ้องร้องโดยอาศัยสิทธิตามบัตรเงินฝาก

หรือมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝาก การที่บัตรเงินฝากมีอายุความถึง ๑๐ ปี จึงเป็นการทำลายประโยชน์ดังกล่าวของคู่สัญญา อีกทั้งในกรณีที่ผู้ทรงบัตรเงินฝากไม่สามารถเรียกให้ผู้ออกบัตรเงินฝากจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากได้ จะสามารถฟ้องร้องตามมูลหนี้เดิมได้หรือไม่ก็ยังไม่มีความชัดเจน เพราะพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ไม่ได้บัญญัติให้นำ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๕ มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม ปัญหาในเรื่องอายุความดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อความนิยมในบัตรเงินฝากเป็นอย่างมาก

ในเรื่องนี้เมื่อเมื่อเปรียบเทียบกับอายุความบัตรเงินฝากตามกฎหมายประเทศอังกฤษแล้ว บัตรเงินฝากถือเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง จึงบังคับด้วยอายุความแห่งสัญญา กล่าวคือ ๖ ปี นับแต่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้น ส่วนอายุความตามมูลหนี้เดิมนั้น มีความหลากหลายแต่ทั้งนี้โดยมากอายุความจะมีระยะเวลา ๖ ปี สำหรับกฎหมายสหรัฐอเมริกาก็เช่นเดียวกัน บัตรเงินฝากมีอายุความ ๖ ปี ส่วนมูลหนี้เดิมนั้นก็มีอายุความที่แตกต่างกัน ซึ่งอายุความบางเรื่องก็มีระยะเวลาที่สั้นกว่าอายุความบัตรเงินฝาก ตรงข้ามกับกฎหมายประเทศฝรั่งเศสบัญญัติให้ อายุความตามบัตรเงินฝากเอาไว้หลากหลายระยะเวลาซึ่งขึ้นอยู่กับว่าจะฟ้องลูกหนี้คนใดในทานองเดียวกับของประเทศไทย และยังพบว่าอายุความตามมูลหนี้เดิมนั้น โดยทั่วไปมีระยะเวลาที่สั้นกว่าอายุความตามบัตรเงินฝากอีกด้วย

(๕) ปัญหาบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมนั้น เมื่อใดที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม ย่อมสร้างผลร้ายอย่างสาหัสให้กับผู้รับโอนบัตรเงินฝากภายหลังลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม กล่าวคือ ผู้รับโอนไม่มีสิทธิใดๆในบัตรเงินฝากเลย ทั้งสิทธิทางทรัพย์ในกรรมสิทธิ์ในบัตรเงินฝาก สิทธิทางหนี้ที่จะได้รับการจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากจากผู้ออกบัตรเงินฝาก และคู่สัญญาที่ผูกพันตนก่อนลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม เพราะ บุคคลใดๆ ก็ไม่อาจอ้างลายมือชื่อปลอมดังกล่าวขึ้นเป็นประโยชน์กับตนได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ สิทธิในบัตรเงินฝากยังคงอยู่กับผู้ถูกปลอมลายมือชื่อ หรือ เจ้าของเดิมตามบัตรเงินฝากอยู่ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า กฎหมายไทยลงโทษผู้รับโอนบัตรเงินฝากที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม และคุ้มครองเจ้าของเดิมตามบัตรเงินฝาก ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๙ กรณีคู่สัญญาที่ผูกพันตนก่อนลายมือชื่อปลอม ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ เท่านั้น ผู้รับโอนไม่ว่าตนจะสุจริต ไม่รู้ถึงการปลอมแปลงดังกล่าวก็ไม่ได้รับความคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ เพราะ มาตราดังกล่าวอยู่ภายใต้บังคับ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่า การปฏิบัติต่อคู่สัญญาในกรณีที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมนั้นมี ๒ แนวความคิดเห็น กล่าวคือ แนวความคิดที่หนึ่ง แนวความคิดที่คุ้มครองเจ้าของเดิมตามตราสาร ได้แก่ ประเทศอังกฤษ และ สหรัฐอเมริกา และ แนวคิดที่สอง แนวความคิดที่คุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริตตามตราสาร ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งประเทศไทยปฏิบัติต่อกรณีดังกล่าวตามแนวความคิดเห็นที่หนึ่ง โดยได้รับอิทธิพลในเรื่องการปลอมลายมือชื่อจากประเทศอังกฤษ ส่วนกฎหมายสหรัฐอเมริกาก็มีผลเช่นเดียวกัน เพียงแต่รายละเอียดในการบัญญัติแตกต่างไปเท่านั้น แต่สำหรับกฎหมายประเทศฝรั่งเศส กลับปฏิบัติต่อลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมแตกต่างจากประเทศ

อังกฤษ และ สหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ไม่มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงการปลอมลายมือชื่อแต่อย่างใด ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ประเทศฝรั่งเศสไม่ถือว่าการที่บัตรเงินฝากมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมจะเป็นสาระสำคัญแต่อย่างใด หากผู้ทรงได้รับโอนตราสารมาจากการสลักหลังที่ไม่ขาดสาย ย่อมเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิตามบัตรเงินฝากทุกประการ

ในความเป็นจริงแล้ว ผู้ที่รับโอนตราสารบัตรเงินฝากไม่อาจทราบ และไม่มีเหตุที่จะสงสัยเลยว่าลายมือชื่อบนตราสารนั้นจะมีลายมือชื่อปลอม ดังนั้น ยิ่งมีการโอนตราสารภายหลังลายมือชื่อปลอมหลายทอดย่อมสร้างความเสียหายแก่คู่สัญญาที่ผูกพันตนตามบัตรเงินฝากภายหลังการปลอมลายมือชื่อนั้น จนท้ายที่สุด สถาบันการเงินจึงเลือกที่จะเก็บบัตรเงินฝากไว้กับตนเอง จนทำให้บัตรเงินฝากโอนเปลี่ยนมือได้ยาก ดังนั้น หากผู้รับโอนได้รับความคุ้มครอง อาจทำให้บัตรเงินฝากเป็นที่นิยมมากขึ้น

(๖) ความไม่ชัดเจนทางด้านกฎหมายเรื่องบัตรเงินฝากขีดคร่อมที่มีข้อความห้ามเปลี่ยนมือ หากกล่าวถึงการขีดคร่อมบัตรเงินฝากแล้ว ผลของการขีดคร่อม คือ สถาบันการเงินไม่อาจจ่ายเงินสดให้แก่ผู้ทรงบัตรเงินฝากได้ แต่จะต้องจ่ายเงินผ่านบัญชีเงินฝากเท่านั้น เหตุที่ต้องมีการขาดขีดคร่อมก็เพราะ ต้องการให้การจ่ายเงินตามบัตรเงินฝากมีหลักฐานการจ่ายเงินที่ชัดเจน และสามารถสืบหาได้ง่าย หากการจ่ายเงินมีความผิดพลาด

สำหรับการเขียนข้อความ “ห้ามเปลี่ยนมือ” พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ มิได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตร ๙๑๗ วรรคสอง กรณีผู้ออกบัตรเงินฝากเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือ และ มาตรา ๙๒๓ กรณีผู้สลักหลังเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือมาใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติ ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๔ ถึง มาตรา ๙๙๙ ในเรื่องเช็คขีดคร่อมมาใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลมด้วย ซึ่งบัตรเงินฝากดังกล่าวมีชื่อเรียกว่า Transferable Certificate of Deposit หรือ TCD เมื่อบัตรเงินฝากมีการขีดคร่อมแล้ว ในส่วนการเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือนั้น ผู้ทรงเท่านั้นที่เป็นผู้เติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๕ (๓) คาว่า “ผู้ทรง” ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติ ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๔ หมายความถึง ผู้ฝากเงิน และ ผู้ทรงซึ่งอยู่ในฐานะผู้รับเงิน เมื่อใดก็ตามที่มีการเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือ ผู้รับโอนบัตรเงินฝากภายหลังนั้น จะไม่อาจมีสิทธิดีไปกว่าผู้ที่โอนบัตรเงินฝากให้แก่ตนได้ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๙ ดังนั้น จึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ แต่บัตรเงินฝากดังกล่าวก็ยังเปลี่ยนมือได้ตามวิธีแห่งบัตรเงินฝาก

ในข้อนี้ประเด็นปัญหาว่าผู้ออกบัตรเงินฝากเป็นผู้เติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือในบัตรเงินฝากผลจะเป็นเช่นไรนั้น เมื่อมีเพียงผู้ทรงเท่านั้นที่มีสิทธิเติมข้อความเปลี่ยนมือลงบนบัตรเงินฝากนั้น กล่าวได้ว่า นอกจากผู้ทรงไม่ว่าคู่สัญญาคนใดจะเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือ ย่อมไม่มีผลใดๆต่อบัตรเงินฝาก ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๙๙ ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้ออกบัตรเงินฝากมักจะขีดคร่อมบัตรเงินฝากไว้อยู่แล้ว โดยในข้อตกลงตามสัญญาฝากเงินแบบบัตรเงินฝากนั้น จะกำหนดไว้สถาบันการเงินว่าจะจ่ายเงินผ่านบัญชีเงินฝากของลูกค้าเท่านั้น และอาจมีการเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงในบัตรเงินฝากขีดคร่อมด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ฝากเงินโอนบัตรเงินฝากต่อไป อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ มิได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตร ๙๑๗ วรรคสอง กรณีผู้ออกบัตรเงินฝากเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือมาใช้กับบัตรเงินฝากมาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม ดังนั้น แม้ผู้ออกบัตรเงินฝากจะเติมข้อความดังกล่าวลงในบัตรเงินฝากขีดคร่อม ไม่ทาให้บัตรเงินฝากสิ้นสภาพความเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ผู้ทรงบัตรเงินฝากยังสามารถโอนบัตรเงินฝากต่อไปได้ และยังได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๕ ด้วย

ข้อเสนอแนะ

(๑) ประเด็นที่เสริมสร้างความเข้าใจอันดีแก่ผู้ลงทุน

บัตรเงินฝากเป็นเครื่องมือทางการเงินที่ถูกนำมาใช้ในประเทศไทยเป็นเวลากว่า ๓๐ ปี แต่ทั้งนี้ จากการสอบถามประชาชนโดยทั่วไปแล้ว ยังไม่เป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยม ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยเลือกทำวิจัยฉบับนี้ขึ้น เพื่อให้บัตรเงินฝากเป็นที่รู้จัก เสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานะและลักษณะของบัตรเงินฝาก พร้อมทั้งแก้ปัญหากฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อความนิยมในบัตรเงินฝาก

(ก) ประเด็นปัญหาว่าบัตรเงินฝากเป็นตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่นั้น บัตรเงินฝากมีลักษณะคล้ายคลึงกับตั๋วสัญญาใช้เงิน แต่ทั้งนี้ ตั๋วสัญญาใช้เงินจะต้องมีรายการ “คำบอกชื่อว่าเป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน” ซึ่งเป็นรายการสำคัญที่จะต้องมี ซึ่งบัตรเงินฝากไม่มีรายการดังกล่าว ดังนั้น บัตรเงินฝากจึงไม่อาจเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้เลย เพียงพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตั๋วเงินบางมาตรามาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลมเท่านั้น

(ข) ประเด็นปัญหาว่าบัตรเงินฝากว่าเป็นหนังสือตราสารหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ทั้งตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค เป็นหนังสือตราสารด้วยกันทั้งสิ้น คำว่า “หนังสือตราสาร” นั้น กฎหมายไทยไม่ได้ให้คำนิยามเอาไว้ว่าหมายความเช่นไร เพียงแต่คำแปลภาษาอังกฤษประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใช้คำว่า “Writing Instrument” นั้น หมายถึงคาว่า “หนังสือตราสาร” ซึ่งนักวิชาการทางกฎหมาย พยายามอธิบายคาดังกล่าวว่าหนังสือตราสารนั้น ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมลงลายมือชื่อผู้ออกตราสาร และ จะต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อพิจารณาลักษณะบัตรเงินฝาก บัตรเงินฝากเป็นตราสารที่ต้องทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร และลงลายมือชื่อผู้แทนสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเงินฝาก อีกทั้ง บัตรเงินฝากจำต้องมีรายการครบถ้วนหรือไม่ นั้น พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “บัตรเงินฝากต้องมีรายการต่อไปนี้...” บทบัญญัติใช้คาว่า “ต้อง” ดังนั้นตราสารใดจะเป็นบัตรเงินฝากจะต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนดเสมอ ในประเด็นนี้ จึงชัดแจ้ง

แล้วว่า บัตรเงินฝากเป็นหนังสือตราสารไม่แตกต่างไปจากตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพียงแต่กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนเท่านั้น

(ค) ประเด็นปัญหาว่าผู้ออกบัตรเงินฝากสามารถเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงในบัตรเงินฝากขีดคร่อม (Transferable Certificate of Deposits) ได้หรือไม่นั้น คือ โดยหลักแล้วบัตรเงินฝากที่ระบุข้อความห้ามเปลี่ยนมือโดย “ผู้ทรง” ยังคงโอนเปลี่ยนมือได้โดยวิธีการโอนอย่างบัตรเงินฝากเพียงแต่ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนเท่านั้น แต่กรณีที่ผู้ออกบัตรเงินฝาก และผู้สลักหลังดังกล่าวลงบนบัตรเงินฝากขีดคร่อมไม่ส่งผลใดๆ ต่อบัตรเงินฝาก เพราะบุคคลทั้งสองไม่มีสิทธิเติมข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงบนบัตรเงินฝากขีดคร่อม ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๕ (๓) จึงไม่อาจนำเอาผลตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๙๙ มาใช่แก่กรณีนี้ได้ อีกทั้ง ข้อความดังกล่าวไม่มีผลต่อบัตรเงินฝากตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๙๙ ไม่มีผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๑๗ วรรคสอง และมาตรา ๙๒๓ เพราะ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มิได้บัญญัติให้นาเรื่องดังกล่าวมาใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม

(๒) ประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย

(ก) ประเด็นปัญหาความระงับแห่งมูลหนี้เดิมตามบัตรเงินฝาก ดังที่อธิบายไปแล้วในบทที่ ๔ ว่า การออกและโอนบัตรเงินฝากต้องมีมูลหนี้เดิมเสมอ ไม่ว่ามูลหนี้นั้นจะเกิดก่อน หรือเกิดพร้อมๆ กับการออกหรือโอนบัตรเงินฝาก แต่ทั้งนี้ ในเรื่องความระงับแห่งหนี้ กลับมีช่องว่างทางกฎหมายว่ามูลหนี้ตามบัตรเงินฝากระงับลงเมื่อใด แม้บัตรเงินฝากจะมีลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือเหมือนกับตั๋วเงิน แต่บัตรเงินฝากก็ไม่ใช่ตั๋วเงิน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะทางออกแห่งปัญหาดังกล่าวไว้ ดังนี้

ทางเลือกที่หนึ่ง ผู้วิจัยขอเสนอให้นาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม และ มาตรา ๓๕๓ มาใช้กับบัตรเงินฝากในฐานะบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ อย่างไรก็ตาม ข้อดีของการนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้ในฐานะบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง คือ ลดความยุ่งยากในการแก้ไขกฎหมาย แต่ทั้งนี้ การนำมาปรับใช้ก็อาจเกิดข้อโต้แย้งได้

ทางเลือกที่สอง แก้ไขพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ โดยเพิ่มเติมให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๑ วรรคสาม และ มาตรา ๓๕๓ มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลม

อย่างไรก็ตาม ข้อดีของการนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้ในฐานะบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง คือ ลดความยุ่งยากในการแก้ไขกฎหมาย แต่ทั้งนี้ การนำมาปรับใช้ก็อาจเกิดข้อโต้แย้งได้ ดังนั้น หากยังไม่มีการแก้ไขกฎหมายก็อาจอ้าง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ เพื่ออุดช่องว่างทางกฎหมายได้

(ข) ประเด็นปัญหาอายุความตามบัตรเงินฝาก การที่บัตรเงินฝากมีอายุความในการฟ้องร้องบังคับคดีที่นานเกินไป อีกทั้งทำให้อายุความตามมูลหนี้เดิม อาจสิ้นลงก่อนอายุความตามบัตรเงินฝากนั้น ส่งผลต่อความนิยมในบัตรเงินฝากที่มีลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่ต้องการความสะดวก

รวดเร็ว ดังนั้น จึงควรบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๑ มาตรา ๑๐๐๒ มาตรา ๑๐๐๓ และ มาตรา ๑๐๐๕ มาบังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับตั๋วเงินที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือเช่นเดียวกับบัตรเงินฝาก และยังสอดคล้องกับ กฎหมายเอกรุปกรุงเฮก และกฎหมายเอกรูปกรุงเจนีวา และ Code de Commerce Article L๕๑๑-๗๘ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตั๋วเงินในเรื่องนี้ มีรากฐานมากจากกฎหมายต่างประเทศดังกล่าว

(๓) ในประเด็นปัญหาลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อใดก็ตามที่บัตรเงินฝากหายหรือถูกลัก และมีการปลอมลายมือชื่อผู้สลักหลังบัตรเงินฝากเพื่อโอนบัตรเงินฝากต่อไปให้แก่บุคคลอื่น เช่นนี้ ผู้ที่รับโอนบัตรเงินฝากซึ่งมีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอมโดยสุจริต และไม่ได้รู้ถึงเหตุดังกล่าวกลับไม่ได้รับความคุ้มครอง เพราะผลตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ ทั้งนี้ กฎหมายให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้จ่ายเงินเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๔๙ ในกรณีปัญหานี้ จากการวิจับแล้วพบว่า ในความเป็นจริงแล้วผู้รับโอนไม่มีทางทราบได้เลยว่าบุคคลที่โอนบัตรเงินฝากให้แก่ตนจะเป็นเจ้าของบัตรเงินฝากที่แท้จริงหรือไม่ เช่นนี้ หากมีการโอนบัตรเงินฝากต่อไปหลายๆทอด ยิ่งสร้างความเสียหายให้กับระบบเศรษฐกิจ และยิ่งเป็นอุปสรรคต่อความนิยมในบัตรเงินฝาก

ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้ แก้ไขพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๕ . ให้ตัดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๘ ออก มิให้บังคับใช้กับบัตรเงินฝากโดยอนุโลมในทำนองเดียวกันกับตั๋วสัญญาใช้เงินใน Code de Commerce ของประเทศฝรั่งเศส ที่บัญญัติไว้แต่ผลของลายมือชื่อปลอมไม่มีผลต่อความสมบูรณ์ของลายมือชื่ออื่นๆ ตาม Article L๕๑๑-๒ ประกอบ Article L๕๑๑-๕ วรรคสอง ซึ่งบัญญัติ ให้ลายมือชื่อปลอมนั้นไม่มีผลต่อลายมือชื่อที่สมบูรณ์ ในทำนองเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๐๖ ของไทย

บรรณานุกรม

๑. หนังสือ

กำชัย จงจักรพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ระยะเวลาและอายุความ. พิมพ์ครั้งที่ ๗ กรุงเทพ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑

ประทีป เฉลิมภัทรกุล. คำอธิบายตั๋วเงิน บัญชีเดินสะพัด. พิมพ์ครั้งที่ ๙ กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๕๙

ไผทชิต เอกจริยกร. คำอธิบายยืม ฝากทรัพย์. พิมพ์ครั้งที่ ๙ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๑

ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม , ๒๕๕๔

๒. บทความในวารสารภาษาไทย

"บัตรเงินฝากแนวรบใหม่ของธนาคาร." มีเดีย ๙, ๙๙ (กันยายน ๒๕๓๕) : ๑๐๖

"ทีซีดี - ความคิดสร้างสรรค์ของกสิกรไทย แต่คนที่เจ็บเนื้อเจ็บตัวที่สุดคือ บริษัทเงินทุน และแบงค์ทั้งหลาย." ผู้จัดการ ๑, ๙ (เมษายน ๒๕๒๗) : ๔๗-๔๘

คฤา สถลสุต. "การคุ้มครองเงินฝากในประเทศไทย." วารสารอัยการ ๒๒, ๒๕๑ (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๕๒) : ๘๑ – ๘๘

ณัฐพล ชวลิตชีวิน. "NCD : Negotiable Certificate of Deposit หรือ Certificates of Death?." บรรษัทปริทรรศน์ ๑๒,๑๒ (กรกฎาคม ๒๕๓๕) : ๑๕-๑๗

ศิบริน ประไพวัฒนา. "บัตรเงินฝาก...ใครจะก้าวนำ." ผู้นำธุรกิจ ๖, ๙ (กันยายน ๒๕๓๕) : ๙๘-๑๐๑

ส่วนวิจัยสถาบันการเงิน. "บัตรเงินฝาก : ยังรอการสนับสนุนจากรัฐบาล." วารสารเศรษฐกิจ ธนาคารกรุงเทพ ๒๕, ๑ (มกราคม ๒๕๓๖) : ๑๘ – ๒๑

สมาคมบริษัทเงินทุน. "บัตรเงินฝากเอ็นซีดี : ทางเลือกใหม่ของสถาบันการเงิน." สมาคมบริษัทเงินทุน : ทำเนียบสมาชิก (๒๕๓๕) : ๓๒ – ๓๔

หยกพร ตันติเศวตรัตน์. "ความเป็นมาและสถานะของบัตรเงินฝากในประเทศไทย." วารสารรายงานเศรษฐกิจปริทัศน์ ๖ มิถุนายน ๒๕๒๗ : ๑

ประวัตินักวิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล

๑.๑ ภาษาไทย นายอุเทน สุขทั่วญาติ

๑.๒ ภาษาอังกฤษ Mr.Uthen Sukthuayat

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ -

๓. ตำแหน่งการบริหาร -

๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ คณะสังคมศาสตร์ สาขานิติศาสตร์

๕. ที่อยู่ที่ติดต่อได้

บ้านเลขที่	๒๒๔ หมู่ที่ ๒	ตรอก/ซอย -	ถนน -
แขวง/ตำบล	แม่คำมี		เขต/อำเภอ เมือง
จังหวัด	แพร่		รหัสไปรษณีย์ ๕๔๐๐๐
โทรศัพท์	-		โทรสาร -
โทรศัพท์มือถือ	๐๘๐-๐๓๓-๙๘๘๙		อีเมล์

๖. วุฒิการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ กฎหมาย

๘. ผลงานทางวิชาการ

บทความ“ความรู้ทั่วไปและสิทธิของราษฎรในคดีอาญา”การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ ศาสตร์พระราชากับการสร้างสังคมอุดมปัญญาในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

บทความ“ข้อสังเกตเกี่ยวกับพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖”วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๓)

๑. ชื่อ - นามสกุล

๑.๑ ภาษาไทย นายณัฎภณ กุลนพฤกษ์

๑.๒ ภาษาอังกฤษ Mr.Nutthaphon Kullanaphok

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ -

๓. ตำแหน่งการบริหาร -

๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ คณะสังคมศาสตร์ สาขานิติศาสตร์

๕. ที่อยู่ที่ติดต่อได้

บ้านเลขที่ ๘	หมู่ที่ ตรอก/ซอย กรุงเทพกรีฑา ซอย ๒๐ แยก ๑๐	
แขวง/ตำบล	ทับช้าง	เขต/อำเภอ สะพานสูง
จังหวัด	กรุงเทพมหานคร	รหัสไปรษณีย์ -
โทรศัพท์	-	โทรสาร -
โทรศัพท์มือถือ	-	อีเมล์ -

๖. วุฒิการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ กฎหมาย

๘. ผลงานทางวิชาการ

บทความ “ปัญหาและผลกระทบจากการขึ้นค่าแรงขั้นต่ำ-ระหว่างนายจ้างกับแรงงานต่างด้าว” การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ ศาสตร์พระราชากับการสร้างสังคมอุดมปัญญาในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

บทความ “ข้อสังเกตเกี่ยวกับพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖” วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๓)

๑. ชื่อ - นามสกุล

๑.๑ ภาษาไทย นางสาวพัชราภรณ์ ห่อตระกูล

๑.๒ ภาษาอังกฤษ Miss.Phucharaporn Hotragul

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ -

๓. ตำแหน่งการบริหาร -

๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ คณะสังคมศาสตร์ สาขานิติศาสตร์

๕. ที่อยู่ที่ติดต่อได้

บ้านเลขที่ ๑๑๑	หมู่ที่ ๕	ตรอก/ซอย –	ถนน บ้านหนองห้า
แขวง/ตำบล	แม่คำมี		เขต/อำเภอ เมืองแพร่
จังหวัด	แพร่		รหัสไปรษณีย์ ๕๔๐๐๐
โทรศัพท์	-		โทรสาร -
โทรศัพท์มือถือ	-		อีเมล์ -

๖. วุฒิการศึกษา - นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- นิติศาสตรมหาบัณฑิต The University of warwick,United Kingdom

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ กฎหมาย

๘. ผลงานทางวิชาการ บทความ “มรดกและการจัดการมรดก” การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ ศาสตร์พระราชากับการสร้างสังคมอุดมปัญญาในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

บทความ “ข้อสังเกตเกี่ยวกับพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖” วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๓)